

Forord

Prosjektet *Kartlegging og beskrivelse av grøntanleggsplanter med nordisk opphav* er finansiert av Landbruks- og matdepartementet og er en del av Nordisk program for aktiv, bærekraftig bruk av genressursene i Norden, administrert av Nordisk Ministerråd.

Hensikten med dette prosjektet har vært å lage en samla oversikt over landskapsplanter med norsk opphav og/eller som er dokumentert klimatilpassa gjennom vitenskapelig testing eller langvarig bruk. Videre var hensikten å kartlegge og gi en samla fremstilling av forsknings-resultater og prøvinger som foreligger om dette materialet. Rapporten skulle til slutt komme med forslag om behov for ytterligere dokumentasjon om plantematerialets egenskaper, og fremme forslag om prinsipper for bevaring.

Prosjektet ble avgrenset til å gjelde norske utvalg og foredlinger av busker og trær, både i viltvoksende arter og i innførte planteslag. Med få unntak er det bare beskrevet kultivarer og frøkilder som er eller har vært i markedet. Det er unntaksvis tatt med noen få kloner og frøkilder hvor det foreligger utprøvinger og anbefalinger, men der disse ikke er kommet på markedet.

Rapporten inneholder en oversikt over informasjon som finnes om 354 planteslag. 235 av disse er kultivarer (pluss enkelte herkomster) som formeres vegetativt, og 119 er frøkilder. De er ordna alfabetisk etter botanisk navn innen hver gruppe. Sjøl om det er lagt ned mye arbeid i å få registrert så mange som mulig, er det sannsynlig at det finnes flere som ikke er kommet med i denne omgang.

Den viktigste kilden til informasjon, både skriftlig og muntlig, om dette plantematerialet har vært pensjonert driftsleder Egil Bjerkestrand ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, som takkes for velvillig bistand. Andre sentrale kilder har vært planteskolene som har gjort egne utvalg. Takk også til prof. Ole Billing Hansen som har lest gjennom manus og kommet med nyttige innspill og til alle andre som har bidratt med informasjon.

Innhold

Forord.....	5
1. Innledning.....	9
2. Sammendrag.....	11
3. Forslag om behov for ytterligere dokumentasjon om plantematerialets egenskaper.....	15
4. Forslag om prinsipper for bevaring	17
5. Oversikt over norske utvalg av busker og trær	21
5.1 Vegetativt formerte planteslag	21
5.1.1 Løvplanter.....	21
5.1.2 Barplanter	102
5.2 Generativt formerte planteslag.....	120
5.2.1 Løvplanter.....	120
5.2.2 Barplanter	168
6. Referanser.....	175

1. Innledning

Utvalget av landskapsplanter på det norske markedet er stort. Hageselskapets sortliste (Det norske hageselskap 2005), som omfatter de vanligste planteslagene, inneholder i underkant av 1050 planteslag av busker og trær. Flere finnes i markedet. Disse plantene har et stort bruksspekter; private hager, parker, sports- og rekreasjonsanlegg, trafikk- og industrianlegg, som leplantinger og til revegetering i forbindelse med inngrep i landskapet.

Bruk av klimatilpassa plantemateriale med kjent opphav og dokumenterte egenskaper er av stor betydning for å lykkes med å lage gode grøntanlegg. Det er spesielt viktig i et land som Norge med store klimavariasjoner fra sør til nord og fra kyst til fjells. Klima lengst nord preges av en kort vekstsesong (110 dager) med nærmest kontinuerlig dagslys og relativt stabilt vinterklima, mens vekstsesongens lengde på Sør-Vestlandet er 220 dager og vinterklimaet ustabilt (Statens kartverk 1998). Differansen mellom høyeste og laveste sommer- og vintertemperatur er hele 80°C (+33°C/-50°C) i kontinentale områder og bare 35°C (+25°C/-10°C) i maritime områder. Utsiktene til klimaendringer, som innebærer en betydelig gjennomsnittlig temperaturøkning og mer ustabile klimaforhold, stiller i fremtiden krav om planter som er fleksible og kan trives og utvikle seg tilfredsstillende under varierende klimaforhold.

Det er fra flere hold gjort en betydelig innsats for å skaffe forbrukerne et klimariktig plantemateriale. Planteskolene, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad/Trefrøsentralen, Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge og Institutt for plante- og miljøvitenskap (IPM) ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) har vært viktige bidragsytere til dette. Andre som også har bidratt i stor grad er E-plant Norge A.L., Bioforsk, botaniske hager og arboreter, samt enkeltpersoner.

For noe av dette plantematerialet er opprinnelse og egenskaper godt dokumentert. I andre tilfeller er informasjonen usystematisk, foreligger på flere steder og er av ulik kvalitet.

Det har manglet en oversikt med samlet informasjon om dette plantematerialet. Økt kunnskap om plantematerialet kan, i neste omgang, føre til økt produksjon og bruk av klimariktig plantemateriale med dokumenterte egenskaper. En kartlegging vil også være et bidrag til å gi en oversikt over en del av de plantegenetiske ressursene innen plantegruppa busker og trær, informasjon som er nødvendig bakgrunn for å gjøre eventuelle bevaringstiltak.

Hensikten med dette prosjektet har vært:

- Lage en samla oversikt over landskapsplanter med norsk opphav og/eller som er dokumentert klimatilpassa gjennom vitenskapelig testing eller langvarig bruk.
- Kartlegge og gi en samla fremstilling og oversikt over forskningsresultater, prøving og beskrivelser som foreligger om dette materialet.
- Komme med forslag om behov for ytterligere dokumentasjon om plantematerialets egenskaper.
- Komme med forslag om prinsipper for bevaring.

Avgrensing av prosjektet

Det var behov for en avgrensing av prosjektet fordi det aktuelle plantematerialet er meget omfattende og oppgaven kunne tolkes på flere måter. Prosjektet er derfor avgrenset til å omfatte følgende landskapsplanter:

- Utvalg som er gjort i norske viltvoksende planteslag. Kultivarer og frøkilder som er/har vært etablert i markedet.
- Norske utvalg i innførte planteslag. Kultivarer og frøkilder som er/har vært etablert i markedet.
- Norske foredlinger av landskapsplanter.

Begrepet utvalg kan defineres som seleksjon blant flere prøvde genotyper. Her er det brukt i vid mening slik at det også inkluderer kultivarer som er oppstått spontant eller ved at man tilfeldig har funnet/valgt ut en spesiell klon eller frøkilde. Med få unntak er det bare beskrevet kultivarer og frøkilder som er eller har vært i markedet. Det er unntaksvis tatt med noen få kloner/frøkilder hvor det foreligger utprøvinger og anbefalinger, men der disse ikke er kommet på markedet.

Når det gjelder plantenavn benyttes i denne oversikten i hovedsak de botaniske navnene plantene blir markedsført under. Det kan være usikkerhet om artsbestemmelsen er riktig for enkelte planteslag. Som norske navn benyttes i hovedsak navn fra Hageselskapets sortsliste (Det norske hageselskap 2005).

2. Sammendrag

Totalt ble det registrert 354 planteslag. 235 av disse planteslagene formeres vegetativt. Av disse kan 220 regnes som kultivarer, mens 15 snarere er herkomster som formeres vegetativt (flere kloner utgjør ”sorten”). 119 av de registrerte planteslagene formeres med frø. Av de vegetativt formerte planteslagene er 87 % busker og bare 13 % trær. Av frøkildene er hele 68 % trær og 32 % busker. Fordelingen mellom løv- og barplanter er nokså lik for begge plantegrupper, 80 % av de vegetativt formerte planteslagene er løvplanter og 20 % barplanter. Hos frøkildene er 90 % løvplanter og bare 10 % barplanter.

Opprinnelse

Ca. 55 % av alle utvalgene av vegetativt formerte planteslag er gjort i planteskolene. Noen av disse er valgt ut i samarbeid mellom planteskoler og UMB eller arboretene. Draglands Planteskole og Tromøy planteskole er de planteskolene som har gjort flest utvalg. Ca. 23 % er resultat av utvalg og foredlinger foretatt ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB), ca. 12 % er utvalg ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge. Andre som har vært involvert er Arboretet og Botanisk Hage ved Universitetet i Bergen (UiB), Universitetet i Tromsø (UiT), Dømmesmoen Høgskolen i Agder (HiA), Bioforsk Særheim, samt noen enkeltpersoner.

Når det gjelder frøkildene, er bare ca. 19 % av disse utvalgene gjort av planteskoler. De fleste frøkildene er valgt ut av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad/Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge, og frø distribueres via Trefrøsentralen. UMB har vært involvert i en del av disse utvalgene. Arboretet og Botanisk Hage UiB, Rogaland Arboret, Bioforsk Særheim og Statens skogfrøverk har også bidratt til utvalg av noen frøkilder.

Mange av våre kultivarer og frøkilder har sin opprinnelse i utvalg foretatt i norsk natur. Blant de vegetativt formerte planteslagene utgjør 38 % utvalg gjort i arter som er viltvoksende i Norge. De aller fleste av disse er valgt ut i naturen. Noen er innplanta eksemplarer, ofte med ukjent opprinnelse. Størst antall utvalg er gjort i *Juniperus communis*. Hele 31 kultivarer av denne arten er resultat av innsamlinger i norsk natur. Viktigste aktører har vært Institutt for plante- og miljøvitenskap ved UMB, planteskoleeier A. Rusten og i seinere tid, Tromøy planteskole. Av disse 31 markedsføres 17 fra norske planteskoler i dag. Også innen *Salix* spp., *Ilex aquifolium* og *Hedera helix* er det gjort en rekke utvalg. Flertallet av utvalgene, 62 %, er imidlertid utvalg gjort i innførte planteslag.

Blant frøkildene er bildet noe annerledes. Her er hele 54 % utvalg i norske viltvoksende arter. I første rekke er det gjort mange utvalg innen mange av våre viktigste treslag; *Acer latanoides*, *Betula pendula*, *B. pubescens*, *Quercus robur*, *Sorbus aucuparia*, andre *Sorbus* spp. I noen tilfeller høstes det fra bestand, i andre fra et bestemt mortre. 46 % er frøkilder av innførte planteslag.

Den egentlige opprinnelsen til plantematerialet er ofte ukjent, spesielt når det gjelder innførte planteslag. For noen av våre norske planteslag kan det i enkelte tilfeller være usikkerhet om det er innplanta eksemplarer og hvor disse eventuelt stammer fra. Mange av planteslagene som formeres vegetativt, er ofte opprinnelig en frøplante som har oppstått spontant i en planteskole. Frøformering fra ulike frøkilder har vært vanlig innen mange planteslekter og arter, og det har ofte vært stor variasjon i avkommet. Planteskoler har tatt vare på frøplanter som har skilt seg positivt ut, for eksempel når det gjelder hardførhet, blomsterfarge, vokseform osv. Disse har så blitt formert vegetativt og klonene navna.

Andre har sin opprinnelse i innsamla materiale fra hager og parker, som oftest av ukjent opphav, men som har utmerket seg på en eller annen måte og ansett som så verdifull at man har gitt klonen navn og satt i gang produksjon av den.

Innsamlinger av plantemateriale i utlandet har også resultert i norske kultivarer. Ca. 10 % av kultivarene er resultat av norske innsamlinger og deltagelse i botaniske ekspedisjoner i utlandet. Ca. 7 % er henta fra norske botaniske hager og arboreter. De fleste er henta fra Arboretet og Botanisk hage, UiB. Noen stammer fra parken ved UMB, Rogaland Arboret, Universitetet i Tromsø og Botanisk hage Universitet i Oslo. Når det gjelder frøkildene, har ca. 8 % sin opprinnelse i arboreter og botaniske hager (Arboretet og botanisk hage, UiB, Rogaland Arboret, parken ved Dømmesmoen (HiA), parken ved UMB). Ca. 5 % er resultat av egne innsamlinger i utlandet og botaniske ekskursionsjoner.

Bare et fåtall av kultivarene er resultat av norske foredlinger. A. Lundstads roseforedling ved UMB resulterte i 15 navna rosesorter, alle med kjent opprinnelse.

Utpøving

Ca. 24 % av kultivarene har vært gjennom veldokumenterte, omfattende regionale verdipøvinger i regi av UMB eller Bioforsk. De største prøve-seriene er innen artene *Celastrus scandens*, *Genista tinctoria*, *Hedera helix* (pågåår), *Lonicera involucrata*, *Lonicera tatarica*, *Populus tricocarpa*, *Spiraea* spp., samt innen *Juniperus communis* i regi av UMB og/eller UMB/Bioforsk.

Dersom mer begrensa regionale utpøvinger også regnes med, har ca. 32 % vært med i regionale utpøvinger. Foruten UMB har også E-plant Norge A.L. og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge vært engasjert i disse utpøvingene. Det har også vært gjennomført større ver-

diprøvingsserier på ett eller to prøvesteder innen bl.a. *Cotoneaster horizontalis*, *C. nanshan*, *Ilex aquifolium*, *Sambucus nigra* og *Syringa josikaea*.

UMB og Arboretet og botanisk hage UiB har vært involvert i disse prøvingene.

For de øvrige som ikke har vært med i regionale utprøvinger, gjelder det for mange at prøveplanter har vært sendt ut til en rekke prøvesteder, men resultatene av disse prøvingene er ikke oppsummert. Langvarig erfaring med plantematerialet i planteskolene og hos andre aktører i grøntanleggsbransjen gjør imidlertid at det har vært mulig å si noe om dyrkingssområde og at herdighetssone kan tilrås for mange av disse.

Når det gjelder frøkildene, har IPM ved UMB, i noen tilfeller i samarbeid med Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, gjennomført familieutvalg og på det grunnlaget anbefalt frøkilder innen *Acer tataricum* ssp. *semenovii*, *A. platanoides*, *Berberis thunbergii*, *Betula pendula*, *Cotoneaster lucidus*, *Prunus avium*, *Quercus robur*, *Sorbus hybrida*, *S. intermedia*, *Pinus mugo* subsp. *pumilio*, *P. sibirica* og *P. sylvestris*. Noen av disse utvalgene/anbefalingene er ikke kommet på markedet, men de fleste finnes fortsatt.

Bare ca. 15 % av alle frøkildene har vært gjennom en avkomsprøving. Det er gjort en del begrensa avkomsprøvinger bl.a. ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Regnes disse med, har ca. 26 % blitt avkomstestet. Bare de færreste av frøkildene (8 %) har vært testa i omfattende regionale utprøvinger, 13 % om man regner med mer begrensa utprøvinger. Mange har imidlertid vært prøvd ulike steder, men ikke i systematiske utprøvinger. Langvarig erfaring med noen av disse frøkildene gir likevel grunnlag for anbefaling av dyrkingsområde.

Tilgjengelighet

Av de vegetativt formerte planteslagene i denne registreringen finnes hele 72 % på markedet i dag. 28 % har enten vært på markedet og gått ut, eller aldri slått til/blitt satt under oppformering i planteskoler. 5 % av disse planteslagene kan være tapt. Noen av disse kan trolig spores opp lokalt. De øvrige finnes fortsatt i plantesamlinger ved bl.a. UMB, Arboretet og Botanisk hage UiB, Botanisk Hage UiO, Rogaland Arboret, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge og i planteskolene.

Av frøkildene er ca. 82 % på markedet i dag. Ca. 63 % markedsføres av Trefrøsentralen. Planteskolene markedsfører også planter fra egne frøkilder, ca. 20 % av de omtalte frøkildene. Ca. 11 % av frøkildene har gått ut eller er på veg ut av markedet. Årsaker kan være at de erstattes av antatt likeverdige eller bedre frøkilder eller av praktiske grunner, som at det har vært vanskelig å få høsta frøet. Ca. 7 % har ikke kommet på markedet enda, men finnes. Ca. 2 % er trolig tapt.

Fra innsamlingen av einer fra norsk natur foretatt av O. Reisæter (UMB) med medarbeidere.

*Juniperus communis 'Bukken Bruse'.
Opprinnelig morplante funnet i Hestagrend, Viksdalen i 1966.
O. H. Hauge og E. Johnsen m.fl. deltar i innsamlingsarbeidet.
(foto: O. Reisæter)*

*Juniperus communis 'Bukken Bruse' under utprøvingen i planteskolen ved UMB i 1973.
Forskningsstekniker J. Andersson.
(foto: O. Reisæter).*

3. Forslag om behov for ytterligere dokumentasjon om plantematerialets egenskaper

Det er behov for ytterligere dokumentasjon av frøkildene

Håbjørg (1994) har i et nordisk prosjekt for kartlegging av genressurser i nordiske treslag vist at det var stor variasjon mellom familiene innen alle testa arter når det gjelder egenskaper som spireprosent, etableringsprosent, ferdigvareprosent og høyde, og at det er mye å hente på å finne fram til gode mortrær som gir et homogent og dyrkingsvillig avkom. Tilsvarende har Fostad og Pedersen (2000) påvist store forskjeller i salttoleranse mellom avkom fra ulike mortrær hos *Acer platanoides* og *Picea abies*.

Som vist i oversikten har bare ca.15 % av frøkildene vært gjennom avkomsprøving, 26 % om vi også regner med de som har vært gjennom en begrensa avkomsprøving. Det høstes også ofte fra bestand, ikke fra ett enkelt utvalgt mortre. Det er grunn til å forvente variasjon i avkommet hos alle arter som ikke er apomiktiske. I noen sammenhenger, for eksempel i noen naturlige plantinger, kan variasjon være ønskelig. I mange sammenhenger er imidlertid et ensartet plantemateriale der alle individer er av god kvalitet, ønskelig. For mange av frøkildene er det mangelfull dokumentasjon på avkommets egenskaper. Siden de fleste av disse er trær som er kostbare å etablere og som skal prege nærmiljøene våre i lang tid, er det sterkt ønskelig med bedre dokumentasjon av frøkildene.

I sammendraget går det også fram at bare ca. 8 % av frøkildene har vært testa i omfattende regionale utprøvinger, 13 % om man regner med mer begrensa utprøvinger. Mange av frøkildene er imidlertid lokale utvalg i viltvoksende bestand tiltenkt bruk i nærliggende områder. Dette burde tilsi at de er tilpassa det lokale klimaet. For enkelte arter som er viltvoksende over store deler av landet vårt, dekker utvalgene det meste av landet. Dette gjelder for eksempel *Betula pubescens* og *B. pendula*. For andre, for eksempel *Acer platanoides*, som bare vokser i svært begrensa deler av landet, samt alle innførte planteslag, er det behov for å dokumentere aktuelt dyrkingsområde. Langvarig erfaring med en del av dette plantematerialet gir imidlertid grunnlag for å angi i hvilke soner plantene kan dyrkes.

Generelt er også fleksibilitet når det gjelder klimatilpassing en viktig egenskap, spesielt med tanke på utsiktene til et varmere og mer ustabil klima.

Det pågående brukerstyrte NFR-prosjektet Planter for norsk klima hvor forskningsarbeidet utføres ved UMB, vil kunne bidra med mer do-

kumentasjon på frøkildenes egenskaper. Det gjøres registreringer på en rekke egenskaper på ca. 22 % av frøkildene som er omtalt i denne oversikten. Det pågår også utprøvinger i regi av E-plante Norge A.L. for noen viktige planteslag.

Beskrivelsen av en del kultivarer i oversikten er mangelfull

Det fremgår ikke alltid klart hva som er spesielt ved kultivaren. I noen få tilfeller kan det være tvilsomt om man kan bruke begrepet kultivar. I følge regelverket (International Code of Nomenclature for Cultivated Plants 1995) defineres kultivarbegrepet slik: "A cultivar is a taxon that has been selected for a particular attribute or combination of attributes, and that is clearly distinct, uniform and stable in its characteristics and that, when propagated by appropriate means, retains those characteristics". Det kreves i denne definisjonen at nye kultivarer er tydelig forskjellig fra allerede eksisterende, at de er stabile over tid slik at egenskapene beholdes ved egnet formeringsmåte.

Bare et fåtall (22) er tatt inn i Norsk offisiell sortsliste (Plantesortsnemnda/Mattilsynet 2004). Det vil si at det bare er disse som formelt er godkjent ved at de er funnet skillbare fra andre sorter og er ensartet og stabile (DUS). Hvilke kultivarer som har kommet med i denne sortslisten er imidlertid svært tilfeldig. Det har ikke vært tradisjon i planteskolene for å søke om å få godkjent kultivarer av landskapsplanter for Norsk offisiell sortsliste.

Også for denne plantegruppen vil prosjektet *Planter for norsk klima* kunne bidra med mer informasjon om egenskaper.

4. Forslag om prinsipper for bevaring

Denne rapporten gir en oversikt over norske utvalg og foredlinger av busker og trær og informasjon som finnes om disse. Den tar ikke stilling til verdien av det enkelte utvalg og hva som bør bevares. Vurderingen av hvilke planter som skal bevares er et langsiktig arbeid. Ikke alt er like verdifullt. En del kultivarer og frøkilder har gått ut av markedet, enten fordi de har blitt sykdomsbefengt, er vanskelige å produsere eller fordi markedet foretrekker andre og ofte bedre kultivarer eller frøkilder.

Når det gjelder frøkildene, er mange av disse ikke avkomsprøvd. Det er dermed foreløpig vanskelig å ta stilling til verdien av mange av disse. Samtidig kan verdifullt plantemateriale være i ferd med å gå tapt, for eksempel i forbindelse med at planteskoler legges ned/legger om driften, frøkilder plutselig blir fjernet eller at velprøvede utvalg ikke blir satt i produksjon.

Konvensjonen om biologisk mangfold fra 1992 forplikter oss til en bærekraftig forvaltning av vårt biologiske og genetiske mangfold. *Genressursutvalget for kulturplanter* (2004) som er ansvarlig for gjennomføringen av vårt *Nasjonale program for bruk og bevaring av plantegenetiske ressurser for landbruk og matproduksjon*, gjengir i sin utredning *Plan og strategi for langsiktig bevaring av plantegenetiske ressurser i klonarkiv* tre sentrale bevaringsformer:

- in-situ bevaring der plantene bevares på sitt opprinnelige voksested
- on-farm bevaring der plantematerialet bevares og vedlikeholdes i bruk
- ex-situ bevaring der plantene bevares utenfor sitt naturlige voksested, enten som frø i genbanker eller som levende planter i klonarkiv.

En kombinasjon av flere bevaringsmåter synes mest aktuell for denne plantegruppa.

In-situ bevaring

In-situ bevaring kan være aktuelt når det gjelder utvalgte frøkilder fra norsk natur. Mange frøkilder, både enkeltrær og bestand, høstes i dag på sitt opprinnelige voksested. Ved bevaring på opprinnelig voksested unngår en også en eventuell påvirkning fra nye pollenkilder på nytt voksested.

Systemet er imidlertid sårbart og lite sikret mot inngrep som kan skade frøkilden, særlig med tanke på enkeltrær. Man kan tenke seg at det inngås en avtale med grunneier om å ta vare på frøkilden, og, dersom det er nødvendig å fjerne den, om å gi beskjed slik at den eventuelt kan bevares et annet sted.

Noen bestand det høstes frø fra, kan være spesielt verdifulle fordi det for eksempel er den nordligste forekomsten av et planteslag eller fordi forekomsten er sjelden/spesiell, for eksempel en del viltvoksende *Sorbus*-arter. In-situ bevaring kan være aktuell i noen slike tilfeller.

Bevaring av utvalgte innførte planteslag som det høstes frø fra i ha-ger/grøntanlegg kan i prinsippet fungere på samme vis som med viltvoksende planteslag, med avtaler med eier av grønntanlegget det høstes frø fra.

Alternativet til høsting lokalt er å samle frøkildene, eventuelt ved hjelp av poding av mortrærne, i en eller et fåtall sentrale frøplantasjer. Det gjøres i dag delvis ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

On-farm bevaring - bevaring gjennom bruk

Ca. 72 % av de vegetativt formerte og 82 % av de frøformerte planteslagene i denne oversikten finnes på markedet og er i bruk i grønntanleggene. Det gir gode muligheter for å velge strategien med bevaring gjennom bruk, et viktig mål i seg sjøl. Metoden kombinerer vedlikehold med dyrking i grønntanlegg og vil kunne være kostnadsbesparende sammenlignet med store klonarkiver. Den vil også ha den fordelen at det gir tilgang til geografisk spredte bevaringssteder med ulike klima og vokseforhold tilpasset det enkelte planteslag. Her vil prosjektet *Planter for norsk klima* kunne spille en rolle ved at det kan gi en oversikt over grønntanlegg med planter med kjent opphav, derav mange norske utvalg, både kultivarer og frøkilder.

Denne metoden er først og fremst aktuell for bevaring av vegetativt formerte planteslag.

For de fleste frøkildene er dette ikke like aktuelt som bevaringsmetode fordi avkommet som inngår i anleggene, hos de fleste planteslag er genetisk forskjellig fra det opprinnelige mortreet. I tillegg vil de stå i andre omgivelser og være eksponert for annet pollen enn mortreet. Unntaket er apomiktiske arter.

Planteskolene som har gjort egne utvalg av kultivarer og frøkilder, kunne også trekkes med i å ta et spesielt ansvar for disse. Så lenge planteslagene er i produksjon, vil morplanter være tilgjengelig. Dersom de går ut av produksjon og bevaring fortsatt er ønskelig, må det finnes en avtale om hvordan de eventuelt skal bevares dersom dette er ønskelig. Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge har også lager av frø og samlinger av frøkilder og kloner av mange av planteslagene som inngår i denne oversikten. Disse samlingene inngår i virksomheten med å forsyne planteskoler med frø og vegetativt materiale til oppformering i planteskolene.

Denne bevaringsmetoden stiller imidlertid store krav til organisering. Det må finnes en overordna organisering med avtaler mellom partene ved bevaring gjennom bruk.

Ulempe med bevaring ute i anlegg kan være usikkerhet angående opphav og problemer med feilleveranser og utskiftinger av planter.

Ex-situ bevaring

For denne plantegruppen (norske utvalg og foredlinger av busker og trær) bør bevaring gjennom bruk trolig være hovedmetode for de vegetativt formerte planteslagene, ettersom en så stor del av dette plantematerialet produseres og er i bruk i dag. Ex-situ bevaring kan være en supplerende metode.

a) Bevaring i form av frø. Når det er mulig, vil bevaring av genmateriale i planter av kostnadmessige årsaker bli gjort ved hjelp av frø. For de vegetativt formerte planteslagene er dette uaktuelt fordi de ikke vil være stabile ved frøformering. Disse må formeres vegetativt og eventuelt bevares i klonsamlinger.

Også for generativt formert plantemateriale vil dette være problematisk av flere grunner.

Avkommet vil være genetisk forskjellig fra morindividet. Det vil ikke ha de samme egenskapene som moren som det opprinnelige moretreet. Unntak fra dette er arter som er apomiktiske. Der det høstes fra bestand og variasjon er ønskelig, kan det også vurderes om det er hensiktsmessig å bevare denne frøkilden i form av frø.

En del planteslag har frø som tåler langvarig lagring dårlig. Dette gjelder bl.a. planteslag med store, fettrike frø som *Fagus sylvatica*, *Quercus robur* og *Acer* spp. Også en del arter med spesielt smått frø som innen slektene *Salix*, *Populus* og mange lyngvekster, kan være vanskelig å lagre/stiller svært bestemte krav til lagringsbetingelsene. For svært mange planteslag er det imidlertid mulig å lagre frøene under bestemte betingelser. Frølagrene må imidlertid fornyes med jevne mellomrom. Dette blir mer komplisert når plantene det skal høstes frø fra først setter frø etter mange års dyrking.

b) Bevaring i klonarkiv er en metode som benyttes for bevaring i mange plantegrupper, for eksempel frukt, roser og stauder. Genressursutvalget for kulturplanter (2004) foreslår en desentralisert modell der avtaler om bevaring gjøres mellom mange samarbeidspartnere som har målsetninger og aktiviteter som kan kombineres med bevaring av planter og plantebruk. Denne modellen velges framfor en modell med ett eller få sentrale bevaringssteder. Viktige samarbeidspartnere for denne typen klonarkiver er:

- Arboreter og botaniske hager
- Museer og bygdetun
- Andre institusjoner med ulik grad av offentlig tilknytning
- Privatpersoner og ideelle foreninger.

For denne plantegruppen, norske utvalg og foredlinger av busker og trær, kan bevaring i plantesamlinger være en supplerende metode. Det avhenger imidlertid av at noen organisasjoner, institusjoner eller personer finner det interessant og har et ønske om å innpasse bevaringsverdig plantemateriale i denne plantegruppen i sin virksomhet.

En del av dette plantematerialet har en viss publikumsinteresse, og noen plantesamlinger og institusjoner har allerede en del av dette materialet i sine samlinger.

Noen kultivarer er i ferd med å gå tapt i forbindelse med nedlegginger eller omorganiseringer i planteskoler. Enkelte av disse kultivarene er det trolig mulig å spore opp lokalt i distriktet rundt planteskolene der de ble produsert. Andre som ikke lenger er i bruk eller aldri har blitt satt under oppformering, finnes det bare ett eller et fåtall eksemplarer igjen av. Disse bør sikres på en eller annen måte slik at de ikke går tapt før man får gjort en vurdering av om de er verdt å bevare.

5. Oversikt over norske utvalg av busker og trær

5.1 Vegetativt formerte planteslag

5.1.1 Løvplanter

Arctostaphylos alpinus 'Nona Torsdalen' - Rypebær 'Nona Torsdalen'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Rypebær er vanlig i fjellet over hele landet, nordover fra Møre også i lavlandet. Sirkumpolar. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt ved Tromøy Planteskole. Fjelltype. Klonen ble valgt ut i Torsdalen, 700-900 m o.h. mellom Fyresdal og Valle.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: 3-5 cm høy, krypende busk med lange greiner. Tynne, sagtanna blad. Blomstrer med hvite blomster før bladsprett. Frukten er først rød, siden svart. Vakker, rød høstfarge. Fjelltype. Vokser på skrinne plasser på fjellet.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

Arctostaphylos uva-ursi 'Hjuksebø' - Mjølberteppet 'Hjuksebø'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Vanlig i hele landet opp til snaufjellet. Sirkumboreal. Dette er et utvalg gjort av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Stiklinger samles fra et viltvoksende bestand ved salta veg i Hjuksebø ved Sauherad. Den ble formert opp og sendt ut til prøving i 1995.

Utprøving: Har vært under utprøving i planteskoler, på Jæren og i Ervik ved Harstad.

Beskrivelse/egenskaper: Lav, krypende, alltidgrønn busk med grønne, blanke, læraktige, ovale blader med kileforma bladgrunn. Blomsten er lys rosa og fruktene røde. Greinene som kan bli flere meter lange, roter seg sparsomt i bakken. Ingen skadegjørere er registrert på sorten. Aktuelt bruksområde er markdekke på lett jord i sol og halvskygge. Trives ikke i næringsrik kulturjord. Kan vokse utover fjell og murer. I følge omtalen fra Bjerkestrand (2001) herdig til sone 7.

Formering: Stiklingsformering. Arten er vanskelig å formere både ved stiklinger og vevskultur. Stiklinger tatt i juli skal i følge Bjerkestrand (2001) rote seg lettere.

Tilgjengelighet: Tilbys ikke lenger av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, men finnes tilgjengelig i naturbestand.

***Arctostaphylos uva-ursi* 'Nona Spornes'** - Mjølhbærteppe 'Nona Spornes'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Vanlig i hele landet opp til snaufjellet. Sirkumboreal. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt ved Tromøy Planteskole. Kysttype. Klonen ble valgt ut helt ute i havkanten på Tromøy.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lav, krypende, alltidgrønn busk med grønne, blanke blader. Blomsten er lys rosa og fruktene røde. Som bruksområde nevnes bunndekke på lett jord i sol og halvskygge. Kan vokse utover fjell og murer. I følge omtalen fra planteskolen herdig til sone 8. Kysttype.

Formering: Stiklingsformering. Arten er vanskelig å formere fordi plantene råtner lett når de blir stående fuktig. Denne klonen tåler fuktighet bedre og er lettere å oppformere enn andre prøvde kloner (I. Fredriksen pers. medd.).

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Aronia melanocarpa* 'Terje'** - Svartsurbær 'Terje'

Dokumentasjon: M. Hauge (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i det østlige Nord-Amerika. Dette er et utvalg i *A. melanocarpa* foretatt av M. Hauge i samarbeid med T. Engevik, Statens vegvesen, i vegvesenets plantinger i Bergensområdet. Klonen oppformeres ved M. Hauges Planteskole og Hagesenter, Os i Hordaland.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk med opprett vekst, 1,5-2 m høy. Blomstrer med hvite blomster i juni. Spiselige, svarte frukter. Svært vakre høstfarger. Denne klonen skal være noe høyere og kraftigere enn vanlig hos frøformert plantemateriale (*A. melanocarpa* Moskva).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Berberis thunbergii* 'Nova Wormdal'** - Høstberberis 'Nova Wormdal'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), Wormdal (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. 'Nova Wormdal' er en utvalgt klon blant flere tusen frostskaade planter i Wormdal Planteskole og Hagesenter, Fannrem.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk. Klonen skiller seg først og fremst ut ved sin hardførhet og friskhet.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler (Wormdal Planteskole og Hagesenter AS).

***Betula pendula* 'Fortuna'** - Hengebjørk 'Fortuna'

Dokumentasjon: Omtales i Reisæter (1977-1978), Håbjørg (1994), Håbjørg (1995).

Opprinnelse: Hengebjørk er vanlig i lavlandet nord til Nord-Trøndelag. Det finnes spredte bestand helt nord til Pasvik og i Sør-Norge opp til 900 m o.h. Denne fliketblada hengebjørka ble funnet i ei fjell-li på fjellgården

Skåri, 230 m o.h. i Fortun i Sogn i 1969. Fylkesgartner E. Johnsen samla den inn. Den ble tatt i kultur ved UMB og planta i parken ved UMB i 1972. Blir også omtalt som "Skårabjerken" (NAF vegbok 2004). Det er, i følge lokale kilder, usikkert om den opprinnelige bjørka fortsatt eksisterer.

Utprøving: Klonen har ikke vært med i systematisk utprøving, men avkom av denne hengebjørka har vært med i familiestudier ved UMB (Håbjørg 1995). Den var en av de 10 % av mortrærne som gav homogent, dyrkingsvillig og friskt avkom. Avkom var også med i en videre regional utprøving i perioden 1987/89-1993 på 5 steder med karakteristiske klimatyper, for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde. Tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert, ble benyttet; Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik i Harstad, UMB Ås i Akershus og Bioforsk Løken i Valdres. Helhet og høyde ble bedømt og presentert. Med unntak av den nordligste lokaliteten (Harstad) hadde den meget god helhet. Den var imidlertid noe mer variabel enn frøkilde Bogstad, hadde noe utgang og dårligere barkfarge.

Beskrivelse/egenskaper: Tre med relativt spisse greinvinkler og opprett vekst med lite hengende greiner. 'Fortuna' utmerker seg med å ha flika blader. Den har grunnere fliker enn den mer kjente *B. pendula* 'Dalecarlica' som er av svensk opprinnelse.

Formering: Podes.

Tilgjengelighet: Finnes bl.a. planta i parken ved UMB og ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Markedsføres av Åberge planteskule, Sogndal.

***Buddleja davidii* 'Brynes'** - Høstsommerfuglbusk 'Brynes'

Dokumentasjon/Kilde: T. Bryne Ringstad (pers. medd.), J. I. Lima (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Kina og Japan, men den finnes også naturalisert mange steder. Denne klonen er resultat av utvalgsarbeid utført av T. Bryne ved Brynes Planteskoler i Stavanger. Opprinnelig var den en av flere hundre frøplanter som overlevde en rekke spesielt kalde vintre.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende, frodig busk som blir opp til 3 m høy. Blomstrer på ettersommer/høst med lilla (?) blomster i store, endestilte, nikkende topper. Denne klonen utmerker seg spesielt med sin hardførhet sammenligna med utenlandske sorter.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Var i handelen fra 40-50-tallet og frem til midten av 1960-tallet da den gikk ut av sortimentet. Finnes ved Brynes Planteskoler og i Rogaland Arboret.

***Calluna vulgaris* 'Gjersjøen'** - Røsslyng 'Gjersjøen'

Dokumentasjon: Institutt for dendrologi og planteskoleledelse (1969), Horntvedt (1981a).

Opprinnelse: Arten er vanlig i hele landet til over skoggrensa, mest på kalkfattig grunn. De fleste kultivarer av *C. vulgaris* var tidligere av uten-

landsk opprinnelse (engelske) og lite herdige på Østlandet. I 1956 ble det funnet en hvitblomstra røsslyngplante ved Gjersjøen i Oppegård. UMB valgte ut en klon fra frøplanter av denne og gav den navnet 'Gjersjøen' i 1968. Det skal i følge Horntvedt (1981) også ha funnes en 'Gjersjøen Kompakt', men den er ikke beskrevet noen steder.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving. Den ble sendt ut til prøving fra UMB til en rekke prøvesteder i perioden 1964 til 1981, men resultatene/erfaringene ble ikke oppsummert.

Beskrivelse/egenskaper: Veksten beskrives som lav, men ikke kompakt. Den er riktblomstrende og har lange blomsterskudd med enkle, hvite blomster.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Trolig tapt (?).

Calluna vulgaris **Nona Spornes** - Røsslyng Nona Spornes

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.)

Opprinnelse: Røsslyng er vanlig i hele landet til over skoggrensa, mest på kalkfattig grunn. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt ved Tromøy Planteskole. Kysttype, valgt ut helt ute i havkanten på Tromøy. Flere kloner er i salg under dette navnet og kan derfor ikke betraktes som en kultivar. Det kan snarere regnes som en herkomst med variabelt utseende.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Kysttype. Tettgreina dvergbusk med korte, tettblada sidekvister. Bladene er nåleforma og korsvis motsatt stilte. Rosalilla blomster sitter sammen i klaser. Variabelt utseende.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

Calluna vulgaris **Nona Torsdalen** - Røsslyng Nona Torsdalen

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Vanlig i hele landet til over skoggrensa, mest på kalkfattig grunn. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt ved Tromøy Planteskole. Fjelltype valgt ut i Torsdalen, 700-900 m o.h. mellom Fyresdal og Valle. Flere kloner er i salg under dette navnet. Den kan derfor ikke regnes som en kultivar. Det er snarere en herkomst med variabelt utseende.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Fjelltype. Tettgreina dvergbusk med korte, tettblada sidekvister. Bladene er nåleforma og korsvis motsatt stilte. Rosalilla blomster sitter sammen i klaser. Variabelt utseende.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Celastrus scandens klon **24**, klon **17**, klon **7**. - Klatrefrøbusk, tredreper klon 24, 17, 7.

Dokumentasjon: Håbjørg (1994).

Opprinnelse: Nordamerikansk, slyngende, løvfellende lignose som er viltvoksende fra Quebec i Canada i nord til New Mexico i USA i sør. Den er aktuell både for grøntanlegg og til dekorasjonsmateriale. Plantemateri-

alet som ble benytta i dette utvalgsarbeidet ved UMB, stammer fra en plante ved University of Idaho, USA. Seinere ble det henta materiale fra viltvoksende bestand av artens nordligste utbredelse i Canada, men dette materialet var ikke med i denne omgang. 3 kloner ble anbefalt, men er foreløpig ikke i produksjon.

Utprøving: Ved det innledende utvalgsarbeidet i planteskolen ved UMB på Ås ble de ulike klonene bl.a. testa for tid for bladfall, høstfarge, vinterskade, fruktmengde og fruktfarge. Også lagringsevne for kvist og frukt (pyntegrøntproduksjon) ble testa. Av disse ble de mest lovende klonene; 6 hunnkloner og 3 hannkloner, testa videre i regionale forsøk i perioden 1987/89-1993 på 5 steder med karakteristiske klimatyper for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde. Tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert, ble benytta; Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik i Harstad, planteskolen UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres. Her ble helhet og høyde vurdert årlig.

Beskrivelse/egenskaper: Slingplante som her i landet kan bli inntil 5 m høy. Den er særbu. Det spesielle ved planten er fruktene som kan variere i fruktfarge, frøkappen fra grønt til sterkt gult og frøkapselen fra gult og oransje til mørk rødt. Størrelse på fruktene og fruktmengden variere også. Håbjørg (1994) anbefaler på bakgrunn av den regionale utprøvingen de to mest herdige og dyrkingsvillige klonene, nr.24 (gul fruktfarge) og 17 (oransje fruktfarge) for kommersiell produksjon i klimaområder som Ås og gunstigere. I lagringstestene var disse også best. Klon nr. 7 var ikke så herdig som disse to, men på grunn av mer dekorative frukter med større kontrast mellom frøkappe og frø (røde) anbefales også denne markedsført. Av hannkloner var klon 22 mest herdig. Det konkluderes med at disse klonene har begrensa dyrkingsverdi i de øvrige klimaområdene. Vinterskadene var store hos alle klonene hver vinter i Harstad, Trøndelag og Valdres.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Ingen er kommet i produksjon. Klonene finnes i planteskolen ved UMB.

***Chaenomeles japonica* 'Dømmesmoen'** - Småildkvede 'Dømmesmoen'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), E. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Denne klonen er en frøplante av ukjent opprinnelse som har stått på Dømmesmoen (HiA) i Grimstad (sørvestre hjørne av bygningen på Øvre) siden ca. 1940. Valgt ut og tatt vare på av L. Ødegaarden

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk. Denne klonen skal ha kraftigere vekst og blomstene sterkere oransjerød farge enn vanlig hos arten. Plantene blir ca. 1 m høye.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Opprinnelig morplante finnes fortsatt, og den formeres av flere planteskoler i følge E. Hansen (pers. medd.).

***Chiliotrichum diffusum* 'Milde' - Tusenhårbusk 'Milde'**

Dokumentasjon: M. Sandvik (pers. medd.), G. Berge (pers. medd.).

Omtalt i hageselskapets sortliste (Det norske hageselskap 2005).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Chile, Argentina og Falklandsøyene. Opprinnelsen til denne klonen er et parti frø samla på en ekspedisjon (Nordisk Arboretutvalg) til Argentina og Chile i 1975. Frøet ble samla i Tierra del Fuego i Argentina. Denne ble valgt ut i et samarbeid mellom Gimle planteskule og Arboretet og Botanisk hage, UiB ved M. Sandvik (trolig aksesjonsnr.1975.2159).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn busk med opprette, stive greiner, 1-1,5 m høy. Får etter hvert en brei, åpen vekst. Skuddene er håra, bladene små og grålige. Blomstrer i juni, juli med små endestilte korer med hvite tungekroner og gule rørkroner. Trives best på sandjord, på en lun, varm plass i sol eller halvskygge. Denne klonen skal ha noe smalere blad og være mer sølvfarga enn kultivaren 'Siska'. Noe mindre blomsterrik, men kanskje mer hardfør. Den overlevde bl.a. vinteren 1978/79 med uvanlig lave vintertemperaturer i Bergensområdet. Herdighetszone 3-4 for arten (Det norske hageselskap 2005).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Var en periode på markedet, men utenlandske sorter ('Siska') er foretrukket.

Finnes ved Gimle planteskule og ved Arboretet og Botanisk hage, UiB.

***Clematis alpina* 'Alv' - Alpeklematis 'Alv'**

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (u.å.), E.

Bjerkestrand (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i fjellområder i Europa og i de nordlige delene av Asia. Denne klonen er valgt ut av A. Hegge i et frøparti av ukjent opprinnelse ved Fagerbakke planteskole, Snåsa. Den ble samla inn av UMB i 1975 og fikk navnet Alv (E. Bjerkestrand pers. medd.).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Klatreplante som kan bli fra 2-5 meter. Rikt-blomstrende, og har en god, dyp blåfiolett blomsterfarge. Blomstene er større enn vanlig hos arten. I følge Draglands planteskoles katalog (u.å.) herdig til sone 7-8.

Formering: Stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Clematis alpina* 'Thon' - Alpeklematis 'Thon'**

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (2004), B.

Thon (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i fjellområder i Europa og i de nordlige delene av Asia. Denne klonen er valgt ut av B. Thon, Skavberg planteskole, Kvaløya. Opprinnelsen er en frøplante av frø samla nordvest for Irkutsk i 1993. Frøet ble mottatt som frø av *Clematis alpina*, men det er en viss usikkerhet rundt artsbestemmelsen (B. Thon, pers medd.).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Klatreplante med hvite, nikkende blomster i juli. Valgt ut på grunn av sin hardførhet. H7-8 (Draglands Planteskole 2004).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Clematis sibirica (syn. *turkestanica*) 'Arnulf' - Sibirklematis 'Arnulf'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (2004), K. Dragland (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten oppfattes av noen botanikere som en underart av *C. alpina*. Den har en nordlig utbredelse med enkelte forekomster i Gudbrandsdalen, samt i Finland og i nordlige deler av Russland. Denne ble valgt ut av Arnulf Ringstad, Gjøvik. Satt i produksjon og gitt navn ved Draglands Planteskole, Lundenes i Troms (K. Dragland pers. medd.).

Utpøving: Ingen systematisk utpøving.

Beskrivelse/egenskaper: Klatreplante med hvite, nikkende blomster. 2-3 m fullt utvokst. Svært hardfør og blomsterrik klematis både for kyst- og innlandshagen. H8 i følge Draglands Planteskoles katalog (2004).

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Cornus stolonifera (syn. *sericea* ssp. *sericea*) 'Farba' - Amerikakornell 'Farba'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001), Pedersen et al. (2003), E-plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Nord-Amerika. Sorten 'Farba' er et utvalg i frøplanter ved UMB, med herkomst Fairbanks i Alaska. 'Farba' ble først introdusert i Nord-Norge som en erstatning for *Cornus alba* 'Sibirica'. (*C. alba* 'Sibirica' er en kontinental art som er lite egna i kyststrøk). 'Farba' har etter hvert blitt introdusert i hele Sør-Norge.

Utpøving: Den var med i en fire års utpøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m.o.h.) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantens dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Utpøvingen viste at dette var en sort med stor plastisitet, men Erstad (2000) konkluderer med at denne kultivaren har sin største verdi i tøffere klima.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet vurdert årlig (Pedersen et al. 2003). Resultatene viste at denne var noe sein med å etablere et tett plantedekke. Den var fortsatt glissen 2. året etter forsøksstart. 3. året dekket den godt.

Den blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse: 'Farba' er en busk som blir ca. 1,5 m høy og like brei. Veksten er opprett med stive greiner. Den har ikke så skarp rød farge på greinene vinterstid som hvitkornell 'Sibirica'. Bladverket er mørkt grønt med

god, rødlig høstfarge. Den har små, hvite blomster i halvskjerm i mai – juni og lyseblå bær som sitter lenge på.

Egenskaper: Busken har så langt vært sterk mot sykdommer. Den har et frodig utseende og tolererer de fleste jordarter. Den trives godt i kyststrøk så vel som i innlandsklima. Herdig i sone 2 – 7. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Den blir markedsført av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Cotoneaster dammeri 'Graff' - Teppemispel 'Graff'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001), G. Graff (pers. medd.)

Opprinnelse: Teppemispel stammer fra Sentral-Kina og har mange sorter og hybrider. Den egentlige opprinnelsen til sorten 'Graff' er ukjent. Den kan spores tilbake til et eksemplar av arten som hadde overvintret godt i G. Graffs hage i Tromsø i flere år. Han hadde fått stiklinger fra en plante i en hage i Trondheim (G. Graff pers. medd.).

Blir også solgt under navnet 'Tromsø'.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m.o.h) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Denne klonen ble sammenlignet med *C. x suecicus* 'Coral Beauty'. Utprøvingen viste at 'Graff' varierte sterkt i størrelse og fylde mellom de ulike prøvestedene. Best klarte den seg i Sauherad i Telemark og i Tromsø. Dårligst tilvekst og fylde hadde den på Løken i Valdres der den fikk sviskade, sannsynligvis på grunn av barfrost. Bare i Trømsø var 'Graff' bedre enn 'Coral Beauty'.

Beskrivelse: Sorten 'Graff' er en alltidgrønn, krypende busk. Årsskudde- ne er rødfarga på oversiden. Bladene er glinsende grønne, 2,5-3 cm lange og 1,5 cm breie.

Blomstene er hvite og sitter enkeltvis. Fruktene er skinnende røde.

Egenskaper: Busken er en god markdekker og tåler godt skygge. Den er sunn, men kan få noe billegnag på bladene. Mildt vinterklima og/eller snødekke har stor betydning for overvintringen. Det betyr herdig til sone 6 – 7 i kystklima, men 4 – 5 i innlandsklima.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Sorten er markedsført fra Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Cotoneaster dammeri 'Hjeltnes' - Teppemispel 'Hjeltnes'

Dokumentasjon/kilde: Vestplant sortsliste (2003), D. Berge (pers. medd.).

Opprinnelse: Teppemispel stammer fra Sentral-Kina og har mange sorter og hybrider. Sorten 'Hjeltnes' har sin opprinnelse i en gammel plante av ukjent opprinnelse på Hjeltnes gartnarskule. Stiklinger ble tatt og klonen oppformert av Gimle planteskule på slutten av 1970-tallet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn plante med svært flat vekst. Hvite blomster i juni. Røde frukter. Valgt ut fordi den skal ha et spesielt godt bladverk, god vekst og herdighet. Sortslista fra Vestplant oppgir at den er herdig til sone 4.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

Cotoneaster horizontalis 'Låg' - Krypmisspel 'Låg'

Dokumentasjon: Kjær (1986a), D. Berge (pers. medd.).

Opprinnelse: Krypmisspel er viltvoksende i Vest-Kina. Den er gammel i kultur, var delvis frøformert og viste stor variasjon i herdighet og vokse-måte. Innen de stiklingsformerte er det oppstått mange kloner. Denne klonen ble valgt ut på midten av 1970-tallet ved Gimle planteskule fra gamle plantinger (planta før 1963) av ukjent opprinnelse i/ved planteskolen. Det var flere typer der, og denne ble valgt ut som den beste.

Utprøving: I 1977 starta UMB opp en verdiprøving basert på 18 kloner av *C. horizontalis* samla inn fra planteskoler i Norge. Målsetningen var å finne fram til hardføre og frodige typer. Verdiprøvingen ble lagt til planteskolen ved UMB, Ås, samt Dømmesmoen (HiA), Grimstad og pågikk i åtte år. Herdighet og pryddverdi ble vurdert. Utprøvingen resulterte i at bare *C. horizontalis* 'Spred' ble anbefalt. *C. horizontalis* 'Låg' oppnådde også meget gode resultater i verdiprøvingen. Den fikk nest best helhetskarakter og tredje best herdighetskarakter av de 18 i prøvingen på Ås.

Beskrivelse og egenskaper: Utmerker seg med spesielt lav og kompakt vekst. Finere forgreining og mer bøyde greiner enn det som er vanlig hos arten. God fruktsetting med en tanke mørkere røde frukter. Bladene er også noe mer bølga i bladranda. Kan være mottakelig for pærebrann og er derfor tatt ut av sortimentet.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved Gimle planteskule.

Cotoneaster horizontalis 'Spred' - Krypmisspel 'Spred'

Dokumentasjon: Kjær (1986a), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Krypmisspel er viltvoksende i Vest-Kina. Den er gammel i kultur, var delvis frøformert og viste stor variasjon i herdighet og vokse-måte. Innen de stiklingsformerte er det oppstått mange kloner. Denne klonen kom fra Tormod Hagens planteskole, Sandnes, og ble valgt ut/anbefalt av UMB på grunnlag av en verdiprøving.

Utprøving: I 1977 starta UMB opp en verdiprøving basert på 18 kloner av *C. horizontalis* samla inn fra planteskoler i Norge. Målsetningen var å finne fram til hardføre og frodige typer. Verdiprøvingen ble lagt til planteskolen ved UMB, Ås samt Dømmesmoen (HiA), Grimstad og pågikk i åtte år. Herdighet og pryddverdi ble vurdert. Den klonen som skilte seg best ut med hensyn på herdighet, vekstkraft og frodighet begge prøvesteder, ble valgt ut og fikk navnet 'Spred'. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Beskrivelse: Den har en greinstilling og forgreining som er typisk for arten (fiskebeins-mønster). Bladverket er friskt grønt. Blomstringen er rik og tar til i juni. Høstfargen begynner normalt midt i oktober (Ås), og lø-

vet henger lenge på. Fruktsettingen er middels rik. Fruktene er ca. 0,5 cm med en frisk rød farge fra først i september.

Egenskaper: Sorten utmerker seg med god herdighet og robust vekst. Egner seg spesielt godt som skråningsplante. Den er også god til spalier på murvegg hvor den kan bli mannshøy. Ellers er normal høyde ca. 0,5 m.

I Sauherad, sone 4, har det vært synlig vinterskade på sorten kun ett av femten år. Klimasone 4 – 5.

Formering: Stiklingsformering. De roter seg noe seint.

Tilgjengelighet: Markedsføres fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Cotoneaster integerrimus 'Elså' - Dvergmispel 'Elså'

Dokumentasjon: E. Frenstad (pers. medd.), E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dvergmispel er nokså vanlig forekommende på baserik grunn nordover til Sør-Trøndelag. Deretter spredte forekomster til Bindal og Brønnøy. Denne konen ble funnet/valgt ut av E. Frenstad ca. 850 m o.h. i Innerdalen i Kvikne. Kvikne Planteskole markedsførte den en periode.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Busk som blir 60-70 cm høy med sprikende, vid vekst. Uanselige, rødlige blomster. Røde frukter. Vakre, røde høstfarger. Tenkt benyttet i forbindelse med hyttebygging/planting i naturområder.

Formering: Ble formert en periode ved mikroformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og ved Kvikne Planteskole.

Cotoneaster nanshan (syn. *praecox*) 'Hagen' - Hengemispel 'Hagen'

Dokumentasjon: Horntvedt (1984), Kjær (1986a), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Finnes viltvoksende i Vest-Kina. Gammel i kultur, noe som har ført til at det er oppstått mange kloner. Denne klonen kom fra Tormod Hagens planteskole, Sandnes.

Utprøving: I 1977 starta UMB opp en verdiprøving med 16 kloner samla inn fra planteskoler i Norge. Verdiprøvingen ble lagt til planteskolen ved UMB i Ås samt Dømmesmoen (HiA) i Grimstad. Forsøket gikk over 7 år. Egenskaper som overvintring, helhetsinntrykk, fruktmengde, markdekkingssevne og høyde/bredde ble sammenligna. På grunnlag av denne prøvingen ble den beste klonen valgt ut og fikk navnet 'Hagen'. Den utmerka seg med meget god hardførhet, stor vekstkraft/frodighet og dekkeevne. Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

Denne sorten blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse: Greinene på busken har en bua vekst som presenterer blomster og frukter på en fin måte. Enkelte greiner kan bli nærmere 1 m høye, men normal høyde ligger på 50-70 cm. Bladverket har en frisk,

grønn farge og artstypisk, bølga bladrand. Blomstringen er rik med røde, små blomster som sitter enkeltvis. Blomstrer i juni. Fruktsettingen er rik med 1 cm store, friskt røde frukter. Full høstfarge kommer midt i oktober i Sør-Norge.

Egenskaper: Busken blir tett og fyldig og er en god markdekker. Den er sunn med svært få skadegjørere. I følge Bjerkestrand (2001) foreligger det i dag et rikt erfaringsmateriale i tillegg til verdiprøvingen på UMB når det gjelder denne sorten. Det tilsier at sorten kan plasseres i klimasone H5. E-plante.

Formering: Stiklingsformering. De roter seg seint.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Cotoneaster nanshan (syn. *praecox*) 'Holstad' - Hengemispel 'Holstad'

Dokumentasjon: O. B. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i Vest-Kina. Gammel i kultur, noe som har ført til at det er oppstått mange kloner. Denne klonen ble valgt ut ved Holstad planteskole i Møre og Romsdal.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Svært lik *C. nanshan* 'Hagen'.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

Cytisus purgans 'Catilina' - Gullgyvel 'Catilina'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Gullgyvel vokser vill i Pyreneene. Denne arten ble introdusert på det norske markedet i 60-åra, og da fra busker som stod i parken ved UMB. I de siste tre tiåra er den blitt importert fra flere land, og det har vært store problemer med rothalsopp. Opprinnelsen til sorten 'Catilina' er usikker. Utvalget er gjort i Grimstad Planteskole. Det ble valgt en sunn klon som var fri for sopp. Om årsaken er resistens eller ikke, er ikke blitt undersøkt. I sortsmaterialet ble det funnet to vekstformer, en mer kompakt enn den andre. Den mest kompakte beholdt navnet 'Catilina'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Gullgyvel 'Catilina' er en kompakt busk på 60-80 cm, med stive, opprette greiner som danner en regelmessig form. Den er løvfellende, men kvistene er grønne året rundt. Blomstrer meget rikt i mai med gule blomster som har en typisk erteblomstform. Remonterer vanligvis sparsomt om høsten. Den setter sparsomt med belger, noe som er en fordel.

Egenskaper: *C. purgans* var i mange år en problemfri art når det gjelder skadegjørere. I de seinere år har det dukket opp soppsykdommer som kan ta livet av buskene. Det er trolig kommet inn med importerte planter. Det dreier seg om en eller flere rothalsopper som er dødelig for buskene, samt en rustsopp som går på blader og greiner og reduserer pryddverdien på buskene. Sorten 'Catilina', som er et sykdomsfritt materiale i utgangspunktet, bør derfor holdes strengt atskilt fra alle andre sorter av gyvel. I følge Bjerkestrand (2001) har *Cytisus purgans* stått uskadd og blomstret regelmessig på Rå videregående skole/Rå fagsenter ved Harstad i over 30 år. Den har også klart innlandsklimaet godt. Dette er derfor en busk med

stort og allsidig bruksområde til og med sone 6. Den trives best på en opplendt og lett jord.

Formering: Stiklingsformering. Er ikke blant de som slår lettest rot.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Empetrum hermaphroditum* Nona Hovden** - Fjellkrekling 'Nona Hovden'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Vanlig i det meste av landet på torver i myrer, i lyngskog, heier på kysten og på rabber i fjellet. Mest på næringsfattig grunn. Sjelden i lavlandet i Sør-Norge. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt ved Tromøy Planteskole. Fjelltype, flere kloner, som er valgt ut på Hovden i Setesdal, 800-1000 m o.h.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Dvergbusk med lav, krypende vekst, som vanligvis ikke slår rot. Alltidgrønne blad som er smale og blågrønne. Røde blomster, svarte frukter.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Empetrum nigrum* 'Nona Rulle'** - Krekling 'Nona Rulle'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Vanlig i lavlandet og i kyststrøk i Norge, mer sjelden i dalføra. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt ved Tromøy Planteskole. Denne klonen stammer fra utsiden av Tromøy.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn, med små, friskt grønne blader. Krypende vokseform, 5-10 cm høy og 1-2 m brei som utvokst. Blomstene er små, røde, men uanselige. Bærene er svarte. Trives i sol og halvskygge. Som bruksområde nevnes som dekke over fjell og murer og i tørre skråninger. Hardførhet: H7 oppgis i omtalen fra planteskolen. Den anbefales både for kyst og innlandsstrøk, men ikke for fjellet.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Erica carnea* 'Dømmesmoen'** - Vårlyng 'Dømmesmoen'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), E. Hansen (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i fjellområder i Sørøst-Europa. Denne klonen er en frøplante funnet i en benk på Dømmesmoen (HiA) med *Erica carnea* 'Winter Beauty', *E. carnea* 'Vivellii' og *E. x darleyensis*. Den ble funnet av L. Ødegaard i 1944, og er blitt solgt fra Dømmesmoen.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Den ligner *Erica carnea* 'Winter Beauty', men skal ha sterkere farge, større klaser og ha et frodigere utseende.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Formeres i mindre skala til samlinger av Thorleif og Berit Knudsens planteskole, Grimstad. Sorten står i parken på Døm-

mesmoen. Den skal være plantet på Arboretet og Botanisk hage, UiB og i Wisley Garden (E. Hansen, pers. medd.).

***Genista tinctoria* 'Gulltopp'** - Fargeginst 'Gulltopp'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Hansen (1999), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa, også naturalisert på gunstige steder i Sør-Norge.

Denne kultivaren er et resultat av et utvalgsarbeid ved IPM/UMB der hensikten var å finne lavtvoksende, gode typer av *Genista* med et stort dyrkingsområde. Frømaterialer av *Genista* ble henta fra botaniske hager i 1982 og 1983 under noe varierende arts- og underartsnavn.

Utprøving: Til sammen ble over 100 frøplanter av arten planta ut til prøving på Ås. Av disse ble 6 lovende kloner testa i regionale sortsforsøk 1987/89-1993 på 5 steder med karakteristiske klimatyper for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde. Tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert, ble benyttet; Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres. Helhet, høyde og form ble registrert årlig. I løpet av utvalgsarbeidet ble også formeringsevne, etableringsevne, vekstkraft og spesielle egenskaper registrert. Bare en klon kunne anbefales og fikk navnet 'Gulltopp'. Den hadde god helhet alle dyrkingssteder og klarte seg også godt under stabilt snødekke (Håbjørg 1994). Den trivdes best under kontinentale forhold. Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1999.

Beskrivelse: Løvfellende busk med opprett vekst. Halvkuleforma og 50-70 cm høy. Bladene er skruestilte, sittende, enkle, smalt elliptiske og 2-3 cm lange med randhår. Svært små øreblader. Noe glinsende bladoverflate. Knoppene er små og nesten skjult i bladfestet.

Flerårige greiner er brune. Årskuddene er lyst grønne med langsgående, lite framtrekkende furer. Blomstrer i juni-juli (Ås) med gullgule blomster i bladhjørnene på hovedskudd og sideskudd, samt som en endestilt topp på årskuddene. Enkeltblomstene er ca. 10 mm lange. Fruktene er ca. 2 cm lange skolmer med 6-10 frø.

Egenskaper: Egner seg til planting solitært og i rabatter på lett sandjord/veldrenert jord. Den er et verdifullt tilskudd av gulblomstra busker. Kultivaren er så langt ikke utsatt for sykdom. Noe spredning med frø. Fryser av og til tilbake på Ås, hvert år på Eliteplantestasjonen i Sauherad, men kommer tilbake med kraftige skudd. Hansen (1999) foreslår H4. Den kan også anbefales i innlandet der det er stabilt snødekke. E-plante.

Formering: Formeres med urteaktige til halvmodne stiklinger. Arten, som er lett å formere, kan være vanskelig å dyrke som karplante (Håbjørg 1994). I følge Hansen (1999) er dette fordi den tåler dårlig å stå i fuktig dyrkingsmedium. Dyrkingsmediet må være spesielt godt drenert.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Hamamelis japonica* 'Dømmesmoen'** - Japantrøllhassel 'Dømmesmoen'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), E. Bjerkestrand (pers.medd.), E. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Japan. Denne klonen er en frøplante fra ca. 1930 av ukjent opprinnelse som har vært formert ved poding ved Dømmesmoen, HiA i Grimstad. I sortimentet fra planteskolen ved Dømmesmoen siden ca. 1930.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: Ca. 4 m høy busk med store, sterkt gule blomster på bar kvist om vinteren. På Dømmesmoen har den vært utsatt for -13 °C under blomstringen uten å ta skade. E. Hansen og Ødegaarden refereres i Horntvedt (1981a). De forteller at den aldri har hatt frostskafer ved Dømmesmoen. Har også greid seg fint i Sauherad uten vinterskader i 25 år.

Formering: Formeres med poding. Kan også frøformeres. 25 seks år gamle frøplanter på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad er i følge E. Bjerkestrand (pers.medd.) relativt ensartet.

Tilgjengelighet: Morplanten på Dømmesmoen i ferd med å dø ut (E. Hansen, pers. medd.). Markedsføres ikke, men finnes ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Hedera helix* 'Bjarkøy'** - Bergeføy 'Bjarkøy'

Dokumentasjon: H.B. Gideonsen (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa til Skandinavia og Russland. I Norge finnes den langs kysten fra Østfold til Hordaland. Denne klonen ble henta til Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik i 2001. Morplanten vokser på en meget værhard lokalitet på nordsida av Bjarkøy (utenfor Harstad). Planten kom dit i 1962, som stiklinger fra en plante som stod/står? i tunet på prestegården i Eidsberg, Østfold.

Utprøving: Denne klonen er med i en utprøving som starta i 2004 i regi av UMB, sammen med 11 andre kloner av *H. helix* (10) og *H. hibernica* (1) samla inn fra planteskoler og park/hageanlegg. Sammenlignes med utenlandske sorter på markedet. Klonene testes på følgende steder: Rå videregående skole/Rå Fagsenter ved Harstad, Mellbyes Planteskole i Hedmark, Grimstad Planteskole ved Grimstad og i planteskolen ved UMB (O.B. Hansen, pers. medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn, klatrende plante med noe svakere vekst enn 'Bø'. Utmerker seg med herdighet. Noe mindre utprega bladtegninger.

Formering: Stiklingformeres.

Tilgjengelighet: Finnes på Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Hedera helix* 'Bø'** – Bergeføy 'Bø'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (2004), O.B. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Skandinavia og Russland. I Norge finnes den langs kysten fra Østfold til Hordaland. Denne klonen er henta fra et innplanta, gammelt eksemplar av ukjent opprinnelse som vokser på veggen av sykehjemmet i Bø på Bjarkøy i Vesterålen.

Utprøving: Var med i en utprøving ved UMB og Dømmesmoen på slutten av 1970-tallet. Erfaringene er ikke oppsummert.

Den er også med i en utprøving som starta i 2004 i regi av UMB, sammen med 11 andre kloner av *H. helix* (10) og *H. hibernica* (1) samla inn fra planteskoler, park og hageanlegg. Sammenlignes med utenlandske sorter på markedet. Klonene testes på følgende steder: Rå videregående skole/Rå Fagsenter ved Harstad, Mellbyes Planteskole Hedmark, Grimstad Planteskole ved Grimstad og i planteskolen ved UMB (O. B. Hansen, pers. medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn, klatrende plante med stor voksekraft. Utmerker seg med herdighet og utprega bladtegninger. I følge Draglands Planteskoles katalog herdig til sone 7.

Formering: Stiklingformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Hedera helix 'Grefstadvika' - Bergeføy 'Grefstadvika'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), omtalt i Hansen (1997).

Opprinnelse: Bergeføy er viltvoksende i Europa til Skandinavia og Russland. I Norge finnes den langs kysten fra Østfold til Hordaland. Dette er en klon fra vilt bestand i et område helt ut til stranda i Grefstadvika i Grimstad kommune samla av L. Ødegaarden, Dømmesmoen ca. 1969.

Utprøving: Den ble sendt ut fra UMB til en rekke steder i perioden 1971-1976. Var også med i en utprøving ved UMB og Dømmesmoen (HiA) i Grimstad på slutten av 1970-tallet, der denne klonen skulle være blant de mest hardføre i forsøket.

Med i en utprøving som starta i 2004 i regi av UMB, sammen med 11 andre kloner av *H. helix* (10) og *H. hibernica* (1) samla inn fra planteskoler og park/hageanlegg. Sammenlignes med utenlandske sorter på markedet. Klonene testes på følgende steder, Rå videregående skole/Rå Fagsenter ved Harstad, Mellbyes Planteskole Hedmark, Grimstad Planteskole ved Grimstad og i planteskolen ved UMB (O. B. Hansen, pers. medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn klatreplante. Artstypisk, men små, sirlige blad med noe lysere bladnerver. God vekst og kan brukes både til vegger og fjell, på trestammer og som bunndekke. Herdig til sone 4i, 5k (Hansen 1997).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Hedera helix 'Omvikedalen' - Bergeføy 'Omvikedalen'

Dokumentasjon/kilde: F. Helland (pers.medd.), O.B. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Bergeføy er viltvoksende i Europa til Skandinavia og Russland. I Norge finnes den langs kysten fra Østfold til Hordaland. Morplanten til denne klonen er et meget frodig, gammelt eksemplar planta ved et hus i Omvikedalen. Opprinnelse ukjent. Utvalget er gjort av J. Helland ved Sunnhordland planteskule.

Utprøving: Med i en utprøving som starta i 2004 i regi av UMB, sammen med 11 andre kloner av *H. helix* (10) og *H. hibernica* (1) samla inn fra planteskoler og park/hageanlegg. Sammenlignes med utenlandske sorter på markedet. Klonene testes på følgende steder: Rå videregående

skole/Rå Fagsenter ved Harstad, Mellbyes Planteskole Hedmark, Grimstad Planteskole ved Grimstad og i planteskolen ved UMB (O. B. Hansen, pers. medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn klatreplante med spesielt lubne greiner. Har vist seg spesielt herdig sammenligna med andre storblada eføy.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Hedera helix 'Trondheim' - Bergeføy 'Trondheim'

Dokumentasjon/kilde: F. Helland (pers. medd.), O.B. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Bergeføy er viltvoksende i Europa til Skandinavia og Russland. I Norge finnes den langs kysten fra Østfold til Hordaland. Morplanten står ved festningen i Trondheim. Planta tidlig på 1900-tallet (før 1. verdenskrig). Materialet er tatt vare på og oppformert av Sunnhordland planteskule.

Utprøving: Var med i en utprøving ved UMB og Dømmesmoen i Grimstad (HiA) på slutten av 1970-tallet. Resultatene for denne klonen er ikke kjent.

Klonen er med i en utprøving som starta i 2004 i regi av UMB, sammen med 11 andre kloner av *H. helix* (10) og *H. hibernica* (1) samla inn fra planteskoler og park/hageanlegg. Sammenlignes med utenlandske sorter på markedet. Klonene testes på følgende steder: Rå videregående skole/Rå Fagsenter ved Harstad, Mellbyes Planteskole i Hedmark, Grimstad Planteskole ved Grimstad og i planteskolen ved UMB (O. B. Hansen, pers. med).

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønn klatreplante som er lik foregående, men litt tynnere i veksten og med mer rødlig greiner. Antas å være spesielt herdig.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Ilex aquifolium 'Ingeborg' - Kystkristtorn/vanlig kristtorn 'Ingeborg'

Dokumentasjon: M. Hauges Planteskole og Hagesenters katalog (2005), M.K. Hauge (pers. medd.).

Opprinnelse: *Ilex aquifolium* er viltvoksende i Sør-og Vest-Europa, Nord-Afrika og Vest-Asia. Her i landet kan vi finne forekomster langs kysten fra Tvedestrand til Møre og Romsdal. Den er vanligst i Ryfylke og Hordaland. Dette utvalget ble foretatt ca. 1980 ved M. Hauges Planteskole og Hagesenter, Os i Hordaland. Denne klonen stammer fra vill bestand i Os.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse og egenskaper: Alltidgrønn, særbu busk/lite tre som blir ca. 3 m høy. Denne klonen utmerker seg med spesielt rødgrønne skudd om våren. Bladene er fint tagget. Som utvokst bærer den relativt årvisst og rikelig. Dekorative, røde frukter.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Ilex aquifolium* - Kystkristtorn/vanlig kristtorn.**

Utvalg foretatt ved Arboretet og Botanisk Hage, UiB. Felles omtale:

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: *Ilex aquifolium* er en alltidgrønn, særbu busk/lite tre som er viltvoksende i Sør- og Vest-Europa, Nord-Afrika og Vest-Asia. Her i landet kan vi finne forekomster langs kysten fra Tvedestrand til Møre og Romsdal. Den er vanligst i Ryfylke og Hordaland. Arboretet og Botanisk Hage, UiB, gjennomførte en gransking av vestnorsk materiale av arten i perioden 1972-1987. Plantemateriale av ca. 200 registrerte enkeltindivid ble samla, vegetativt formert, planta ut på Milde og vurdert av M. Sandvik. Målet var å finne stabile kloner som kunne gi opphav til produksjon av hann- og hunnplanter med ønska kvaliteter for grøntanlegg og for snittgrøntproduksjon på Vestlandet. Det ble ikke stilt krav om at plantene skulle tåle klimaet i andre landsdeler.

Utprøving. Utvalgsriterier for hunnplanter var tett vekst og god fruktsetting. Fruktfarge og fruktstørrelse ble også tillagt vekt. Til snittproduksjon var skarp, lys fruktfarge, samt stor grad av taggete blad, ønskelig. Hannplanter som er nødvendig for fruktsetting, ble valgt ut fra krav om årviss og rik blomstring, samt pent bladverk. Rik blomstring ble sett på som ensbetydende med god pollenproduksjon/pollenkvalitet.

Fem kloner ble vurdert som spesielt verdifulle, og disse er kort presentert under. De er imidlertid ikke tatt særlig i bruk, verken til produksjon av pyntegrønt eller som planter for grøntanlegg.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Alle finnes fortsatt i Arboretet og Botanisk Hage, UiB.

***Ilex aquifolium* 'Mildebrann' - Kystkristtorn/vanlig kristtorn 'Mildebrann'**

Opprinnelse: *Se felles omtale* av utvalg i kystkristtorn/vanlig kristtorn foretatt ved Arboretet og Botanisk Hage, UiB. Denne klonen stammer fra et viltvoksende bestand på Stord.

Beskrivelse/egenskaper: Hunnplante. Veksten beskrives som normalt frodig med pent bladverk. Fruktene er røde og fruktsettingen årviss og rik.

***Ilex aquifolium* 'Mildegave' - Kystkristtorn/vanlig kristtorn 'Mildegave'**

Opprinnelse: *Se felles omtale* av utvalg i kystkristtorn/vanlig kristtorn foretatt ved Arboretet og Botanisk Hage, UiB. Denne klonen stammer fra viltvoksende bestand på Stord.

Beskrivelse/egenskaper: Hunnplante. Vekstformen er spesielt brei og bladverket pent. Fruktene er oransjerøde, store og settes i ung alder. De modnes tidligere i sesongen enn de øvrige, og sies å være noe mer utsatt for fugl.

***Ilex aquifolium* 'Mildegledde' - Kystkristtorn/vanlig kristtorn 'Mildegledde'**

Opprinnelse: *Se felles omtale* av utvalg i kystkristtorn/vanlig kristtorn foretatt ved Arboretet og Botanisk Hage, UiB. Denne klonen stammer fra viltvoksende bestand på Stord.

Beskrivelse/egenskaper: Hunnplante. Beskrives som normalt frodig vekst og med pent bladverk. Plantene bærer rikelig med spesielt store, røde frukter med oransje skjær.

Ilex aquifolium 'Mildegubbe' - Kystkristtorn/vanlig kristtorn 'Mildegubbe'

Opprinnelse: *Se felles omtale* av utvalg i kystkristtorn/vanlig kristtorn foretatt ved Arboretet og Botanisk Hage, UiB. Denne stammer fra et viltvoksende bestand, Nedstrand i Ryfylke.

Beskrivelse/egenskaper: Hannplante. Normal vekst, og blomstringen er rik og årvisst. Bladverket er pent, nærmest helrandet.

Ilex aquifolium 'Mildegull' - Kystkristtorn/vanlig kristtorn 'Mildegull'

Opprinnelse: *Se felles omtale* av utvalg i kystkristtorn/vanlig kristtorn foretatt ved Arboretet og Botanisk Hage, UiB. Denne klonen stammer fra trolig forvilla plante i Bergen.

Beskrivelse/egenskaper: Hunnplante. Veksten er frodig, bladene fint taggete. Frukten er store, gule og settes relativt årvisst. Ingen planteutgang i prøveperioden.

Ligustrum vulgare 'Maslø' - Europaliguster 'Maslø'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001), E-plant Norge A.L. (2003).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika og Lille-Asia. I Norge finnes det forekomster flere steder langs Oslofjorden, og sørover mot Kristiansand og ved Bergen. Sorten 'Maslø' er et utvalg i frøplanter av frø høsta på øya Maslø utenfor Nøtterøy av J. E. Sanda. Sorten kom til Gartnerhallens stamplantestasjon Sauherad i 1993.

Utprøving: Med i en utprøving i perioden 2001-2003 på 7 prøvesteder; UMB i Ås, Sørums, Dømmesmoen (HiA) i Grimstad, Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia, Arboretet og Botanisk hage UiB ved Bergen, Levanger Arboret og Rå Fagsenter ved Harstad i Troms i regi av E-plant Norge A.L.. Rapporten viser resultater etter bare 2 års prøving. Tilvekst, vinterskade og tidspunkt for bryting ble registrert. Utprøvingen viste omfattende vinterskader i Levanger og på Rå, samt noe vinterskade på Milde ved Bergen. Tilveksten var god i Grimstad, på Veia og Sørums. Forsøket hadde kort varighet og bør ikke tillegges for stor vekt.

Beskrivelse: Europaliguster 'Maslø' kan bli minst 3 m høy. Den er slank søyleforma og får sorte bær i små topper. Blomstene er små og hvite.

Egenskaper: Busken egner seg til hekk, men gjør seg også godt i små grupper. Den synes å være tolerant når det gjelder jord. Litt dårlig fylde i følge E. Bjerkestrand (pers. medd.). Den har stått sju år på Sauherad uten vinterskade. Er i følge Bjerkestrand (2001) herdig til og med sone 4.

Formering: Stiklingsformering. God rotingsevne, men det kan ta tid før stiklingene slår rot. Mikroformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Lonicera caerulea 'Kirke' - Blåleddved 'Kirke'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske

hageselskap, avd. Troms, 1989), Pedersen et.al. (2003), E-plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Blåleddved er viltvoksende i Nord- og Sentral-Europa samt i nordlige deler av Asia. Import og frøformering av denne arten gav stor variasjon mellom plantene, også når det gjelder herdighet. For å sikre herdig plantemateriale ble det gjort et utvalg innen denne arten. Sorten 'Kirke' ble valgt ut i en hekk i Kirkenes i 1976. Selges også under navnet 'Kirkenes'.

Utprøving: Ble sendt ut fra UMB til en rekke prøvesteder i perioden 1977-83. Disse erfaringene er ikke oppsummert skriftlig. Busken er også sammenligna med 5 andre kloner i planteskolen ved UMB (E. Bjerkestrand pers. medd.) og skal ellers ha utvikla seg fint i hele landet. Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås, ble dekningsgrad, høyde og helhet vurdert årlig. Resultatene viste at den dekket dårlig også etter 2.vekstsesong. Pedersen et. al (2003) konkluderer med at dette er et planteslag som trenger tid for å vokse seg stor nok til å dekke godt.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse: Blåleddved 'Kirke' blir 1,5-2 m høy. Busken har en vid, rund og tettvokst form, som er vanlig for arten. Årsskuddene har en klar rød farge i vekstperioden. Løvet er blågrønt. Blomstene som har en lys gul farge som hos arten, er lite fremtredende. Det er også de blå fruktene. Høstfargen er gul.

Egenskaper: Dette er en god anleggsplante til større buskas og frie hekker. Det er buskens regelmessige vekst og form som er dens styrke. I følge Bjerkestrand (2001) er den fleksibel når det gjelder jord. Den er heller ikke så utsatt for lus. I Sør-Norge har den etter hvert blitt soppbefengt (meldugg). Herdig til sone 8. E-plante.

Formering: Stiklingsformering. Roter seg lett, men har vanskelig for å fortsette veksten i stikkeåret.

Tilgjengelighet: Markedsføres fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Lonicera caerulea var. edulis

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse : Denne varieteten av blåleddved vokser vill i Øst-Sibir og Tibet. Den første busken som Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad mottok, kom som et rota sideskudd fra en busk på Rogaland Arboret. Den kom opprinnelig fra Arboretet og Botanisk hage, UiB, men fins visstnok ikke planta der. De hadde fått frø av varieteten fra Botanisk hage i Riga. Dit hadde den kommet fra viltvoksende bestand i Iturup, ei øy syd i Kurlene, mellom Japan og Kamtjatka.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Det er en kompakt, lav busk som vokser mer i bredden enn i høyden. Eksemplarene på Rogaland Arboret ble planta i 1977 og var i år 2000 1,2 m høye og vel 3 m breie. Busken har tykke årsskudd som dan-

ner en regelmessig fin tekstur på busken. Bladene er større enn hos arten, 7-8 cm lange og 4 cm breie, Breit ovale og håra.

Den får fin, gul høstfarge. Blomstene er lyst gule som på arten og gjør lite av seg. Frukten er ca. 1 cm, avlange og blå. Varieteten *edulis* skal ha spiselige frukter som navnet tilsier.

Egenskaper: Denne busken er ikke i bruk i Norge enda, men vil sannsynligvis kunne bli et verdifullt tilskudd til sortimentet både i småhager og anlegg som skråningsplante, buskas eller som solitær. Med utgangspunkt Kurilene, anslår Bjerkestrand (2001) et bruksområde som tilsvarer H 5 og kanskje H 6 i Norge.

Formering: Det er lite undersøkt enda. Så langt, tyder det på at den ikke er den letteste å få rot på. Mikroformering bør prøves. Hvor stabil den er med frø, er også usikkert. Den setter sparsomt med frukt.

Tilgjengelighet: Finnes ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Lonicera caprifolium 'Lundenes' - Duftkaprifol 'Lundenes'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (u.å.), K. Dragland (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og Vest-Asia. Den er forvillia enkelte steder på Østlandet. Denne klonen er valgt ut av Draglands Planteskole. Formert av en gammel morplante av ukjent opprinnelse i en hage på Grytøya ved Harstad (K. Dragland, pers. medd.).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/ egenskaper: Slyngeplante som blir 2-4 m. Gyllengule blomster som er rosa i knopp. Tåler halvskygge, men blir best i full sol. Liker seg best i kystklima. H 6-7.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Lonicera deflexicalyx 'Kiti' - Gulleddved 'Kiti'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Kina og Tibet. Ukjent opprinnelse.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h.) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantens dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Utprøvingen viste variable resultater med stor planteutgang i Tromsø og på Løken.

Beskrivelse: Middels breivokst busk, ca. 1,5-2 m høy. Grovvokst, opprette, elegant overhengende greiner. Unge skudd er brunrøde og svakt dunhåra. Bladene er matt grønne, lansettforma, 4-8 cm lange, rynka og dunhåra. Riktblomstrende med velduftende, gule blomster. Dekorative oransjerøde frukter som sitter lenge på om høsten.

Egenskaper: Vurderes som et kjærkomment tilskudd i sortimentet av gulblomstrende, lave busker. Hardfør til sone 6-7 (Bjerkestrand 2001).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Lonicera involucrata* 'Ala'** - Skjermleddved 'Ala'

Dokumentasjon: (Erstad 2000). Omtalt i Det norske hageselskaps sortliste (2005), Draglands Planteskoles katalog (2004), K. Dragland (pers. medd.).

Opprinnelse: Skjermleddved vokser i vestlige deler av Nord-Amerika, fra Alaska til California. Denne klonen stammer fra materiale fra USA sendt ut fra UMB i 1986 til Draglands planteskole. Valgt ut og navnet ved Draglands Planteskole. Markedsføres også under navnet 'Alaska'.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h.) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Den ble sammenligna med 'Kera' og 'Marit' (Erstad 2000).

Beskrivelse og egenskaper: 2-3 m høy busk med opprett, brei og noe uryddig vekst. Bladene er 8-12 cm lange og rynkete. Blomstene er gule med mørk røde forblad. Noe blekere gul blomst enn 'Kera'. Fruktene er glinsende og svarte. Aktuell til buskgrupper, fri hekk og le/skjermplanting. Skal være tolerant mot salt. I følge Hageselskapets sortliste (2005) H7iH8k. Erstad (2000) sier at 'Ala' avslutter veksten tidligere og er derfor ikke like utsatt for tilbakefrysing som 'Kera'. Ellers er den svært lik 'Kera'. I følge Draglands planteskoles katalog (2004) viktigst i Nord-Troms og Finnmark.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Lonicera involucrata* 'Kera'** - Skjermleddved 'Kera'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Erstad (2000), Bjerkestrand (2001), Pedersen et.al (2003), E-plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Skjermleddved vokser vilt i vestlige deler av Nord-Amerika, fra Alaska til California. Klonen som seinere fikk sortnavnet 'Kera', kom til UMB i 1958 og ble derfra spredt som prøveplanter over hele landet. Den kom etter hvert i produksjon i flere norske planteskoler. Sortnavnet 'Kera' fikk den etter at den ble tatt med i morplantetilbudet til Gartnerhallens eliteplantestasjon.

Utprøving: Sorten ble sendt ut som prøveplanter fra UMB til en rekke prøvesteder over hele landet (Bjerkestrand, 2001). Ikke oppsummert. Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h.) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Den viste seg å tåle varierende klima både i nord og sør (Erstad 2000). I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet vurdert årlig (Pedersen et.al.2003). Resultatene har

vist at 'Kera' dekket middels godt etter 2 vekstsesonger, meget godt etter 3.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold.

Beskrivelse: 'Kera' blir en robust, tett busk på 2-3 m. Den har en spesiell vekst som gir den et noe rufsete utseende. Bladverket er mørkt grønt og håra. Blomstene har et lysende gult kronrør med islett av oransjerødt. Under kronrøret sitter to kraftige høyblad som etter hvert blir lakkrøde. Lang blomstringstid. Fruktene er ca. 1 cm store, glinsende svarte og ettertrakta av fugl.

Egenskaper: Den ser ut til å være resistent mot de vanligste soppsykdommer og skadedyr som lus og midd. Egner seg godt til skjerm og le. Tåler mye snøtrykk og regenererer fint. I følge Bjerkestrand (2001) har busken vist seg sterk mot fluorforurenset luft.

Anbefales brukt fra Troms og sørover både på kysten og i innlandet opp til 5-600 m o.h. Herdighetszone: H7 i kyststrøk. Avslutter veksten seint og kan derfor få noe tilbakefrysing (Erstad 2000). Tåler godt sjøsprøyt. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Lonicera involucrata 'Marit' - Skjermleddved 'Marit'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Erstad (2000), Bjerkestrand (2001), Hansen (1996), Pedersen et al. (2003).

Opprinnelse: Nordamerikansk art som er viltvoksende fra Alaska til California. Sorten 'Marit' er valgt ut i en populasjon fra frø innsamla av IPM/UMB, 1500 m o.h. i Cascade Mountains i Oregon. Frøinnsamlingen for dette utvalgsarbeidet ble foretatt i Oregon og British Colombia. Hensikten var å skaffe herdigere plantemateriale av denne arten enn det som var i handel.

Utprøving: Regionale sortsforsøk i perioden 1987/89-1993 i regi av UMB. Den er sammen med 10 andre kloner av arten fra samme frøinnsamling prøvd på 5 steder med karakteristiske klimatyper for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde. Tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert, ble benyttet; Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik i Harstad, planteskolen UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres. Helhet og høyde er registrert og resultatene presentert. Denne klonen viste seg som den beste med hensyn på klima-/forflytningstoleranse og helhet (Håbjørg 1994). Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1996.

Var også med i en fire års utprøving på fem prøvesteder der den ble sammenligna med sortene 'Kera' og 'Ala' i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999 (Erstad 2000). Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytte Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observa-

sjoner. Prøvingen konkluderer med noe tilbakefrysing på Løken i Valdres, men at den vokste over skadene. God dekkeevne på de gunstigste (klima) prøvestedene. Rapporterer også om middproblemer på kysten av Vestlandet.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet for denne kultivaren vurdert årlig. Resultatene viste at den hadde meget god helhet, men dekket relativt dårlig etter 2 år (Pedersen et al.2003).

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse: Busken har en regelmessig kuleform og blir ca. 1 m høy. Årskuddene er grønne med rødskjær. De blir etter hvert brune, og barken skaller av. Bladene er elliptiske, 6-8 cm lange med dyp grønn overside. Blomstene sitter parvist på 2,5-5 cm lange skaft i bladhjørnene på årskudd. De fire delvis parvis sammenvokste høybladene får en tiltagende rødfarge. Det 12-15 cm lange kronrøret er gult, og bæret er glinsende svart.

Egenskaper: Med unntak av middproblemer på Vestlandskysten enkelte år (Erstad 2000), er det er ikke registrert alvorlige skadegjørere på busken. Sorten egner seg godt som solitær, i små grupper og som fri hekk, især i nordlige og høyereliggende bygder.

L.i. 'Marit' har vist seg meget vintersterk på alle prøvestedene (Håbjørg 1994). Men vinteren 99/00 ble det registrert en varierende grad av greintørke på sorten i bedre klimastrøk av landet.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Lonicera morrowii* 'Nor' - Stautleddved 'Nor'**

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det norske hageselskap, avd. Troms, 1989).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Opphavet til stautleddved 'Nor' er en busk i parken på UMB av ukjent opprinnelse som ble planta i 1941.

Utprøving: På 50-tallet ble den formert opp ved UMB og sendt ut som prøveplanter til en rekke steder rundt om i hele landet.

Beskrivelse: Busken har en kompakt vekstform og blir 2-2,5 m høy og vel så brei. Bladene er snaue, eggforma og 2-3 cm lange. Den er meget riktblomstrende og har reint hvite blomster som falmer mot gult. Røde frukter utover høsten.

Egenskaper: I omtalen fra Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989) sies det at den er sterk mot sykdommer, mens Bjerkestrand (2001) i sin omtale sier at den dessverre er blitt utsatt for lus og meldugg. Busken egner seg godt til solitær, busketter og som skjerm der det er rikelig med plass. Den er meget sterk og tåler store snøtyngder.

Prøveplantingene har vist at det er en meget fleksibel busk. Den har overvintra brukbart på gode steder i Finnmark og får god utvikling også i Sør-Norge.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge

Lonicera x notha 'Siger' - Hybridleddved 'Siger'

Dokumentasjon: Kjær (1986b), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms, 1989).

Opprinnelse: (*L. ruprechtiana* x *L. tatarica*). Sorten har sin opprinnelse fra en gammel busk av ukjent opprinnelse i Sigerfjord på Hinnøya.

Utprøving: I 1979 startet UMB et utvalgsarbeid innen *Lonicera tatarica* og nærstående hybrider. Hensikten var å finne herdig, fleksibelt og sjukdomsresistent plantemateriale med stor pryddverdi, samt å rydde opp i navneforvirring og sortsblanding. 45 innsamla kloner av buskkaprifol av tatarica-typen ble testa. Verdiprøving ble gjennomført på følgende fire steder: Planteskolen ved UMB i Ås, daværende Statens gartnerskole Staup i Levanger, daværende Statens gartnerskole Rå ved Harstad og i Alta. Generell dyrkingsverdi ble vurdert i perioden 1980-1984. Denne sorten var en av tre kloner som ble valgt ut på dette grunnlaget og sendt ut fra UMB.

Beskrivelse: 'Siger' er en hurtigvoksende busk som blir 2-2,5 m høy med en opprett og frodig vekst. Blomstene er hvite med svakt rosa spiss, 1,5-2 cm store. Fargen går over til gulhvitt. Fruktene er små, 5 mm og matt røde. Blomstring og fruktsetting er rik, men ikke så iøynefallende som hos de to andre klonene som ble valgt ut. Bladverket er friskt og frodig. Bladene er store, 8-12 cm, med mørkegrønn overside og litt lysere underside.

Egenskaper: På alle prøvesteder var denne den mest hurtigvoksende. Sorten egner seg godt til buskas og rammeplantinger mot innsyn og for le. Det er en robust og sterk busk som kan brukes til og med sone 7.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Lonicera periclymenum 'Lundenes' - Villkaprifol 'Lundenes'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (u.å.), K. Dragland (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i Europa, Nord-Afrika og Vest-Asia. I Norge er den vanlig i kyst- og fjordstrøk til Møre, og deretter spredt til Brønnøy. Morplanten til denne klonen som ble valgt ut av Draglands Planteskole, var et innplanta eksemplar på eiendommen Knausen på Grytøya ved Harstad. Opprinnelse er ukjent, men den kom trolig fra Vestlandet. (K. Dragland pers.medd.). I produksjon siden begynnelsen av 1980-tallet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Ca. 2 m, slyngende plante. Blomstrer med gulrøde, duftende blomster i august. Seinere får den røde frukter.

Egenskaper: Til forskjell fra andre kloner av denne arten blomstrer den allerede første år. Herdighetssone 6-7k i følge planteskolens katalog.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Salgsføres av norske planteskoler.

***Lonicera periclymenum* Nona Tromøy** - Villkaprifol Nona Tromøy

Dokumentasjon: www.planteskolen.no

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i Europa, Nord-Afrika og Vest-Asia. I Norge er den viltvoksende i løv- og barskog og på knauser langs kysten fra Østlandet, og nordover til Brønnøy. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt ved Tromøy Planteskole. Flere kloner er i slag under dette navnet. Den kan derfor ikke regnes som en kultivar. Det er snarere en herkomst som hentes fra Tromøy.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Slyngplante med elliptiske, hele blad. Blomsten er monosymmetrisk, lys gul inni og noe rødlig på utsiden av kronbladene.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Lonicera periclymenum* 'Thon'** - Villkaprifol 'Thon'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (2004).

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i Europa, Nord-Afrika og Vest-Asia. I Norge er den vanlig i kyst- og fjordstrøk til Møre, og deretter spredt til Brønnøy. Dette er en klon som er valgt ut av B. Thon ved Skavberg Planteskole, Kvaløy i Troms. Morplanten, som var av ukjent opprinnelse, stod ved en husvegg på Kvaløy. Den utmerka seg ved at den ikke hadde vinterskader, noe som er uvanlig i Tromsøområdet. Morplanten eksisterer ikke lenger. Plante- materialet ble tatt vare på av L. Molberg som drev prosjektet Nordnorsk plantemateriale (B. Thon pers. medd.). Selges også under navnet 'Kvaløy'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Slyngplante med gulhvite, duftende blomster. Noe lysere blomsterfarge enn vanlig. Blomsterrik, men det tar noe tid før den begynner å blomstre.

Egenskaper: Utmerker seg med å være spesielt rasktvoksende og hardfør. H6 (Draglands Planteskoles katalog, 2004).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Garnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Lonicera periclymenum* 'Vestheim'** - Villkaprifol 'Vestheim'

Dokumentasjon: H.B. Gideonsen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i Europa, Nord-Afrika og Vest-Asia. I Norge er den vanlig i kyst- og fjordstrøk til Møre, og deretter spredt til Brønnøy. Denne klonen er valgt ut av P. Vestheim, Kvæfjord.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Slyngplante (2-3m) med gulrøde, duftende blomster i august. Røde frukter. Utmerker seg med at den blomstrer på ung ved (kommer raskt i blomst), men har svakere vekst enn 'Thon'. Noe vanskeligere å formere. Trolig herdig til sone 6-7k.

Formering: Stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Lonicera tatarica* 'Rå'** - Tatarleddved 'Rå'

Dokumentasjon: Kjær (1986b), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001), omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms, 1989).

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i de sørlige og østlige delene av Russland og i Sentral-Asia. Denne sorten har sin opprinnelse i en gammel busk på Rå videregående skole/Rå fagsenter ved Harstad.

Utprøving: Var med i UMBs prøveserie av 45 innsamla kloner av busk-kaprifol av *tatarica*-typen i 1979. Hensikten var å finne herdig, fleksibelt og sjukdomsresistent plantemateriale med stor pryddverdi, samt å rydde opp i navneforvirring og sortsblending. Verdiprøving ble gjennomført på følgende fire steder: Planteskolen ved UMB i Ås, daværende Statens gartnerskole Staup i Levanger, daværende Statens gartnerskole Rå ved Harstad og i Alta. Generell dyrkingsverdi ble vurdert i perioden 1980-1984. Denne sorten var en av tre kloner som ble valgt ut på dette grunnlaget og sendt ut fra UMB. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Beskrivelse: Busken blir 2-2,5 m høy, opprettvoksende som ung, men blir etter hvert en vid og åpen busk. Bladene er ca. 10 cm lange på unge skudd, og har en blågrønn farge. Blomstene er rent rosa og 2-2,5 cm store. Fruktene er skinnende røde, ca. 7 mm i diameter.

Egenskaper: Egner seg godt i grenseplantinger mot innsyn og som le. Meget riktblomstrende, men busken får lett bladfallsopp i Sør-Norge. Det gjør den mest egna for bruk i Nord-Norge. Busken har overvintra uskadd både i Kvæfjord og i Alta. Herdig sone 7.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Lonicera tatarica* 'Åsgull'** - Tatarleddved 'Åsgull'

Dokumentasjon: Kjær (1986b), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms, 1989).

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i de sørlige og østlige delene av Russland og i Sentral-Asia. 'Åsgull' er en av 45 kloner som ble sendt inn bl.a. fra norske planteskoler og gamle hager og parker, og som var med i UMBs utvalg innen *Lonicera tatarica* og nærstående arter. Opprinnelse ukjent.

Utprøving: Verdiprøving starta i 1979 og ble gjennomført på følgende fire steder: Planteskolen ved UMB i Ås, daværende Statens gartnerskole Staup i Levanger, daværende Statens gartnerskole Rå ved Harstad og i Alta. Hensikten var å finne herdig, fleksibelt og sjukdomsresistent plantemateriale med stor pryddverdi, samt å rydde opp i navneforvirring og sortsblending. Generell dyrkingsverdi ble vurdert i perioden 1980-1984. Denne sorten var en av tre kloner som ble valgt ut på dette grunnlaget og sendt ut fra UMB. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Beskrivelse: Dette er en vel 2 m høy, opprettvoksende busk som blir vid med åra. Bladene er friskt grønne på oversiden og mer blådogga på un-

dersiden. Blomstene er rosa og ca. 3 cm store. Fruktene er lysende oransje, 7-9 mm. Både blomster og frukter er meget iøynefallende.

Egenskaper: Busken er sterkere enn de andre *tatarica*-sortene mot sykdommer, men kan bli sterkt angrepet av lus. Sorten egner seg godt i grenseplantinger som le og mot innsyn.

Busken har klart seg rimelig bra og blomstret rikt i Alta i Finnmark.

Den hører hjemme i klimasone 7.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Malus x purpurea* 'Brynes nr.1'** - Prydeple 'Brynes nr.1'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), T. Bryne Ringstad (pers. medd.).

Opprinnelse: Hybrid med hageopprinnelse (Frankrike 1909). Dette er et av mange utvalg gjort etter krysninger utført av T. Bryne ved Brynes Planteskoler ved Stavanger. Den ble markedsført av Brynes Planteskoler i perioden 1945-1961.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/ egenskaper: Lite tre med brunlig bladverk og mørk røde blomster. Fruktene er store og mørk røde.

Formering: Poding

Tilgjengelighet: Sorten har gått ut av produksjon. Finnes planta i Stavangerområdet.

***Malus x purpurea* 'Brynes nr.2'** - Prydeple 'Brynes nr. 2'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), T. Bryne Ringstad (pers. medd.).

Opprinnelse: Hybrid med hageopprinnelse (Frankrike 1909). Dette er et av mange utvalg gjort etter krysninger utført av T. Bryne ved Brynes Planteskoler ved Stavanger. Den ble markedsført av Brynes Planteskoler i perioden 1945-1961.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Lite tre med brunlig bladverk og mørk røde blomster. Fruktene er store og mørk røde. Beskrivelsen av denne sorten er lik 'Brynes nr.1' i gamle kataloger fra Brynes Planteskoler.

Formering: Poding

Tilgjengelighet: Sorten har gått ut av produksjon. Finnes planta i Stavangerområdet.

Malus toringo* var. *sargentii* f. *atropurpurea - Rødblada sargenteple.

Dokumentasjon: Åberge Planteskule (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Denne klonen er valgt ut ved Åberge planteskule ved Sogndal. Den er rødblada og dukket opp i et parti frøformert sargenteple i planteskolen på slutten av 1990-tallet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Løvfellende busk. Den ligner vanlig sargenteple, men skiller seg ut ved at den er en rødblada form.

Formering: Podes.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Philadelphus coronarius* 'Ås'** - Duftskjærsmine 'Ås'**Dokumentasjon:** Bjerkestrand (1969).**Opprinnelse:** Arten er vilvoksende i Sør-Europa og Kaukasus. Duftskjærsmine var en viktig kultur på 1960-tallet. Variasjonen i plantematerialet var imidlertid stor, og det dukket opp klager på sortsektheten. For å rydde opp i dette ble det satt i gang en undersøkelse ved Institutt for plante- og miljøvitenskap (IPM) ved UMB i perioden 1964-1969 over materialet som var vanlig i en del større, norske planteskoler. Denne klonen var en av 9 typer som ble samlet inn. Opprinnelsen til denne planta som stod i parken ved UMB, er ukjent. Den kom best ut av undersøkelsen og fikk navnet 'Ås'.**Utprøving:** Det ble utført morfologiske observasjoner samt fenologiske notater over bladsprett, bladfall, blomstring, høstfarge og vinterherdighet på Ås. Denne klonen ble valgt ut fordi den stemte med artsbeskrivelsen (Krüssmann 1960-62, Rehder 1940) og fordi den hadde de beste egenskapene når det gjelder pryddverdi og herdighet.**Beskrivelse/egenskaper:** Seintvoksende, løvfellende busk som etter 9 år var 1,5-1,6 m høy på Ås. Bladene er ovale med avrundet basis og uttrukket spiss. Bladranden er sagtanna på de øverste 2/3. Barken som er lys brun, skaller av, også nederst på årsskudda. Blomstene som er sterkt duftende, er ca. 3 cm i diameter, og sitter flere sammen (vanligvis 5-7) i klaser. Var en av to kloner som overvintra best i prøveperioden.**Formering:** Stiklingsformering**Tilgjengelighet:** Finnes i parken ved UMB.Populus canescens* 'Kvæfjord'****Dokumentasjon:** K. Dragland (pers. medd.).**Opprinnelse:** Denne klonen stammer fra 3 popler som stod/står (?) ved rektorboligen på Rå. L. Molberg ved Statens stamplantestasjon Ervik tok vare på den bl.a. fordi den ikke satte rotskudd der den stod på Rå.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse/egenskaper:** Kraftig og hurtigvoksende poppel som kan bli 8-12 m høy. Har siden vist seg å sette en del rotskudd. H7 i følge Draglands Planteskoles katalog.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.***Populus tremula* 'Trøgstad'** - Osp 'Trøgstad'**Dokumentasjon:** Omtalt av Reisæter (1977-78), E. Hansen . (1997), www.reiersol.no**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende over hele landet. Denne søyleformen av osp ble funnet av E. Hansen i Trøgstad i 1955.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse/egenskaper:** 10-15 m høye, søyleforma trær. Breiere vokseform enn *P. tremula* 'Erecta'. Hunnplante.**Formering:** Mikroformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler (Reiersøl Planteskole).

Populus trichocarpa* 'Alaska Max'** - Kjempepoppel 'Alaska Max'**Dokumentasjon:** K. Dragland (pers. medd.)**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende i Nord-Amerika. Kom til Draglands Planteskole på 1960-tallet som del av et materiale av kjempepoppel fra Rognan skogplanteskole. Det var henta fra Alaska, og det var stor variasjon i materialet. Denne klonen ble valgt ut av K. Dragland og gitt navnet 'Alaska Max'.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse og egenskaper:** Hurtigvoksende, storvokst poppeltype. Breivokst og kan bli 8-15 m høy. I følge Draglands Planteskoles katalog herdig til sone 7.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.Populus trichocarpa* 'Ervik'** - Kjempepoppel 'Ervik'**Dokumentasjon:** Bjerkestrand (2001).**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende i Nord-Amerika. Klonen er blitt spredd fra tidligere Ervik skogplanteskole i Harstad på 1970-tallet. Den ble sannsynligvis henta hit til lands samtidig med de øvrige poppelklonene av arten *Populus trichocarpa* som forsker Aa. Langhammer ved daværende Institutt for skogskjøtsel stod for innsamlingen av. Den har vist seg å ha stor bruksverdi i Troms, og fikk seinere navnet 'Ervik'.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse/egenskaper:** Sorten skal ha "en lett, bjørkelignende silhuett" med en slank og pen kroneform. Den ligner ellers sorten 'Yukon', og har samme bruksmåte som den. Herdig til sone 7-8.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres fra Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.***Populus trichocarpa* 'Spirit'** - Kjempepoppel 'Spirit'**Dokumentasjon:** Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001).**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende i Nord-Amerika. *P.* 'Spirit' er en klon med ukjent opphavssted. Den stammer sannsynligvis fra indre strøk av British Columbia og er en av tre kloner som ble valgt ut i et samarbeide mellom forsker Aage Langhammer ved daværende Institutt for skogskjøtsel og Institutt for plante- og miljøvitenskap ved UMB. Ca. 100 kloner av poppel ble samla inn ved daværende Institutt for skogskjøtsel etter 2. verdenskrig. De fleste tilhørte seksjon Tacamahaca og var henta fra det vestlige Nord-Amerika, helt nord til Fairbanks på 64° 59'. Både *P. balsamifera* og *P. trichocarpa* vokser i disse områdene og danner lett hybrider. De er dermed ikke lette å skille fra hverandre. De som er valgt ut som grøntanleggsplanter av dette materialet er ført til *P. trichocarpa*.**Utprøving:** Klonene ble planta ut på 12 forsøksflater fra Sørlandet til Troms, og opp til 500 m o.h. På grunnlag av resultatene på disse prøveflatene ble et mindre antall kloner levert Institutt for plante- og miljøvitenskap, UMB. I nye plantinger en rekke prøvesteder fra UMB, Ås i Akershus til Ervik i Troms ble disse vurdert for bruk som parktrær. Den-

ne ble valgt ut og gitt navnet 'Spirit'. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Beskrivelse: 'Spirit' blir et stort tre med symmetrisk og regelmessig, relativt smal krone. Den har noe spisse greinvinkler, og greinene er tynne og tallrike. Frodig og tett krone. Bladene er bredt lansettforma, 3-4 cm breie og 10-12 cm lange.

Egenskaper: 'Spirit' er et flott solitærtre, men egner seg også godt i trekker og større beplantninger. Den vokste raskest av de prøvde klonene. I Ås er fem år gamle trær målt til 8 m. Skal sette få rotskudd. Sorten har vist seg sterk mot rust. Kan dyrkes til Nordland, men *P. 'Spirit'* kan få frostskafer på indre strøk av Østlandet.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Populus trichocarpa 'Tidlig Alaska' - Kjempepoppel 'Tidlig Alaska'/'Finnmarkspoppel'

Dokumentasjon: K. Dragland (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Nord-Amerika. Kom til Draglands Planteskole på 1960-tallet som del av et materiale av kjempepoppel fra Rognan skogplanteskole. Det var henta fra Alaska, og det var stor variasjon i materialet. Denne klonen ble valgt ut av K. Dragland og gitt navnet 'Tidlig Alaska'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Skilte seg ut fra det øvrige materiale av *P. trichocarpa* ved at det brøyt tidligere og bladverket gulna tidligere enn det øvrige materialet. Man antok derfor at den var herdigere og spesielt aktuell for Finnmark. Ble også noe mer kortvokst. Er på veg ut av sortimentet, erstattes av andre kultivarer.

Formering: Stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Finnes ved Draglands Planteskole.

Populus trichocarpa 'Tripo' - Kjempepoppel 'Tripo'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand 2001. Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms, 1989). <http://eplante.no>

Opprinnelse: Klonen som har fått navnet 'Tripo', har sin opprinnelse i Anchorage i Alaska som ligger på 61° n.b. og 149° v.l.. Denne klonen er en av tre som ble valgt ut i et samarbeide mellom Aage Langhammer ved daværende Institutt for skogskjøtsel og Institutt for plante- og miljøvitenskap ved UMB. Ca. 100 kloner av poppel ble samla inn ved daværende Institutt for skogskjøtsel etter 2. verdenskrig. De fleste tilhørte seksjon Tacamahaca og var henta fra det vestlige Nord-Amerika, helt nord til Fairbanks på 64° 59'. Både *P. balsamifera* og *P. trichocarpa* vokser i disse områdene og danner lett hybrider. De er dermed ikke lette å skille fra hverandre. De som er valgt ut som grøntanleggsplanter av dette materialet er ført til *P. trichocarpa*.

Utprøving: Klonene ble planta ut på 12 forsøksflater fra Sørlandet til Troms, og opp til 500 m o.h. På grunnlag av resultatene på disse prøveflatene ble et mindre antall kloner levert Institutt for plante- og miljøvi-

tenskap, UMB. I nye plantinger en rekke prøvesteder fra UMB, Ås i Akershus til Ervik i Troms, ble disse vurdert for bruk som parktrær. Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

Beskrivelse: *P.t.* 'Tripo' blir et stort tre med vide greinvinkler som gir den en brei kroneform. Bladene er breitt ellipseforma.

Egenskaper: Egner seg som solitærtre og som leplantinger. Sorten er noe utsatt for rust. 'Tripo' er sorten for strøk med lave vintertemperaturer, men fungerer bra også i andre områder av landet. Skogbrukerne anbefaler den for høyereliggende bygder på Østlandet. Som parktre kan den brukes til Troms. Fungerer godt i innlandsklima tilsvarende sone 7. Kystklima kan gi problemer med rustangrep. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Populus trichocarpa* 'Yukon'** - Kjempepoppel 'Yukon'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms, 1989).

Opprinnelse: *P. t.* 'Yukon' har sin opprinnelse i Fairbanks i Alaska på 64° 59' n.b, det nordligste voksested av de utvalgte klonene. Denne klonen er en av tre som ble valgt ut i et samarbeid mellom Aage Langhammer ved daværende Institutt for skogskjøtsel og Institutt for plante- og miljøvitenskap ved UMB. Ca. 100 kloner av poppel ble samla inn ved daværende Institutt for skogskjøtsel etter 2. verdenskrig. De fleste tilhørte seksjon Tacamahaca og var henta fra det vestlige Nord-Amerika, helt nord til Fairbanks på 64° 59'. Både *P. balsamifera* og *P. trichocarpa* vokser i disse områdene og danner lett hybrider. De er dermed ikke lette å skille fra hverandre. De tre som er valgt ut som grøntanleggsplanter av dette materialet er ført til *P. trichocarpa*.

Utprøving: Klonene ble planta ut på 12 forsøksflater fra Sørlandet til Troms, og opp til 500 m o.h. På grunnlag av resultatene på disse prøveflatene ble et mindre antall kloner levert Institutt for plante- og miljøvitenskap, UMB. I nye plantinger en rekke prøvesteder fra UMB, Ås i Akershus til Ervik i Troms ble disse vurdert for bruk som parktrær. Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

Beskrivelse: Kjempepoppel. 'Yukon' blir et stort tre med rask tilvekst i Nord-Norge. Bladverket er frodig, og krona blir brei og noe uryddig med årene. Bladene er smalt ellipseforma.

Egenskaper: Den er svært daglengdeavhengig og vokser dårlig/er ubrukelig i Sør-Norge. Sorten er svak for rust. På tross av dette er sorten aktuell til bruk som le i Nord-Norge. Den er et aktuelt treslag for gode klimområder i Finnmark, d.v.s. på de gunstigste plasser i sone 8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres fra Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Potentilla fruticosa* 'Beringstredet'** - Buskmure 'Beringstredet'**Dokumentasjon:** Omtales i Draglands Planteskoles katalog (2004).**Opprinnelse:** Arten har et stort utbredelsesområde på den nordlige halvkule. Denne klonen er valgt ut av Draglands Planteskole i Troms fra et frømateriale som ble henta hit til landet av Magne Brun, UMB, under en ekspedisjon i Alaska. Frømateriale stammet fra et område ved Beringsstredet. Det var stor variasjon i avkommet. Draglands Planteskole valgte ut en frøplante med opprett vekst og med meget tidlig blomstring. (K.Dragland pers.medd.), en spesielt verdifull egenskap i Nord-Norge.

Utvalget ble gjort i perioden 1980-1985.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse/egenskaper:** Opprett busk som blir ca. 70 cm høy. Omtales som en tøff busk med gule blomstrer. Den blomstrer spesielt tidlig, allerede fra juni til langt ut på høsten. H8.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.***Potentilla fruticosa* 'Rødhette'** - Buskmure 'Rødhette'.**Dokumentasjon:** Grimstad Planteskoles katalog (2005-2006), V. Kristensen (pers.medd.)**Opprinnelse:** Arten har et stort utbredelsesområde på den nordlige halvkule. Dette er et utvalg foretatt ved Grimstad Planteskole, Grimstad. Den ble funnet blant frøplanter og valgt ut for sin kraftige blomsterfarge. Markedsført fra slutten av 1990-tallet.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse/egenskaper:** Løvfellende busk som blir 0,5-0,7 m høy og minst like brei. Tett vekst og friskt grønt løv. Blomstene er sterkt oransjerøde. Skiller seg fra andre rød-blomstra buskmuresorter ved at rødfargen på blomstene ikke falmer like lett i sol. Får imidlertid best farge i halvskygge. Velegna som solitær, gruppeplanting og som lav hekk. Også god i fjellhager. Planteskolens katalog angir herdighetssone 4.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.***Potentilla fruticosa* 'Sandved'** - Buskmure 'Sandved'**Dokumentasjon:** Sandved (1963).**Opprinnelse:** Arten har et stort utbredelsesområde på den nordlige halvkule. Denne klonen er framkommet i Sandved planteskole, Sandnes i 1949 som frøplante. Valgt ut av Samuel Bloch Sandved. I følge Sandved (1963) er den trolig resultat av en krysning ('Friedrichsenii' x *mandschurica*).**Utprøving:** Var med i en 4-årig utprøving av 22 kultivarer og varieteter ved UMB i perioden 1958/59-1962. Blomsterfarge og blomstringstid ble registrert. Blomsterstørrelse, plantehøyde og bredde ble målt, og frostskafer og blomsterriktighet bedømt. Ingen regional utprøving.**Beskrivelse:** Busken som er en av de høyere buskmurene, blir ca. 1 m høy. Bladene er relativt store med 5-7 småblad. Blomstene er store (diameter 35mm) og hvite, med et anstrøk av lys gult.**Egenskaper:** Den blomstra middels rikt, fikk ingen frostskafer og var under utprøvingen på Ås den beste av de hvite sortene. Den har vært en

av de vanligste hvitblomstrende sortene fram til i dag. I følge Hageselskapets sortliste (Det norske hageselskap 2005) H7i - H6k.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Potentilla fruticosa 'Soløye' - Buskmure 'Soløye'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten har et stort utbredelsesområde på den nordlige halvkule. Denne klonen er valgt ut ved L. Hanson gartneri i Horten. Hentet inn til Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad fra Sanda Planteskole i 1999.

Utprøving: Busken er under prøving på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Beskrivelse/egenskaper: Sorten er en middels høy, breivokst busk med smått, friskt grønt løv og gullgule, middels store blomster. Den har en spesiell form ved at den dels er teppedannende, dels er opprett i midten, noe som gir ett visst uryddig inntrykk. Renser seg godt. Liten erfaring enda når det gjelder klimakrav.

Formering: Stiklingsformerings

Tilgjengelighet: Til utprøving på Gartnerhallens stamplantestasjon. Markedsføres av planteskoler.

Potentilla fruticosa 'Urdal' - Buskmure 'Urdal'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), Urdals Planteskole (1975), G. Urdal (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten har et stort utbredelsesområde på den nordlige halvkule. Denne klonen er valgt ut som en av 50 frøplanter ved Urdals Planteskole, Hauge i Dalane i 1961.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: Inntil 1,3 m høy løvfallende busk med friskt, grønt bladverk og sterkt gule blomster som er inntil 5 cm i diameter. Opprett, tett og kompakt form. Nokså lik sorten 'Goldfinger' i følge G. Urdal (pers. medd.). Skal i følge M. Sandved (Urdals Planteskole 1975) ha noe mindre blad og noen ganger litt mindre blomsterstørrelse enn 'Goldfinger'. I Hornvedts (1981a) oversikt fremheves herdighet og dype-re hvile som viktige egenskaper ved denne klonen.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler. (Det ble en periode også eksportert noe til Sverige, Danmark, Belgia og Holland i følge Hornvedts (1981a) oversikt).

Prostanthera cuneata 'Gimle' - Peppermyntebusk 'Gimle'

Dokumentasjon: Søndergaard (2003), Vestplants sortliste (2003), D. Berge (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksnede i det sydøstlige Australia og Tasmania. Denne klonen ble valgt ut og oppformert av Gimle planteskule fra stiklinger som kom fra Arboretet og Botanisk hage, UiB i 1977/78. Opprinnelsen er plantemateriale samla av P. Søndergaard på Mt.Kosciusko, 2000 m o.h, Snowy mts., New South Wales, Australia i 1974/75.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/ egenskaper: Dvergbusk med tett og brei vekst. Duftende skudd og alltidgrønne blad. Breit klokkeforma, hvite blomster med lilla ganeflekk. Blomstene sitter 5-6 sammen i klaser. Blomstrer i juni, juli. I forhold til det som ellers er i markedet, skal denne klonen være noe lavere og tettere i veksten, samt ha litt lysere/hvitere blomsterfarge. Spesielt aktuell i fjellhager og i forkant av buskgrupper på en lun og skjermet plass. H3 i følge Vestplants sortliste (2003).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Prunus padus 'Heggholla' - Villhegg 'Heggholla'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001), omtales i Sortsliste for Nord-Norge (Det norske hageselskap avd. Troms, 1989), G. Graff (pers.medd.).

Opprinnelse: Villhegg er viltvoksende i Europa og Asia. I Norge finnes den over det meste av landet. Hos oss deles arten i to underarter, *P.p. ssp. padus* og *P. p. ssp. borealis*. Klonen 'Heggholla' har sitt navn etter stedet hvor den ble funnet, Heggholla i Hessfjorden på østsiden av Ringvassøya nord for Tromsø. Utvalget ble gjort av G. Graff ved Universitetet i Tromsø ca. 1982. Valgt ut først og fremst på grunn av sine store blomsterstander, men også for sin vokseform, og fordi denne klonen var minst utsatt for skadegjørere.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Buskforma hegg. Den skiller seg ut fra vanlig hegg ved at den har mer opprette, store blomsterklaser med store enkeltblomster. Blomstene er hvite og klasene mer enn dobbelt så store som vanlig hos arten.

Egenskaper: Særlig nordpå vil det på grunn av mindre problemer med skadegjørere, være et verdifullt middels stort tre/stor busk til park, hage og i leplantinger.

Sorten stammer fra et værhardt kystklima nord for Tromsø. I følge Bjerkestrand (2001) har treet også en utmerket utvikling i Botanisk hage på Ringve i Trondheim. Det er sannsynligvis nord for Dovre det vil ha sitt mest aktuelle bruksområde. Herdig til sone 8.

Formering: Den er ikke av de letteste å stiklingsformere. (Det har derfor blitt prøvd med mikroformering på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad).

Tilgjengelighet: Den ble etablert på Gartnerhallens stamplantestasjon Nord-Norge i 1987, hvor den nå er under oppformering.

Prunus sargentii "klon Sanda" - Sargentkirsebær "klon Sanda"

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Mottatt som podekvist fra Sanda Planteskole, Nøtterøy, i 1999. Opprinnelig importert dit fra Nederland.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Sargentkirsebær er et stort tre med spisse greinvinkler, noe som gir treet en smal kroneform. Den egner seg også som flerstamma. Bladene er breit elliptiske og smalt tilspissa, 6-15 cm lange. Ved løvsprett er bladene bronsefarga og blanke, seinere grønne med rødt bladskaft og

røde nerver. Høstfargen varierer fra gul til oransje og skarlagen. Bloms-
tene er enkle og lys rosa.

Egenskaper: Det er ikke registrert angrep av *Monilia* og andre sopper
eller skadedyr av betydning. Treet gjør mest av seg som en fargeklatt
under blomstringen i mai, men det vakre bladverket og høstfargene er
også med på å gjøre treet verdifullt. Det egner seg godt i parksammen-
heng og i større hager. I følge Bjerkestrand (2001) har vi hittil hatt liten
erfaring med herdigheten, og kan derfor ikke plassere denne klonen i mer
enn sone 4 med forsøksvis i sone 5. Har stått uskadd og i fin utvikling på
Sauherad i 6 år. Det er så langt ikke registrert sykdommer eller skadedyr
på treet i Sauherad og ved Sanda Planteskole på Nøtterøy.

Formering: Treet er ikke lett å stiklingsformere. Mikroformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon Sau-
herad.

Rhododendron 'Hilario Lund' - Rododendron 'Hilario Lund'

Dokumentasjon: Jørgensen (1999), A.H. Søyland (pers. medd.).

Opprinnelse: Morplanten har stått i Muséhagen ved Universitetet i Ber-
gen siden 1938. Opprinnelsen er noe usikker, men den ble sannsynligvis
sådd i forbindelse med fornyelse av deler av hagen. Den antas å være en
hybrid mellom *R. orbiculare* og *R. haematodes*.

(Den ble først gitt navnet *R. 'Hilario'*).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Utmerker seg med en god, avrunda vekst og
fint bladverk. Blomstrer rikt med vakre, røde, klokkeforma blomster.
Hardførheten omtales som god.

Formering: Formeres med avleggere eller podes. Den ser ut til å være
vanskelig å formere med stiklinger.

Tilgjengelighet: Finnes i Muséhagen ved UiB og i Arboretet og Botanisk
hage UiB.

***Rhododendron keleticum* var. *radicans* 'Milde'** - Skredrododendron 'Milde'

(syn. *R. calostrotum* var. *radicans* 'Milde')

Dokumentasjon: Vestplant sortsliste (2003), D. Berge (pers. medd.),
P.H.Salvesen (pers. medd.).

Opprinnelse: Denne underarten er en høyalpin variant av skredrodo-
dendron som er viltvoksende i Burma og vestlige deler av Kina. Dette
utvalget er gjort av Gimle planteskule fra frøplanter i Arboretet og Bota-
nisk hage UiB på 1970-tallet.

Kom opprinnelig til arboretet som stiklinger fra Glendoik Gardens, Skott-
land i 1972 (Aksesjonsnr. 1974.0677).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Dvergbusk (0,2 m høy) med krypende til tue-
forma vekst. Små, elliptiske, alltidgrønne blad med brune skjell på under-
siden. Purpurrosa, flate, tallerkenforma blomster, 1-3 sammen på lange
skaft i juni. Spesielt aktuell for fjellhager på en solrik plass med jevnt
fuktig, moldholdig jord. Vestplants sortsliste angir herdighetssone 3-4.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Rhododendron 'Madam Felle' - Rododendron 'Madam Felle'**Dokumentasjon:** Jørgensen (1996), Vestplants sortsliste (2003).**Opprinnelse:** Denne klonen er en *rubiginosum*-hybrid, og utvalget er foretatt ved Arboretet og Botanisk hage UiB. Den ble navngitt i forbindelse med innvielsen av Rhododendrariet i Bergen sentrum i 1989. (Skal også en periode ha vært på markedet som *R. rubiginosum* 'Milde').**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse og egenskaper:** Inntil vel 2 m høy plante med opprett vekst. Blomstrer rikt med rød fiolette blomster i slutten av mai. Vestplants sortsliste 2003 angir herdig til sone 4.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.***Rhododendron myrtifolium 'Milde'*** - Myrterododendron 'Milde'**Dokumentasjon:** Vestplants sortsliste (2003), D. Berge (pers. medd.), P.H. Salvesen pers.medd.).**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende i fjellområder i Øst-Europa. Utvalget av klonen som har fått navnet 'Milde', ble foretatt av Gimle planteskule og kom som stiklinger av eldre busker av ukjent opprinnelse som står i Muséhagen ved Universitetet i Bergen.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse/egenskaper:** Dvergbusk med tett vekst. Den blir opp mot 0,5 m høy. Smale, blanke blad med mørke skjell på bladundersiden. Rosarøde, traktforma blomster, flere sammen i mai/juni. Aktuell for fjellhager. Trives best på en solrik plass med jevnt fuktig, veldrenert jord. Denne arten skal tåle høyere pH enn vanlig hos denne slekta. Utsatt for rododendrontege (A. H. Søyland pers.medd.). Vestplants sortsliste (2003) angir herdighetssone 4-5.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.***Ribes glandulosum 'Alaska'*** - Kryprips 'Alaska'**Dokumentasjon:** Erstad (2000), Bjerkestrand (2001).**Opprinnelse:** Arten har sin utbredelse i det vestlige Nord-Amerika, fortrinnsvis i høyereliggende og nordlige områder. Variabel art. Klonen som har fått navnet 'Alaska', kom til Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik fra Island. Selges også under navnet 'Island'.**Utprøving:** Sorten var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytte Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Den har gitt et noe variabelt vekstresultat med stor variasjon i høyde, bredde og fylde. Rapporten konkluderer med at den har så utpreget daglengdereaksjon at den bare er aktuell i Nord-Norge. Tilpassa kort vekstsesong.**Beskrivelse:** *R. g.* 'Alaska' er en lav, breivokst busk som blir 0,5-1 m høy. Bladene er handflike og 4-5 cm lange og breie. Blomstrer med små,

røde blomster i klaser. Høstfargen på bladverket er vakkert rød til bronsefarga .

Egenskaper: *R. g.* 'Alaska' er en god markdekker, og de lange, nedliggende greinene roter seg lett. Best utvikling har den fått i Ervik i Troms hvor den har utvikla seg til et tett markdekke på 30-40 cm høyde. Den vurderes som et verdifullt supplement blant markdekkerne i Nord-Norge. Fin som skråningsplante. Sorten har ikke hatt vinterskade på noen av prøvestedene, og er helt trygg i sone H 7.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Rosa acicularis 'Tove' - Finnrose 'Tove'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (u.å.). Omtales i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms, 1989). Omtalt i Sortsliste for roser (Norsk roseforening 1998).

Opprinnelse: Sirkumpolar. Denne sorten stammer fra frø fra innsamlingsarbeid i Fairbanks Alaska sendt ut til bl.a. Draglands planteskole, Lundenes Troms, av S. Horntvedt, UMB, i 1983. I dette frøpartiet valgte Draglands planteskole ut den klonen som hadde best vokseform og høstfarge (K. Dragland, pers medd.).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Opprett vekst, 1,2 m høy, med enkle, rosarøde blomster. Spesielt tidlig blomstring og hardfør. Herdig til sone 8. Bladverket får meget vakre, røde høstfarger.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Rosa 'Arne'

Dokumentasjon: R. Lae Solberg (pers. medd.)

Opprinnelse: Funnet av R. Lae Solberg i en hekk av *Rosa gallica* 'Splendens' i planteskolen ved UMB ca. 1990. Ukjent opprinnelse, men den har tydelige *R. rugosa*-karakterer. Oppkalt etter roseforedler A. Lundstad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Busk med lys grønt, rynkete bladverk. Blomsten er 5-6 cm i diameter, halvfylt og lys rosa med gule støvbærere.

Formering: Har vært forsøkt stiklingsformert, men tilslaget har vært dårlig. Det vil bli prøvd med okulering.

Tilgjengelighet: Finnes i Tomb Rosehage og hos RoseExperten.

Rosa 'Dømmesmoen'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), E. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Funnet og tatt vare på av L. Ødegaarden i 1930-35 på Dømmesmoen i Grimstad i et parti av 'Dorothy Perkins'. Også spredd under navnet Sørlandsrosa og Dømmesmorosa.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Ligner 'Dorothy Perkins'. Klatrerose med blanke blad. Blomstene er sterkt rosa, tett fylte, små, og samla i store klaser. Engangsblomstrende. Utsatt for meldugg, spesielt om den plantes

mot vegg. I følge E. Hansen (pers. medd.) frisk og med rik blomstring 1-2 uker etter hovedfloret hos remonterende roser.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Ble tidligere mye solgt fra Dømmesmoen og nærliggende plantesentre. Formeres nå av T. og B. Knudsens planteskole, Grimstad, og blir solgt gjennom Norsk hagebruksmuseum (E. Hansen, pers.medd.). Finnes også i rosariet på Dømmesmoen.

Rosa 'Edda'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1976), Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div. brev).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64. ('Lichterloh' x 'Scharlachtglut'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1969.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås sendt ut for prøving til flere steder, bl.a. Statens gartner-og blomsterdekoratørskole Veia og Dømmesmoen (HiA).

Beskrivelse/egenskaper: Remonterende buskrose, 80-90 cm høy med opprett vekst. Blanke blader. Blomstene er store, ca. 7 cm i diameter, halvfylte og dypt røde. Svak duft. Beskrives som meget vinterherdig.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

Rosa 'Elle'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1981). Omtales i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (notater).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB.

('Schneezwerg' x 'Splendens'). Kultivaren er registrert hos The International Registration Authority for Roses.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til en rekke steder, bl.a. Gol, Røros, daværende Statens gartnerskole Staup i Levanger, daværende Statens gartnerskole Rå ved Harstad, Draglands Planteskole, Lundenes og Sjøveggen i Troms.

Beskrivelse/egenskaper: Engangsblomstrende buskrose som blir inntil 2,5 m høy. Veksten er opprett og tett. Bladene er lyst grønne. Blomstene er sterkt rødpurpur og duftende. De sitter 3-5 sammen, er halvfylte og 7,5 cm i tverrmål. Kultivaren skal være særs vinterherdig. Utsatt for stråleflakk.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

Rosa 'Emelie'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a). Omtales i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998), Mellbye (1994).

Opprinnelse: Mutasjon av klatrerosen 'Leverkusen' funnet av gartner O. Stenseth ved Mellbyes planteskole i 1960.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Klatrerosen, 1,5-2,5 m høy. Sorten er lik opprinnelsestypen i vekst og bladverk, men blomsterfargen er ulik. Blomsterfargen hos 'Emelie' er oransjersom som går over i gult i sentrum av blomsten. Blomstene er store, fylte, og sitter 3-5 sammen. Bladverket er blankt og mørk grønt.

Brukes mest som veggrose. Remonterer. Jevn, langvarig, men ingen overdådig blomstring. I følge Mellbye (1994) er den sterk mot meldugg. Rosesortslista nevner at den er noe utsatt for meldugg. Herdighetszone 4 (5) (Mellbye 1994), mens Sortsliste for roser angir H5(4).

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Rosa 'Frigg'

Dokumentasjon: Lundstad (1969), Lundstad (1971), Lundstad (1983a), Omtales i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (notater).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64. ('Schneezwerg' x *Rosa nitida*). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1969.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til en rekke steder, bl.a. Dømmesmoen HiA, Botanisk hage UiO, Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia, Kvithamar, daværende Statens gartnerskole Rå ved Harstad og Laksvatn.

Beskrivelse/egenskaper: Remonterende buskrose. Buskene er ca. 50 cm høye med utbredt vekst. Bladene er små og blanke. Blomstene er 5 cm i diameter, halvfylte, lyst purpur med svak duft. Beskrives som svært vinterherdig.

Formering: Poding (okulering), stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

Rosa 'Frøy'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1976). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div. brev).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64.

('Traumland' x 'Poulsen's Pink'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1972.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Vari-

ge blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til flere steder, bl.a. Dømmesmoen HiA og Grefsheim planteskole, Nes på Hedmark.

Beskrivelse/egenskaper: Klaserose. Buskene blir 50-60 cm høye og veksten er opprett. Bladene er blanke. Blomstene er store (diameter 7 cm), halvfylte, sterkt røde med svak duft.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes i Tomb Rosehage.

Rosa glauca 'Lundenes' - Doggrose 'Lundenes'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (u.å.). Omtales i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms 1989), K. Dragland (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i fjellområder i Sør- og Mellom-Europa. I Norge finnes den forvilla fra hager enkelte steder til Nordland. Sorten 'Lundenes' er et utvalg foretatt ved Draglands Planteskole, Lundenes i Troms. Morplante er en gammel plante ved planteskolen (Dragland, pers.medd.). Markedsført siden slutten av 1970-tallet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Inntil 2 m høye, opprette busker med rødlige greiner. Blå-dogga blad med rødlige nerver. Enkle, lyserøde blomster og røde, runde nyper.

Egenskaper: Utvalgt fordi den ikke plages av rustsopper som ellers er et vanlig problem hos denne arten. I tillegg til generelle erfaringer har også forsøk med aktiv smitting av plantene indikert stor grad av resistens mot rustsopper (Dragland, pers.medd.). H7-8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Rosa 'Gondul'

Dokumentasjon: Lundstad (1969), Lundstad (1971). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div.brev).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64. ('Lichterloh' x 'Lumina'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1969.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til flere steder, bl.a. Statens gartner-og blomsterdekoratørskole Veia og Dømmesmoen HiA.

Beskrivelse/egenskaper: Buskene er 60 cm høye og veksten opprett. Bladene er blanke. Blomstene er 6-7 cm breie, halvfylte og dypt røde med svak duft.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

***Rosa holodonta* 'Brynhild'** - "Tromsørosa"

Dokumentasjon: Omtalt i Sortsliste for roser (Norsk roseforening 1998), G. Graff (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Kina. Denne klonen er et særlig robust eksemplar i B. Mørkveds hage i Tromsø. Den ble kjøpt som *Rosa moyesii* og siden bestemt til *R. holodonta*. Ble valgt ut og navnet av L. Molberg og G. Graff tidlig på 1980-tallet. Selges også som Tromsørosa.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Inntil 3-4 m høy, robust busk med rosa, enkle blomster som kan bli ca. 5 cm i diameter. Blomstene sitter flere sammen i små klaser. Flaskeforma nyper om høsten. Denne klonen ligner *R. moyesii* 'Kristine', men blomstene har mer lysende skarp rosa farge. H7(8) i følge Norsk roseforenings sortsliste.

Formering: Stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Rosa* 'Idun'**

Dokumentasjon: Lundstad (1969), Lundstad (1971), Omtales i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div.brev).

Opprinnelse: Framkommet etter kryssninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64. ('Schneewittchen' x 'Fanal'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1969.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving flere steder, bl.a. Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia og Dømmesmoen HiA.

Beskrivelse/egenskaper: Klaserose. Buskene er ca. 40 cm høye med opprett vekst. Bladene er blanke. Blomstene er svært store (8,5 cm), tettfylte, sterkt rødpurpur med svak duft.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

***Rosa* 'Jutul'**

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1985b). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div.brev).

Opprinnelse: Framkommet etter kryssninger utført av Arne Lundstad, UMB. ('New Dawn' x 'Moulin Rouge'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1982.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til flere steder, bl.a. Dømmesmoen HiA, Grefsheim planteskole, Nes på Hedmark og Draglands Planteskole, Lundenes.

Beskrivelse/egenskaper: Buskene blir lave (knappt 60 cm), og har utbredt vekst. Bladene er blanke. Blomstene er store (6,5 cm i diameter), tettfylte og lyst røde med svak duft. Riktblomstrende og god remontering. Omtales som en vinterherdig og relativt lite kravfull kultivar som kan plantes også mange steder i innlandet i Sør-Norge og i Nord-Norge.

Formering: I tillegg til vanlig okulasjon/poding kan 'Jutul' formeres ved skuddstiklinger.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

Rosa 'Korona Karen'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a)

Opprinnelse: Mutasjon i sorten 'Korona' funnet av Karen Ødegaarden i planteskolen ved Dømmesmoen i Grimstad i 1967.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Den ligner 'Korona', men skiller seg ved å ha lysere rød farge.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Den ble ikke markedsført fra Dømmesmoen. Erik Ødegaarden planteskole, Grimstad, formerte en del for salg. Trolig tapt (?).

Rosa 'Kristina av Tunsberg'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1976). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div. brev).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64.

('Charlston' x 'Toni Lander'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1972.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til bl.a.

Dømmesmoen HiA, Vest-Agder landbruksskole, Søgne og Beiarn i Nordland.

Beskrivelse/egenskaper: Klaserose. Buskene blir 70 cm høye og veksten er opprett. Bladene er blanke. Blomstene er meget store (8 cm diameter), tettfylte og oransjerøde med svak duft.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes på UMB.

Rosa moyesii 'Kristine' - Mandarinrose 'Kristine'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001). Omtales i Sortsliste for Nord-Norge (Det norske hageselskap Avd. Troms 1989) og i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998).

Opprinnelse: Arten stammer fra Vest-Kina. Morplanten til 'Kristine' er en meget gammel busk som står ved Byskillet i Harstad og blomstrer der årvisst og rikt.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving. Ble sendt ut fra UMB til prøving en rekke prøvesteder, men erfaringene er ikke oppsummert skriftlig. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Beskrivelse: Buskrose med løs vekst og lange årsskudd, som kan bli opp til tre meter høy. Den har et finnet, sirlig bladverk. Blomstene er dyprøde og enkle med gul midte av pollenblad. Engangsblomstrende. Nypene har en særpreget, langstrakt form og en klar rød farge, noe som bidrar sterkt til verdien av sorten.

Egenskaper: Kan formes som klatrrose på vegg, men gjør seg best som frittstående.

Ømtålig for lave vintertemperaturer, men utvikler seg godt i kjølige somre. Det gjør at den kan utvikle seg fint så langt nord som Troms. Ved kysten kan den brukes i klimasone 6-7. I innlandet må vi et par soner lavere for å være trygg på god overvintring.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Rosa pendulina* 'Lina'** - Bergrose 'Lina'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001). Omtales i Sortsliste for Nord-Norge (Det norske hageselskap Avd. Troms 1989) og i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998), Pedersen et.al (2003), E-plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Bergrose vokser vill i fjella i Sør- og Mellom-Europa og regnes som den mest herdige av de store buskrosene. Morplanten til 'Lina' vokser ved Harstad nye kirke. Den ble først markedsført fra Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik.

Utprøving: Ble sendt ut til prøving fra UMB på slutten av 1970/begynnelsen av 1980-tallet til en rekke prøvesteder. Erfaringene ble ikke oppsummert skriftlig. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988. I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet hos denne kultivaren vurdert årlig. Resultatene viste at den dekket middels godt etter 2 år, meget godt etter 3-4 år. Både veksten og helhetsinntrykket var meget god.

Sorten blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).

Beskrivelse: Blir en vel 2 m høy, opprettvoksende busk med noe overhengende topper. Den har etter hvert en tendens til å sette rotskudd nær basis og bli breivokst. Greinene har få torner, men får gjerne børstetorner nederst på skuddene. Unge skudd er svakt røde. Blomstene er enkle, ca. 4 cm breie og har en kraftig rosa farge. Blomstrer tidlig. Nypene er langstrakte, små, røde og tallrike. Modner tidlig.

Egenskaper: Størrelse og form på busken gjør den godt egnet både til solitær og til gruppeplantinger. Den er en av våre mest herdige roser og hører hjemme i sone 7 – 8.

E-plante.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Rosa 'Ran'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1976). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64.

(*Rosa cinnamomea* x *R. helenae* 'Hybrida'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1972.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Beskrivelse/egenskaper: Engangsblomstrende buskrose. Buskene er 1,50 høye og veksten opprett. Bladene er matt grønne. Blomstene er små (4 cm i diameter), halvfylte og lyst røde med svak duft. Den omtales som vinterherdig.

Formering: Poding/okulering.

Tilgjengelighet: Trolig tapt (?).

Rosa rugosa 'Neutron' - Rynkerose 'Neutron'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000).

Opprinnelse: Framprovosert mutasjon (neutronbestråling av frø av *Rosa rugosa*) utført av Arne Lundstad, UMB. Navngitt i 1984.

Utprøving: Trolig ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Buskrose som utmerker seg med opprett, spesielt kraftig og tett vekst. Bladverket er rynket og skinnende, mørk grønt. Blomstene er purpur, halvfylte og sitter enkeltvis eller få sammen. Remonterer. Blomstene dufter. Setter få rotskudd.

Formering: Stiklingsformering. Skal være noe vanskeligere å formere enn arten.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB

Rosa rupincola Torkel - Sibirrose Torkel

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (u.å.).

Opprinnelse: Denne arten anerkjennes ikke av de fleste botanikere, som lar den inngå i *R. pimpinellifolia*. Viltvoksende i Sibir/nord-vestlige deler av Russland. Denne klonen er et utvalg fra et frøparti fra Sauherad foretatt ved Draglands Planteskole, Lundenes i Troms ca. 1990 (K. Dragland pers.medd.). Det var meget stor variasjon i frøpartiet. Utvalgskriterier var opprett vokseform, og gode, røde høstfarger. 3 kloner som ble ansett som best og svært like, brukes (K. Dragland pers.medd.). Den kan derfor ikke betraktes som en kultivar.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: 1,5 m høy busk med opprett vokseform. Det er en småblada rose, med store, enkle, hvite blomster. Meget vakre, røde høstfarger. H 7-8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Rosa 'Sekel'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1985a). Omtales i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB. ('Lichterloh' x 'Zitronenfalter'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1984.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Beskrivelse/egenskaper: Remonterende buskrose, 1 m høy med opprett vekst. Tornene er rette og rødbrune. Bladene er læraktige og mørk grønne. Blomstene er store (7,5 cm i diameter), skålforma med to rekker kronblad, og sitter sammen i store klaser. Blomstene er lyst gule med strålende røde sjatteringer og svak duft.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB. Markedsføres av norske planteskoler.

Rosa 'Sif'

Dokumentasjon: Lundstad (1969), Lundstad (1971), Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64.

('Traumland' x 'Royal Gold'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1969.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til flere steder, bl.a. Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia og Dømmesmoen HiA.

Beskrivelse/egenskaper: Remonterende klatrrose. Plantene har middels kraftig vekst. Bladene er blanke. Blomstene er store (7,5 cm i diameter), fylte, lyst guloransje med svak duft.

Formering: Poding/okulering.

Tilgjengelighet: Finnes ved Tomb Rosehage.

Rosa 'Skoggul'

Dokumentasjon: Lundstad (1969), Lundstad (1971). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64.

('Lichterloh' x 'Lumina'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1969.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til flere steder, bl.a. Statens gartner-og blomsterdekoratørskole Veia og Dømmesmoen HiA.

Beskrivelse: Klaserose. Buskene er 70 cm høye, med opprett vekst. Blanke blader. Blomstene er 6,5 cm i diameter, halvfylte, lyst røde med svak duft.

Formering: Poding/okulering.

Tilgjengelighet: Finnes på UMB.

Rosa 'Syr'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1979). Omtales i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div. brev).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB.

('Stadt Rosenheim' x 'Sangerhausen'). Kultivaren ble registrert hos The Rose Registration Committee of the American Rose Society, 1977.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til en rekke steder, bl.a. Bø planteskole, Brekkeidet, daværende Statens gartnerskole Staup i Levanger, Gjøvik, Folkvord planteskole Sandnes og L. J. Bergs planteskole Sandefjord.

Beskrivelse/egenskaper: Remonterende buskrose som blir ca. 1,2 m høy. Veksten er opprett og bladene blanke. Blomstene er svært store (10 cm i diameter), fylte, dypt røde, med svak duft.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes på UMB. Markedsføres av norske planteskoler (?).

Rosa 'Unn'

Dokumentasjon: Lundstad (1971), Lundstad (1976). Omtales i Sortsliste for roser (Norsk Roseforening 1998). Omtalt i Modern roses XI (American Rose Society 2000), A. Lundstad (div. brev).

Opprinnelse: Framkommet etter krysninger utført av Arne Lundstad, UMB, i åra 1958-64.

('Rimosa' x 'Fidelio'). Kultivaren ble registrert hos The International Registration Authority for Roses, 1973.

Utprøving: Viktige foredlingsmål var herdighet, friskhet (meldugg, stråleflakk og rust), tett og kompakt vekst, samt rik blomstring og duft. Varierte blomster med rein og klar farge og som rensker seg godt, ble også tillagt vekt.

Den ble foruten prøveplantingen på Ås, sendt ut for prøving til Dømmesmoen HiA.

Beskrivelse/egenskaper: Klaserose. Buskene er lave (40 cm) og veksten utbredt. Bladene er blanke. Blomstene er store (6 cm), fylte og livlig rød-purpur med svak duft.

Formering: Poding (okulering).

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

***Salix arctica* 'Kotzebu'** - Tundravier 'Kotzebu'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Viltvoksende i arktiske områder av Europa, Asia og Amerika. Denne klonen ble samla av prof. Magne Bruun i Kotzebu i Alaska på 66° 55' N i 1980.

Utprøving: Den ble først på 80-tallet sendt ut til prøving fra UMB til Røros og flere steder i Nord-Norge. Den ble markedsført fra Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik fra ca. 1990.

Var også med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h.) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner.

Det presenteres imidlertid få konkrete resultater for denne klonen i rapporten. Det konkluderes med at den foretrekker vokseforholdene i Nord-Norge.

Beskrivelse: Tundravier er krypende og blir ikke over 10 cm høy. Den er tettvokst og danner et tett teppe. Bladene er tykke og læraktige, ovale til elliptiske og 2-3 cm lange. Raklene er 2-4 cm lange. 'Kotzebu' er en hunnklon.

Egenskaper: Arten er ekstremt daglengdeavhengig og får best utvikling og tilvekst i Nord-Norge. Den får svært liten tilvekst og tidlig løvfall i Sør-Norge. Den er derfor en typisk sort for Nord-Norge og i høyfjellet lenger sør. Bjerkestrand (2001) rapporterer om fin utvikling på Røros. På slike steder er den en utmerket markdekker. Aktuell til og med sone 8. Det er ikke rapportert om rust eller lusangrep på sorten, og det er heller ikke registrert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, hvor smittepresset er stort. Gul høstfarge.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Salix aurita* Sauherad** - Ørevier Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa. I Norge vanlig i kyststrøk, lavlandet i Sør-Norge og nordover til Gildeskål. Valgt ut i Sauherad i naturlig bestand i Årnesbukta i Gvarv. 3 hunn-kloner er valgt ut (Bjerkestrand, pers. medd.). Den kan derfor ikke regnes som en kultivar.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Buskene blir 2-2,5 m høye og regelmessig halvkuleforma med rotskudd nær basis. Kvistene er glatte og tynne. Årsskuddene er brunrøde. Bladene er mykt grålodne og har et dypt nervenett. Raklene kommer litt tidligere enn bladene. Høstfargen er gul.

Egenskaper: Utvalget er gjort med tanke på bruk til landskapsformål som leplanting, langs trafikkårer og elvefar mot erosjon. Klonene er sterke mot sykdommer og skadedyr.

Er i følge Bjerkestrand (2001) meget fleksibel og kan anbefales til og med sone 6.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Salix cinerea* Sauherad** - Gråselje Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Vanlig i myr, viersump og langs vann i Sør-Norge, nordover til Steinkjer.

To hunn- og en hannklon er valgt ut i naturlig bestand i Årnesbukta i Gvarv (Bjerkestrand, pers. medd.). Den kan ikke regnes som en kultivar ettersom flere kloner markedsføres under dette navnet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving. Har imidlertid vært med i en leplantep prøving i regi av Planteforsk, Særheim.

Beskrivelse: Buskene blir 2 - 2,5 m høye med en regelmessig halvkuleforma vekstform med rotskudd nær basis. Kvistene er lubne og grålodne. Bladene er grunt tanna, håra, med korte skaft og øreblad. Raklene kommer samtidig med bladene. Høstfargen er gul.

Egenskaper: Dette utvalget er spesielt tiltenkt landskapsformål som leplantinger, veiskråninger og langs bekkefar mot erosjon. Morplantene står på elveavsetninger, men arten vokser også godt på leirjord. De utvalgte typene er sterke mot rust og skadedyr.

Dette er i følge Bjerkestrand (2001) et meget fleksibelt planteslag og kan brukes både i kystnære strøk og i innlandet til og med sone 6.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Salix daphnoides* 'Alvdal'** - Doggpil 'Alvdal'

Dokumentasjon: T. og O. Langleite (pers. medd.)

Opprinnelse: Doggpil er viltvoksende i Europa, Sentral-Asia og Himalaya. I Norge vokser den langs vassdragene på Østlandet nordover til Follidal. Den finnes også forvilla langs kysten til Bømlø. Denne klonen har sin opprinnelse i et viltvoksende bestand i et område i Alvdal langs Folla til der den renner over i Glomma. Den ble valgt ut av O. Langleite ved Langleite Blomster og Gartneri.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Dette er et middels stort en- eller flerstamma tre/meget stor busk med blådogga bark på fjorårsskuddene. Sorten er en hannklon som blomstrer rikt. Var på markedet noen år, men har gått ut av sortimentet.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved Langleite Blomster og Gartneri.

***Salix daphnoides* 'Elverum'** - Doggpil 'Elverum'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms 1989).

Opprinnelse: Doggpil vokser vill over områder som dekker breddegradene fra Kaukasus til Dovre. Klonene som tidligere ble omsatt, hadde

sørlig opphav og var ikke egna for våre innlandsstrøk. Denne klonen ble valgt ut i et viltvoksende bestand ved Elverum på 60-tallet av UMB til erstatning for mellomeuropeisk handelsvare.

Utprøving: Ingen systematisk regional utprøving. Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

Beskrivelse: Sorten 'Elverum' blir et middels stort en- eller flerstamma tre/meget stor busk med blådogga bark på fjorårsskuddene. Sorten er en hannklon. Den blomstrer tidlig og rikt.

Egenskaper: Sterk mot sykdommer og skadedyr. Fin til snitt.

Opprinnelsesstedet tilsier at sorten trygt kan plantes til klimasone 7. Herdigere enn utenlandske sorter.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Salix glauca 'Lygna' - Sølvvier 'Lygna'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten er vanlig over hele landet. Denne klonen er valgt ut av E. Bjerkestrand ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad i vill bestand ca. 600 m o.h. på Lygna i Buskerud.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Sorten blir ca. 1 m høy, er fingreina og har en tett, litt overhengende vekstform. Skuddene er brungrønne med håra årsskudd. Bladene er dunhåra på begge sider og får et sølvgrått utseende i tørt vær.

Egenskaper: Moderate angrep av rust. Sorten er aktuell til landskapsreparasjoner og i anlegg i forbindelse med hotell- og hytteutbygging i utmark. Trives godt langs bekkefar. Tåler godt fuktig mark, men ikke stillestående vann.

Herdig til sone 7.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad våren 1997.

Salix glauca 'Særheim' - Sølvvier 'Særheim'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten er vanlig over hele landet. Denne er valgt ut ved Planteforsk Særheim i viltvoksende bestand på Fjermestad, Jæren.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Sorten blir ca. 1,5 m høy med litt overhengende vekst. Den har noe kraftigere greiner enn klonene fra høyereliggende strøk. Skuddene er brungrå og håra. Bladene er dunhåra på begge sider og får et sølvgrått skjær i tørt vær.

Egenskaper: Sorten egner seg til landskapsformål, ved fritidsboliger langs kysten og andre steder hvor det er behov for naturlike beplantninger. Moderate angrep av rust. Sorten er lite prøvd andre steder enn på Jæren. I følge Bjerkestrand (2001) har den ikke hatt vinterskade i de fem vintrene den har stått på Sauherad. Den burde trygt kunne brukes til og med klimasone 5. De siste årene har det vært tendenser til at skuddspissene tørker inn, uvisst av hvilken grunn (Bjerkestrand pers medd.).

Formering: Stiklingsformering.

Status: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Salix lanata 'Hjeltnes' - Ullvier 'Hjeltnes'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Viltvoksende i Nord-Europa. Her i landet deles den i to varieteter, *S. lanata* var. *lanata* og *S. lanata* var. *glandulosa* (Lid og Lid 2005). Nokså vanlig i fjellet i Sør-Norge samt i Troms og Finnmark. Spredte forekomster i lavlandet, mer sjelden på vestlandskysten. Denne klonen har stått på Hjeltnes gartnarskule i et ukjent antall år. Opprinnelsen er ukjent, men sannsynligvis er den kommet dit fra Island.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Ullvier 'Hjeltnes' har en utoverliggende vekst. Bladene er tett dunhåra, noe som gir den et kraftig sølvgrått skjær. Svak gul høstfarge. Dette er en hannklon som får ca. 3 cm lange, opprette rakler av stor estetisk verdi.

Egenskaper: Den spesielle nedliggende veksten gjør denne sorten til en fin skråningsplante. Det er ikke observert rust på planten. Den kan imidlertid få lusangrep.

Sorten er under prøving i flere vestlandsplanteskoler, men lengre erfaring har vi bare fra Ulvik og Sauherad. Bjerkestrand (2001) anbefaler den derfor innen sonene 2-5 foreløpig.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Salix lanata 'Kvikk' - Ullvier 'Kvikk'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Viltvoksende i Nord-Europa. Her i landet deles den i to varieteter, *S. lanata* var. *lanata* og *S. lanata* var. *glandulosa* (Lid og Lid 2005). Nokså vanlig i fjellet i Sør-Norge samt i Troms og Finnmark. Spredte forekomster i lavlandet, mer sjelden på vestlandskysten. 'Kvikk' er et utvalg som er gjort i vill bestand ca. 600 m o.h. i Kvikne og markedsført første gang av Kvikne Planteskole for vel et tiår tilbake.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Denne sorten har regelmessig, oval vekstform og kraftig greinbygning. Løvet er dunhåra på begge sider, noe som gir den et sølvgrått skjær. Høstfargen er gul.

Egenskaper: Det er ikke registrert rust på planten. Den regelmessige vekstformen gjør den godt egna som solitærplante. Den er også brukbar til mange andre formål, f. eks. fri hekk.

Anbefales til og med klimasone 7-8. Først og fremst for fjellbygder og hytteområder.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Salix lasiandra* 'Sefino'** - Stillehavspil 'Sefino'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i det vestlige Nord-Amerika. Denne klonen fra 64° N i Alaska, ble brakt til Norge av prof. Magne Bruun ved UMB i 1980.

Utprøving: Den ble sendt til Nord-Norge for utprøving fra UMB, og viste seg å fungere meget bra der. Den er ikke sammenligna med andre kloner. Klonen ble navngitt av og markedsført fra Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik på 90-tallet.

Beskrivelse: Stor busk eller lite tre. Bladene er smalt lansettforma, 7-12 cm lange. Bladoversiden er glinsende mørkegrønn, undersiden mer blålig.

Egenskaper: Arten ser ut til å være fri for vanlige skadegjørere på pil. 'Sefino' er aktuell til bruk både i park og hage så vel som i leplantinger. Også aktuell for dekoratører.

Sorten får i følge Bjerkestrand (2001) en bedre utvikling litt inn i fjordene enn på kysten. Den er ellers aktuell i hele Nord-Norge hvor den hører hjemme i klimasone 7-8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Salix monticola* 'Alexis'** - Amerikavier 'Alexis'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (pers.medd.)

Opprinnelse: Hannklon med opprinnelse i Nord-Amerika, men kom fra Island ca. 1980.

Utprøving: Skal ha utvikla seg godt både i Kvæfjord i Troms, i Valdres 500 m o.h., i Sauherad og på Mørekylen.

Beskrivelse: Busk eller lite tre som kan bli 5-6 m høyt. Årskuddene er rødlige og glatte. Bladene er 8-10 cm lange og smalt eggforma, glatte og glinsende grønne på oversiden, grålige på undersiden. "Gåsungene" er mange og glinsende grå fra tidlig vinter.

Egenskaper: Det er ikke registrert sopp eller insektskader. Tidlig vekst-avslutning. Lysende gul høstfarge. Vurderes som herdig og fleksibel.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Har pga. liten interesse gått ut av sortimentet, men finnes fortsatt på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Salix pentandra* 'Inge'** - Istervier 'Inge'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989). Omtales i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske Hageselskap, avdeling Troms 1989), G. Graff (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende over hele landet. Sorten 'Inge' er en hannplante som ble valgt ut av L. Molberg og G. Graff fra et parti frø fra Namsos i forbindelse med et større forsøk med istervier ved Universitetet i Tromsø. Har også gått under navnene 'Ingrid' og 'Namsos'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Busk/lite tre som kan bli opp til 10 m høyt. I tillegg til å være spesielt herdig, er den valgt ut for sitt spesielle bladverk som er glinsende grønt. Raklene kommer samtidig med bladsprett.

Egenskaper: Den er fullt ut herdig i Tromsø og regnes som så fleksibel at den kan brukes over det meste av landet.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Salix phylicifolia 'Andøya' - Grønnvier 'Andøya'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa og Vest-Sibir. I Norge vanlig i lavlandet nordpå, i fjellet, åstrakter og langs vassdrag i hele landet. Stiklinger til denne klonen ble samla fra en plante i vill bestand på Andøya. Den utmerka seg med lite rustsopp.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Grønnvier er et av våre vanligste ville planteslag i Nord-Norge. Den er også et av de sunneste. I kultur kan plantene bli opp til et par meter høye. De har snaue skudd som kan variere i farge fra grønt til rødbrunt. Bladene er også snaue med blank, grønn overside og mer blålig underside.

Egenskaper: Vanligvis frisk. Sorten er valgt ut på kysten for bruk som le eller som en busk. Andøya grenser opp mot klimasone 8. Grønnvier 'Andøya' vil derfor kunne brukes ved de fleste bosetningene på Finnmarkskysten. Daglengdeavhengig. I Ås blir bladverket nedsmitta og faller tidlig av.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Salix phylicifolia 'Fokstua' - Grønnvier 'Fokstua'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa og Vest-Sibir. I Norge vanlig i lavlandet nordpå og i fjellet, åstrakter og langs vassdrag i hele landet. Denne grønnvieren er valgt ut av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad i et viltvoksende bestand på Fokstua, Dovre, i 1995.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Grønnvier 'Fokstua' er karakteristisk for arten med rødbrune årsskudd og blankt bladverk. Brei vekstform. Morplanten på Fokstua var ca. 1,5 meter høy og breivokst. Hvor høy den blir i lavlandet er mer usikkert.

Egenskaper: Sorten har så langt ikke blitt angrepet av rust eller lus selv om smittepresset har vært tilstede. Sorten er tenkt brukt til landskapsreparasjoner i fjellet i forbindelse med utbygging av hytter, vei og andre naturinngrep. Herdig til sone 8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Salix phylicifolia 'Skaidi' - Grønnvier 'Skaidi'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa og Vest-Sibir. I Norge vanlig i lavlandet nordpå, i fjellet, åstrakter og langs vassdrag i hele landet. Morplan-

ta er valgt ut i vill bestand i Skaidi. Målsetningen med dette utvalget var å bidra til et større utvalg av planter også i områder med det hardeste klimaet her i landet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Grønnvier har brunrøde årsskudd og friskt grønt bladverk. Tatt inn i kultur blir dette en tettvokst plante som dekker godt. Grønnvier er generelt svært lite plaget av skadegjørere bortsett fra rein og smånagere. Planten bryter imidlertid godt igjen etter nedbeiting. Hensikten med å ta viltvoksende planter inn i kultur er, foruten å skape et triveligere miljø rundt husa, også å gi le for andre vekster.

Planter av viersorten 'Skaidi' er forsøkt planta i lavlandet i Telemark. Den har i følge Bjerkestrand (2001) overlevd rimelig bra, men får svært liten tilvekst. Bladene felles allerede tidlig i august. Den er valgt ut i klimasone 8 innland, og utvikler seg naturligst der.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge har markedsført sorten fra midt på 90-tallet.

Salix purpurea 'Tøyen' - Rødpil 'Tøyen'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001)

Opprinnelse: Rødpil er viltvoksende i Eurasia og Nord-Afrika. Den finnes også forvilla og naturalisert i Sør-Norge. Denne klonen har sin opprinnelse fra en eldre busk i Botanisk Hage, ved Universitetet i Oslo. Henta til Sauherad i 1993.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Morplanten i Botanisk hage UiO var en busk på vel 3 m. Buskene, som blir vide i formen, har lange, tynne greiner. Bladene er motsatt stilte, kileforma og 5-8 cm lange. Oversida på bladene er blankt grønne, undersida matt blågrønne noe som gir et fargespill i vind. Raklene er ikke spesielt framtreddende.

Egenskaper: Sorten er sunn og uten angrep av rust og lus. Egner seg til planting i større anlegg som parker, veiskråninger og kanskje spesielt langs vann. Vokser raskt. Fleksibel når det gjelder krav til jord. Erfaringsmessig herdig til sone 5.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad i 1995.

Salix repens 'Iselin' - Krypvier 'Iselin'

Dokumentasjon: V. Kristensen (pers. medd.), Grimstad Planteskoles katalog (2005-2006).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Lilleasia og Sibir. I Norge er den vanlig i myr, fuktigheter og fuktig beitemark på Østlandet og i kyststrøk til Møre og Romsdal. Denne klonen ble valgt ut i Botanisk hage i Riga, Latvia, av V. Kristensen ved Grimstad Planteskole.

Ny på markedet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving, men det refereres i planteskolens katalog til at den har klart seg fint opp til 1000 m o.h..

Beskrivelse og egenskaper: Løvfellende busk som blir 0,4-1,0 m høy. Bladverket er vakkert sølvloddent og en fin kontrast til grønt. Det er en

fordel å klippe den tilbake de første åra for å få en tett, kompakt vekst og god form på buskene. Den omtales som tørketålende og salttolerant. Anbefales på erosjonsutsatte steder med lett jord. H8 i følge Grimstad Planteskoles katalog.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Salix repens 'Nona Spornes' - Krypvier 'Nona Spornes'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Lille-Asia og Sibir. I Norge er den vanlig i myr, fuktheier og fuktig beitemark på Østlandet og i kyststrøk til Møre og Romsdal. Variabel art, i Sør-Norge forekommer to varieteter og mellomformer mellom disse.

Varemerket Nona omfatter utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt av Tromøy Planteskole. Denne klonen er henta fra rullesteinstranda på utsiden av Tromøy.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lav, krypende busk, 10-30 cm høy. Bladene er grønne og blanke, kvistene rødfarga. Mer krypende i vokseformen enn vanlig hos denne arten. Trives i sol og halvskygge. Som bruksområde nevnes markdekke på lett jord og til å vokse utover fjell og murer. Tromøy planteskole oppgir H5 i omtalen.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Salix repens 'Nona Vegår' - Krypvier 'Nona Vegår'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Lilleasia og Sibir. I Norge er den vanlig i myr, fuktheier og fuktig beitemark på Østlandet og i kyststrøk til Møre og Romsdal. Varemerket 'Nona' omfatter utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt av Tromøy Planteskole. Denne klonen er henta fra Vegårdshei, ca. 200 m o.h.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Innlandstype. Ellers typisk for arten.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Salix schwerinii - Polarpil/Sibirpil

Dokumentasjon: S. Lundmo (pers. medd.), K. Dragland (pers. medd.), Draglands Planteskoles katalog (2004).

Opprinnelse: Denne klonen ble valgt ut av G. Graff og S. Lundmo i 1992. Det ble tatt stiklinger av et innplanta tre i byen Apatitti på Kola-halvøya i Russland. Dit var den kommet fra Øst-Sibir. Den samme klonen markedsføres også under navnet *S. schwerinii* 'Kola'. Enkelte botanikere fører *S. schwerinii* som synonym til *S. viminalis*.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Flerstamma lite tre/stor busk som kan bli 4-5 m høyt. Utmerker seg med smale, lange og karakteristisk hengende pileblad. Lange årsskudd, frodig vekst. I følge Draglands Planteskoles katalog herdighetssone 7-8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Salix x smithiana 'Kvaløy' - Namdalspil 'Kvaløy'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (2004). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske Hageselskap, Avd. Troms, 1989), K. Dragland (pers. medd.), G. Graff (pers. medd.).

Opprinnelse: Denne klonen stammer fra en hekk av ukjent opprinnelse på Kvaløya utenfor Tromsø. Valgt ut av G. Graff fordi toppene fryser mindre tilbake enn det som er vanlig for arten (K. Dragland pers medd.).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/ egenskaper: 2-3 m høy fullt utvokst, med dekorative pileblad. Sterk vekst. Herdig til sone 6-7 i følge Dragland planteskoles katalog (2004). Har i følge Graff (pers.medd.) ikke vist seg god nok i Tromsø, verken når det gjelder herdighet eller vokseform.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Har gått ut av sortimentet hos Draglands Planteskole, men morplanten finnes fortsatt.

Sambucus callicarpa 'Vannes' - Alaskahyll 'Vannes'

Dokumentasjon: Molberg (1993), Molberg (1999), Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende på vestkysten av Alaska. Denne kultivaren er valgt ut i ei planting i Vadsø av fylkesgartner G. Vannes i Vadsø hvor den står ca. 2 m høy. Disse frøplantene kom til Vadsø fra UMB i 1985 og stammer fra 61°N i Alaska. Denne klonen har også vært solgt under navnet 'Vadsø'.

Utprøving: Det ble satt i gang utvalg og verdiprøving i mer enn 10 år av denne arten samt *S. kamtschatica*, *S. pubens* og *S. sibirica* for å finne fram til herdigere plantemateriale av denne slekta for Nordland, Troms og Finnmark. Denne klonen ble valgt ut fordi den hadde størst prydderdi (blomstring og frukter) og var best klimatilpassa for nordnorske forhold. **Beskrivelse:** Alaskahyll er en hurtigvoksende, frodig, tettvokst, vel to meter høy busk. Den ligner mye på rødhyll i vekst, blomster og frukt, men har en breiere vokseform.

Egenskaper: Svært vindsterk, egner seg til le og buskas. Liker jord med jevn fuktighet. Aksepterer skygge, men blir penest i full sol. Tidlig grønn om våren. Kan få en del tørre skuddspisser om vinteren, men 'reparerer' seg raskt. Blomstrer rikt, sjøl i strøk med særlig kort og/eller kjølig sommer. Herdig i sone 5-8 (kysten).

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Sambucus kamtschatica - Kamtjatkahyll

Dokumentasjon: Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske Hageselskap, Avd.Troms 1989), Molberg (1999), G. Graff (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Øst-Sibir, Kamtjatkahalvøya. Denne klonen ble oppformert av et eksemplar i B. Worrens hage i Tromsø. Den var resultat av et frømateriale fra Sovjetunionen på 1970-tallet. Botanikere ved Universitet i Tromsø arbeidet da iherdig for å få en botanisk

hage i Tromsø og samla i den forbindelse inn frø fra andre deler av verden.

G. Graff og L. Molberg gjorde utvalget. Klonen ble ikke navngitt.

Utprøving: Var med i en verdiprøving i mer enn 10 år sammen med *S. pubens*, *S. callicarpa* og *S. sibirica* for å skaffe fram materiale av hyll for Nord-Norge. Den nådde ikke opp fordi den starta vegeteringen for tidlig slik at den fikk vårfrostskader.

Beskrivelse/egenskaper: Busk som blir 4-5 m høy. Den har gulhvite blomster i juli og røde frukter om høsten. Blir tidlig grønn om våren, allerede i løpet av mai. Omtales som hurtigvoksende. Tåler skygge. I følge Sortsliste for Nord-Norge oppgis herdighetszone 7-8. Dragland (pers.medd.) bekrefter at i Sør-Troms fører den tidlige brytingen til at den skades av sein vårfrost. *Sambucus pubens* 'Isla' foretrekkes framfor denne (S. Lundmo pers.medd., K. Dragland pers.medd.)

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Har vært markedsført av norske planteskoler.

Sambucus nigra 'Alv' - Svarthyll 'Alv'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika og Sørvest-Asia. Morplanten til denne klonen er en 3-3,5 m høy busk i Fagerbakke planteskole, Snåsa. 'Alv' er en norsk sort som ble resultatet av et større innsamlingsprosjekt sist på 70-tallet ved UMB for å skaffe herdigere plantemateriale til erstatning for import av danske sorter av denne arten.

Utprøving: 16 kloner av svarthyll, stort sett forvilla, ble samla inn fra Sømna i nord til Rogaland og Østlandet i sør. De ble prøvd på UMB og på tidligere Statens gartnerskole Staup i Levanger. Denne klonen ble vurdert som spesielt herdig og verdifull som prydbusk. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1989.

Beskrivelse: Bladverket er lyst grønt og blomstringen rik i flate, vide skjermkvaster. I Sauherad modner fruktene i månedskiftet september/oktober. God frukt kvalitet.

Egenskaper: Sorten 'Alv' blir anbefalt for et bruksområde fra kyststrøk i Nordland til Sørøstlandet.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Sambucus pubens 'Isla' - Amerikahyll 'Isla'

Dokumentasjon: Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms 1989), Molberg (1999), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i vestlige Nord-Amerika. Denne kom som stiklinger til Statens gartnerskole Rå i Troms via Island på slutten av 1970-tallet. Finnes delvis spreidd under navnet "islandshyll" i Nord-Norge.

Utprøving: Ble valgt ut etter verdiprøving i mer enn 10 år av denne arten samt *S. kamtschatica*, *S. callicarpa* og *S. sibirica* for å skaffe fram materiale av hyll for Nord-Norge. Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Beskrivelse: Frodig og ekstremt hurtigvoksende busk som blir 3-4 m høy og like brei. Grønnes tidlig og blomstrer rikt med fløtehvite blomster i tette, dekorative blomsterstander. Røde frukter på seinsommeren. Gule høstfarger.

Egenskaper: Tåler ekstremt med vind og sjørokk, og er dermed en viktig busk for tøffe kystforhold. På utsatte steder kan den få noe tørre topper og utdøying av greiner inne i busken. Tåler godt tilbakeskjæring. Omtales også som et godt alternativ på erosjonsutsatte steder. Frisk, men kan være noe utsatt for teiger. Amerikahyll betegnes som en meget verdifull tilvekst til sortimentet av robuste, storvokste busker nordafjells. Beste valget for Nordland og Troms. Noe mindre herdig enn den tidligere omtalte *S. calli-carpa*. Begge er mindre egne sør i landet. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Sambucus sibirica - Sibirhyll

Dokumentasjon: Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske Hageselskap, Avd.Troms, 1989), Molberg (1999), G. Graff (pers. medd.), K. Dragland (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Øst-Sibir, Kamtjatkahalvøya. Denne klonen ble oppformert av et eksemplar i B. Worrens hage i Tromsø. Den var resultat av et frømateriale fra Sovjetunionen på 1970-tallet. Botanikere ved Universitet i Tromsø arbeidet da iherdig for å få en botanisk hage i Tromsø og samla i den forbindelse inn frø fra andre deler av verden. G. Graff og L. Molberg gjorde utvalget. Klonen ble ikke gitt noe navn.

Utprøving: Var med i en verdiprøving i mer enn 10 år sammen med *S. pubens*, *S. callicarpa* og *S. kamtschatica* for å skaffe fram materiale av hyll for Nord-Norge. Den nådde ikke opp fordi den starta vegeteringen for tidlig slik at den fikk vårfrostskader.

Beskrivelse/egenskaper: Svært hurtigvoksende busk som blir 4-5 m høy. Blomstrer med gulhvite blomster i juli og får røde frukter om høsten. Blir tidlig grønn, allerede i mai. I følge sortsliste for Nord-Norge herdig til sone 7. K. Dragland (pers.medd.) bekrefter at i Sør-Troms fører den tidlige brytingen til at den skades av sein vårfrost. *Sambucus pubens* 'Isla' foretrekkes framfor denne (S. Lundmo pers.medd., K. Dragland pers.medd.)

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Har vært markedsført av norske planteskoler.

Sambucus sibirica var. *laciniata*

Dokumentasjon: Molberg (1999).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Øst-Sibir, Kamtjatkahalvøya. Opprinnelsen er noe usikker, men den har oppstått i et frømateriale som kom fra Sovjetunionen på 1970-tallet. Botanikere ved Universitet i Tromsø arbeidet da iherdig for å få en botanisk hage i Tromsø og samla i den forbindelse inn frø fra andre deler av verden. L. Molberg var involvert i å finne og ta vare på denne fliketblada varieteten. 'Leif Molberg' har vært lansert som navneforslag.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Variant av arten med flika blader. Denne klonen er ikke like herdig som det øvrige *Sambucus*-materialet som er valgt ut for Nord-Norge.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbaria grandiflora 'Maia' - Storblomstra rognspirea 'Maia'

Dokumentasjon: Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms, 1989), Bjerkestrand (2001), Pedersen et al. (2003), E-plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Arten har sin utbredelse i Øst-Sibir og overlapper der området for *Sorbaria sorbifolia*. Kultivaren 'Maia' er valgt ut fra et frøparti fra Moskva av G. Graff ved Universitetet i Tromsø. Usikker artsbestemmelse. Selges også under navnet 'Tromsø'.

Utprøving: I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet bedømt årlig for denne kultivaren.

Resultatene viste at den hadde meget god helhet og svært god dekningsgrad allerede etter 2 år (Pedersen et al. 2003).

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima*, der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkil- ders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse: Løvfellende busk med opprette greiner som kan bli 1,5-2,5 m høy. Setter noe rotskudd. Ulikefinna blad med 9-13 småblad. Store, hvite blomster i endestilte topper. Denne arten har større enkeltblomster enn *S. sorbifolia*, men blomsterstanden er ikke større.

Egenskaper: Gulrøde høstfarger. Sorten er sunn og frisk. Svært god dekkeevne. Klarer seg godt i skygge. Tåler å skjæres helt ned. Den er minst like herdig som *S. sorbifolia*, og kan som den brukes i sone 7- 8. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauerad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Sorbaria sorbifolia 'Lise' - Sibirrognspirea 'Lise'

Dokumentasjon: Omtales i Draglands Planteskoles katalog (2004).

Opprinnelse: Utbredelsesområdet for *Sorbaria sorbifolia* strekker seg fra Ural til Japan. Stort utbredelsesområde og frøformering gjør at vi har hatt mange typer i handelen med variasjon i utseende og herdighet. Denne klonen ble valgt ut ved Draglands Planteskole, Lundenes i Troms, i et stort parti frøformerte planter med stor variasjon. Den klonen som hadde best vokseform og samtidig blomstret rikt og tidlig ble valgt ut (K. Dragland, pers. medd.).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Opprett busk som blir ca. 1 m høy, og dermed lavere enn vanlig hos det materialet av arten som er på markedet ('Pia'). Hvite blomster med rødlig skjær i endestilte topper. Blomstrer rikt og tidligere enn 'Pia', en egenskap som er viktig nordpå der vekstsesongen er kortere.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Sorbaria sorbifolia* 'Pia'** - Sibirrognspirea 'Pia'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989). Omtalt i Sortsliste for Nord-Norge (Det Norske hageselskap, avd. Troms 1989), Bjerkestrand (2001), Pedersen et al. (2003), E-Plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Utbredelsesområdet for *Sorbaria sorbifolia* strekker seg fra Ural til Japan. Stort utbredelsesområde og frøformering gjør at vi har hatt mange typer med i handelen med variasjon i utseende og herdighet. Opprinnelsen til 'Pia' kan ikke føres lenger tilbake enn til en hage i Vadsø. Her ble det i 1976 valgt ut en plante uten frostskaide i en hekk av frøformerte planter.

Utprøving: Kultivaren var en av tre typer samla inn fra eldre plantinger i Troms og Finnmark av UMB og sammenligna. Denne var den minst vinterskade og hadde størst pryddverdi.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet vurdert årlig for denne kultivaren. Resultatene viste at den hadde svært god helhet, vekst og dekningssevne allerede etter 2 år. Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse: 2,5-3 m høy løvfallende busk med opprett vekst. Setter noe rotskudd nær basis. Bladene er finna og 15-20 cm lange. Blomstrer på årsskudd med 30 cm lange blomsterstander som er reint hvite. I Sør-Norge blomstrer den fra sist i juli, i Sør-Troms fra midten av august til frosten kommer.

Egenskaper: Sorten har vært med i morplantetilbudet fra Gartnerhallen siden 1978, og har etter hvert blitt en stor kultur til ulike formål. Utvikler raskt god dekking og er dermed en god, storvokst markdekker. Den er mye brukt til vegplantinger da den er relativt tolerant for forurensninger fra veg. Tåler også godt å bli brøyta ned og hard beskjæring. Sibirrognspirea 'Pia' er fleksibel når det gjelder jord og sterk mot vind og er dermed aktuell til le og god mot erosjon. Rognspirea er fri for skadegjørende.

Sorten er fleksibel når det gjelder klima og kan brukes over hele landet. Den har hatt god utvikling gjennom mer enn 10 år i Kvæfjord, Ås og Sauherad. Herdig til sone 7-8. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Sorbus alnifolia* 'Ra'**

Dokumentasjon: Sanda (1983), J. E. Sanda (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Kina, Korea og Japan. Denne kultivaren er valgt ut av J.E. Sanda ved Sanda Planteskole av frømateriale fra Nordisk Arboretutvalgs ekspedisjon til Sør-Korea i 1976. Har vært på markedet siden ca. 2000.

Utprøving: Frømateriale ble prøvd og vinterherdighet vurdert bl.a. på Ås og Nøtterøy.

Kultivaren har ikke vært med i noen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lite tre som trolig blir 5-10 m høyt. Utmerker seg med rett, gjennomgående stamme og opprette greiner. Bladene er eggforma til elliptiske og glatte med uregelmessig sagtanna bladrand. Blomstrer i mai/juni med hvite blomster i åpne topper. Fruktene er tallrike, små, røde og sitter lenge på. Den er meget frisk og har guloransje høstfarger. Sanda (pers.medd.) anslår H5.

Formering: Poding, mikroformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus aucuparia 'Berggull' - Villrogn 'Berggull'

Dokumentasjon: D. Berge (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Denne kultivaren ble funnet av D. Berge i viltvoksende bestand i Kvam kommune ca. 1955. Ble satt under oppformering ved Gimle planteskule og markedsført en periode fra siste del av 1970-tallet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: Lite tre. Utmerker seg med store, gule - oransjegule frukter om høsten. Ellers typisk for arten. Noe utsatt for mel-dugg.

Formering: Poding. Frøformering gav ikke ensarta avkom.

Tilgjengelighet: Markedsføres ikke lenger. Finnes planta i parken ved UMB og i Rogaland Arboret.

Sorbus aucuparia 'Pendula Kreml' - Villrogn 'Pendula Kreml'

Dokumentasjon: M. Mellbye (pers. medd.)

Opprinnelse: Denne klonen er en hengeform av *S. aucuparia* som ble funnet av L. Mellbye på Kreml i Moskva i 1952. Den ble siden formert opp ved Mellbyes Planteskole. Det er usikkerhet om denne er den samme klonen som *S. aucuparia* 'Pendula'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: Lite tre. Hengeform av *S. aucuparia*.

Formering: Poding.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus commixta 'Hallasan'

Dokumentasjon: Sanda (1983), J. E. Sanda (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Korea, Sakhalin og Japan. Denne kultivaren er valgt ut av J.E. Sanda ved Sanda Planteskole av frømateriale fra Nordisk Arboretutvalgs ekspedisjon til Sør-Korea i 1976. Frømaterialet er samla 1900 m o.h. på øya Cheju-do. Har vært markedsført siden ca. 1995.

Utprøving: Frøformert materiale ble prøvd og vinterherdighet vurdert bl.a. på Ås og Nøtterøy Kultivaren har ikke vært med i noen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Arten blir vanligvis et lite tre med smal, opprettvoksende krone og sammensatte blad. Denne kultivaren er en fjelltype som utmerker seg med å ha tett vekst og nærmest kulerund krone.

Blomstrer i juni med hvite blomster i løse blomsterstander. Bærer rikt med små, røde frukter om høsten hvert annet år.

Egner seg godt til poding på stamme. Utmerker seg også i forhold til mange andre *Sorbus*-arter med at den er lite utsatt for sykdommer. I følge J. E. Sanda (pers.medd.) trolig herdig til minst H5-H6.

Formering: Poding.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus commixta 'Sibir'

Dokumentasjon: J. E. Sanda (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Korea, Sakhalin og Japan. Denne kultivaren er valgt ut av J.E. Sanda ved Sanda Planteskole av frømateriale som kom fra botaniske hager i Russland. Har vært markedsført siden ca. 2000.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lite tre med sammensatte blad som trolig blir 5-7 m høyt. Blomstrer i juni med hvite blomster i løse blomsterstander. Bærer rikt med små, sterkt røde frukter om høsten. Denne kultivaren utmerker seg med å ha årvisse, røde høstfarger. Utmerker seg også i forhold til mange andre *Sorbus*-arter med at den er lite utsatt for sykdommer. J.E. Sanda (pers.medd.) anslår herdighetssone 6-7.

Formering: Mikroformering, poding.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus x hostii 'Lemo' - Roseasal 'Lemo'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001)

Opprinnelse: *S. x hostii* har sin utbredelse i samme område som *S. chamaemespilus* og *S. mougeotii* (Jura-fjella og Alpene) og regnes som en spontan krysning mellom de to. Til Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad kom den som utvalgt klon fra Mellbyes Planteskole. (I salg fra 2006).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: *S. x hostii* blir oftest beskrevet som en busk, men er som oppstammet

aktuell som lite tre. Den har en kraftig greinbygning og er regelmessig i formen. Bladene er elliptiske, tanna og ca.10 cm lange. De har en frisk, grønn farge på oversiden. Blomstene er rosa. Fruktene er relativt store, klart røde og sitter i middels store klaser.

Egenskaper: Aktuelt tre for småhager, men også som tregrupper i større anlegg. I følge Bjerkestrand (2001) virker den sterk mot soppsykdommer, men utsatt for lus. Lite prøvd, Bjerkestrand anslår at den er herdig til sone 7.

Formering: Mikroformering.

Tilgjengelighet: Markedsført fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Spiraea betulifolia 'Island' - Bjørkebladspirea 'Island'

Dokumentasjon: Omtales i plantekatalog fra Draglands Planteskole (u.å.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Nordøst-Asia og Japan, samt vestkysten av Nord-Amerika. Denne klonen er valgt ut av Draglands Planteskole, Lundenes i Troms, i et materiale av ukjent opprinnelse som kom fra Island.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Busken blir ca. 80 cm høy med tett vekst. Skiller seg fra andre sorter av denne arten ved at den har hvitere (kritthvite) blomster samt at den blomstrer tidligere, allerede i juni. Får også meget fine høstfarger på lett jord. I følge K. Dragland (pers. medd.) er den også en bedre kystplante enn de som er på markedet ellers. Herdig til sone 7-8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Spiraea x cinerea 'Grefsheim' - Brudespirea 'Grefsheim'

Dokumentasjon: Krüssmann (1966), Sandved (1969), Horntvedt (1981a), Hansen (2004).

Opprinnelse: Regnes som en hybrid (hageopprinnelse) mellom de to europeiske artene *S. hypericifolia* og *S. cana*. Denne kultivaren ble funnet i Grefsheim planteskole, hos L. Mellbye, Nes på Hedmark av daværende planteskolebestyrer O. Imsgard i 1949. Han fant den og tok vare på den i forbindelse med rydding av et gammelt plantefelt. Man regner med at den er oppstått som frøplante. Den ble i følge Sandved (1969) først feilaktig beskrevet som *Spiraea arguta* 'Grefsheim'. Krüssmann (1966) beskriver den som *S. x cinerea* 'Grefsheim'.

Utprøving: Sandved sammenlignet 'Grefsheim' med *S. x arguta* og *S. x cinerea* ved prøvedyrking på UMB i Ås og bekrefter konklusjonen til Krüssmann (1966). Det ble i løpet av de 6 årene den ble prøvedyrket ikke observert frostskafer, og den blomstret årlig meget rikt (Sandved 1969). Ellers ingen systematisk utprøving, men sorten er meget velprøvd over lang tid. Har vært populær på markedet lenge, også utenlands.

Beskrivelse: Den har en tett, rund buskform med fint overhengende greiner, knapt 1,5 m høy. Bladene er smale, nesten alltid helranda, broddaktig tilspissa med størst bredde på midten. Både skudd, blad og knopper er håra. Blomstrer i slutten av mai/begynnelsen av juni med hvite, 9 mm store blomster i knipper som dekker blomsterskaft og kvist.

Egenskaper: Den overhengende veksten gjør at den dekker bakken godt. Er blitt populær på grunn av sin blomsterriktighet og vakre vekstform. Den brukes mye til grupper og til frie hekker. Vike (1999) nevner den som relativt tolerant overfor forurensninger fra aluminiumverk. Herdig til sone 7i-5k (Det norske hageselskap 2005).

Formering: Stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Sorten har i lang tid blitt formert og markedsført av norske og utenlandske planteskoler.

Spiraea densiflora 'Thon' - Rubinspirea 'Thon'

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005), B. Thon (pers. medd.).

Opprinnelse: Rubinspirea er viltvoksende i den vestlige delen av Nord-Amerika. Denne klonen er valgt ut av B. Thon, Skavberg planteskole, Kvaløya ved Tromsø. Opprinnelsen er et frøparti samla i naturbestand i

Washington State. Av hundre frøplanter ble denne valgt ut. Utvalgsriterier var god farge og tett vekst.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Bioforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 4 andre kloner, derav to utenlandske sorter ('Hagi' og 'Pyri' fra Island). Prøvesteder var Bioforsk Særheim i Klepp, planteskolen ved UMB i Ås, Bioforsk Sæter i Kvikne, Bioforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad og Bioforsk Svanhovd miljøsenter, Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingssevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Denne klonen nådde ikke opp mot den islandske kultivaren *S. densiflora* 'Pyri' som var den eneste som ble anbefalt for dyrking.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk med kompakt vekst. Bladene er mørk grønne og 2-4 cm lange, elliptiske og avrunda i begge ender. Blomstene er matt mørkrosa, små og sitter sammen i tette, små til midtstore halvskjermer. Etter fire års dyrking på Ås målte den 60-80 cm. Utprøvingen konkluderte med at den hadde for dårlig vekstkraft i det kystnære Sør-Norge. Den hadde det beste resultatet i innlandsstrøk på Østlandet (Kvikne). Utmerka seg ikke i Nord-Norge.

Formering: Stiklingsforming.

Tilgjengelighet: Finnes ved Skavberg planteskole.

***Spiraea japonica* "Forbedret Little Princess"** - Japanspirea "Forbedret Little Princess"

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005), K. Dragland (pers. medd.).

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea). Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og utvalg kommet en rekke kultivarer på markedet.

Dette utvalget er gjort ved Draglands Planteskole, Lundenes ved Harstad.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Bioforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 11 andre kloner. Kultivarene *S. japonica* 'Little Princess' og *S. japonica* 'Froebelii' var med som målestokksorter. Prøvesteder var Bioforsk Særheim i Klepp, planteskolen ved UMB i Ås, Bioforsk Sæter i Kvikne, Bioforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad og Bioforsk Svanhovd miljøsenter, Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingssevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Denne klonen nådde ikke opp i konkurransen med de to beste japanspireaklonene.

Beskrivelse/egenskaper: "Forbedret Little Princess" var svært lik opphavet, kanskje noe mer kompakt i veksten. Utprøvingen viste at den ikke var bedre enn sitt opphav. Ble markedsført noen år, men siden tatt ut av produksjon.

Formering: Stiklingsforming.

Tilgjengelighet: Tatt ut av produksjon, men kan finnes lokalt.

***Spiraea japonica* 'Froebelii Kristin'** - Japanspirea 'Froebelii Kristin'

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005), V. Kristensen (pers. medd.).

Opprinnelse: Dette er et utvalg i sorten 'Froebelii' foretatt i 1992 ved Grimstad Planteskole, Grimstad.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Planteforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 11 andre kloner. Kultivarene *S. japonica* 'Little Princess' og *S. japonica* 'Froebelii' var med som målestokksorter. Prøvesteder var Planteforsk Særheim, Klepp, UMB i Ås, Planteforsk Sæter i Kvikne, Planteforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad og Planteforsk Svanhovd miljøsender i Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingsevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Få norske utvalg nådde opp til målestokksortene.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk som etter 10 år er 0,6-1,0 m høy og 0,6-0,8 m brei. Grimstad planteskoles katalog 2005-2006 forteller at denne seleksjonen har bedre blomsterfarge og holdbarhet enn sorten 'Froebelii'. Den har mørk purpurfarga blomster i halvskjermer. Fargen bevares utover sommeren. Planten er nøysom og klarer seg bra både i kjølig kystklima og i innlandet. Utprøvingen konkluderte imidlertid med at det ikke er mulig å skille den fra ekte 'Froebelii'. I følge planteskolens katalog herdig til sone 6.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Spiraea japonica 'Holstad' - Japanspirea 'Holstad'.

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005).

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea) Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og utvalg kommet en rekke kultivarer på markedet.

Denne klonen er valgt ut av Holstad planteskole i Møre og Romsdal.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Bioforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 11 andre kloner. Kultivarene *S. japonica* 'Little Princess' og *S. japonica* 'Froebelii' var med som målestokksorter. Prøvesteder var Bioforsk Særheim i Klepp, UMB i Ås, Bioforsk Sæter i Kvikne, Bioforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad og Bioforsk Svanhovd miljøsender, Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingsevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Få norske utvalg nådde opp til målestokksortene.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk. Klonen er blomsterrik og har friskt mørkrosa blomster i middels store blomsterstander. Den oppnådde gode resultater i verdiprøvingen, men var ikke like bra som klonen 'Klingsheim', spesielt på de nordligste prøvestedene.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler (?).

Spiraea japonica 'Ingrid Alexandra' - Japanspirea 'Ingrid Alexandra'.

Dokumentasjon: Grimstad Planteskoles katalog (2005-2006), V. Kristensen (pers. medd.)

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea). Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og ut-

valg kommet en rekke kultivarer på markedet. Denne klonen er valgt ut i et frøparti av *Spiraea japonica* ved Grimstad planteskole ca. 2002 og senere gitt navnet 'Ingrid Alexandra'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende, lav busk. Utmerker seg med sterkere rød blomsterfarge enn mange andre sorter av japanspirea.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Spiraea japonica* 'Klingsheim'** - Japanspirea 'Klingsheim'

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005).

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea). Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og utvalg kommet en rekke kultivarer på markedet. Denne klonen ble funnet i et parti med småplanter av *S. japonica* importert fra Danmark til Klingsheim planteskole i Rogaland. Det var stor variasjon i plantematerialet og denne ble valgt ut.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Bioforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 11 andre kloner. Kultivarene *S. japonica* 'Little Princess' og *S. japonica* 'Froebe-lii' var med som målestokksorter. Prøvesteder var Bioforsk Særheim i Klepp, planteskolen ved UMB i Ås, Bioforsk Sæter i Kvikne, Bioforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad og Bioforsk Svanhovd miljøseniter, Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingssevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Få norske utvalg nådde opp til målestokksortene. Klonen 'Klingsheim' ble imidlertid vurdert til en av de fire beste på fire forsøkssteder (Klepp, Ås, Stjørdal og Harstad) og ble på det grunnlaget anbefalt dersom en ønsker en ny klon med rosa blomster på markedet i tillegg til 'Norrbotten'. Den hadde også, sammen med Little Princess, best fylde (dekkingssevne).

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk, ca. 80-90 cm høy med god dekkingssevne. Blomstrer rikt med spesielt friskt rosa blomster i middels store blomsterstander. Var av de mest herdige i utprøvingen.

Formering: Stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Spiraea japonica* "Mayabei Grytøy"** - Japanspirea "Mayabei Grytøy"

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005), K. Dragland (pers.medd.).

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea). Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og utvalg kommet en rekke kultivarer på markedet.

Dette utvalget er gjort ved Draglands Planteskole, Lundenes ved Harstad.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Bioforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 11 andre kloner. Kultivarene *S. japonica* 'Little Princess' og *S. japonica* 'Froebe-lii' var med som målestokksorter. Prøvesteder var Bioforsk Særheim i Klepp, planteskolen ved UMB i Ås, Bioforsk Sæter i Kvikne, Bioforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad

og Bioforsk Svanhovd miljøseniter, Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingssevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Denne klonen nådde ikke opp i konkurransen med de to beste 'Little Princess'-klonene.

Beskrivelse/egenskaper: "Mayabei Grytøy" hadde problemer med sopp-sykdom og utmerka seg ikke på noe prøvested. Var på markedet noen få år, men ble på bakgrunn av sykdomsproblemer og resultatene i denne utprøvingen tatt ut av produksjon.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tatt ut av produksjon, men finnes lokalt.

Spiraea japonica 'Rekord' - Japanspirea 'Rekord'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), G. Braut (pers. medd.).

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea). Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og utvalg kommet en rekke kultivarer på markedet. Opprinnelsen til denne klonen er en frøplante i en hekk av *S. japonica* 'Anthony Waterer'. Frøplanten ble funnet tidlig på 1940-tallet av Braut planteskole på Klepp i Rogaland.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfallende busk. Blomsterfargen er lys sammenligna med andre sorter av japanspirea. Den slo derfor ikke helt til i markedet. Omtales som en busk som vokser hurtig og danna gode hekker som dekka godt. God skråningsplante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Gikk ut av produksjon. Trolig tapt eller kan finnes lokalt.

Spiraea japonica 'Storvold' - Japanspirea 'Storvold'

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005), Gravås (pers medd.).

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea). Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og utvalg kommet en rekke kultivarer på markedet. Denne klonen er en frøplante som ble funnet og valgt ut av Storvold i Steinkjær hagesenter ca. 1985. I følge Hansen et al. (2004) er dette sannsynligvis en tilbakekryssning til arten eller en hybrid mellom arten og en *alpina*-form av typen 'Little Princess'.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Bioforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 11 andre kloner. Kultivarene *S. japonica* 'Little Princess' og *S. japonica* 'Froebelii' var med som målestokksorter. Prøvesteder var Bioforsk Særheim i Klepp, planteskolen ved UMB i Ås, Bioforsk Sæter i Kvikne, Bioforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad og Bioforsk Svanhovd miljøseniter, Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingssevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Denne klonen nådde ikke opp i konkurransen med de to beste 'Little Princess'-klonene.

Beskrivelse/egenskaper: Løvfallende, nokså tett busk som etter fire år var 70-80 cm høy. Blomsterstandene er små til middels store med fra lyst

til mørkt rosa blomster. Den var noe høyere og noe mørkere rød i fargen enn 'Little Princess'. Gravås (pers medd.) anslår at den er herdig til sone 6.

Formering: Stiklingsformeres

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Spiraea japonica alpina* 'Nørholm'** - Japanspirea 'Nørholm'

Dokumentasjon: Hansen (1998), Hansen et al. (2004), Hansen et al. (2005).

Opprinnelse: Japanspirea er viltvoksende i Øst-Asia (Japan, Kina og Korea). Arten er svært variabel, og det er gjennom hybridisering og utvalg kommet en rekke kultivarer på markedet. Denne småblada klonen har sin opprinnelse i Grimstad Planteskole på slutten av 1980-tallet.

Utprøving: Var med i en verdiprøving utført av UMB og Bioforsk på 6 prøvesteder i perioden 2000-2003 der den ble sammenligna med 11 andre kloner. Kultivarene *S. japonica* 'Little Princess' og *S. japonica* 'Froebe-lii' var med som målestokks-sorter. Prøvesteder var Bioforsk Særheim i Klepp, planteskolen ved UMB i Ås, Bioforsk Sæter i Kvikne, Bioforsk Kvithamar i Stjørdal, Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik ved Harstad og Bioforsk Svanhovd miljøsen-ter, Pasvik. Overvintring, høyde og bredde (dekkingssevne), blomstringstid samt dyrkingsverdi ble registrert. Få norske utvalg nådde opp til målestokksortene.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende, liten busk som blir ca. 30 cm høy. Ligner det som er på markedet som 'Little Princess', men er lavere. Skal i følge produsenten være spesielt god i Nord-Norge. Utprøvingen konkluderte imidlertid med at det ikke var mulig å skille den fra 'Little Princess'. Grimstad Planteskoles katalog anslår herdighe-ssone H6.

Formering: Stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Spiraea media* 'Finn'** - Balkanspirea 'Finn'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001), Pedersen et.al (2003), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Viltvoksende fra Øst-Europa, Balkan til Nørdøst-Asia. Sist på 70-tallet ble det importert et utvalg fra Finland til daværende Statens gartnerskole Rå i Kvæfjord, som viste seg aktuell i Nord-Norge. Denne ble valgt ut og navna.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. Det presenteres få resultater for denne kultivaren, men den hadde god fylde/dekkeevne alle prøvesteder med unntak av i Valdres og i Tromsø.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet vurdert årlig for denne kultivaren. Resultatene viser at den hadde meget god helhet, men dekket relativt dårlig etter 2 år.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse: Busken ligner bjarkøyspireaen som er velkjent, men denne har runde, rette skudd. Den blir 1-1,5 m høy og vokser opprett med noe overhengende skuddtopper. I Sør-Troms får den hvite blomsterskjermer i juni, en av de første i blomst av de hvitblomstrende der.

Egenskaper: Balkanspirea 'Finn' danner tette busketter, er sterk mot sjørøkk og lite kravfull til jord. Blomstrer også tidlig. Den er derfor ei aktuell hageplante, spesielt i Nord-Norge. Meget riktblomstrende, men rensker seg dårlig. Gul høstfarge. Den setter ikke rotskudd. Sorten er sunn, uten alvorlige skadegjørere. Kan i følge Bjerkestrand (2001) trygt brukes til og med klimasone 7.

E-plante.

Formering: Skuddstiklinger.

Tilgjengelighet: Den blir markedsført fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Spiraea nipponica 'Belbuan' - Sommerspirea 'Belbuan'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001), Pedersen et.al (2003), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Gikk tidligere under navnet *S. arcuata*. Disse ble i stor grad frøformert. Dermed oppstod det flere kloner på markedet. Dette er en klon som ble formert opp i Belbuan Planteskole i Trondheim på 50-tallet fordi den viste seg spesielt hardfør. Denne planteskolen hadde stort salg til Nord-Norge. *S. n.* 'Belbuan' finner vi derfor i fin utvikling mange steder nordpå, og den ble derfor tatt inn i sortimentet på Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytte Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h.) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Den fikk noe vinterskade på Løken i Valdres (500 m o.h.) og på Holt i Tromsø. Utprøvingen konkluderer med at den er mer egnet for bruk i Sør-Norge (Erstad 2000).

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet vurdert for denne kultivaren årlig. Resultatene viste at den hadde meget god helhet, men dekket bare middels godt etter 2 år (Pedersen et al. 2003).

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse: Sorten har kraftige skudd med fint bua vekst, og presenterer de små blomsterskjermerne på en fin måte. Bladene er læraktige, omvendt eggforma med tanning ytterst. Den renser seg tidlig for blomsterbladene

og danner bronserøde frøkapsler som er av stor pryddverdi til langt på høsten.

Egenskaper: Dette er en god sort både til solitær og gruppeplantinger. Minner mye om *S. n.* 'Snowmound', mens sorten 'June Bride' er lavere og noe tettere i veksten. Sistnevnte renser seg heller ikke så godt for blomsterbladene og har ikke så synlige frøkapsler, noe som gjør sorten 'Belbuan' meget attraktiv også etter avblomstring. Mangler god høstfarge.

I følge Bjerkestrand (2001) klarer 'Belbuan' seg godt på Helgelandskysten og nord til Sør-Troms. Herdig til sone 6. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Spiraea salicifolia 'Albo' - Skrinnespiraea 'Albo'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende fra Mellom-Europa til Nordøst-Asia og Japan. Finnes nå forvilla på Østlandet og langs kysten til Nord-Trøndelag.

I mange hager i Nord-Norge finnes det en hvitblomstret skrinnespirea som det har vært aktuelt å ta vare på. Denne ble satt i kultur på Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge og markedsført derfra under sortsnavnet 'Albo'.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999. Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Rapporten (Erstad 2000) konkluderer med at den er meget fleksibel når det gjelder klima.

Beskrivelse: Sorten er typisk for arten med mange lite greina skudd fra basis. Høyde på busken er ca. 1,5 m. Blomsterfargen er kremhvitt, og den blomstrer meget rikt og remonterer til en viss grad utover høsten. Blomstret på årsskudda og kommer derfor seint i blomst, først sist i juni i Sauherad, d.v.s. langt ut i juli i Nord-Norge.

Egenskaper: Skrinnespirea setter små krav til jorda og tåler godt tørke. Med sin tette vekstform er den en god markdekker som også bremser erosjon på en effektiv måte. Den er også god som fri hekk på utsatte steder. Sorten har ikke vist synlige skader etter sykdommer og skadedyr. Dette er en sort som i følge Bjerkestrand (2001) trygt kan brukes til sone 7-8.

Formering: Stiklingsformering.

Status: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Spiraea salicifolia 'Bø' - Skrinnespirea 'Bø'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende fra Mellom-Europa til Nordøst-Asia og Japan. Finnes nå forvilla på Østlandet og langs kysten til Nord-Trøndelag.

Sorten 'Bø' er valgt ut av Otto Bøe i Bø Planteskole, Sømna. Den er markedsført av Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge siden først på 90-tallet. Markedsføres også under navnet 'Skjervøy'.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999 der den ble sammenligna med 'Albo' og 'Kvikne'. Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Det var kun små forskjeller mellom de tre sortene når det gjelder fylde/dekkeevne.

Beskrivelse: Sorten er artstypisk og danner en ca. 1,5 m høy, fyldig og regelmessig busk. I følge Erstad (2000) hadde den noe bedre form enn de to andre sortene den ble sammenligna med, og bladene er noe rundere. Blomstene er lys rosa og sitter sammen i smale 5-10 cm høye topper. De dannes på årsskuddene, noe som gjør at blomstringen faller seinere enn hos de fleste andre prydbusker. Den remonterer noe utover høsten.

Egenskaper: Sorten har ikke vist symptomer på skadegjørere. Skrinnespirea stiller små krav til jorda og er tolerant overfor tørke. Den er en god plante til å hindre erosjon, og har stor verdi som hageplante, spesielt i Nord-Norge og i fjellbygder. Også denne har stor klimatoleranse og kan trygt brukes i sone 7-8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Spiraea salicifolia 'Kvikk' - Skrinnespirea 'Kvikk'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende fra Mellom-Europa til Nordøst-Asia og Japan. Finnes nå forvilla på Østlandet og langs kysten til Nord-Trøndelag. Denne sorten er valgt ut av E. Frendstad, Kvikne Planteskole. Opprinnelsen er planter som kom fra Statens gartnerskole Staup ca. 1937-1938. De ble planta på et klimatisk sett utsatt sted, ca. 750 m o.h. på en gård ved Kvikne i Nord-Østerdal. Klonen ble valgt ut for sin hardførhet. Formert opp og gitt navn først på 1990-tallet.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999 (Erstad 2000). Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h.) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantenes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Rapporten konkluderer med at denne klonen så ut til å være den mest robuste.

Beskrivelse: Sorten danner en ca. 1,5 m høy busk med smalere form enn sortene 'Albo' og 'Bø'. Den blomstrer en uke tidligere enn disse to sortene. Blomsterfargen er lys rosa og temmelig lik fargen på sorten 'Bø'.

Egenskaper: Sorten har ikke vist symptomer på skadegjørere under prøveperioden.

Den er sannsynligvis den mest eigna skrinnespirea i det typiske innlands-klimaet i Kvikne og Nord-Østerdal. Herdig til sone 8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Sorten er etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Syringa x chinensis 'Baldishol' - Parksyrin 'Baldishol'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: *S. x chinensis* er en krysning mellom *S. persica* og *S. vulgaris*. Den oppstod i Botanisk Hage i Rouen i Frankrike i 1777 (Krüssmann 1978). Det finnes flere sorter. I Norge er det stort sett bare sorten 'Saugeana' som er kjent og brukt. Den er ikke noen entydig sort lenger. Den oppsto i 1836 (Krüssmann 1978), og i perioden etter har det kommet til flere fargenyanser. Denne klonen har sin opprinnelse i Baldishol planteskole.

Utprøving: Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad har prøvd tre kloner av sorten og har valgt ut klonen Baldishol fra planteskolen av samme navn. Ingen regional utprøving.

Beskrivelse: Parksyrin 'Baldishol' blir en 2 - 2,5 m høy grasiøs busk med tynne, etter hvert overhengende greiner. Bladene er smalt eggforma, 4-8 cm lange med glatt overside. Blomstene er lyst blå-lilla og sitter i store, luftige blomsterstander.

Egenskaper: En årsak til begrensa bruk av parksyrin er problemet med små, sorte flekker over hele bladet som dukker opp etter blomstringen. Hva som forårsaker disse symptomene er fortsatt uvisst. I følge Bjerkestrand (pers. medd.) er dette et stort problem også ved denne sorten.

Formering: Poding eller mikroformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Syringa 'Floan' - Syrin 'Floan'

Dokumentasjon: P. S. Gravås (pers. medd.)

Opprinnelse: Funnet på E. Floans eigendom på Hestøya i Skogn, Levanger. Steinkjer Hagesenter samla stiklinger og har formert den fra ca. 1980. Ikke artsbestemt.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk, 3-5 m høy med litt overhengene greiner. Mørk plommerød blomster i nikkende blomsterstander. Kan minne om *S. reflexa*. Gravås (pers.medd.) anslår at den er herdig til sone 6.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Syringa josikaea, kultivarer. Felles omtale av utvalg ved UM - Ungarnsyrin, kultivarer.

Dokumentasjon: Kjær (1986c), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Utbredelseområdet for denne arten er Ungarn og nordre deler av Karpatene. Den er kontinental, men omtales som meget fleksibel. Den kan dyrkes både i kyst og innlandsstrøk, i sør og i nord. Tidligere var det vanlig å frøformere fra ulike frøkilder. Det førte til meget variabelt avkom med ulik vekstkraft, blomsterfarge, størrelse på blomsterstanden osv. Planteskolene valgte ut typer de likte og stiklingsformerte disse. I 1977 satte UMB i gang en innsamling av slike typer. Utvalgsarbeidet ble gjennomført i perioden 1979-1984, først og fremst med tanke på å lage et sortiment for Nord-Norge. Ved utvelging ble det lagt størst vekt på helhetsinntrykket. Dette ble først og fremst påvirket av blomstermengde og farge. De fem klonene som ble valgt hadde ulike egenskaper når det gjelder vekstform, bladverk og blomsterstandens form og farge.

Utprøving: Til sammen ble 13 kloner prøvedyrket på Ås. Ingen regional utprøving. Det ble valgt ut fire sorter av *Syringa josikaea* og en sort av *S. villosa* som beskrives under. De kom fra UMB til Gartnerhallens eliteplantesasjon Sauherad våren 1985.

Egenskaper: Alle klonene var fullt hardføre på Ås. Alle de fem beskrevne sortene er meget fleksible både til jord og klima. De er vindsterke og derfor godt egna til leplanting og som skjerm rundt hager for å hindre innsyn. De er også mye brukt i større gruppeplantinger, men er også aktuelle som solitærplanter. Det er sunne sorter som sjelden er plaget med sykdommer og skadedyr.

I følge Bjerkestrand (2001) kan alle disse sortene brukes i sone 7-8. De er også i bruk i alle andre klimasoner i dag og i meget fin utvikling. De fem sortene er presentert under.

Formering: Stiklingsformering.

Syringa josikaea 'Grete Wormdal' - Ungarnsyrin 'GreteWormdal'

Dokumentasjon: Kjær (1986c), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). (Se: *Syringa josikaea*, kultivarer. Felles omtale av utvalg ved UMB).

Opprinnelse: Klonen kom fra A. Wormdal Planteskole og Hagesenter, Fannrem. Var allerede navna og i salg før utprøvingen (Horntvedt 1981a).

Beskrivelse/egenskaper: Kraftigvoksende, opprett busk, etter hvert med en brei og overhengende vekstform. Store (15-20 cm), svakt overhengende blomsterstander med rosa farge. Småknippene henger ikke. Bladene er lange og smale, 7-13 cm lange og 3-6 cm breie, tilspissa med kileforma grunn. De er svakt olivenfarga med matt bladoverside.

I følge Bjerkestrand (2001) har denne sorten lett for å få klorotiske bladtegninger. Den er derfor tatt ut av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherads sortiment.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Syringa josikaea 'Holte' - Ungarnsyrin 'Holte'

Dokumentasjon: Kjær (1986c), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001), <http://eplante.no> (Se: *Syringa josikaea*, kultivarer. Felles omtale av utvalg ved UMB). Ført opp i Norsk offisiell sortliste, 1988.

Opprinnelse: Klonen kom fra Holte planteskole.

Beskrivelse/egenskaper: Kraftig, opprett busk som kan bli ca. 4 m høy, etter hvert med en brei og overhengende vekstform. Bladene er elliptiske til smalt avlange, tilspissa, opp til 13 cm lange med litt glans på bladoversiden. Kileforma bladgrunn. Store, overhengende blomsterstander, 15-25 cm lange, med frisk rød fiolette blomster. Småknippene er litt hengende. Blomstene er mørkest utenpå, lysere inni. Buskene er årvisst rikt blomstrende. Blomstrer fra midt i juni i Sør-Norge, og tre uker framover. E-plante.

Tilgjengelighet: Sorten markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Syringa josikaea 'Lundenes' - Ungarnsyrin 'Lundenes'

Dokumentasjon: Omtalt i Draglands Planteskoles plantekatalog (u.å), K. Dragland (pers. medd.).

Opprinnelse: Utbredelseområdet for denne arten er Ungarn og nordre deler av Karpatene. Morplanten er en vel 80 år gammel plante på Grytøya (Lundenes) av ukjent opprinnelse. Den er valgt ut og navna av Draglands Planteskole (K. Dragland, pers.medd.). Markedsført siden ca. 1975.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Busken blir 2-3 m høy, 3-5 m fullt utvokst. Rikt blomstrende plante med duftende, rødrosa, overhengende blomsterstander i juni-juli. Utmerker seg også ved at den blomstrer allerede i produksjonsfelt. Omtales som næringskrevende. Tåler skygge. H8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Syringa josikaea 'Moe' - Ungarnsyrin 'Moe'

Dokumentasjon: Kjær (1986c), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). (Se: *Syringa josikaea*, kultivarer. Felles omtale av utvalg ved UMB). Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Opprinnelse: Klonen kom fra Bjarne Moe Planteskole, Lillehammer. Var allerede navna og i salg før utprøvingen (Horntvedt 1981a).

Beskrivelse/egenskaper: Dette er en opprett og seintvoksende busk som etter hvert danner ei vid og flat krone. Etter 17 år måler den 3 m. Bladene er 5-9 cm lange, 3-4 cm breie, svakt tilspissa og med avrunda basis. Bladoversiden er mørkegrønn med litt glans. Busken er rikt blomstrende og har opprette, breie blomsterstander med en kraftig rød fiolett farge, mørkest av de utvalgte sortene. Den blomstrer ca. ei uke etter de andre sortene, og er dermed med på å forlenge blomstringsperioden. Sorten er noe tregere til å rote seg enn de andre sortene.

Tilgjengelighet: Sorten markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Syringa josikaea 'Rå' - Ungarnsyrin 'Rå'

Dokumentasjon: Kjær (1986c), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001), <http://eplante.no> (Se: *Syringa josikaea*, kultivarer. Felles omtale av utvalg ved UMB). Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Opprinnelse: Klonen kom fra daværende Statens gartnerskole Rå ved Harstad i Troms.

Beskrivelse/egenskaper: Denne sorten skal være den mest seintvoksende av de fem klonene, og den har en opprett og slank form. Den er likevel blitt 4 m høy etter 17 år. Bladene er 7-12 cm lange, lansettforma, tilspissa med kileforma bladgrunn. De har en vakker mørkegrønn og glinsende overflate. Blomsterstanden er tett, kort og stivt opprett. Blomstene er mørk blåfiolett. Sorten 'Rå' er det nordligste utvalget av disse. E-plante.

Tilgjengelighet: Sorten markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Syringa villosa 'Baldishol' - Lodnesyrin 'Baldishol'

Dokumentasjon: Kjær (1986c), Kjær (1987), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001). (Se: *Syringa josikaea*, kultivarer. Felles omtale utvalg ved UMB). Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

Opprinnelse: Ungarsyrin og lodnesyrin er så like at de er vanskelig å skille. Denne klonen kommer fra Baldishol Planteskole, Nes på Hedmark.

Beskrivelse: Sorten er kraftigvoksende, tett og med en smalt opprett vokseform. Blomsterstanden er stor, opprett og 15-20 cm lang. Også småklasene er opprette. Fargen er lys fiolett, mørkest utenpå, til slutt nesten hvit inni. Bladene er forholdsvis små, 7-12 cm lange med litt glans. De er avlangt eggforma, tilspissa med avrunda bladgrunn. Blomstrer tidligst av de fem sortene.

Tilgjengelighet: Sorten markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Syringa wolfii 'San' - Fjellsyrin 'San'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001), Sanda (1983), <http://eplante.no>

Opprinnelse: Viltvoksende i Korea og Mandsjuria. Opprinnelsen til denne sorten av *Syringa wolfii* er frø samla av en botanisk ekspedisjon til Korea i regi av Nordisk arboretutvalg i 1976. Frøet ble samla på de mest eksponerte steder over tregrensa på fjellet Sulak-San i Korea. Kultivaren er valgt ut på Sauherad blant frøplanter som ble sådd ut på UMB. Denne klonen ble valgt ut fordi den hadde en mer kompakte vekst enn andre *Syringa* og sin spesielle blomsterfarge.

Utprøving: Sanda (1983) nevner at under utprøvingen på Ås (UMB), Nøtterøy og Oppdal viste denne arten ingen tegn til vinterskader.

Beskrivelse: Buskene har i starten en opprett vaseform, siden blir formen flatere. Seintvoksende, og kan bli 3 m høy. Bladoversiden er glatt og har en frisk grønn farge. Fullt utvikla blad er ca. 15 cm lange, ca. 7 cm breie, ovale og helranda. Blomsterklasene er 15-20 cm lange, smale og kompakte. I knopp er fargen frisk rød og går gradvis over til lys rosa mot avblomstring. Klasen renser seg heller dårlig. Årvisst riktblomstrende.

Egenskaper: 'San' egner seg ypperlig til busketter, blanda skjermplanter, samt til frie hekker der det er god plass. Den har relativt korte og trinne årsskudd som gjør busken solid og sterk mot snøbrekk. Sorten har så langt vist seg meget sunn (Bjerkestrand pers. medd.). H6-7. E-plante.

Formering: Stiklingsformerings.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

***Vaccinum myrtillus* Nona Hovden** - Blåbærlyng Nona Hovden

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa og Nord-Asia. I Norge vanlig over det meste av landet, på kalkfattig jord, i lyngskog, på myrer og heier også over tregrensa. Dette er et utvalg av planteslag fra norsk natur foretatt av Tromøy Planteskole. Fjelltyper – flere kloner, er valgt ut på Hovden i Setesdal, 800-1000 m o.h. og markedsført under dette navnet. Den kan derfor ikke regnes som en kultivar.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Fjelltype. Stivt opprett busk, 30-50 cm høy. Bladene er tynne, lyst grønne og får en rødlig høstfarge. Blomsten er rund til krukkeforma, rødlig og sitter enkeltvis i bladhjørnene. Blåsvarte, vanligvis dogga bær.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Vaccinium uliginosum* Nona Torsdalen** - Blokkebærlyng Nona Torsdalen

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Nord-Europa og Nord-Amerika. Sirkumpolar, vanlig i hele Norge i sumpskog, på myrer og heier, spesielt på næringsfattig grunn. Dette utvalget er foretatt ved Tromøy Planteskole. Fjelltyper – flere kloner, er valgt ut i Torsdalen, 700-900 m o.h. mellom Fyresdal og Valle, og markedsføres under dette navnet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lav busk, 40-80 cm høy, med blågrønne blad. Blomsten er hvit til lys rød, fruktene blå. Trives både i sol og skygge. Som bruksområde nevnes som markdekkeplante og til lav, fritt voksende hekk. Planteskolen oppgir at den er herdig til sone 7. Fjelltype.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Vaccinium vitis-idaea* Nona Hovden** - Tyttebærlyng Nona Hovden

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Sirkumpolar. Vanlig i hele landet, opp til 1800 m.o.h. på indre Østlandet. Den finnes i lyngskog, særlig på næringsfattig grunn i furuskog, lyngheier og rabber. Dette utvalget av planteslag fra norsk natur er foretatt ved Tromøy Planteskole. Fjelltyper – flere kloner, er valgt ut på Hovden i Setesdal, 800-1000 m o.h. og markedsføres under dette navnet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Fjelltype. Alltidgrønn, krypende busk, 5-15 cm høy. Hvite-lys rosa blomster og røde bær. Typisk for arten.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Vaccinium vitis-idaea* Nona Torsdalen** - Tyttebærlyng Nona Torsdalen

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Sirkumpolar. Vanlig i hele landet, opp til 1800 m o.h. på indre Østlandet. Den finnes i lyngskog, særlig på næringsfattig grunn i furuskog, lyngheier og rabber. Dette utvalget av planteslag fra norsk natur er foretatt ved Tromøy Planteskole. Fjelltyper – flere kloner, er valgt ut i Torsdalen, 700-900 m o.h. mellom Fyresdal og Valle og markedsføres under dette navnet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Fjelltype. Alltidgrønn, krypende busk, 5-15 cm høy. Hvite-lys rosa blomster og røde bær. Typisk for arten.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Vaccinium vitis-idaea* Nona Vegår** - Tyttebærlyng Nona Vegår

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Sirkumpolar. Vanlig i hele landet, opp til 1800 m o.h. på indre Østlandet. Den finnes i lyngskog, særlig på næringsfattig grunn i furuskog, lyngheier og rabber. Dette utvalget av planteslag fra norsk natur er foretatt ved Tromøy Planteskole. Innlandstyper – flere kloner, er henta fra Vegårdshei, 200 m o.h. og markedsføres under dette navnet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Alltidgrønn, krypende busk, 5-15 cm høy. Hvite-lys rosa blomster og røde bær. Som bruksområde nevnes bunndekke på veldrenert jord og bergsprekker, i fjellhager og i skråninger i sol og halvskygge. Innlandstype.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***Viburnum opulus* 'Maren'** - Villkrossved 'Maren'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), Wormdal (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nordvest-Afrika, Lilleasia og Sentral-Asia. I Norge vokser den på Østlandet og langs kysten til Bodø. Denne klonen ble valgt ut i en hage på Fannrem av Wormdal Planteskole og Hagesenter AS.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: Løvfellende busk. Denne klonen skiller seg ikke nevneverdig ut fra det som ellers er på markedet. Den er derfor tatt ut av produksjon.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Finnes fortsatt eksemplarer på Wormdal Planteskole og Hagesenter AS.

***Viburnum opulus* 'Tingvoll'** - Villkrossved 'Tingvoll'

Dokumentasjon: Erstad (2000), Bjerkestrand (2001).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nordvest-Afrika, Lilleasia og Sentral-Asia. I Norge vokser den på Østlandet og langs kysten til Bodø. Denne klonen er opprinnelig funnet i viltvoksende bestand ved Sunndalsfjorden og innplanta i hager på Tingvoll. Til UMB kom klonen,

som fikk navnet 'Tingvoll', i 1960. Til Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad kom den høsten 1992 fra Ringstad Planteskole.

Utprøving: Var med i en fire års utprøving på fem prøvesteder i regi av Bioforsk i perioden 1996-1999 der den ble sammenligna med to andre nordiske kultivarer (svenske 'Strømsund' og finske 'Pohjan Neito'). Prøvesteder var planteskolen ved UMB i Ås, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, Bioforsk Fureneset (ytre Sunnfjord), Bioforsk Løken i Valdres (550 m o.h) og Bioforsk Holt i Tromsø. Høyde, bredde, fylde (plantes dekkeevne) og herdighet ble registrert. I tillegg ble det foretatt fenologiske og morfologiske observasjoner. Den utvikla seg best i kystklima, og ble vurdert som den beste for Vestlandet. Resultatene er forøvrig noe vanskelig å vurdere, men den var nesten på høyde med den beste av de utenlandske ('Strømsund') i resten av Sør-Norge med unntak av i Sauherad.

De tre kultivarene ble siden vurdert opp mot hverandre i Godkjenningsutvalget for E-plant Norge A.L (O. B. Hansen, pers.medd.). Utvalget anbefalte 'Pohjan Neito' fremfor de to andre fordi den blomstrer noen dager tidligere og har litt reinere hvit blomsterfarge.

Beskrivelse: Sorten 'Tingvoll' er en opprettvoksende busk som blir smalere enn brei. Toppbladene på skuddene får antydning til bronsefarge. Høstfargen er rød. Blomsterstanden er rund og løs med bare enkelte fertile blomster.

Egenskaper: Sorten er best egna som solitærplante. Den er utsatt for de vanlige skadegjørere på villkrossved; lus og krossvedbladbiller. Sorten er imidlertid betydelig mer vintersterk enn kultivaren 'Roseum', som var den eneste snøballkrossved på markedet før 'Tingvoll'. Klimason 5.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Viburnum opulus 'Utskarpen' - Villkrossved 'Utskarpen'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001), S. Lundmo (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nordvest-Afrika, Lilleasia og Sentral-Asia. I Norge vokser den på Østlandet og langs kysten til Bodø. Denne klonen er utvalgt i vill bestand 350-400 m o.h, i Utskarpen ved Mo i Rana av S. Lundmo ved Lundmo Planteskole, Utskarpen (Lundmo pers. medd.). Har også vært markedsført under navnet 'Rana'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Villkrossved 'Utskarpen' er en grov busk på 3-4 m. Bladverket er trelappa, stort og frodig. Blomstene sitter i en flat kvast. Ytterste kransen av blomsterstanden er sterile, men har femtallige, hvite kronblader som gjør busken verdifull, også som blomstrende plante.

Egenskaper: Mer kraftigvoksende enn vanlig hos arten. Gule høstfarger nordpå (Lundmo pers.medd.). Denne er først og fremst valgt ut for sin herdighet. Fram til dette utvalget fantes det bare krossved av sørlig opphav som ikke var herdig nok i nordlige områder. Lundmo (pers. medd.) anslår at den trolig er herdig nok til bruk i sone 7.

Villkrossved er en robust busk som kan brukes til le og i grenseplantinger. Den er imidlertid utsatt både for lus og krossvedbladbiller. Larvene til

krossvedbladilla kan snauspise store busker for blad på kort tid. I Nord-Norge er den ikke utsatt for denne skadegjøreren.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Sorten markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Vitis amurensis 'Hella' - Amurvinranke 'Hella'

Dokumentasjon: Sanda (1983), J.E. Sanda (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Mandsjuria, Korea og Japan. Denne kultivaren er valgt ut av J.E. Sanda ved Sanda Planteskole av frømateriale fra Nordisk Arboretutvalgs ekspedisjon til Sør-Korea i 1976. Frømateriale er henta fra fjellet Sulak-san. Har vært markedsført siden ca. 2000.

Utprøving: Frøformert materiale ble prøvd bl.a. på Ås og Nøtterøy. Kultivaren har ikke vært med i noen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Kraftigvoksende vinranke som kan bli 10 m høy/lang. Bladene er store, bredt eggforma, 3-5-lappa og med dypt hjerteforma bladgrunn. Druene er små og svarte og lite egna til spising.

Plasskrevende. Utmerker seg med fine, røde høstfarger hver høst ved solrik plassering. J. E. Sanda (pers.medd.) anslår H5.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Weigela 'Brynes Hvit' - Klokkebusk 'Brynes Hvit'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), T. Bryne Ringstad (pers. medd.).

Opprinnelse: Denne kultivaren av klokkebusk har sin opprinnelse i Brynes Planteskoler ved Stavanger. Den er trolig resultat av krysninger utført av Thorleif Bryne. I salg fra planteskolen i perioden 1950-1965.

Utprøving:Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/ egenskaper: Løvfellende busk som blir ca. 1,5 m høy. Den skal være meget riktblomstrende med store, hvite blomster i halvskjermer.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Gått ut av produksjon. Finnes planta i Stavangerområdet.

Weigela 'Brynes Rosa' - Klokkebusk 'Brynes Rosa'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), T. Bryne Ringstad (pers. medd.).

Opprinnelse: Denne kultivaren av klokkebusk har sin opprinnelse i Brynes Planteskoler ved Stavanger. Den er trolig resultat av krysninger utført av Thorleif Bryne. I salg fra planteskolen i perioden 1950-1965.

Utprøving:Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/ egenskaper: Løvfellende busk som blir ca. 1,5-2 m høy. Den skal være meget riktblomstrende med dyp rosa blomster.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Gått ut av produksjon. Finnes planta i Stavangerområdet.

Weigela 'Brynes Mørkerød' - Klokkebusk 'Brynes Mørkerød'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), T. Bryne Ringstad (pers. medd.).

Opprinnelse: Denne sorten av klokkebusk har sin opprinnelse i Brynes Planteskoler ved Stavanger. Den er trolig resultat av krysninger utført av Thorleif Bryne. I salg fra planteskolen i perioden 1950-1965.

Utprøving:Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/ egenskaper: Løvfellende busk som blir ca. 1 m høy. Den skal være meget riktblomstrende med blodrøde blomster. Skal i følge omtalen være mer robust enn den mer vanlig brukte utenlandske sorten 'Eva Rathke'.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Gått ut av produksjon. Finnes planta i Stavangerområdet.

Weigela florida 'Korea' - Roseklokkebusk 'Korea'

Dokumentasjon: Sanda (1983), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001), Pedersen et.al (2003),

<http://eplante.no>

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Korea, Nord-Kina og Japan. En ekspedisjon i regi av Nordisk arboretutvalg sank frø av denne arten i Sør-Korea på fjellet Sulak-san, 1600 m o.h. i 1976, bl.a. for å skaffe hardigere klimarasen for norske forhold enn det som ellers var på markedet. En frøplante av dette materialet, valgt ut av J.E. Sanda ved Sanda Planteskole, er opphavet til sorten 'Korea'. Sorten kom til Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad ca. 1980.

Utprøving: Ingen systematisk regional utprøving.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet for denne kultivaren vurdert årlig. Resultatene viste at den hadde svært god helhet og dekningsgrad allerede etter 2 år.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse: Sorten har en åpen, litt sprikete vekst. I følge Sanda skiller den seg fra andre sorter ved å ha en mer kompakt og brei vekst. Den blir ca. 2 m høy, og har mørk grønne blader med rød-grønt bladskaff. Den blomstrer allerede i ung alder og er riktblomstrende. Blomstene sitter 3-5 sammen. De har en smal krone, er ca. 4 cm lange og dypt røde. Dette er en tidligblomstrende sort som kommer i blomst allerede sist i mai.

Egenskaper: Dette er en meget sunn plante uten alvorlige skadegjørere. Den gjør seg godt som solitær eller i busketter. God dekkevne. I følge Bjerkestrand (2001) har sorten 'Korea' vist seg meget vintersterk, men blomstrer sparsomt og trives dårlig i Nord-Norge. I innlandet er den aktuell til sone 6. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Weigela florida* 'Purpurea Grete'** - Roseklokkebusk 'Purpurea Grete'**Dokumentasjon:** G. Urdal (pers. medd.).**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende i Korea, Nord-Kina og Japan. Opprinnelsen til denne klonen er en utvalgt frøplante i Urdals Planteskole, Hauge i Dalane. Kom på markedet ca.1990.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving**Beskrivelse og egenskaper:** Løvfellende busk som skiller seg fra andre sorter av *Weigela* ved at den er lavere og tettere i veksten. Den blir ca. 40-50 cm høy. Blomstrer med lys rosa blomster litt seinere enn andre sorter.**Formering:** Stiklingsformering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.Weigela* 'Magnus'** - Klokkebusk 'Magnus'**Dokumentasjon:** M.K. Hauge (pers. medd.), M. Hauges Planteskole og Hagesenters plantekatalog (2005).**Opprinnelse:** Denne klonen med avvikende farge oppstod i et stiklingsmateriale av klonen 'Eva Rathke' ved M. Hauges Planteskole og Hagesenter, Os, Hordaland i begynnelsen av 1990-åra.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse og egenskaper:** Løvfellende busk som blir ca. 2 m høy. Blomstrer fra juni og utover sommeren med svakt rosa blomster som går over i hvitt. Høyden og blomsterfargen gjør den spesiell.**Formering:** Stiklingsformering**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.***Weigela middendorffiana* 'Amur'** - Gul klokkebusk 'Amur'**Dokumentasjon:** Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Bjerkestrand (2001).**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende i Japan, Nord-Kina og Mandsjuria. Sorten 'Amur' er valgt ut ved UMB i et frøparti fra Amur-regionen i det østlige Sibir samla inn av en botanisk ekspedisjon i 1967. Den er seinere markedsført fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.**Utprøving:** Frøplanter av denne arten ble, etter formering i planteskolen ved UMB, sendt ut til flere prøvesteder. Klonen som fikk navnet 'Amur', er valgt ut som den mest vintersterke av de prøvde frøplantene.**Beskrivelse:** Sorten 'Amur' blir en 1,5-2 m høy og tilsvarende vid, tett-vokst busk. Bladene er motsatt stilte, 5-8 cm lange og 3-5 cm breie, frisk grønn med litt rynka overside. Blomstene sitter 1-3-sammen i bladhjørnene. Krona er traktforma og ca. 3,5 cm stor. Blomsterfargen er lyst gul med en rødlig flekk inne i trakten.**Egenskaper:** Gjør seg godt både som solitær og i gruppeplantinger. Svært blomsterrik, så blomsterrik at det kan gå ut over buskens habitus. Den må da skjæres tilbake, men den tar seg raskt igjen. Sein vekstavslutning etter hard skjæring kan gi noe tilbakefrysing av skuddtoppene på utsatte steder. Spesielle skadegjørere er ikke observert på buskene. *W. m.* 'Amur' har klart seg godt i kalde innlandsstrøk. Det har den også gjort langs kysten til Sør-Troms, helt ut mot storhavet med storm og sjørokk. Herdig til sone 7.**Formering:** Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

Weigela middendorffiana 'Sandvik' - Gul klokkebusk 'Sandvik'.

Dokumentasjon: P.H. Salvesen (pers.medd.), M. Sandvik (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan, Nord-Kina og Mandsjuria. Opprinnelsen til denne klonen er frø samla av M. Sandvik ved Arboretet og Botanisk hage, UiB, som deltaker i Nordisk Arboretutvalgs ekspedisjon til Japan i 1976. Frøet ble samla i Japan, Hokkaido, Ashibetsu, 1300 m o.h. Gimle planteskule har markedsført en klon fra dette frø materialet en periode.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Løvfellende busk med tett, forgreina vekst. Bladene er motsatt stilte og frisk grønne med litt rynket overside. Arten utmerker seg med kortskafta, traktforma, gule blomster med varig beger.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Plantemateriale finnes ved Arboretet og Botanisk hage, UiB.

Weigela praecox 'Ruma' - Vår klokkebusk 'Ruma'

Dokumentasjon: Bjerkestrand (2001), E-plant Norge A.L. (2003).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan, Korea og Mandsjuria. Dette er et utvalg utført av UMB i et frøparti fra Amur sankta av en botanisk ekskursjon i 1967. Planter av denne sorten ble sendt til Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad til prøving i 1986.

Utprøving: Utprøving på Ås UMB og i Tørberget midtveis mellom Elverum og Innbygda i Trysil.

Med i en utprøving i perioden 2002-2003 på 7 prøvesteder; planteskolen ved UMB i Ås, Sørurum, Dømmesmoen i Grimstad (HiA), Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia, Arboretet og Botanisk hage UiB ved Bergen, Levanger Arboret og Rå Fagsenter ved Harstad i Troms i regi av E-plant Norge A.L.. Vinterskader og tilvekst ble registrert. Resultater er vist etter bare 1 vinter og kan derfor ikke tillegges stor vekt. Dårlig tilvekst og en del skader av ulike årsaker ble observert alle steder.

Beskrivelse: 'Ruma' blir en tett, opprettvoksende busk, ca. 2,5 m høy. Bladene er håra, breitt elliptiske i formen og kortskafta. Høstfargen er gulgrønn. Blomstene er traktforma, 3-3,5 cm lange og sitter 3-5 sammen i bladhjørnene. Fargen er friskt lyserød, og busken er meget rikt blomstrende.

Egenskaper: Det er så langt ikke registrert skadegjørere på buskene.

Kan brukes som solitær og som skjermplanting, alene eller sammen med andre arter. Den holder seg tett helt ned og krever lite skjøtsel.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og Gartnerhallens stamplantestasjon for Nord-Norge.

5.1.2 Barplanter

Abies lasiocarpa 'Silver Tip' - Fjelledelgran 'Silver Tip'

Dokumentasjon: E. Hansen (pers. medd.).

Opprinnelse: Fjelledelgran er viltvoksende i vestlige deler av Nord-Amerika, fra fjellområdene i Colorado til kystområder av Alaska. Denne kultivaren er utvalgt av L. Ødegaarden og ble formert av han en periode fra ca. 1980.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønne, store og smalt kjegleforma bar-tre. Denne kultivaren har spesielt sølvfarga nåler.

Formering: Poding.

Tilgjengelighet: Finnes ikke på markedet nå, men kan oppspores lokalt.

Chamaecyparis lawsoniana 'Aurea Dømmesmoen' - Lawsonsypress 'Aurea Dømmesmoen'

Dokumentasjon: <http://eplante.no>, Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i fjella i det sørlige Origen og nordlige California. Denne kultivaren ble funnet og valgt ut i et frøparti av *C. lawsoniana* frøkilde Dømmesmoen i Grimstad Planteskole. Den ble valgt ut for sin spesielle farge.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse/egenskaper: 'Aurea Dømmesmoen' blir et 3-5 m høyt tre med slank kjegleform. Baret er gyllengult og greinene noe overhengende. Usikker når det gjelder herdighet på Sauherad. Bjerkestrand (pers. medd.) antyder at den er herdig til sone 3-4. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Chamaecyparis lawsoniana 'Brynes Blå' - Lawsonsypress 'Brynes Blå'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), T. Bryne Ringstad (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i fjella i det sørlige Origen og nordlige California. Denne sorten har sin opprinnelse i Brynes Planteskoler i Stavanger og er et resultat av krysninger gjennomført av Thorleif Bryne. Den skal være en krysning mellom *C. lawsoniana* 'Triomf van Boskoop' og *C. lawsoniana* 'Alumii' (T. Bryne Ringstad pers. medd.). Kom på markedet ca. 1950.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Denne sorten har en spesielt god stålblå farge og er fri i veksten som 'Triomf van Boskoop'. Skal være meget hardfør. Dessverre er den vanskeligere å produsere enn andre sorter av lawson-sypress. Den er derfor på veg ut av sortimentet, men det produseres fortsatt litt.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler, men er på veg ut.

Juniperus communis - Einer felles del.

Formrik art med stor utbredelse (sirkumpolar), viltvoksende i Norge. Det er gjort en rekke utvalg av norsk einer. De mest omfattende utvalgseriene

er utført ved UMB, av planteskoleeier A. Rusten og av Tromøy Planteskole.

1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB

Dokumentasjon: Reisæter (1977), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989). Håbjørg (1994), <http://eplante.no>.

Professor O. Reisæter m/medarbeidere ved UMB samla og vurderte ca. 150 kloner fra naturområder i Sør-Norge, dels også fra Nord-Norge i perioden 1964-1976. Utvalgsarbeidet ved UMB resulterte i 8 navna sorter som omtales under. Fem av disse ble tilbudt planteskolene.

Planteskoleeier A. Rusten gjorde også et utvalgsarbeid som resulterte i nye sorter. De var med i en regional verdiprøving sammen med sorter fra UMB og tas derfor med i denne sammenhengen.

Prof. A. Håbjørg ved UMB gjennomførte en regional verdiprøving for de 13 beste klonene i Reisæter og Rustens utvalg i perioden 1987/89-1993. Fem lokaliteter med karakteristiske klimatyper ble valgt for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde. Tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), Planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres. Resultater for form, helhet og høyde er presentert (Håbjørg 1994). Av de 13 hadde 10 meget god helhet de fleste/alle dyrkingssteder og kunne forsvares å tas under oppformering. Det finnes imidlertid et stort antall gode utenlandske kultivarer av *J. communis* på markedet. Håbjørg (1994) konkluderte med at følgende 7 kultivarer hadde størst bruksberettigelse/ markedsmuligheter: *J. c.* 'Bukken Bruse' og *J. c.* 'Oskeladden' (begge smal søyleform), *J. c.* 'Erik' (fyldig søyleform), *J. c.* 'Fjellblå' og *J. c.* 'Lurvehætta' (begge vifteform), *J. c.* 'Sjø-sæter' og *J. c.* 'Tyrihans' (begge markdekke). Det ble ikke foretatt systematiske observasjoner over formeringsevne og dyrkingsegenskaper.

2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole.

Dokumentasjon: www.planteskolen.no

I. Fredriksen ved Tromøy Planteskole har foretatt utvalg innen *J. communis* der hovedhensikten var å finne fram til flere lave typer av arten for å fylle et behov for markdekkende planter. Han har valgt ut typer fra Lindesnes til Nordkapp og fra kyst til fjell.

Bare tre av disse har vært med i en systematisk utprøving. Tromøy planteskole har imidlertid gjort erfaringer med alle sortene fra felter i planteskolen (Tromøy - kystklima) og i plantinger i Vegårdshei som har innlandsklima. Ikke alle er kloner, men snarere herkomster/flere kloner fra et naturbestand som kan gi noe variasjon. De kan derfor ikke betraktes som kultivarer. Alle har varemerket Nona (Norske Naturplanter).

J. communis 'Arus' - Einer 'Arus'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994). (Se *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Valgt ut av A. Rusten, opprinnelse ukjent.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde i regi av UMB som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde

over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Planteforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Fyldig søyleform.

Hadde noe ujevn helhet i utprøvingen og var en av de som kom dårligst ut. Den ble derfor ikke anbefalt satt under oppformering (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

J. communis 'Blåmann'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, J. Andersson (pers .medd.), I. Fredriksen (pers. medd.).

Opprinnelse: Klon som ble samla inn av O. Reisæter m/medarbeidere ved UMB. Morplanten ble funnet ved Vombstjødnane 1250 m o.h. på Hardangervidda og stiklinger henta i 1973. Stod siden i planteskolen ved UMB og kom ikke med blant de utvalgte klonene der. Ble siden (på slutten av 1990-tallet) valgt ut, gitt navn og satt under oppformering av I. Fredriksen (Tromøy planteskole).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lav vaseform. Utmerker seg med blålig bar.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

J. communis 'Bukken Bruse' - Einer 'Bukken Bruse'

Dokumentasjon: Reisæter (1977), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Håbjørg (1994), (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av Reisæter m/medarbeidere ved UMB.

Morplanten ble funnet i Hestagrend i Gaular i Sogn og Fjordane og stiklinger henta i 1966. Den ble valgt ut som en av 8 som ble navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Ført opp i Norsk offisiell sortsliste i 1988.

Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), Planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Opprett, slank søyleform med en noe mer åpen greinsetting. 14 år gamle planter ved UMB i Ås er målt til 2,6 m høye og 0,4 m breie. Mørk, frisk farge. Utprøvingen viste meget god helhet alle dyrkingssteder. Ble på denne bakgrunn anbefalt satt i produksjon (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***J. communis* 'Erik'** - Einer 'Erik'

Dokumentasjon: Reisæter (1977), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av Reisæter m/medarbeidere ved UMB. Morplante funnet ved Oslandsli, Bjordal i Sogn og Fjordane (1966). Den ble valgt ut som en av 8 som ble navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), Planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Opprett sigar/vaseformet busk eller tre med tverr topp. Fyldig søyleform. 14 år gamle planter ved UMB i Ås var 1,8 m høye og 0,8 m i største bredde. Frisk og fin farge.

Den utmerka seg ved at den hadde meget god helhet alle dyrkingssteder; Stort dyrkings-område/ forflytningstoleranse. Ble på denne bakgrunn anbefalt satt i produksjon (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

***J. communis* 'Fjellblå'** - Einer 'Fjellblå'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), <http://eplante.no> (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Denne klonen er valgt ut av A. Rusten og stammer fra området mellom Gudbrandsdalen og Åsta i Østerdalen.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon (Harstad), Planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Vifteform/kuleforma. Baret har en blåaktig farge. Noe rotingsproblemer. Utprøvingen viste at den hadde meget god helhet alle dyrkingssteder. Ble på denne bakgrunn anbefalt satt i produksjon (Håbjørg 1994). E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***J. communis* 'Fjelltopp'** - Einer 'Fjelltopp'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Valgt ut av A. Rusten. Opprinnelse ukjent.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde i regi av UMB som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Fyldig søyleform, seintvoksende. God helhet de fleste steder, men ikke av de beste og ble derfor ikke anbefalt satt under oppformering (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

J. communis 'Geitbui' - Einer 'Geitbui'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), Wormdal (pers. medd.).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen ble valgt ut i viltvoksende bestand i Fannrem av Wormdal Planteskole og Hagesenter AS.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Blå, opprett einer. Har ikke klart å konkurrere med andre einer på markedet og er derfor tatt ut av produksjon.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Det finnes fortsatt eksemplarer ved Wormdal Planteskole og Hagesenter AS.

J. communis 'Green Carpet' - Einer 'Green Carpet'

Dokumentasjon: Omtalt i Hageselskapets sortliste (2005), T. Bryne Ringstad (pers. medd.).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne kultivaren ble funnet av A. Bryne, Brynes Planteskoler, ytterst på Karmøy i Rogaland på begynnelsen av 1970-tallet. Den var først i salg under navnet 'Karmøy'. Ble siden lansert i England av A. Bloom under navnet 'Green Carpet'.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Dvergbusk med nedliggende, krypende greiner som kan bli 0,1-0,2 m høy. Baret er grønt. Aktuelt bruksområde er naturområder, fjellhager og som markdekke. Trives best på en solrik, veldrenert vokseplass. Skal tåle saltholdig luft. **Formering:** Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler. Markedsføres i hele Vest-Europa.

J. communis 'Grethe' - Einer 'Grethe'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a)

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er en teppedannende einer som ble funnet av E. Ruud, Vest-Agder landbruksskole, Søgne, i vill bestand i Setesdalsheiene, ca. 1400 m o.h.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Morplanten var 30 cm høy, og den dekket flere m². Fargen på baret er blå.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Ble formert ved Vest-Agder landbruksskole, Søgne en periode. Kan trolig finnes lokalt.

J. communis 'Herremannsbrura' - Einer 'Herremannsbrura'

Dokumentasjon: Reisæter (1980). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg av Reisæter m/medarbeidere ved UMB. Morplanten ble funnet i Sauland i 1965. Valgt som en av 8 som ble navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Ingen regional utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Brei søyleform. Utvokst ca. 2-3 m høy. Ble med åra glissen og kom aldri i produksjon.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Trolig tapt (?).

J. communis 'Ignar' - Einer 'Ignar'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Valgt ut av A. Rusten. Opprinnelse ukjent.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde i regi av UMB som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Smal søyleform. Meget god helhet alle dyrkingssteder. Man kunne forsvart å sette denne klonen under oppformering, men to andre gode, smale søyleformer ble anbefalt ('Oskeladden' og 'Bukken Bruse') (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

J. communis 'Jotunbrura' - Einer 'Jotunbrura'

Dokumentasjon: Reisæter (1980). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg av Reisæter m/medarbeidere ved UMB. Morplanten ble funnet på Hvaler i 1965. Valgt som en av 8 som ble navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Ingen regional utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Svært brei søyleform. Ble med åra glissen og kom aldri i produksjon.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes i Botanisk hage, UiO.

***J. communis* 'Lurvehætta'** - Einer 'Lurvehætta'

Dokumentasjon: Reisæter (1977), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av Reisæter m/medarbeidere ved UMB. Morplanten ble funnet på Rå, Kyrkjebø i Sogn og Fjordane, 1966. Den var en av 8 som ble valgt ut og navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), Planteskolen UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Vekstformen er lav, vid og vaseforma. Vifteform. Alle skudd og kvister er opprette og årsskudda korte. 20 år gamle planter på UMB Ås er 1,2 m høye og 2,8 m breie. Baret er lysegrønt. Den er noe glissen og dyrkingskrevende. Med unntak av Løken/Valdres hadde den meget god helhet alle dyrkingssteder. Ble på denne bakgrunn anbefalt satt i produksjon (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

***J. communis* Nona Aust-Tana** - Einer Nona Aust-Tana

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers.medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. 'Nona Aust-Tana' er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra et naturbestand i Auster-Tana i Finnmark og består av flere kloner som varierer noe i formen. Det arbeides fortsatt med å gjøre utvalg innen denne herkomsten.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Søyleforma einer. Den har smaragdgrønn farge i nålene og frodig vekst. Skal stå fint i plantinger på Tromøy og Vegårshei. Aktuelle bruksområder er veganlegg, skråninger, bolig og hytteområder der einer vil gli naturlig inn i eksisterende naturomgivelser.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***J. communis* Nona Bjørklund** - Einer Nona Bjørklund

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers.medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. 'Nona Bjørklund' er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra Pasvik i Finnmark, 3 kloner benyttes. Den kan derfor ikke regnes som en kultivar.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Innlandstype. Mer eller mindre søyleforma.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

J. communis 'Nona Engvik' - Einer 'Nona Engvik'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers.medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra Rebbenesøya utenfor Tromsø.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Krypene, stjerneforma. Blålig og sølvfarga bar. Kysttype.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

J. communis 'Nona Himmelkværv' - Einer 'Nona Himmelkværv'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers.medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Utvalgsarbeidet har vært foretatt av Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra Himmelkværvrusten, mellom Fyresdal mot Setesdal, ca. 900 m o.h.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Høy og brei vokseform. Meget kraftigvoksende. Blågrønt bar. Fjelltype, men har også klart seg bra ved kysten (Fredriksen, pers.medd.).

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

J. communis 'Nona Hustad' - Einer 'Nona Hustad'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Tromøy Planteskole har foretatt utvalget. Klonen stammer fra et naturbestand ved Hustadvika i Møre og Romsdal.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Har en utprega flat og symmetrisk vekst som gir god forgreining og tett dekke. Høyde 20-30 cm og 1-3 m i diameter. Beskrives som en frodig og frisk einer med god vekst. Kysttype.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjonen Sauherad.

***J. communis* Nona Karmøy utvalg** - Einer Nona Karmøy utvalg

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Tromøy Planteskole har samla dette materialet som består av flere kloner i et naturbestand på Karmøy. Det drives fortsatt utvalg i dette materiale.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Kysttype. Variabel form.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

***J. communis* 'Nona Storhedder'** - Einer 'Nona Storhedder'

Dokumentasjon: E-plant Norge A.L.(2003), <http://eplante.no>, www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Den ble funnet i Bykle kommune øverst i Setesdalen, ca. 1100 m o.h. Foruten å ha en karakteristisk krypende vokseform ble den valgt ut fordi den er sterk mot greinsopp.

Utprøving: Med i en utprøving i perioden 2001-2003 på 7 prøvesteder; planteskolen ved UMB i Ås, Sørum, Dømmesmoen i Grimstad (HiA), Statens gartner- og blomster-dekoratørskole Vea, Arboretet og Botanisk hage UiB ved Bergen, Levanger Arboret og Rå Fagsenter ved Harstad i Troms i regi av E-plant Norge A.L.. Vinterskader og tilvekst ble registrert. Rapporten viser resultater etter bare 2 år og bør derfor ikke tillegges for stor vekt. Den fikk bare ubetydelige vinterskader på Ås, Levanger og Rå.

Beskrivelse: 'Nona Storhedder' har krypende vekst og blir bare 10-20 cm høy. Fargen på nålene er blågrønn med et tydelig sølvskjær.

Egenskaper: Utvikler seg beste på en solrik, varm og veldrenert vokseplass. Tåler en del tørke. Sterk mot greinsopp. Sorten skal ha utviklet seg godt både ved kysten (Tromøy) og i innlandet (Vegårshei) i mange år. E-plant Norge A.L. tilrår H6-7, og anbefaler den spesielt for områder høyt over havet.

Aktuelle bruksområder er veganlegg, skråninger, bolig og hytteområder der einer vil gli naturlig inn i eksisterende naturomgivelser. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***J. communis* 'Nona Storsand'** - Einer 'Nona Storsand'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra Varangerfjord i Finnmark.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lav busk. Spesiell, nærmest olivengrønn farge på baret. Kysttype. Aktuell for nordlige områder.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler

J. communis 'Nona Tromling' - Einer 'Nona Tromling'

Dokumentasjon: E-plant Norge A.L.(2003), <http://eplante.no>, www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra Tromøy. Ble valgt ut for sin spesielle krypende vokseform, gode farge om vinteren og fordi den er sterk mot greinsopp.

Utprøving: Med i en utprøving i perioden 2001-2003 i regi av E-plant Norge A.L. på 7 prøvesteder; planteskolen ved UMB i Ås, Sørum, Dømmesmoen (HiA) i Grimstad, Statens gartner-og blomsterdekoratør-skole Veia, Arboretet og Botanisk hage UiB ved Bergen, Levanger Arboret og Rå Fagsenter ved Harstad i Troms. Utprøvingen startet 2001. Vinterskader og tilvekst ble registrert. Rapporten viser resultater etter bare 2 år og bør derfor ikke tillegges for stor vekt. Den fikk ubetydelige vinterskader på Ås, og noe utgang/skade i Levanger, ellers gode resultater de øvrige prøvestedene.

Beskrivelse: 'Nona Tromling' har krypende og utbredt vekst. Den blir 20-40 cm høy. Nålefargen er lysende grønn.

Egenskaper: Utvikler seg beste på en solrik, varm og veldrenert vokseplass. Tåler en del tørke. Sterk mot greinsopp. E-plant Norge A.L. tilrår H6-7. Det fremheves også at sorten som har opphav ved kysten, er salttolerant (<http://eplante.no>).

Aktuelle bruksområder er veganlegg, skråninger, bolig og hytteområder der einer vil gli naturlig inn i eksisterende naturomgivelser. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

J. communis 'Nona Vesterålen' - Einer 'Nona Vesterålen'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers.medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra Vikan i Vesterålen.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Krypende, kompakt vokseform og blir 10-20 cm høy. Sjeldent blå farge på baret. Kysttype.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***J. communis* 'Nona Vikan'** - Einer 'Nona Vikan'

Dokumentasjon: www.planteskolen.no, I. Fredriksen (pers. medd.). (Se: *Juniperus communis* Felles del 2. Utvalg av *J. communis* foretatt ved Tromøy planteskole).

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er resultat av utvalgsarbeid i Tromøy Planteskole. Utvalget stammer fra Vesterålen.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Breitvoksende einer som blir 30-50 cm høy. Baret har en blågrønn farge. Kysttype. Omtales som en plante som er frisk og frodig, og som også trives i Sør-Norge; både langs kysten og i innlandet. God i skråninger.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***J. communis* 'Oskeladden'** – Einer 'Oskeladden'

Dokumentasjon: Reisæter (1977), Norsk planteskololeag/Det norske hageselskap (1989), Håbjørg (1994), <http://eplante.no> (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av Reisæter m/medarbeidere ved UMB. Morplanten ble funnet i Kråkstad i Akershus 1965. Valgt som en av 8 som ble navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), Planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Opprett, tett, slank søyleform. Veldreid, tett med frisk grønn farge. 15 år gamle planter ved UMB i Ås ble målt til 2,2-2,7 m høye og 0,6 m breie. Meget god helhet alle dyrkingssteder og ble på denne bakgrunn anbefalt satt i produksjon (Håbjørg 1994). E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***J. communis* 'Ruud'** - Einer 'Ruud'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a)

Opprinnelse: Einer er utbredt over nesten hele den nordlige halvkule og er viltvoksende i hele Norge. Denne klonen er en spesiell hengeform som ble funnet av E. Ruud, Vest-Agder landbruksskole, Søgne, i vill bestand i Telemark, ca. 275 m o.h.

Beskrivelse og egenskaper: Hengeform av einer. Morplanten var ca. 2,75 m høy, opprett med ekstremt hengende smågreiner, inntil 1 m lange. Valgt ut for sin spesielle hengeform. Baret er lyst grønt på oversiden med lysere underside.

Formering: Stiklingsformer

Tilgjengelighet: Sorten ble overlatt til Gjennestad Gartnerskole. De forsøkte å lansere sorten på markedet, men lyktes ikke og avsluttet dermed forsøket. Det finnes fortsatt plantinger av sorten i området rundt Gjennestad Gartnerskole.

J. communis 'Rusken' - Einer 'Rusken'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av A. Rusten. Opprinnelse ukjent.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde i regi av UMB som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Brei vifteform. Svært variabel i høyde og helhet de ulike prøvestedene. Den ble derfor ikke anbefalt satt under oppformer

Formering: Stiklingsformer

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

J. communis 'Sjøsæter' - Einer 'Sjøsæter'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av A. Rusten, ukjent opprinnelse.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplanteavlsstasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Markdekkende vokseform. Mørkegrøn, fin farge. Meget god helhet alle dyrkingssteder; stort dyrkingsområde. Ble på denne bakgrunn anbefalt satt i produksjon (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformer

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

J. communis 'Smørbukk' - Einer 'Smørbukk'

Dokumentasjon: Reisæter (1977), Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg av Reisæter m/medarbeidere UMB fra Vombstjørnene i Eidfjord på Hardangervidda, 1250 m o.h. i 1964. Valgt som en av 8 som ble navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde i regi av UMB som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystloka-

liteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: I lavlandet blir den en opprett, flerstamma busk med mørkt bar. Hadde noe ujevn helhet i utprøvingen og var en av de som kom dårligst ut. Den ble derfor ikke anbefalt satt under oppformering (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

J. communis 'Tyrihans' - Einer 'Tyrihans'

Dokumentasjon: Reisæter (1977), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Håbjørg (1994), <http://eplante.no> (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av Reisæter m/medarbeidere ved UMB. Morplanten ble funnet på Hvasser i Vestfold og stiklinger henta i 1964. Valgt som en av 8 som ble navna av opprinnelig ca. 150 prøvde kloner på Ås.

Utprøving: Ført opp i Norsk offisiell sortliste i 1988.

Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Vekstformen er lav, nesten krypende og vidt utbredt. Markdekke. Busken vokser raskt med noe oppreist kvist og tydelig overhengende skuddtopper. Ca. 1 m høy, inntil 3 m vid. Baret er mørkegrønt. I følge Håbjørg (1994) noe ugrasutsatt. Meget god helhet alle dyrkingssteder; stort dyrkingsområde. Ble på denne bakgrunn anbefalt satt i produksjon (Håbjørg 1994).

E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjonen Sauherad.

J. communis 'Vadal' - Einer 'Vadal'

Dokumentasjon: Håbjørg (1994). (Se: *Juniperus communis* Felles del 1. Utvalg og utprøving av *J. communis* ved UMB).

Opprinnelse: Utvalg foretatt av A. Rusten.

Utprøving: Med i regional verdiprøving i perioden 1987/89-1993 for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde i regi av UMB som beskrevet i felles del ovenfor. Utprøvingen foregikk på tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert: Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar

(Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik (Harstad), planteskolen ved UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres.

Beskrivelse/egenskaper: Smal søyleform. Kultivaren var noe ujevn i helhet de ulike dyrkingsstedene, og ble derfor ikke anbefalt satt under oppformering (Håbjørg 1994).

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Finnes ved UMB.

***Juniperus horizontalis* 'Blåne'** - Krypeiner 'Blåne'

Dokumentasjon: E-plant Norge A.L. (2003), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Nord-Amerika. 'Blåne' har sitt opphav i handelssortimentet. Sorten 'Blue Moon' som har vært i handelen, har vært meget variabel i form og i mottakelighet for sykdom. Denne klonen er valgt ut innen sorten 'Blue Moon' i et samarbeid mellom planteskolene Grimstad og Tromøy, og er gitt navnet 'Blåne'.

Utprøving: Med i en utprøving i perioden 2002-2003 i regi av E-plant Norge A.L. på 7 prøvesteder; planteskolen ved UMB i Ås, Sørumsøra, Dømmesmoen (HiA) i Grimstad, Statens gartner- og blomsterdekoratør-skole Veia, Arboretet og Botanisk hage UiB ved Bergen, Levanger Arboret og Rå Fagsenter ved Harstad i Troms. Vinterskader og tilvekst ble registrert.

Beskrivelse: 'Blåne' har en krypende og utbredt vekst med rotslående greiner. Den blir 10-20 cm høy. Baret er flatt liggende og ordna symmetrisk. Nålene har en skinnende, blå farge og får et skjær av fiolett ved avmodning.

Egenskaper: Trives best på en solrik, varm og veldrenert vokseplass. E-plant Norge A.L. anbefaler H5. I utprøvingen fikk den noe vinterskader i Grimstad, samt ubetydelige skader på Ås. Ellers ingen skader, men prøving bare 1 sesong bør ikke tillegges stor vekt. Sorten har imidlertid vært i produksjon og salg i over 20 år fra de to planteskolene, og man har erfaring med den som en frisk og sunn plante. I en planting på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad har den stått uskadd og i fin utvikling i snart 10 år.

Egner seg som lavt markdekke og til å henge ned fra murer og skrenter. E-plante.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Tilbys fra Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

***Juniperus sabina* 'Gaarder'** - Sabinaeiner 'Gaarder'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), T. Gaarder Haug (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Sør-Europa, Kaukasus, Lilleasia og sentrale og nordvestlige deler av Kina. Opprinnelsen til denne klonen er ukjent. Morplanten stod i Gaarders planteskole i Ås, fra ca. 1940.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Breitvoksende, 50-60 cm høy busk, beskrives av E. Koteng (ref. Horntvedt 1981a) som relativt langsomtvoksende. En 40 år gammel plante dekket over 5 m². Ble regnet som spesielt frisk og hardfør. T. Gaarder Haug (pers. medd.) forteller at den siden er tatt ut av sortimentet fordi den etter hvert ble svært utsatt for soppsykdom.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Ble solgt av flere planteskoler her i landet, samt Thomsen planteskole, Skalborg, i Danmark, muligens under navnet 'Ås' (T. Gaarder Haug, pers. medd.). Er gått ut av sortimentet pga. sykdom. Trolig tapt.

***Microbiota decussata* 'Sibirteppe'** - Småbiota 'Sibirteppe'

Dokumentasjon: E-plant Norge A.L. (2003), Grimstad Planteskoles katalog (2005-2006), V. Kristensen (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i sydøstlige deler av Sibir. Flere varianter av *Microbiota* har vært på markedet, ofte med variabel vokseform, dårlig overvintringsevne og følsomme for soppangrep. Denne klonen ble henta til Norge av staudeprodusent B. Moe, Lillehammer. Grimstad Planteskole overtok klonen og satte i gang produksjon av den tidlig på 1980-tallet.

Utprøving: Var med i en utprøving i perioden 2001-2003 i regi av E-plant Norge A.L. på 7 prøvesteder; planteskolen ved UMB i Ås, Sørumsdømmesmoen (HiA) i Grimstad, Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia, Arboretet og Botanisk hage UiB ved Bergen, Levanger Arboret og Rå Fagsenter ved Harstad i Troms. Vinterskader og tilvekst ble registrert i 2 år. Utprøvingen viste god tilvekst i Grimstad, Ås, Veia og Rå. Middels tilvekst ble registrert på Sørumsdømmesmoen ved Bergen og i Levanger. Den var uten vinterskade alle steder med unntak av noen minimale skader i Levanger og på Rå. Denne undersøkelsen rapporterer etter bare to år og bør derfor ikke tillegges for stor vekt.

Beskrivelse/egenskaper: Lav, krypende barplante med god dekkevne. Friskt, lysegrønt bar om sommeren. Vakkert kobberbrunt bar om vinteren. Liker lett, sandholdig, veldrenert jord. Skal i følge Grimstad Planteskoles katalog ha god overvintringsevne og være mindre utsatt for soppangrep enn andre på markedet. Anvendelig som markdekkeplante i mange sammenhenger. I følge Grimstad Planteskoles katalog herdig til sone 8.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Picea abies* 'Gubbe'** - Vanlig gran, Rødgran 'Gubbe'

Dokumentasjon: Nevnt i Horntvedt (1981a).

Opprinnelse: Mutasjon fra vanlig gran funnet av professor Ruden ved daværende Norsk institutt for skogforskning (NISK) og videreført av Institutt for plante- og miljøvitenskap, UMB.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Bartre med liten årsvekst gir tilnærmet kuleform. Får etter hvert mer vekst i toppskuddene. Meget seintvoksende. Særlig attraktiv når nye, lysegrønne skudd dannes om våren. Aktuell som frittstående plante eller i samplanting med andre seintvoksende bartrær. Omtales som herdig i de fleste deler av landet.

Formering: Stiklingsformering

Tilgjengelighet: Finnes i parken ved UMB

***Picea engelmannii* 'Hallfrid'**

Dokumentasjon: J.E. Sanda (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i det vestlige Nord-Amerika. Denne kultivaren er oppstått i Sanda Planteskole, trolig på 1970-tallet. I følge J.E. Sanda (pers.medd.) er dette trolig en hybrid av *P. engelmannii*.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Tre som kan bli 20-30 m høyt med kjegleforma krone og kranstilte greiner. Nålene er lite stikkende og blågrønne. Denne kultivaren utmerker seg med å ha spesielt tett, kjegleforma vekst (som en stor kjeglegran). Rett, gjennomgående stamme selv om den podes med sideskudd. Nålene er gråblå. J. E. Sanda (pers.medd.) anslår herdighets-sone til minst 5.

Formering: Poding.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Picea glauca 'Ove' – Hvitgran 'Ove'

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i nordlige og østlige deler av Nord-Amerika. Denne klonen ble funnet av G. Oveland blant frøplanter av hvitgran ved Reiersøl skogplanteskole. Stiklinger ble tatt av planten i 1975.

Utprøving: Testing ved UMB Ås viste at stiklingene rota seg brukbart, og at plantene utvikla seg videre som morplanten. Det ble gjennomført utprøving tre steder i Sør-Norge, Arendal, Sauherad og ved UMB Ås. Det ble ikke registrert frostskafer ved noen av prøvestedene. Ført opp i Norsk offisiell sortliste, 1988.

Beskrivelse/egenskaper: Planten utmerker seg med tett forgreining og er uten toppskudd.

10 år gamle planter blir vide, putedannende busker med flat topp, ca. 30 cm høye og ca. 80 cm vide. Nålene er blågrå, ca. 2 cm lange.

Formering: Stiklingsformeres. Forsøk ved UMB viste at poding ikke kan brukes. Poding gav avvikende, opprett vekst. Vanskelig å formere. Hageselskapets sortliste (2005) angir at den er herdig til sone 5.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Picea omorika 'Pendula' - Serbergran 'Pendula'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), E. Hansen (1997).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i fjellområder i Bosnia og Serbia. Opprinnelsen til denne klonen er en plante innført fra Tyskland, trolig som *Picea omorika*, ca. 1930 og planta i nåletresamlingen på Dømmesmoen. Den opprinnelige morplanten er borte. Ble ikke formert etter at gartnerskolen på Dømmesmoen ble lagt ned. (Fra Holland skal avkom etter denne ha blitt markedsført som *P. omorika* 'Arendal' (Horntvedt 1981)).

Slike slanke hengeformer forekommer ofte blant frøplanter i denne arten, og flere slike kloner er blitt tatt vare på rundt omkring i verden. I følge O.B.Hansen (2004) må kultivarnavnet 'Pendula' hos denne arten nærmest regnes for en samlebetegnelse for spesielt slanke former med hengende greiner.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Kultivaren er slankere i veksten enn arten. Smågreinene er sterkt hengende fra bua hovedgreiner. Nålene er også mer blå på undersiden enn hos arten.

Formering: Podes.

Tilgjengelighet: Podinger etter den opprinnelige morplanten finnes på Dømmesmoen (E. Hansen, pers. medd.).

***Picea pungens f. glauca* 'Kobberstad' - Sølvgren 'Kobberstad'**

Dokumentasjon/kilde: A. Opperud (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i den sørlige delen av Rocky Mountains. Denne klonen ble valgt ut av A. Opperud ved Kobberstad planteskole ca. 1970. Den var en av ca. 2000 frøplanter fra et frøparti som var kommet fra Nord-Amerika via Danmark. Den utmerka seg med å være sterkt blåfarga og at den kunne stiklingsformeres med godt resultat (stor prosent topporienterte skudd).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Dette er en blågran med svært regelmessig, brei kjegleform. Utmerker seg også med god blåfarge.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Pinus sylvestris* 'Ødegård' - Skogfuru 'Ødegård'**

Dokumentasjon/kilde: Larsen (1994), A. Ødegård (pers.medd.).

Opprinnelse: Formrik art som er viltvoksende i de nordlige delene av Europa, Sibir og Øst-Asia. Her i landet vokser den nord til Finnmark og fra kysten opp til 1400 m o.h. Denne klonen er valgt ut ved Ødegård plantesalg, Skjold i Rogaland ca. 1980. Den ble funnet i et naturbestand på Skjold.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Seintvoksende furu med gult bar. Den ytterste delen av nålene er gul, og unge skudd er spesielt gule.

Formering: Podes.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Taxus baccata* 'Arne' - Europabarlind 'Arne'**

Dokumentasjon: Lundstad (1983b), Bjerkestrand (pers.medd.), E-plant Norge A.L. (2003).

Opprinnelse: Formrik art som er viltvoksende i Norge langs kysten til Molde og til Feiring på Østlandet. Denne stammer fra et innsamlingsarbeid i perioden 1965-68 av A. Lundstad ved UMB. Han samla 31 kloner fra hele utbredelsesområdet og testa dem mot handelsvare. Denne klonen ble brakt til Sauherad av A. Lundstad på slutten av 1970-tallet. Opprinnelsested er usikkert, men det er trolig et sted i Vestfold (Bjerkestrand pers.medd.).

Utprøving: Var trolig med i Lundstads prøving på Ås, men ettersom opprinnelsen til denne klonen er usikker er det ikke mulig å trekke ut konkret informasjon fra disse resultatene.

T. baccata 'Arne' var også med i en utprøving i perioden 2002-2003 i regi av E-plant Norge A.L. på 7 prøvesteder; planteskolen ved UMB i Ås, Sørums, Dømmesmoen (HiA) i Grimstad, Statens gartner-og blomsterde-

koratørskole Vea, Arboretet og Botanisk hage UiB ved Bergen, Levanger Arboret og Rå Fagsenter ved Harstad i Troms. Vinterskader og tilvekst ble registrert etter en vinter. Det var beskjedne tilvekst alle prøvesteder. Det ble observert sterk vinterskade i Levanger og inntil 30 % skade i Sørumsund. Undersøkelsen bør ikke tillegges stor vekt pga. den korte prøvetiden.

Beskrivelse og egenskaper: Vintergrønt bartre med opprett buskform. Det blir 2-3 m høyt og har mørkt bar som er friskt og frodig. Herdighetsone er noe usikkert, men den har stått bortimot skadefri på Sauherad i 25 år.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Taxus baccata 'Hui' - Europabarlind 'Hui'

Dokumentasjon: Horntvedt (1981a), J. E. Sanda (pers.medd.).

Opprinnelse: Formrik art som er viltvoksende i Norge langs kysten til Molde og til Feiring på Østlandet. Denne klonen ble funnet på skjærgården utenfor Nøtterøy på øya Hui eller naboøya ca. 1970. Den ble funnet og formert en kort periode av Sanda Planteskole.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Beskrives som noe uregelmessig, brei/vid og kompakt i veksten. Utmerker seg ikke positivt i forhold til utenlandske sorter av samme type og ble derfor ikke satsa på av planteskolen.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Har ikke vært i produksjon på lenge. Morplante finnes ved planteskolen.

Thuja koraiensis 'Kjøle'

Dokumentasjon: Sanda (1983), J.E. Sanda (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Korea. Denne kultivaren er valgt ut av J.E. Sanda ved Sanda Planteskole av frømateriale fra Nordisk Arboretutvalgs ekspedisjon til Sør-Korea i 1976. Har vært markedsført siden ca. 1995.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Lite tre med pyramideforma vekst. Kultivaren utmerker seg med gjennomgående stamme og regelmessig vekst. Baret er meget lyst/hvitt på undersiden, og kultivaren får et blålig skjær. J.E. Sanda (pers.medd.) anslår at den trolig er herdig til sone 5.

Formering: Stiklingsformering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

5.2 Generativt formerte planteslag

5.2.1 Løvplanter

Acer platanoides Eidsvoll - Spisslønn Eidsvoll

Dokumentasjon: J.E. Holter (pers. medd.).

Opprinnelse: Spisslønn finnes viltvoksende i Europa og Vest-Asia til Turkestan og Afghanistan. I Norge er den vanlig på Sør- og Østlandet. Den er plantet og naturalisert langs kysten til Nordland. Denne frøkilden er et tre i Eidsvoll valgt ut av planteskolen Sven Myrvold A/S med tanke på å få en herdigere type for Romerike. Har vært på markedet siden siste halvdel av 1980-tallet og fram til nå. Er trolig på veg ut av markedet. Erstattet av andre frøkilder.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt med brei, avrunda krone. Barken er grå og furet. Håndnerva blad med fem spisse lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i endestilte halvskjermer på bar kvist. Avkom av denne frøkilden får gule høstfarger og har derfor ikke tilfredsstilt ønsket om rødlige høstfarger.

Trives best på varm plass med lett jord. Aktuell for parker, veganlegg, tun, naturområder og le.

Formering: Frøet må stratifiseres i om lag 12 uker for å spire. Spirevnen reduseres kraftig etter tørr lagring av frøet hos alle arter av *Acer*.

Tilgjengelighet: Har vært markedsført av norske planteskoler, men er nå trolig på veg ut av markedet.

Acer platanoides Fåberg - Spisslønn Fåberg

Dokumentasjon: Horntvedt (1981c), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Håbjørg (1979).

Opprinnelse: Spisslønn finnes viltvoksende i Europa og Vest-Asia til Turkestan og Afghanistan. I Norge er den vanlig på Sør- og Østlandet. Den er planta og naturalisert langs kysten til Nordland. Avkom etter importert frø fra Mellom-Europa har tidligere ofte fått store frostskafer, spesielt i innlandet og nordpå. Det har vært behov for norske frøkilder. Trefrøsentralen har levert norsk frø av spisslønn siden 1975, og det var ønskelig å kartlegge forskjeller i herdighet og tilvekst hos avkom for å konsentrere innhøstingen til en eller to kilder. Frøkilden Fåberg er et vilt bestand ved nordenden av Mjøsa. Frøplanter av disse er nå etablert på Sauherad.

Utprøving: Var med i daglengdestudier ved UMB (Håbjørg 1979). UMB utførte også utprøving av denne frøkilden i perioden 1977-1981 (Horntvedt 1981c). Den foregikk på 3 steder; ved UMB i Ås, Bioforsk Løken (500 m o.h) i Valdres og daværende Statens gartnerskole Staup ved Levanger. 10 norske frøkilder og en dansk ble sammenligna. Anbefalingen er gjort på grunnlag av vurdering av overvintringsevne/frostskafer og tilvekst. Figurer er vist over resultatene vinteren 1980/81. Konklusjonen på studien var at frøkildene Fåberg og Nes var de mest herdige. Fåberg hadde best tilvekst både på Ås og i Levanger.

Det er også gjort en begrensa avkomsprøving ved Sauherad (Bjerkestrand, pers. medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt med brei, avrunda krone. Barken er grå og furet. Håndnerve blad med fem spisse lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i endestilte halvskjermer på bar kvist. Trives best på varm plass med lett jord. Aktuell for parker, veganlegg, tun, naturområder og le.

Denne frøkilden omtales som typisk for arten. Den har ensarta gul høstfarge og tilfredsstillende derfor ikke ønsket om røde høstfarger.

I følge Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989) kan denne frøkilden brukes til Troms.

Formering: Frøet må stratifiseres i om lag 12 uker for å spire. Spirevnen reduseres kraftig etter tørr lagring av frøet hos alle arter av *Acer*.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Acer platanoides Korsegården - Spisslønn Korsegården

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Håbjørg (1995).

Opprinnelse: Spisslønn finnes viltvoksende i Europa og Vest-Asia til Turkestan og Afghanistan. I Norge er den vanlig på Sør- og Østlandet. Den er planta og naturalisert langs kysten til Nordland. Denne frøkilden er et tre ved Vollebekk, Korsegården i Ås. I følge Håbjørg (1994) er dette treet planta og trolig av sørlig opphav.

Utprøving: Var med i et sammordisk prosjekt om kartlegging av genressurser i nordiske treslag på 1980-tallet ved UMB. Prosjektet viste at det var stor variasjon i spire-, etablerings- og ferdigvareprosent samt høyde mellom de 28 familiene av *A. platanoides* som var med i undersøkelsen. Bare tre mortrær gav homogene, friske avkom med så god etablering at de tilfredsstilte krava. Denne frøkilden skilte seg ut som den beste. En frøkilde fra Sommersæter, Trondheim og en fra Lillehammer trekkes også fram som akseptable i denne undersøkelsen. Også disse var trolig planta og av sørlig opphav. Ingen regional utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei, avrunda krone som blir 20-25 m høyt. Barken er grå og furet. Håndnerve blad med fem spisse lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i endestilte halvskjermer på bar kvist. Dette mortreet har vakre, rødoransje høstfarger. Avkommet skal også ha gode høstfarger.

Trives best på varm plass med lett jord. Aktuell for parker, veganlegg, tun og naturområder.

Formering: Frøet må stratifiseres i om lag 12 uker for å spire. Spirevnen reduseres kraftig etter tørr lagring av frøet hos alle arter av *Acer*.

Tilgjengelighet: Mortreet står fortsatt. Er under oppformering i norske planteskoler (L. Fiveland, pers.medd.).

Acer platanoides Sauherad - Spisslønn Sauherad

Dokumentasjon: E-plant Norge A.L. (2003), E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Spisslønn finnes viltvoksende i Europa og Vest-Asia til Turkestan og Afghanistan. I Norge er den vanlig på Sør- og Østlandet.

Den er planta og naturalisert langs kysten til Nordland. Denne frøkilden er tuntreet på Sauherad prestegård. Kom på markedet ca. 1980.

Utprøving: Ingen avkomsprøving.

Denne frøkilden blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Den er også med i en utprøving av 7 ulike frøkilder av arten som startet i 2002 på fem prøvesteder i Sverige og ett i Norge, Sven Myrvolds planteskole, Jessheim. E-gruppen i Sverige er ansvarlig for denne utprøvingen, og utprøvingens varighet planlegges til 7-8 år.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei, avrunda krone som blir 20-25 m høyt. Barken er grå og furet. Håndnerva blad med fem spisse lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i endestilte halvskjermer på bar kvist. Denne frøkilden skal ha akseptabelt avkom. Gul høstfarge, ellers typisk for arten.

Trives best på varm plass med lett jord. Aktuell for parker, veganlegg, tun, naturområder og le.

Formering: Frøet må stratifiseres i om lag 12 uker for å spire. Spirevnen reduseres kraftig etter tørr lagring av frøet hos alle arter av *Acer*.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Acer platanoides Vestby - Spisslønn Vestby

Dokumentasjon: T.J. Fiveland (pers. medd.), E-plant Norge A.L. (2003).

Opprinnelse: Spisslønn finnes viltvoksende i Europa og Vest-Asia til Turkestan og Afghanistan. I Norge er den vanlig på Sør- og Østlandet. Den er planta og naturalisert langs kysten til Nordland. Denne frøkilden er et ca. 100 år gammelt tre i Vestby. Planta, lokal proveniens. Utvalget er gjort av T.J. Fiveland, Blådike planteskole.

Utprøving: Er med i en utprøving av 7 ulike frøkilder av arten som startet i 2002 på fem prøvesteder i Sverige og ett i Norge, Sven Myrvolds planteskole, Jessheim. E-gruppen i Sverige er ansvarlig for denne utprøvingen. Utprøvingens varighet planlegges til 7-8 år.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei, avrunda krone som blir 20-25 m høyt. Barken er grå og furet. Håndnerva blad med fem spisse lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i endestilte halvskjermer på bar kvist. Trives best på varm plass med lett jord. Aktuell for parker, veganlegg, tun, naturområder og le.

Dette mortreet er valgt ut fordi det er et fint tre og fordi det har gode, rødlige høstfarger. God ferdigvareprosent.

Formering: Frøet må stratifiseres i om lag 12 uker for å spire. Spirevnen reduseres kraftig etter tørr lagring av frøet hos alle arter av *Acer*.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Acer pseudoplatanus Bodø - Platanlønn Bodø

Dokumentasjon: Erstad (1988), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Platanlønn finnes viltvoksende i Vest- og Mellom-Europa samt Vest-Asia. Her i landet har den naturalisert seg mange steder og regnes av mange botanikere som en invaderende art. Det har vært et godt kystre helt nordover til Troms. Problemet har vært uensarta avkom ved frøformering og lav ferdigvareprosent. Denne frøkilden fra Bodø var blant de beste som var prøvd i en familiestudie.

Utprøving: Var med i en utprøving av 14 norske frøkilder i regi av UMB i perioden 1983-1987. Frøkildene var spredt fra Grimstad i sør til Harstad i nord. 10 prøvesteder ble benytta, ikke alle ble plantet alle steder. Prøvesteder var: Ås, Biri, Løken i Valdres, Fedje i Hordaland, Ørlandet, Bø planteskole i Nordland, Ervik, Grytøy og Rå v/Harstad, samt Holt i Tromsø. Hensikten var å undersøke om arten danna klimarasen og å finne den best eigna frøkilden. Herdighet, høyde og helhet ble målt og bedømt. Det kunne ikke påvises utprega klimarasen i denne studien. Den konkluderer også med at frøkilde Bodø var blant de tre beste frøkildene i gjennomsnitt.

Beskrivelse/egenskaper: Tre som kan bli 25-30 m høyt med brei, avrundada krone. Avskallende stammebark. Bladene er motsatt stilte, håndnerva med fem butte lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i hengende klaser i mai-juni. Aktuell til tun, veganlegg, parker og som le. Foretrekker godt drenert jord. Typisk kystre, fryser tilbake i innlandsstrøk. H5iH7k i følge Hageselskapets sortslistes omtale av arten. Denne frøkilden var tiltenkt Nord-Norge. Det viste seg imidlertid at den ikke skilte seg nevneverdig fra frøkilde Trondheim. Den er derfor gått ut av markedet.

Formering: Høstsåing, må kaldstratifiseres i om lag 12 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverte frø. Har gått ut av sortimentet.

Acer pseudoplatanus Bogn - Platanlønn Bogn

Dokumentasjon: Folkvord Planter (pers. medd.).

Opprinnelse: Platanlønn finnes viltvoksende i Vest- og Mellom-Europa samt Vest-Asia. Her i landet har den naturalisert seg mange steder og regnes av mange botanikere som en invaderende art. Denne frøkilden fra Bogn er ett tre med fin krone som vokser i sjøkanten. Utvalget er gjort ved Folkvord Planter i Rogaland. Har vært markedsført siden ca. 2000.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Tre som kan bli 25-30 m høyt med brei, avrundada krone. Avskallende stammebark. Bladene er motsatt stilte, håndnerva med fem butte lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i hengende klaser i mai-juni. Aktuell til tun, veganlegg, parker og som le. Foretrekker godt drenert jord. Typisk kystre, fryser tilbake i innlandsstrøk. Denne antas å være salttolerant.

Formering: Høstsåing, må kaldstratifiseres i om lag 12 uker.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Acer pseudoplatanus Jæren - Platanlønn Jæren

Dokumentasjon/kilde: A. Sæbø (pers. medd.)

Opprinnelse: Platanlønn finnes viltvoksende i Vest- og Mellom-Europa samt Vest-Asia. Her i landet har den naturalisert seg mange steder og regnes av mange botanikere som en invaderende art. Platanlønn har vært

et godt kystre helt nordover til Troms. Frø fra denne frøkilden høstes fra trær som opprinnelig ble benytta i leplantinger på Bioforsk Særheim (Arne Sæbø, pers. medd.)

Utprøving: Ingen systematisk utprøving/ingen avkomsprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 25-30 m høyt med brei, avrunda krone. Avskallende stammebark. Motsatt stilte, håndnerva blad med fem butte lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i hengende klaser i mai-juni. Denne frøkilden skal være typisk for arten.

Lav ferdigvareprosent.

Aktuell til tun, veganlegg, parker og som le. Foretrekker godt drenert jord. Godt kysttre. H5iH7k i følge Hageselskapets sortslistes omtale av arten.

Formering: Høstsåing, må kaldstratifiseres i om lag 12 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Acer pseudoplatanus* Jæren - Platanlønn Jæren**

Dokumentasjon/kilde: T. Braut (pers. medd.)

Opprinnelse: Platanlønn finnes viltvoksende i Vest- og Mellom-Europa samt Vest-Asia. Her i landet har den naturalisert seg mange steder og regnes av mange botanikere som en invaderende art. Dette er en frøkilde i forvilla bestand av *Acer pseudoplatanus* på Jæren. Utvalget er gjort ved Tønnes Braut Plantesalg på Bryne, Jæren ca. 1990.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei, avrunda krone som blir 25-30 m høyt. Avskallende stammebark. Bladene er motsatt stilte, håndnerva med fem butte lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i hengende klaser i mai-juni. Aktuell til tun, veganlegg, parker og som le. Foretrekker godt drenert jord. Godt kysttre.

Avkom av denne frøkilden er som vanlig hos arten, men utmerker seg i følge produsent med bedre treform (gjennomgående stamme) enn andre frøklider på markedet. Relativt ensarta avkom, men noe variasjon forekommer.

Formering: Høstsåing, må kaldstratifiseres i om lag 12 uker.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Acer pseudoplatanus* Trondheim - Platanlønn Trondheim**

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Erstad (1988), Sæbø og Taksdal (1995).

Opprinnelse: Platanlønn finnes viltvoksende i Vest- og Mellom-Europa, samt Vest-Asia. Her i landet har den naturalisert seg mange steder og regnes av mange botanikere som en invaderende art. Det har vært et godt kystre helt nordover til Troms. Problemet har vært uensarta avkom ved frøformering og lav ferdigvareprosent. Det refereres til at planteskolefolk forteller at en plante prosent på ca. 30 er vanlig.

Denne herkomsten fra Trondheim viste seg noe bedre enn de øvrige som er prøvd i en familiestudie og benyttes derfor som frøkilde

Utprøving: Var med i en utprøving av 14 norske frøklider i regi av UMB i perioden 1983-1987. Frøklidene var spredt fra Grimstad i sør til Harstad i nord. 10 prøvesteder ble benytta, ikke alle ble plantet alle steder. Prøve-

steder var: Ås, Biri, Løken i Valdres, Fedje i Hordaland, Ørlandet, Bø planteskole i Nordland, Ervik, Grytøy og Rå v/Harstad, samt Holt i Tromsø. Hensikten var å undersøke om arten danna klimaraser og å finne den best egna frøkilden. Herdighet, høyde og helhet ble målt og bedømt. Det kunne ikke påvises utprega klimaraser i denne studien. Den konkluderer også med at frøkilde Trondheim var blant de tre beste frøkildene i gjennomsnitt, og med meget jevne resultater alle prøvesteder. Den gav imidlertid i følge testen heller ikke tilfredsstillende avkom med frøformering (for liten planteprosent).

Denne frøkilden var også med i et utvalgsarbeid for leplanter ved Plante-forsk Særheim forsknings-senter, Klepp i Rogaland i perioden 1990-1994. Den ble sammenligna med en sydtysk frøkilde. Vekst, antall greiner og helhet ble vurdert over fire vekstsesonger. Undersøkelsen konkluderer med at som leplanting der det bl.a. er ønskelig med mange greiner også nede på stammen, kom den relativt dårlig ut sammenligna med den tyske frøkilden.

Beskrivelse/egenskaper: Tre med brei, avrunda krone som blir 25-30 m høyt. Avskallende stammebark. Bladene er motsatt stilte, håndnerva med fem butte lapper. Blomstrer med gulgrønne blomster i hengende klaser i mai-juni. Aktuell til tun, veganlegg, parker og som le. Foretrekker godt drenert jord. Typisk kysttre, fryser tilbake i innlandsstrøk. H5iH7k i følge Hageselskapets sortslister (2005) omtale av arten.

Formering: Høstsåing, må kaldstratifiseres i om lag 12 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Acer tataricum ssp. *semenovii* Sauherad - Sibirlønn Sauherad

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Hansen og Zakariassen (1995), Pedersen et.al. (2003), <http://eplante.no>, E-plant Norge A.L. (2005).

Opprinnelse: Arten har sin naturlige utbredelse i Sentral-Asia, Kina, Korea og Japan. Denne frøkilden har sitt opphav i frø som kom til UMB på 1980-tallet fra Arboretum Mustila i Finland.

(E-plant Norge A.L. markedsfører den som *A. tataricum* ssp. *ginnala* Sauherad).

Utprøving: Avkomsprøving av denne ble satt i gang i planteskolen ved UMB sammen med en rekke andre frøkilder av *Acer tataricum*. De 15 beste individene fra frøkilde Mustila fra denne utprøvingen ble flytta til Sauherad og fungerte som frøkilde.

På UMB var denne frøkilden i perioden 1990-1994 med i et nytt familieutvalg som gjorde den enda mer ensartet (Hansen og Zakariassen 1995). Her ble de 7 (av de totalt 15) beste morindividene med hensyn på spireprosent, vekst, forgreining, vinterskader og høstfarger, plukket ut for å utgjøre den nye norske frøkilden. Det danner grunnlaget for frøkilden Sauherad.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet hos denne frøkilden vurdert årlig (Pedersen et.al. 2003). Resultatene viste at den hadde meget god helhet, men dekket bare middels godt etter to år. Etter 3-4 år dekket den svært godt.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers. medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Fint forgreina busk som blir inntil 3 m høy. Den har et sirlig, skinnende grønt bladverk med dype innskjæringer.

Kremhvite, duftende blomster i halvskjermer. Frøene får røde vinger under modning. Om høsten får bladverket skinnende høstfarger i røde nyanser. Trives best og får best høstfarger i lett jord på en solrik vokseplass. Den får ikke like fine høstfarger ved kysten. I innlandet kan unge planter få noe toppfrost. E-plant Norge A.L. tilrår H6.

Det er ikke registrert skadegjørere av betydning. Aktuell å bruke som skjermplanting, men også som solitær i små hager. E-plante.

Formering: Frøet krever 12-16 uker kaldstratifisering for å spire.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Aesculus hippocastanum Sauherad - Hestekastanje/ Parkhestekastanje Sauherad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i fjellområdene på Balkan. Naturalisert her til lands i lavlandet til Nordland. Denne frøkilden er fire innplanta eksemplarer ved Sauherad kirke.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving/ingen avkomsprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt, med brei krone. Store klebrige knopper og 5-7-kobla blad. Hvite-røde blomster i store, opprette topper i mai-juni. Gul-oransje høstfarger. Mest aktuell som solitærtre, i parker og tun. Trives best på en solrik plass med dyp, næringsrik jord.

Formering: Høstsåing, kaldstratifisering i 12-16 uker. Frøet tåler lagring dårlig.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Alnus glutinosa Jæren - Svartor Jæren

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Svartor er viltvoksende i Europa til Kaukasus og Sibir, samt i Nord-Afrika. Svartoras utbredelse i Norge strekker seg nord til Snåsa. Ellers finner vi den langs vassdrag i lavlandet østafjells og langs kysten til Trøndelag. Den vokser gjerne på næringsrik sumpmark. Denne frøkilden er et bestand ved en elv ved Brusand på Jæren.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving/ingen avkomsprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Det blir et middels stort til stort tre (15-20 m), med vakkert mørk grønt og glinsende bladverk uten høstfarge. Svartor er en karakterplante langs vann og bekkedar, spesielt i Sør-Norge. Tåler å stå fuktig, men får også god utvikling på opplendt jord. Bruksområder er flere; som solitærtre, til leplanting langs kysten og i naturlandskap. Denne frøkilden var primært tiltenkt leplantinger.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling, men spiringen blir bedre etter 2-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Alnus glutinosa* Sauherad - Svartor Sauherad**

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), <http://eplante.no>. **Opprinnelse:** Svartor er viltvoksende i Europa til Kaukasus og Sibir, samt i Nord-Afrika. Svartoras utbredelse i Norge strekker seg nord til Snåsa. Ellers finner vi den langs vassdrag i lavlandet østafjells og langs kysten til Trøndelag. Den vokser gjerne på næringsrik sumpmark. Denne frøkilden som er gitt navnet Sauherad, er et meget pent bestand langs nordenden av Norsjø i Telemark. Den er nå etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Utprøving: Ingen avkomsprøving.

Blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Det blir et middels stort til stort tre (15-20 m), med vakkert, mørk grønt og glinsende bladverk uten høstfarge. Svartor er en karakterplante langs vann og bekkefar, spesielt i Sør-Norge. Tåler å stå fuktig, men får også god utvikling på opplendt jord. Bruksområder er flere; som solitærtre, til leplanting langs kysten og i naturlandskap. Denne frøkilden skal kunne brukes til og med Trøndelag. E-plante Norge A.L. angir herdighetssone 5. E-plante.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling, men spiringen blir bedre etter 2-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Alnus incana* Byneset - Gråor Byneset**

Dokumentasjon: Håbjørg (1979), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Sæbø og Taksdal (1995), E. Bjerkestrand (pers.medd.).

Opprinnelse: Gråor er en variabel art og finnes viltvoksende i Europa og Kaukasus. I Norge er den viltvoksende over det meste av landet vårt. Denne frøkilden høstes det frø fra på Byneset i Trondheim.

Utprøving: Frøkilden som vokser på Byneset skal ha vært med i flere forsøk og har vist seg som en fleksibel frøkilde som kan dyrkes over det meste av landet til kyststrøk av Troms (Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap 1989).

Den var også med i et utvalgsarbeid for leplanter ved Planteforsk Særheim forskningscenter, Klepp i Rogaland i perioden 1990-1994. Den ble sammenlignet med en dansk frøkilde. Vekst, antall greiner og helhet ble vurdert over fire vekstsesonger. Undersøkelsen konkluderer med at som leplanting var Byneset noe bedre. Denne hadde sterkere forgreining både nede og oppe. Begge hadde meget god helhetskarakter.

Beskrivelse og egenskaper: 8-10 m høyt tre med glatt, grå stamme. Kjegleforma krone eller krattdannende busk. Bladverket er matt grønt, og den får ikke høstfarge. Gråoras evne til nitrogenfiksering og dens raske etablering, også under vanskelige jordforhold, gjør den nyttig i sammenhenger som for eksempel revegetering på steintipper, på vanskelige masser i vegskråninger og rasområder.

Gråor er en daglengdeavhengig art (Håbjørg 1979), bruk av riktig frøkilde er derfor viktig. Frøkilde Byneset ble anbefalt for Vestlandet, Trøndelag til Troms. På Østlandet anbefales frøkilde Sauherad (Norsk planteskollelag/Det norske hageselskap 1989).

Formering: Frøet spirer uten stratifisering, men spiringen blir bedre etter 2-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø. Denne frøkilden som høstes på Byneset, er på veg ut av markedet. Frø fra et bestand i Stjørdal vil erstatte Byneset.

Alnus incana Malangen - Gråor Malangen

Dokumentasjon: K. Dragland (pers. medd.).

Opprinnelse: Gråor er en variabel art og finnes viltvoksende i Europa og Kaukasus. I Norge er den viltvoksende over det meste av landet vårt.

Denne frøkilden er et fint naturbestand i Malangen. Frøkilden er valgt ut av K. Dragland ved Draglands Planteskole. Bakgrunnen var at frøkilde Byneset ikke var god nok for Troms.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Lite tre med glatt, grå stamme. Kjegleforma krone. Bladverket er matt grønt. Gråoras evne til nitrogenfiksering og dens raske etablering også under vanskelige jordforhold, gjør den nyttig i sammenhenger som for eksempel revegetering på steintipper, på vanskelige masser i vegskråninger og rasområder. Gråor er en daglengdeavhengig art, bruk av riktig frøkilde er derfor viktig. Denne frøkilden er tiltenkt Troms.

Formering: Frøet spirer uten stratifisering, men spiringen blir bedre etter 2-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Alnus incana Sauherad - Gråor Sauherad.

Dokumentasjon: Norsk planteskollelag/Det norske hageselskap (1989), <http://eplante.no>. **Opprinnelse:** Gråor er en variabel art og finnes viltvoksende i Europa og Kaukasus. I Norge er den viltvoksende over det meste av landet vårt. Denne frøkilden er et pent bestand i Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: 8-10 m høyt tre med glatt, grå stamme. Kjegleforma krone eller krattdannende busk. Bladverket er matt grønt, og den får ikke høstfarge. Gråoras evne til nitrogenfiksering og dens raske etablering også under vanskelige jordforhold, gjør den nyttig i sammenhenger som for eksempel revegetering på steintipper, på vanskelige masser i vegskråninger og rasområder.

Gråor er en daglengdeavhengig art, og bruk av riktig frøkilde er derfor viktig. Frøkilde Byneset ble anbefalt for Vestlandet, Trøndelag til Troms. På Østlandet anbefales frøkilde Sauherad (Norsk planteskollelag/Det norske hageselskap 1989).

Formering: Frøet spirer uten stratifisering, men spiringen blir bedre etter 2-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Alnus sinuata* Jæren** - Sitkaor Jæren**Dokumentasjon:** E. Bjerkestrand (pers. medd.), J. I. Lima (pers. medd.).**Opprinnelse:** Arten er viltvoksende fra California til Alaska. Denne frøkilden stammer fra frø høsta i Rogaland Arboret. Til Rogaland Arboret kom den som småplanter fra forsøksmateriale på UMB. Dette materialet stammer igjen fra naturinnsamla materiale i Alaska, Sitka, Girwood (60°N). Frøkilden er nå etablert på Sauherad.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse og egenskaper:** Tett busk med opprette greiner/lite tre som kan bli 5-10 m høyt med smal krone. Bladene er lys grønne, spisse, med blank underside. Velduftende bladverk. Aktuell til le, som skjermplanting og pionerplanting. Nøysom plante som tåler både tørke og fuktig jord. Den er vindsterk og tolerant overfor saltrokk i kystnære områder, og skal ha utvikla seg svært bra i Rogaland Arboret (J.I. Lima pers.medd.). Det er i følge E. Bjerkestrand (pers. medd.) en del variasjon i materialet.**Formering:** Frøet spirer uten stratifisering, men spiringen blir bedre etter 2-4 uker kaldstratifisering.**Tilgjengelighet:** Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.Alnus viridis* Jæren** - Grønnor Jæren**Dokumentasjon:** Bjerkestrand (pers. medd.).**Opprinnelse:** Grønnor er viltvoksende i Alpene. Denne frøkilden er et bestand av importerte leplanter på Bioforsk Særheim, Jæren.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving/ingen avkomsprøving.**Beskrivelse og egenskaper:** Breivokst busk som blir 1,5-2,5 m høy. Små, matt grønne tilspissa blad. Nøysom plante som er aktuell til le, skjermplanting, fri hekk og pionerplanting.**Formering:** Frøet spirer uten forbehandling, men spiringen blir bedre etter 2-4 uker kaldstratifisering.**Tilgjengelighet:** Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.***Amelanchier alnifolia* Alvdal** - Heggsøtmispel Alvdal**Dokumentasjon:** <http://eplante.no>, Pedersen et al. (2003).**Opprinnelse:** Arten har sin naturlige utbredelse i det nordvestlig Nord-Amerika. Opprinnelsen til denne frøkilden er frø fra Canada som ble sendt ut på prøving fra UMB til 48 steder i Norge i åra 1957-60. Frøkilde Alvdal ble valgt ut på bakgrunn av denne utprøvingen. Den er nå etablert på Sauherad.**Utprøving:** I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet for denne frøkilden vurdert årlig. Resultatene viste at den oppnådde svært god helhet, men dekket dårlig etter 2 år (Pedersen et al. (2003).Den blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).**Beskrivelse og egenskaper:** 2-3 m høy busk med grasiøs, tett og opprett vekst. Hvite, duftende blomster samtidig med bladsprett i mai. Blå, spise-lige frukter som også er ettertrakta av fugler. Strålende gul høstfarge.

Frøkilden gir erfaringsmessig et relativt ensarta avkom. Nøysom med hensyn på jord, tåler også skygge. Verdifull til hekker, gruppeplantinger og som solitær.

Overvinterer sikkert i alle klimasoner (H8) i følge <http://eplante.no>. E-plante.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres 16-20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Amelanchier spicata Moelv - Junisøtmispel Moelv

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Pedersen et al. (2003), <http://eplante.no>, E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i det nordøstlige Nord-Amerika.

Denne frøkilden stammer fra en planting i Moelv i Hedmark. Dette plantematerialet var trolig blitt spredd fra Statens gartner-og blomsterdekortørskole Vea. Frøkilden er nå etablert på Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk avkomsprøving, men får erfaringsmessig meget ensarta avkom. Godkjent som E-plante med bakgrunn i lang erfaring med dette plantematerialet.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet for denne frøkilden vurdert årlig. Resultatene viste at den oppnådde svært god helhet, men dekket relativt dårlig etter 2 år (Pedersen et al. (2003).

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Har en typisk opprett, spesielt slank vokseform. På Østlandet blir den 3-4 (5) m høy og 1-1,5 m bred. Den er frisk, blomstrer tidlig og rikt med hvite blomster i klaser. Fine, gulrøde-røde høstfarger i september og løvfall midt i oktober på Østlandet. Mørkeblå-svarte, spiselige frukter som er ettertrakta av fugler. Tåler skygge, men blir finest i sol. Nøysom og frisk. Meget godt egna til hekk, både fri og klippet. Også velegna til gruppeplanting som skjerm og fargeinnslag. Bruksområde er stort, den anbefales for hele Sør-Norge og nordover til kysten i Sør-Troms. I følge E. Bjerkestrand (pers.medd.) trolig best utvikling i innlandsklima. H7-8. E-plante.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres 16-20 uker for å spire.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Aralia elata Sauherad - Høstalaria Sauherad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Høstalaria finnes viltvoksende i det østlige Sibir, Kina, Korea og Japan. Finnes også forvilla i østlige deler av Nord-Amerika.

Denne frøkilden er en frøplante fra Koreaekspedisjonen i 1976 (Nordisk Arboretutvalg) (aksesjonsnr. 124) planta i egen hage i Sauherad og brukt som frøkilde (Bjerkestrand, pers. medd.).

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Fåstamma busk eller lite tre, 3-5 m høyt. Bladene er dobbelt finna. Stamme og kvist er tett torna. Blomstrer i sep-

tember-oktober med gulhvite blomster i store, luftige topper. Små, purpursvarte frukter. Gule og røde høstfarger. Aktuell som frittstående eller i buskgrupper. Krever en varm, lun plass med veldrenert jord. Setter mange rotskudd. Har i følge Bjerkestrand (pers. medd.) lett for å få sop-pangrep i sår etter beskjæring og skader. Tiltrekker seg fugler. Ingen klimaskader er registrert i Sauherad og Bø.

Formering: Frøet trenger både varm- og kaldstratifisering. Det må ikke tørke ut under lagring.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Aronia melanocarpa* Moskva (NLH4) - Svartsurbær Moskva**

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Pedersen et al. (2003), E-plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Viltvoksende i østlige deler av Nord-Amerika. Frømateriale av varieteten *streptocarpa* ble henta av J.E. Sanda i Pometet, København. Opprinnelig hadde den kommet fra Botanisk Hage i Moskva. Den har vist seg så ensarta ved frøformering at den antas å være apomiktisk.

Utprøving: I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet for denne frøkilden vurdert årlig. Resultatene viste at den oppnådde svært god helhet og meget god dekningsgrad etter 2 år (Pedersen et al. 2003).

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Dette er en middels breivokst busk, 1,5 til 2,5 m høy. Løvet er mørkt grønt, glatt og fintanna. Blomstene som sitter sammen i knipper, er hvite med røde prikker innerst på kronbladene. Den er frisk og får meget vakre, mørk røde høstfarger. Frukten er svarte og henger lenge på. Spiselige frukter. Trives i sol og halvskygge. Aktuell som fri hekk, i rabatter, skråninger og som frittstående.

Det rapporteres om at den har overvintret uskadd 500 m o.h. i Valdres, i Oppdal og i Sør-Troms. E-plante.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i 12-16 uker for å spire.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Berberis thunbergii* f. *atropurpurea* Sauherad - Rødblada høstberberis Sauherad**

Dokumentasjon/Kilde: E.Bjerkestrand (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Utgangspunktet for denne frøkilden er et utvalg gjort av E. Holte, Skotselv. Det er seinere gjort et familieutvalg ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad som danner grunnlaget for denne frøkilden.

Utprøving: Familieutvalg på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Beskrivelse og egenskaper: Dette er en rødblada høstberberis med opprett vekst og noe overhengende greiner, 1-1,5 m høy. Skudda har kvasse, enkle torner. Små, gule blomster og mørk røde frukter. Trives best på solrik og veldrenert vokseplass. Aktuell som fri eller klipt hekk og som fargeinnslag blant grønne planter. Frøkilden ble valgt ut fordi den gav et

relativt ensarta avkom og var herdig. Det er likevel noe variasjon i avkommet.

Formering: Kaldstratifisering i 9-12 uker er nødvendig.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Berberis thunbergii Ås - Høstberberis Ås

Dokumentasjon: (Horntvedt 1981b), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Den har vært formert i norske planteskoler i mer enn 100 år, bl.a. i planteskolen ved UMB. En herkomst fra Ås med ukjent opprinnelse har i forsøk gitt herdingsere avkom enn de importerte frøkildene den ble testet mot. Trefrøsentralen har valgt å markedsføre denne frøkilden (Horntvedt 1981b). Avkom etter frøkilde Ås som er etablert i Sauherad, nyttes som frøkilde i dag.

Utprøving: Avkom av 5-9 frøkilder, derav 3 utenlandske, ble sammenligna 5 steder i landet i perioden 1975-1977; planteskolen ved UMB i Ås, Bioforsk Løken i Valdres, Statens gartnerskole Staup ved Levanger, Statens gartnerskole Rå ved Harstad, Sømna planteskole i Helgeland. Vinterskade og høstfarge ble registrert (Horntvedt 1981b). De norske frøkildene fikk høstfarge tidligere og hadde noe mindre vinterskader enn danske frøkilder. Det var ikke store forskjeller mellom de norske frøkildene. Utprøvingen gikk over få år.

Denne arten var også med i en familiestudie i et større samnordisk prosjekt etter initiativ fra Nordisk genbank for kartlegging av genressurser (Håbjørg 1994). Testene viste stor variasjon i spireprosent, etableringsprosent og høyde. Studien ble avsluttet uten at det ble valgt ut noen ny frøklde pga. stor planteutgang under vintrene på 80-tallet.

Beskrivelse og egenskaper: Busk med opprett vekst og noe overhengende greiner, 1-1,5 m høy. Skudda har kvasse, enkle torner. Små, gule blomster og røde frukter. Sterke røde, oransje og gule høstfarger. Trives best på solrik og veldrenert vokseplass. Aktuell som fri eller klipt hekk. Det er stor variasjon i avkommet hos denne frøkilden. Det er liten interesse for denne arten i dagens marked.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i 9-12 uker. Spirer godt etter høst-såing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Betula nana Aunfjell - Dvergbjørk Aunfjell

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dvergbjørk er viltvoksende i nordlige deler av Europa, Asia, Nord-Amerika og på Grønland. Her i landet er den vanlig i fjellet i hele landet. Finnes også spredte forekomster på myrområder i lavlandet. Denne frøkilden er et naturlig bestand som høstes på Aunfjell ved Harstad.

Utprøving: Ingen utprøving/ingen avkomsprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Dvergbusk med krypende til opprett vekst, 0,5-1 m høy. Små, runde og rundtanna blad. Gule og oransje høstfarger. Trives best på næringsfattig, humusrik jord. Aktuell for naturtomter, my-

rer og fjellhager. Denne frøkilden er tiltenkt naturområder. Det er naturlig variasjon i materialet.

Formering: Spirer uten stratifisering, men frøet må ha tilgang til lys. 3-4 uker kaldstratifisering gir bedre spiring.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Betula nana* Fokstua** - Dvergbjørk Fokstua

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dvergbjørk er viltvoksende i nordlige deler av Europa, Asia, Nord-Amerika og på Grønland. Her i landet er den vanlig i fjellet i hele landet. Det finnes også spredte forekomster på myrområder i lavlandet. Denne frøkilden er et naturlig bestand som høstes på Fokstua på Dovre.

Utprøving: Ingen utprøving/ingen avkomsprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Dvergbusk med krypende til opprett vekst, 0,5-1 m høy. Små, runde og rundtanna blad. Gule og oransje høstfarger. Trives best på næringsfattig, humusrik jord. Aktuell for naturtomter, myrer og fjellhager. Denne frøkilden er tiltenkt naturområder. Det er naturlig variasjon i materialet.

Formering: Spirer uten stratifisering, men frøet må ha tilgang til lys. 3-4 uker kaldstratifisering gir bedre spiring.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Betula nana* Trysil** - Dvergbjørk Trysil.

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dvergbjørk er viltvoksende i nordlige deler av Europa, Asia, Nord-Amerika og på Grønland. Her i landet er den vanlig i fjellet i hele landet. Det finnes også spredte forekomster på myrområder i lavlandet. Denne frøkilden er et naturlig bestand som høstes i Trysil.

Utprøving: Ingen utprøving/ingen avkomsprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Dvergbusk med krypende til opprett vekst, 0,5-1 m høy. Små, runde og rundtanna blad. Gule og oransje høstfarger. Trives best på næringsfattig, humusrik jord. Aktuell for naturtomter, myrer og fjellhager. Denne frøkilden er tiltenkt naturområder. Det er naturlig variasjon i materialet.

Formering: Spirer uten stratifisering, men frøet må ha tilgang til lys. 3-4 uker kaldstratifisering gir bedre spiring.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Betula pendula* Bogstad** - Hengebjørk Bogstad

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Håbjørg (1995), E-plant Norge A.L. (2003).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og Marokko, østover til Lilleasia og Ural. I Norge er den vanlig i lavlandet nordover til Nord-Trøndelag. Spredte bestand helt til Pasvikdalen. Denne frøkilden er et innplanta tre på Bogstad golfbane, Oslo, valgt ut av A. Håbjørg, UMB.

Utprøving: Var med i en familiestudie i regi av UMB av 33 familier av hengebjørk innsamla på Østlandet og i Trøndelag. 10% (3) av mortrærne i studien gav et homogent, dyrkingsvillig og sykdomsfritt avkom. Bogstad var en av de tre, og disse ble deretter testa videre i regionale utprøvinger i perioden 1987/89-1993 på 5 steder med karakteristiske klimatyper for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde. Tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert, ble benyttet; Rogaland arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik i Harstad, UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres. Helhet og høyde ble bedømt og presentert. Frøkilde Bogstad hadde god til meget god helhet, god vekst og ingen utgang alle dyrkingssteder. Den ble anbefalt til oppformering på bakgrunn av denne studien (Håbjørg 1994).

Denne frøkilden er også med i en utprøving i regi av E-plant Norge A.L. i samarbeid med UMB. 5 frøkilder, derav 2 utenlandske (E-plant Sverige), testes på 3 prøvesteder; Ås UMB, Dømmesmoen HiA, Grimstad og Mellbye planteskole, Nes. Utprøvingen starta i 2003 og første del av prøvingen vil gå til 2006. Hensikten med undersøkelsen i denne perioden er å evaluere utviklingen hos trærne, samt frøkildenes jevnhet. Maksimal observasjonstid antas å bli 8 år.

Denne frøkilden blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Frodig tre som kan bli 20-25 m høyt med slank krone og hengende smågreiner. Unge skudd er tett besatt av vorter. Bladene er tilnærma trekanta og dobbelt sagtanna. Hvit stamme. Denne frøkilden skal være lett å produsere.

Trives på varm voksepass, gjerne næringsfattig jord. Aktuell som frittstående tre i hager og parker, til skogholt og i veganlegg.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Betula pendula Os - Hengebjørk Os

Dokumentasjon: M.K. Hauge (pers. medd.), E-plant Norge A.L. (2003).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og Marokko, østover til Lilleasia og Ural. I Norge er den vanlig i lavlandet nordover til Nord-Trøndelag. Spredte bestand helt til Pasvikdalen. Dette utvalget er foretatt ved M. Hauges planteskole og hagesenter, Os i Hordaland. Mortreet ble funnet i vill bestand ca. 1920 og flytta inn på kirkegården på Os i 1927. Det opprinnelige treet er nå borte. Det er valgt ut et avkom av denne med spesielt hengende greiner som benyttes som frøkilde. Har vært på markedet i ca. 20 år.

Utprøving: Er med i en utprøving i regi av E-plant Norge A.L. av 5 ulike frøkilder av *B. pendula*, derav 3 norske, på 3 prøvesteder; Dømmesmoen HiA i Grimstad, UMB i Ås og Mellbyes planteskole, Nes. Denne frøkilden blir bare evaluert på UMB, Ås. Første del av prøvingen regnes å ta 3-4 år (2003/2004-2006). Utviklingen hos trærne og frøkildenes jevnhet evalueres. Maksimal observasjonstid 8 år.

Beskrivelse og egenskaper: Arten kan bli 20-25 m høyt med slank krone og hengende smågreiner. Unge skudd er tett besatt av vorter. Bladene er tilnærma trekanta og dobbelt sagtanna. Denne frøkilden beskrives som et frodig tre med godt hengende greiner og hvit stamme. Avkommet utmerker seg med god vekst og friskere bladverk. Soppangrepene skal være svakere og komme seinere enn vanlig på denne arten på Vestlandet. Hauge (pers. medd.) omtaler den som et godt og friskt utvalg for Vestlandet. Vekstavslutningen hos bjørk er daglengdeavhengig. Valg av riktig frøkilde er derfor meget viktig for et godt resultat i anleggene.

Trives på varm vokseplass, gjerne næringsfattig jord. Aktuell som frittstående tre i hager og parker, til skogholt og i veganlegg.

Formering:Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Betula pendula Pasvik - Hengebjørk Pasvik

Dokumentasjon: Håbjørg (1979), Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989),

E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og Marokko, østover til Lilleasia og Ural. Den nordligste utbredelsen av hengebjørk stopper i Saltdalen i Nordland inntil vi finner den igjen i Pasvik i Finnmark. Denne frøkilden som finnes i Nyrud i Pasvikdalen, er regna som verdens nordligste, viltvoksende forekomst.

Utprøving: Var med i daglengdestudier ved UMB (Håbjørg 1979). Det er ellers ikke dokumentert noen systematisk utprøving av denne frøkilden, men det rapporteres at den har utvikla seg fint i Kvæfjord ved Harstad. Der har denne hatt like god vekst som frøkilde Rognan.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt med slank krone og hengende smågreiner. Unge skudd er tett besatt av vorter. Bladene er tilnærma trekanta og dobbelt sagtanna. Hvit stamme. Trives på varm voksepass, gjerne næringsfattig jord. Aktuell som frittstående tre i hager og parker, til skogholt og i veganlegg.

Vekstavslutningen hos bjørk er daglengdeavhengig. Valg av riktig frøkilde er derfor meget viktig for et godt resultat i anleggene. Bruksområde for denne frøkilden er Troms og Finnmark.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trenges 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverte frø i mange år, men den har gått ut av sortimentet.

Betula pendula Rognan - Hengebjørk Rognan

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og Marokko, østover til Lilleasia og Ural. Den nordligste utbredelsen av hengebjørk i Norge stopper i Saltdalen i Nordland inntil vi finner den igjen i Pasvik i Finnmark. Frøet av denne frøkilden høstes fra gamle trær ved Rognan Planteskole, delvis også av yngre avkom av disse i Rognan sentrum. Markedsført siden 1974 og mye brukt i Trøndelag, Nordland og Troms.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving, men langvarig erfaring.

Denne frøkilden blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse/egenskaper: 20-25 m høye trær med opprette hovedgreiner og hengende smågreiner. Unge skudd er tett besatt av vorter. Bladene er tilnærma trekanta og dobbelt sagtanna. Denne frøkilden har alle typiske karaktertrekk for arten, men det tar noe tid før den får hengekarakter.

Gule høstfarger. Aktuell som parktre, tuntre, allé og som masseplantning i anlegg. Trives best på lun og solrik vokseplass. H7.

Vekstavslutningen hos bjørk er daglengdeavhengig. Valg av riktig frøkilde er derfor meget viktig for et godt resultat i anleggene. E-plante.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Betula pendula Stange - Hengebjørk Stange

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), <http://eplante.no>, E-plant Norge A.L. (2003).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og Marokko, østover til Lilleasia og Ural. I Norge er den vanlig i lavlandet nordover til Nord-Trøndelag. Spredte bestand helt til Pasvikdalen. Frøkilden Stange er valgt ut fra flere hengebjørker på Stange i Hedmark. Den er samla inn av Statens skogfrøverk. Det refereres til at Aa. Langhammer har hatt den med i forsøk der den har vist så gode egenskaper at den er med i Trefrøsentralens tilbud til grøntanleggssektoren (Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989)).

Utprøving: Begrensa avkomsprøving på Sauherad (E. Bjerkestrand, pers.medd.).

Er med i en utprøving i regi av E-plant Norge A.L. i samarbeid med UMB. 5 frøkilder, derav 2 utenlandske (E-plant Sverige), testes på 3 prøvesteder; Ås UMB, Dømmesmoen HiA i Grimstad og Mellbye planteskole, Nes. Utprøvingen startet i 2003 og første del av prøvingen vil gå til 2006. Hensikten med undersøkelsen i denne perioden er å evaluere utviklingen hos trærne, samt frøkildenes jevnhet. Maksimal observasjonstid antas å bli 8 år.

Denne frøkilden blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse/egenskaper: 20-25 m høye trær med opprette hovedgreiner og hengende smågreiner. Unge skudd er tett besatt med vorter. Bladene er tilnærma trekanta og dobbelt sagtanna. Denne frøkilden har alle typiske karaktertrekk for arten. Hengekarakter kommer vanligvis først på eldre trær. En liten prosent får hengekarakter i ung alder. Relativt ensarta avkom. Aktuell som parktre, tuntre, allé og som masseplantning i anlegg. Trives best på solrik og lun vokseplass. I følge E-plant Norge A.L. herdig til sone 7.

Vekstavslutningen hos bjørk er daglengdeavhengig. Valg av riktig frøkilde er derfor meget viktig for et godt resultat i anleggene. E-plante.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Betula pubescens* Bore** - Dunbjørk Bore

Dokumentasjon/kilde: T. Braut (pers. medd.).

Opprinnelse: Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Dette er en frøkilde som høstes i viltvoksende bestand av *B. pubescens* på Jæren. Utvalget er gjort ved T. Braut Plantesalg på Bryne, Jæren ca. 1990.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Aktuell som frittstående eller gruppe i parker, hager og skogholt. Denne frøkilden er som vanlig hos arten, men utmerker seg i følge produsent med bedre treform/kroneform enn andre frøkilder på markedet. Relativt ensarta avkom.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Betula pubescens* Fureneset** - Dunbjørk Fureneset

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Denne frøkilden høstes i naturbestand.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Denne frøkilden er først og fremst tenkt brukt til leplantinger. Det er variasjon i materialet.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, har levert frø, men frøkilde Fureneset er gått ut av sortimentet pga. problemer med å få høsta frø.

***Betula pubescens* Harstad** - Dunbjørk Harstad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Denne frøkilden høstes i naturbestand i Harstad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Denne frøkilden er først og fremst tenkt brukt til leplantinger. Det er variasjon i materialet.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Betula pubescens* Jæren** - Dunbjørk Jæren

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Denne frøkilden høstes i naturbestand på Jæren.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Denne frøkilden er først og fremst tenkt brukt til leplantinger. Det er variasjon i materialet.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Betula pubescens* Kvæfjord** - Dunbjørk Kvæfjord

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Denne frøkilden høstes i naturbestand.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Denne frøkilden er først og fremst tenkt brukt til leplantinger. Det er variasjon i materialet.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Betula pubescens* Løten** - Dunbjørk Løten**Dokumentasjon:** Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).**Opprinnelse:** Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Denne frøkilden høster Statens skogfrøverk frø av på naturbestand på Løten. Den er beregna for bruk i det indre østlandsområdet.**Utprøving:** Begrensa avkomsprøving på Sauherad (E. Bjerkestrand, pers.medd.).Blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnetthet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).**Beskrivelse og egenskaper:** Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Aktuell som frittstående eller gruppe i parker, hager og skogholt.**Formering:** Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.**Tilgjengelighet:** Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.Betula pubescens* Moberg** - Dunbjørk Moberg**Dokumentasjon:** M.K. Hauge (pers. medd.)**Opprinnelse:** Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Dette er et utvalg gjort ved M. Huges planteskole og hagesenter på Os i Hordaland. Frøkilden er et meget gammelt tre i vill bestand på Moberg, Os. Har vært markedsført i 10-15 år.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse og egenskaper:** Tre med opprett vekst og slank krone, vanligvis 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Aktuell som frittstående eller gruppe i parker, hager og skogholt.

Mortreet utmerker seg med en spesielt stor og frodig krone. Avkommet skal utmerke seg med god vekst og friskere bladverk. Soppangrepene skal være svakere og kommer seinere enn vanlig på denne arten på Vestlandet (M.K. Hauge pers. medd.). Omtales som et godt utvalg for Vestlandet.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.**Tilgjengelighet:** Markedsføres av norske planteskoler.***Betula pubescens* Romsdal** - Dunbjørk Romsdal**Dokumentasjon:** E. Bjerkestrand (pers. medd.).**Opprinnelse:** Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Denne frøkilden høstes i naturbestand i Romsdal.**Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.**Beskrivelse og egenskaper:** Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Denne frøkil-

den er først og fremst tenkt brukt til leplantinger. Det er variasjon i materialet.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Betula pubescens* Rundhaug** - Dunbjørk Rundhaug

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Dunbjørk (*B. pubescens* ssp. *pubescens*) er viltvoksende i Skandinavia, Mellom-Europa og Vest-Sibir. Formrik art som i Norge er vanlig i lavlandet og nordover til fjordstrøk i Finnmark. Denne frøkilden er trær på Rundhaug i Målselv i Troms.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving, men det nevnes at man har lang erfaring med den som et godt tre.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprett vekst og slank krone, 10-15 m høyt. Unge skudd er dunhåra. Gule høstfarger. Nøysom. Aktuell som frittstående eller gruppe i parker, hager og skogholt. Denne frøkilden har vært markedsført siden 1974. Basert på erfaring ble det anbefalt et bruksområde fra Trøndelag til gode klimaområder i Vest-Finnmark.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling dersom det har tilgang på lys, ellers trengs 3-4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Har gått ut av sortimentet til Trefrøsentralen, erstattes av frøkilde Harstad.

***Betula pubescens* ssp. *tortuosa* Valdres** - Fjellbjørk Valdres.

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Fjellbjørk er viltvoksende i de nordlige delene av Skandinavia, Skottland og på Island og Grønland. Her i Norge finner vi den i fjellskog, i nord og på Finnmarksvidda. Denne frøkilden er et bestand i Valdres.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Oftest et flerstamma tre eller busk og sjelden med rett stamme. Naturlig variasjon i materialet. Tiltenkt for planting etter inngrep i natur/hyttebygging. Ujevn tilgang på frø.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Calluna vulgaris* Harstad** - Røsslyng Harstad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Nord- og Vest-Europa, Sibir og vestlige deler av Nord-Amerika. I Norge er den vanlig i hele landet til over skoggrensa. Frøkilde Harstad høstes på Aunfjell.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving

Beskrivelse og egenskaper: Dvergbusk med nedliggende greiner og opprette skudd. Blir 0,1-0,5 m høye. Bladene er alltidgrønne, små og motsatt stilte på sterkt forgreina kvist. Blomstrer med rosa, rødilla eller sjeldnere hvite blomster i endestilte klaser i juli-september. Nøysomme planter som liker sol og kalkfattig mold eller sandjord. Aktuell på naturtomter og i fjellhager.

Denne frøkilden høstes fra et normalt, viltvoksende bestand med variasjon.

Formering: Kaldstratifisering i 16-20 uker eller GA-behandling er nødvendig. Frøet kan lagres over tid.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Calluna vulgaris* Lifjell** - Røsslyng Lifjell

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Nord- og Vest-Europa, Sibir og vestlige deler av Nord-Amerika. I Norge er den vanlig i hele landet til over skoggrensa. Frøkilde Lifjell høstes på Lifjell, ca. 900 m o.h.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Dvergbusk med nedliggende greiner og opprette skudd. Blir 0,1-0,5 m høye. Bladene er alltidgrønne, små og motsatt stilte på sterkt forgreina kvist. Blomstrer med rosa, rødlilla eller sjeldnere hvite blomster i endestilte klaser i juli-september. Nøysomme planter som liker sol og kalkfattig mold eller sandjord. Aktuell på naturtomter og i fjellhager.

Denne frøkilden høstes fra et normalt, viltvoksende bestand med variasjon.

Formering: Kaldstratifisering i 16-20 uker eller GA-behandling er nødvendig. Frøet kan lagres over tid.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Calluna vulgaris* Sauherad** - Røsslyng Sauherad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Nord- og Vest-Europa, Sibir og vestlige deler av Nord-Amerika. I Norge er den vanlig i hele landet til over skoggrensa. Frøkilde Sauherad høstes ca. 130 m o.h. i Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Dvergbusk med nedliggende greiner og opprette skudd. Blir 0,1-0,5 m høye. Bladene er alltidgrønne, små og motsatt stilte på sterkt forgreina kvist. Blomstrer med rosa, rødlilla eller sjeldnere hvite blomster i endestilte klaser i juli-september. Nøysomme planter som liker sol og kalkfattig mold eller sandjord. Aktuell på naturtomter og i fjellhager.

Denne frøkilden høstes fra et normalt, viltvoksende bestand med variasjon.

Formering: Kaldstratifisering i 16-20 uker eller GA-behandling er nødvendig. Frøet kan lagres over tid.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Caragana arborescens* Sauherad** - Sibirertebusk Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.)

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Sibir og Mandsjuria. Opprinnelsen til denne frøkilden er en hekk i en privathage i Sauar, Sauherad.

Utprøving: Utprøving på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Beskrivelse og egenskaper: Busk som kan bli 3-4 m høy med vaseforma, opprett vekst. Ørebladtorner og finna blad. Blomstrer med gule erteblomster i små knipper. Aktuell til hekk, som le eller frittstående. Nøysom og tåler mye tørke.

Denne frøkilden gir relativt variabelt avkom. Bjerkestrand (pers. medd.) anser videre utvalg av liten interesse på grunn av liten etterspørsel og problemer med meldugg.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Carpinus betulus* Sauherad** - Europaagnbøk Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og Lilleasia. Nordgrense for viltvoksende bestand er Sør-Sverige og Danmark. Finnes forvilla her i landet. Denne frøkilden er avkom av parktrær ved UMB. Frøkilden er etablert på Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Flerstamma, middels store trær, 8-10 m høye. Brei, kjegleforma krone. Smalt eggforma, fintanna blad som får gul høstfarge. Nøysom plante som tåler noe skygge. Tre eksemplarer av denne frøkilden har stått ca. 25 år i Sauherad uten frostskafer og med god utvikling.

Aktuell som frittstående og som klipt hekk. Setter rikelig med frø anna hvert år.

Formering: Frøet trenger 16-20 uker varmstratifisering etterfulgt av tilsvarende periode med kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Cercidiphyllum japonicum* Frogner** - Japanhjertetre Frogner

Dokumentasjon: L. Simensen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten finnes viltvoksende i Japan og vestlige deler av Kina. Opprinnelsen til denne frøkilden er et tre som stod i Frognerparken. Engebråten Planteskole, Park og Idrett, Oslo kommune har valgt den ut og oppformert den fra begynnelsen av 1990-tallet. Det opprinnelige treet er nå borte og det høstes fra avkom av dette.

Utprøving: Denne frøkilden blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Tre med en eller flere stammer som kan bli 10-12 m høyt. Særbu. Blomstrer på bar kvist. Vakkert røde blad om våren og røde og gule høstfarger.

Denne frøkilden skiller seg ikke nevneverdig fra frøkilde Gøteborg når det gjelder høstfarge og vekst (L. Simensen pers.medd.). Det er noe variasjon i avkommet hos begge. Denne frøkilden er trolig på veg ut av markedet.

Aktuell som frittstående i hager og parker. Trives best på lun og solrik vokseplass med moldrik, veldrenert jord.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i 12-16 uker.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler, men er trolig på veg ut av markedet.

***Chaenomeles japonica* Sauherad** - Småildkvede Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Japan. Opprinnelsen til denne frøkilden er frø fra en planting i en privathage i Åfarnes i Romsdal. Frøkilden er etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Utprøving: Prøvd ut på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, men ingen regional utprøving. Prøvingen viste meget variabelt avkom. En familieutprøving av fem mødre gav et like variabelt avkom. Man er nå i gang med utvalg for vegetativ formering.

Beskrivelse og egenskaper: 0,5-1 m høy busk med brei vekst. Oransjerøde blomster i mai-juni. Gule og på enkelte planter røde frukter. Avkommet fra denne frøkilden er variabel i alle egenskaper.

Aktuell bl.a. som fri hekk og til fjellhager. Foretrekker en solrik vokseplass med veldrenert, næringsrik jord.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i 8-12 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Clematis tangutica* Sauherad** - Gullklematis Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Mongolia og nordvestre deler av Kina. Denne frøkilden som har usikker opprinnelse, er etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Utprøving: Ingen regional utprøving. Frøplanter i planting på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad viser meget ensarta avkom.

Beskrivelse og egenskaper: Frodig klatreplante med god dekkevne. Riktblomstrende med gule, nikkende klokker. Frøstandene, som er nøtter med håra griffelrester, er sølvglinsende og vakre og henger lenge på. Vintersterk og klatrer godt. Tåler mye tørke. Aktuell for naturtomter, spalier og vegger.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling, men spirer bedre etter 4-12 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Corylus avellana* Jæren** - Villhassel Jæren

Dokumentasjon: Arne Sæbø (pers. medd.), E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Lilleasia og Kaukasus. Her i landet finnes den på Østlandet og langs kysten til Steigen. Denne frøkilden høstes fra flere bestand med ville populasjoner i Klepp og Time kommune.

Utprøving: Ingen systematiske utprøvinger.

Beskrivelse og egenskaper: Busker med opprett vekst som kan bli 4-6 m høye. Bladene er store og grovtanna på korte skaft. Gule høstfarger. Ak-

tuell som buskgrupper, lunder og til le og hekker. Ble tidligere også benytta til hasselganger. Denne frøkilden er typisk for arten.

Formering: Kaldstratifisering i 16-20 uker er nødvendig.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø enkelte år. Uregelmessig tilgang på frø.

***Cotoneaster lucidus* Romsdal** - Blankmispel Romsdal

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Sentral-Asia. I Norge finnes den forvilla mange steder nordover til Vestvågøy i Nordland. Utvalget er basert på en større innsamling gjennomført av UMB på 1970-tallet. Frøet som tilbys er frø fra hekker i Vikebukt i Romsdal, planter som igjen stammer fra frø fra en gammel hekk på Gjermundnes landbrukskole.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving. Gir i følge E. Bjerkestrand (pers.medd.) erfaringsmessig svært ensarta avkom.

Beskrivelse og egenskaper: Busk med opprett, brei vekst som kan bli 2-3 m høy. Glinssende, mørk grønne blad. Tidlig knoppbryting. Blomstene er rosa og sitter sammen i små halvskjermer i mai-juni. Dekorative svarte frukter. Vakre høstfarger. Aktuell til buskgrupper og som fri og klipt hekk. Trives best på solrik til halvskygga vokseplass og lett, veldrenert jord.

Denne frøkilden gir et ensarta og herdig avkom og har rik fruktsetting, nesten årvisst.

Formering: Frøet må varmstratifiseres om lag 8 uker etterfulgt av kaldstratifisering i 12-16 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Cotoneaster lucidus* klon 4 og 19** - Blankmispel klon 4 og 19.

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Håbjørg (1995).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Sentral-Asia. I Norge finnes den forvilla mange steder nordover til Vestvågøy i Nordland. Dette utvalget er basert på en større innsamling som ble gjennomført på 1970-tallet av O. Junttila ved UMB (Junttila 1971).

Utprøving: 4 individer i dette materialet ble selektert for form, høyde og greindød og testa i en familiestudie i regi av UMB. Disse ble sammenligna vidare med vanlig salgsvare i regionale utprøvinger i perioden 1987/89-1993 på 5 steder med karakteristiske klimatyper for å teste forflytningstoleransen /geografisk dyrkingsområde. Tre kystlokaliteter ved ulike breddegrader og to kontinentale lokaliteter der høyde over havet ble variert, ble benytta; Rogaland Arboret (Sandnes), Bioforsk Kvithamar (Stjørdal), Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik i Harstad, UMB (Ås) og Bioforsk Løken i Valdres. Helhet, høyde og greindød ble bedømt. Klon 4 og 19 hadde god til meget god helhet alle prøvesteder og var bedre enn salgsvaren. Ble på den bakgrunn anbefalt.

Beskrivelse: Busk med opprett, brei vekst som kan bli 2-3 m høy. Glinssende, mørk grønne blad. Tidlig knoppbryting. Blomstene er rosa og sitter sammen i små halvskjermer i mai-juni. Dekorative svarte frukter. Vakre høstfarger. Aktuell til buskgrupper og som fri og klipt hekk. Trives best på solrik til halvskygga vokseplass og lett, veldrenert jord.

Klon nr. 4 var noe lavere og mer kompakt enn nr. 19.

Formering: Frøet må varmstratifiseres om lag 8 uker etterfulgt av kaldstratifisering i 12-16 uker.

Tilgjengelighet: Trolig tapt.

Crataegus intricata Fåberg – Amerikahagtorn Fåberg

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i det østlige Nord-Amerika og er generelt herdig, men med stor variasjon. Som frøkilde er valgt en hekk som er av ukjent opprinnelse på kirkegården i Fåberg.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving. Erfaringsmessig relativt ensarta avkom (E. Bjerkestrand, pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Busk med opprett vekst som blir 3-5 m høy. Greinene har lange, krumme og skarpe torner. Bladene er mørk grønne, eggforma og sagtanna. Blomstrer i mai-juni med hvite blomster. Fruktene er brunrøde. Den får gulrøde høstfarger. Vanligvis lite utsatt for skadedyr og sykdommer. Nøysom, men trives best i jord som er varm og godt drenert. Sterk mot snøbrekk. Egna som fritt voksende le, klippet hekk og som lite tre.

Negativt er liten % fylte frø, bare ca. 30 %, noen år enda lavere (Bjerkestrand, pers.medd.).

Den utmerker seg med stort bruksområde, E-plant Norge A.L. anslår H7. I omtalen fra E-plant sies det også at den tåler veiforurensing. E-plante.

Formering: Frøet må varmstratifiseres i om lag 20 uker etterfulgt av 16-24 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Crataegus sanguinea Trysil - Sibirhagtorn Trysil

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Vokser vill i Øst-Sibir, og det er stor variasjon i herdighet. Det er valgt ut en hekk på Trysil skogplanteskole (leplanting på tvers av dalen) i Trysil som frøkilde. Ny frøkilde med frø fra denne plantingene er etablert på Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Sibirhagtorn blir 3,5-4 m høy og har en brei buskform. Bladene er breit eggforma med 2-3 grunne, skarpt sagtanna fliker. Blomstene er hvite og sitter sammen i tette halvskjermer. Fruktene er gjennomskinnelig guloransje. Høstfargen kommer tidlig og er rød-oransje. Busken har få, men kraftige torner.

Nøysom plante når det gjelder vokseplass, men får finest utvikling i full sol på godt drenert og kalkrik jord. Unge planter er noe utsatt for mel-dugg, ellers er den frisk. Spiringsprosent er vanligvis 30-40 % (Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap 1989). Bjerkestrand (<http://eplante.no>) anslår bare 15-20 % planter av frøet. Avkommet skal være meget ensarta.

Tåler lave vintertemperaturer. Den anbefales til utsatte innlandsstrøk både på Østlandet og i Nord-Norge til Finnmark (H8). Aktuell som leplante.

Kan også stammes opp til lite tre.

E-plante.

Formering: Frøet må varmstratifiseres i om lag 20 uker etterfulgt av 16-24 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Euonymus alatus Sauherad - Vingebeinved Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.)

Opprinnelse: Viltvoksende i Kina, Amur, Mandsjuria, Korea og Japan. Denne frøkilden er frøavkom etter to busker på Reiersøl skogplanteskole i Froland.

Utprøving: Utprøving på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad viste at den får svært ensarta avkom ved frøformering.

Beskrivelse og egenskaper: 1-3 m høy busk med brei vekst. Elliptiske, fintanna blad. Karakteristiske, markerte korklister på greinene. Uanselig blomstring. Størst prydderdi om høsten da den får sterkt røde høstfarger. Fruktsettingen er også rik og setter preg på buskene lenge etter løvfall. Den får små, røde kapselfrukt og oransje frøkappe. Best høstfarger i sol, men tåler en del skygge. Nøysom.

Formering: Best spiring etter 8-12 uker varmstratifisering og 12-16 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø fra egen frøplanting.

Euonymus planipes Sauherad - Sakalinbeinved Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Japan, Korea og Nordøst-Kina. Denne frøkilden er avkom av en busk på Kvithamar. Kom til Bioforsk Kvithamar som prøveplanting fra UMB på 1950-tallet. Etablert på Sauherad ca. 1989.

Utprøving: Avkomsprøvd ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Utprøvingen har vist meget ensarta avkom.

Beskrivelse og egenskaper: Stor busk eller lite tre som kan bli 4-5 m høyt. Den utmerker seg med fin rød-gul høstfarge og dekorative frukter. Det oransje frøet henger under det tredelte, kjøttfylte frøhylllet som er rødt og henger lenge på. Ettertrakta av fugler.

Formering: Best spiring etter 8-12 uker varmstratifisering og 12-16 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Fagus sylvatica Vestfold – Skogbøk Vestfold

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa og Kaukasus. Her i landet har arten sin største utbredelse i Vestfold. Frøhøstingen til denne frøkilden foregår

i gode bestand i Stokke, Sandefjord og Larvik. De anses å være temmelig likeverdige.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Det ble foretatt en mindre utprøving av bøk fra Vestfold. Den ble sammenligna med en frøkilde fra Holland og en fra Danmark. Testa på daværende Statens gartnerskole Rå i Troms og ved UMB Ås. Frøkilde Vestfold kom best ut (Bjerkestrand pers. medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei krone som kan bli 20-25 m høyt. Helranda, blanke, grønne blader. Fruktene har piggete hamser. Gyllengule til rødbrune høstfarger. Aktuell til skogholt, som frittstående og til hekk. Trives best på en solrik vokseplass med veldrenert, dyp jord. Tåler en del skygge.

Man antar i omtalen at bruk av norske klimaraser kan flytte bruksområdet for bøk nordover til Sør-Troms.

Formering: Bøka har ikke årvisst gode frøår, og frøet er vanskelig å lagre. Spirer vanligvis godt påfølgende vår etter høstsåing. Må kaldstratifiseres om lag 12 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Fraxinus excelsior* Sauherad** – Ask/kongesask Sauherad

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Sæbø og Taksdal (1995).

Opprinnelse: Viltvoksende i Europa og Kaukasus. I Norge finnes arten i edelløvsog og sumpskog på Østlandet og i kyst- og fjordstrøk til Nord-Trøndelag. Trefrøsentralen høster frø i et bestand i Sauherad.

Utprøving: Denne frøkilden var med i et utvalgsarbeid for leplanter ved Bioforsk Særheim forskningssenter, Klepp i Rogaland i perioden 1990-1994. Den ble sammenligna med en dansk frøkilde. Vekst, antall greiner og helhet ble vurdert over fire vekstsesonger. Undersøkelsen konkluderer med at veksten var god hos denne frøkilden, men den var lite anvendelig til leplanting.

Bli også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei krone som kan bli 25-30 m høyt. Ulikefinna og motsatt stilte blad. Blomstene er små og mørk fiolette på naken kvist i april-mai. Fruktene er vingefrukt i store samlinger. Gule høstfarger. Aktuelt treslag i parker, landskap og som trerekker. Trives best på varme plasser og i næringsrik jord.

Formering: Frøet krever 16-20 uker varmstratifisering fulgt av 16-20 uker kaldstratifisering for å spire.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Fraxinus pennsylvanica* Sauherad**

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i sentrale og østlige deler av Nord-Amerika. Frø høstes fra en planting på 6 trær i Sauherad. Opprinnelsen til disse er frøplanter fra frø høsta på parktrær i Helsinki først på 1980-tallet.

Utpøving: Ingen systematisk utpøving. Vurdert som en god frøkilde i fire planteskoler på Østlandet i 2004.

Beskrivelse og egenskaper: Trær som kan bli 15-20 m høye. Ulikefinna blad med tilspissa småblader som er håra på bladundersiden. Barken er mørk gråbrun og grovt furet. Gul høstfarge. Feller løvet tidlig.

Formering: Frøet krever varmstratifisering i 9 uker og kaldstratifisering i 18-20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Hippophaë rhamnoides **Trondheim** - Tindved Trondheim

Dokumentasjon: Håbjørg (1969), Bjerkestrand (1970), Håbjørg (1979), A. Håbjørg (pers.medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende fra Vest-Europa til Øst-Asia. I Norge finnes den viltvoksende fra Sør-Trøndelag til Sør-Troms, samt noen få steder i Sør-Norge. Det er stor variasjon bl.a. i herdighet og vokseform. Denne frøkilden stammer fra utløpet av Gaula, Byneset i Trondheim. Den ble samla av prof. A. Håbjørg ca. 1965.

Utpøving: Var med i daglengdeforsøk ved UMB sammen med materiale fra bl.a. Harstad og Bøverdalen, samt en dansk frøkilde (Håbjørg 1979) som viste at det var tydelig samspill mellom daglengde og økotype.

Avkommet fra Trondheim hadde stor forflytningstoleranse og viste seg også som det mest vokstervillige (Håbjørg 1969). Den hadde stor overlevelsesprosent i prøving på Ås, Tunhovd (750 m o.h.), i Gol, Rendalen og i Tydal, betydelig bedre enn den russiske (Kysyl) og den danske frøkilden den ble sammenligna med.

Den er også prøvd i revegeteringsarbeid bl.a. ved Knaben gruver og på steinfyllinger og massetak 750 m o.h. i Hallingdal.

Beskrivelse og egenskaper: Særbu, sterkt torna busk som brer seg lett med rotskudd. Pionerplante, nitrogenfikserende. Denne frøkilden utmerker seg med at den er høyere i veksten enn vanlig, nærmest treformer på 4-6 m. Bladverket er mørkere grønt på oversiden enn vanlig. Med den sølvfarga bladundersiden gir det et fint fargespill.

A. Håbjørg (pers.medd.) valgte også ut tre typer som først og fremst varierer i fruktfarge og fruktstørrelse; en gulfrukta, en mer rødfrukta og en med spesielt store og oransje frukter.

Aktuell i forbindelse med revegetering, i grøntanlegg og som bærbusker.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling, men bedre spiring etter opp-til 12 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres ikke, men er mulig å finne tilbake til på voksestedet ved utløpet av Gaula.

Hippophaë rhamnoides **Ørlandet** - Tindved Ørlandet

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Viltvoksende fra Vest-Europa til Øst-Asia. I Norge finnes den viltvoksende noen steder fra Sør-Trøndelag til Sør-Troms, samt noen få steder i i Sør-Norge. Det er stor variasjon bl.a. i herdighet og vokseform. Opprinnelig voksested til denne frøkilden er ved sjøen på Ørlandet. Frøkilden er nå etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Det referes også til en frøkilde Verdalen som skal være likeverdig.

Utprøving: Det er ikke beskrevet noen systematisk utprøving. Det refereres til at den skal ha klart seg godt i Troms, på Island og i Hallingdal.

Beskrivelse og egenskaper: Særbu, sterkt torna busk som brer seg lett med rotskudd. Pionerplante, nitrogenfikserende. Avkom fra denne frøkilden blir 2-3 m. Bladfargen er mer eller mindre grå og fruktene oransje. Som regel rik fruktavling hvert år. Frisk.

Erfaringer har vist at den har et stort bruksområde, i høyereliggende strøk på Østlandet og nordover i Troms. Den er herdigere enn klimarasen fra Danmark (og sørover) som tidligere ble benytta.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling, men bedre spiring etter opp-til 12 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Mahonia aquifolium* Sauherad - Glansmahonia Sauherad**

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i nordvestlige deler av Nord-Amerika. Denne frøkildens opprinnelse er frøplanter fra et felt i planteskolen på UMB på Ås. Den ble siden etablert ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Av og til høstes det også på gamle, lite vinterskadde busker i Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Busk som kan bli 1-1,5 m høy og med få, opprette greiner. Stikkende, alltidgrønne og ulikefinna blad. Gule blomster i opprette, endestilte klaser. Bærene er blå og dogga. Aktuell som markdekke, i samplantinger med andre alltidgrønne planteslag og til dekorasjoner. Nøysom plante som tåler både sol og skygge. Blir imidlertid lett svidd av sola på ettervinteren og bør da skygges i den mest kritiske perioden.

Formering: Tørt frø krever både varm og kaldstratifisering for å spire. Frø som såes direkte etter høsting trenger bare 12-16 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Malus asiatica* var. *wrightii* -**

Dokumentasjon: Sanda (1983), J.E. Sanda (pers. medd.).

Opprinnelse: Artens utbredelse i nordøstlige deler av Asia er usikker/ukjent. Denne frøkilden er valgt ut av J.E. Sanda ved Sanda Planteskole av frømateriale fra Nordisk Arboretutvalgs ekspedisjon til Sør-Korea i 1976. Denne underarten ble bare observert på fjellet Halla-san. Har vært markedsført siden ca. 1995.

Utprøving: Frøformert materiale ble prøvd bl.a. på Ås og Nøtterøy. Det rapporteres at den også har klart seg bra på Oppdal og Tinn. Frøkilden har ellers ikke vært med i noen systematisk avkomsprøving eller utprøving.

Beskrivelse/egenskaper: Stor busk eller lite tre om den stammes opp, som kan bli inntil 5 m høy. Denne varieteten har flika blader. Blomstrer meget rikt med et vell av hvite blomster om våren. På høsten får den tallrike små frukter, som oftest rødoransje. Fruktfargen har variert fra gul til rød. Det er en del variasjon i avkommet.

Formering: Kaldstratifisering er nødvendig.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Malus toringo* var. *sargentii* (syn. *M. sargentii*) Ås** - Sargentepple Ås

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Busk som er viltvoksende i Japan. Frøkilde er plantinger som er formert opp fra busker i parken ved UMB. Frøkilden er etablert på Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving. Lang erfaring med at den gir et relativt ensarta og godt avkom.

Blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnetethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Denne frøkilden gir relativt ensarta avkom. Busken blir 1,5-2,5 m høy, og beskrives som vid og robust i veksten. Greintorner. Blomstene sitter i knipper og er først rosa, siden hvite. Fruktenene er røde, 6-8 mm i diameter og sitter lenge på. Lysende gul høstfarge. Frisk og sterk mot skurv. Vindsterk.

Aktuell til fri hekk, i gruppe og som solitær. Som bruksområde anbefales lavlandet på Østlandet og på Vestlandet opp til Trøndelag og på lune plasser i Nordland og Sør-Troms. E-plant Norge A.L. angir at den er herdig til sone 6. E-plante.

Formering: Frøet spirer etter 8-12 ukers kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Pieris floribunda* Mustila** - Blomsterpieris Mustila

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i sørøstlige fjellområder i USA opp til 1800 m o.h. Opprinnelsen til denne frøkilden er frø fra gamle, uskadde busker i Arboretum Mustila, Finland. Det høstes frø fra avkom (10 busker) etter disse. Frøkilden er etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Utprøving: En begrensa utprøving på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Avkom (20 busker) viste her god overvintring over en 10-årsperiode.

Beskrivelse og egenskaper: Frodige og riktblomstrende busker som blir 0,5-1 m høye.

Alltidgrønne, elliptiske blad. Blomstene er hvite, krukkeforma og sitter sammen i svakt nikkende, endestilte topper. Aktuell for lynghager og fjellhager. Trives best på en lun plass med jevnt fuktig, kalkfattig jord. Denne frøkilden gir noe variabelt avkom i buskform og høyde.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Populus tremula* Sylling** - Osp Sylling

Dokumentasjon: J.E. Holter (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika, Lilleasia, Sibir og Kina. I Norge finnes den viltvoksende i nesten hele landet, særlig i åpen skog og tørre ller. Denne frøkilden er valgt ut ved Sylling planteskole.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprette greiner som kan bli 15-20 m høyt. Lys stammebark og slank krone. Runde blad. Får vakre gule og røde høstfarger.

Svært nøysomt treslag som er aktuelt til le, revegetering og skoglandskap.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling. Frøet mister fort spireevnen etter modning i mai-juni.

Tilgjengelighet: Ble markedsført av norske planteskoler. Er trolig på veg ut av markedet fordi planteskolen som markedsførte den, er nedlagt.

Populus tremula Ås - Osp Ås

Dokumentasjon: L. Fiveland (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika, Lilleasia, Sibir og Kina. I Norge finnes den viltvoksende i nesten hele landet, særlig i åpen skog og tørre ller. Denne frøkilden er valgt ut av L. og T.J. Fiveland ved Blådike Planteskole. Det høstes frø fra et viltvoksende bestand ved Ås sentrum.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med opprette greiner som kan bli 15-20 m høyt. Lys stammebark og slank krone. Runde blad. Får vakre gule og røde høstfarger. Denne frøkilden gir avkom som er typisk for arten. Den er først og fremst tiltenkt masseplantinger.

Svært nøysomt treslag som er aktuelt langs veger, til le, revegetering og skoglandskap.

Formering: Såes direkte, spirer uten forbehandling. Frøet mister fort spireevnen etter modning i mai-juni.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Prunus avium Belsheim - Søtkirsebær Belsheim

Dokumentasjon: L. Fiveland (pers. medd.).

Opprinnelse: Søtkirsebær er viltvoksende i Europa, Lilleasia, Kaukasus og Vest-Sibir. Man regner med at den opprinnelig er innført i Norge, og den er nå relativt vanlig på Østlandet og langs kysten til Stryn. Denne frøkilden er et meget pent tre i en privathage i Asker. Valgt ut og oppformert av L. og T.J. Fiveland ved Blådike Planteskole.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Trær av denne arten blir vanligvis fra 12-20 m høye, og krona er breit kjegleforma. Blomstrer før løvsprett med hvite blomster. Får også vakre høstfarger.

Formering: Frøet må stratifiseres, 2 uker varmstratifisering og deretter 14-17 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Prunus avium Son - Søtkirsebær Son

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Håbjørg (1995), A. Håbjørg (pers. medd.).

Opprinnelse: Søtkirsebær er viltvoksende i Europa, Lilleasia, Kaukasus og Vest-Sibir. Man regner med at den opprinnelig er innført i Norge, og den er nå relativt vanlig på Østlandet og langs kysten til Stryn. Denne frøkilden er ett av opprinnelig to trær fra Son som ble valgt ut etter omfattende testing. Disse ble valgt ut, poda og etablert i frøplantasje på skogplanteskolen på Biri.

Utprøving: Var med i et samnordisk prosjekt for kartlegging av genressurser i nordiske treslag på 1980-tallet i regi av UMB. Materiale fra Son, Sogn (samla av fylkesgartner E. Johnsen) og Trøndelag (samla av I. Liium) ble samla inn og testa. Hensikten var å finne fram til mortrær som gav godt og homogent avkom med stor klimatoleranse. Prosjektet viste at det var stor genetisk variasjon i spire-, etablerings- og ferdigvareprosent samt høyde mellom de 30 familiene av *P. avium* som var med i forsøket. Bare to familier tilfredsstilte de strenge utvalgsriteriene. Disse to familiene var fra Son og ble valgt ut for sin kraftige vekst og rette, fine stamme. Ble siden planta i Son, på Biri og i Trøndelag der bl.a. tilveksten registreres (A. Håbjørg, pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Trær av denne arten blir vanligvis fra 12-20 m høye, og krona er kjegleforma. Blomstrer før løvsprett med hvite blomster. Får også vakre høstfarger. Denne frøkilden utmerker seg med rett, fin stamme og frodig vekst. Aktuell som frittstående tre i parker og hager, til trekker og i naturområder.

Formering: Frøet må stratifiseres, 2 uker varmstratifisering og deretter 14-17 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Man regner med at den om kort tid kommer på markedet.

Prunus padus Alta - Villhegg Alta.

Dokumentasjon: V. Kristensen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa og i Asia til Japan og Korea. Hos oss finnes den viltvoksende i det meste av landet. Denne frøkilden er viltvoksende trær ved et hagesenter i Alta. Det er valgt ut av Grimstad Planteskole og har vært i handelen siden ca. 2000.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Løvfellende, middels stort tre eller stor busk med brei krona og overhengende greiner. Elliptiske, furete blad. Hvite, duftende blomster i hengende klaser. Svarte steinfrukter. Denne frøkilden skal være typisk for arten. Aktuell til le, hekk og revegetering. H8 i følge Grimstad planteskoles katalog (2005-2006).

Formering: Frøet trenger 8-12 ukers varmstratifisering etterfulgt av 12-24 ukers kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Quercus robur Jæren - Sommereik Jæren

Dokumentasjon: A. Sæbø (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika, Lilleasia og Kaukasus. I Norge finnes den i sørøstlige deler av landet innover til Ringsaker og nordover langs kysten til Smøla. Denne frøkilden er et viltvoksende bestand i Time på Jæren.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei, uregelmessig krone som kan bli 20-25 m høyt. Rundlappa blad. Nøysom. Krever imidlertid veldrenert jord. Arten er aktuell til tun, parker og til le.

Formering: Kaldstratifisering i om lag 8 uker er nødvendig.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Quercus robur Nes - Sommereik Nes

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Sæbø og Taksdal (1995).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika, Lilleasia og Kaukasus. I Norge finnes den i sørøstlige deler av landet innover til Ringsaker og nordover langs kysten til Smøla. Frøkilden Nes er fra Ringsaker.

Utpøving: Denne frøkilden var med i et utvalgsarbeid for leplanter ved Bioforsk Særheim forskningssenter, Klepp i Rogaland i perioden 1990-1994. Den ble sammenligna med en annen norsk frøkilde fra Agder. Vekst, antall greiner og helhet ble vurdert over fire vekstsesonger. Undersøkelsen konkluderer med at som leplanting er den ubrukelig. Vekst og forgreining var dårligere enn hos frøkilde Agder og helhet meget dårlig. Plantekvaliteten hos frøkilde Nes var dårligere og plantene mindre ved forsøkets start enn frøkilde Agder. Det fremheves at dette kan ha bidratt til det dårlige resultatet for frøkilde Nes. Forsøket bør derfor ikke tillegges for stor vekt.

Blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers. medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt, med brei, uregelmessig krone. Rundlappa blad. Nøysom. Krever imidlertid veldrenert jord. Arten er aktuell til tun, parker og til le. Vindsterk. Regnes som så herdig at den kan dyrkes nordover til Troms.

Formering: Kaldstratifisering i om lag 8 uker er nødvendig. Frøet er vanskelig å lagre.

Tilgjengelighet: Har vært markedsført fra Trefrøsentralen, men er på veg ut på grunn av for sein frømodning. Nye frøkilder vurderes.

Quercus robur Son - Sommereik Son

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Håbjørg (1995).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika, Lilleasia og Kaukasus. I Norge finnes den i sørøstlige deler av landet innover til Ringsaker og nordover langs kysten til Smøla. Denne frøkilden er to trær i Son utvalgt av prof. A. Håbjørg etter omfattende avkomstesting.

Utpøving: Var med i et samnordisk prosjekt for kartlegging av genressurser i nordiske treslag på 1980-tallet i regi av UMB. 18 familier, alle fra Son, ble testa. Prosjektet viste at det var stor variasjon i spire-, etablerings- og ferdigvareprosent samt høyde mellom de 18 familiene som var med i forsøket. Bare to familier tilfredsstilte de strenge utvalgsriteriene. De ble valgt ut pga. stor homogenitet i avkommet, fin greinsetting og vekstkraft. Ingen regional utpøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt, med brei uregelmessig krone. Rundlappa blad. Nøysom. Krever imidlertid veldrenert jord. Arten er aktuell til tun, parker og til le.

Formering: Kaldstratifisering i om lag 8 uker er nødvendig. Vanskelig å lagre.

Tilgjengelighet: Ikke kommet i produksjon. Mortrærne finnes fortsatt.

Quercus robur Vestfold - Sommereik Vestfold

Dokumentasjon: L. Fiveland (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika, Lilleasia og Kaukasus. I Norge finnes den i sørøstlige deler av landet innover til Ringsaker og nordover langs kysten til Smøla. Denne frøkilden er flere trær i Tønsberg sentrum. Frøkilden er valgt ut av L. og T.J. Fiveland ved Blådike Planteskole. Høstes enkelte år.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt, med brei uregelmessig krone Rundlappa blad. Nøysom. Krever imidlertid veldrenert jord. Arten er aktuell til tun, parker og til le.

Formering: Kaldstratifisering i om lag 8 uker er nødvendig. Vanskelig å lagre.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Quercus robur Ås - Sommereik Ås

Dokumentasjon: L. Fiveland (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Nord-Afrika, Lilleasia og Kaukasus. I Norge finnes den i sørøstlige deler av landet innover til Ringsaker og nordover langs kysten til Smøla. Denne frøkilden som ble valgt ut av L. og T.J. Fiveland ved Blådike Planteskole, er et enkelt vakert tre som står i Vestbygda i Ås. Har vært på markedet i ca. 10 år.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 20-25 m høyt, med brei, uregelmessig krone. Rundlappa blad. Denne frøkilden gir relativt ensarta avkom. Foretrekkes også fordi den skal være mindre utsatt for meldugg enn frøkilde Nes.

Nøysom. Krever imidlertid veldrenert jord. Arten er aktuell til tun, parker og til le.

Formering: Kaldstratifisering i om lag 8 uker er nødvendig. Vanskelig å lagre.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Rhododendron schlippenbachii Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Japan, Korea og Mandsjuria. Denne frøkilden som har usikker opprinnelse, er etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Utprøving: Fem frøplanter på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad er vurdert over 20 år. Ellers ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Løvfellende busk som blir ca. 1 m høy. Den har karakteristiske, nesten runde blad som sitter i kranser i skuddspissene. Blomstrer med sart lillarosa, breit traktforma blomster med mørke pletter. Denne frøkilden gir noe variabel buskform, men ensarta lys rosa blomsterfarge og klar, rød høstfarge på løvet. Den er riktblomstrende og gir rik frøsetting av god kvalitet. Ingen frostskafer er observert på Sauherad.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Rosa rugosa Sauherad - Rynkerose Sauherad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i Nordøst-Asia, men naturalisert mange steder. Her i landet sprer den seg særlig langs kysten på sandstrender og tangvoller.

Opprinnelsen til denne frøkilden er en plante i en hekkplanting ved Sauherad prestegård. Frøplanting er etablert av stiklingsformert materiale fra en enkelt plante med røde blomster.

Utprøving: Avkomsprøving på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad

Beskrivelse og egenskaper: Buskrose som kan bli 1,5-1,7 m høy. Friskt grønne, rynka blad. Blomstene dufter og er store, purpurrøde og enkle. Lang blomstringstid. Store nyper som kan benyttes til te, marmelade osv. Aktuell som hekk og mye brukt i offentlige anlegg.

Denne frøkilden har alle typiske *Rosa rugosa* - karakterer, men 10% av avkommet fra denne frøkilden får hvite blomster. Den er derfor ikke helt tilfredsstillende.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres 16-20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Rosa rupincola Sauherad - Sibirrose Sauherad

Dokumentasjon: Pedersen et. al (2003), E-plant Norge A.L. (2005), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Arten har sin naturlige vokseplass nord-vest i Russland. Det er trolig en avart av *R. pimpinellifolia*. Denne frøkilden stammer fra frø som kom til UMB fra Botanisk hage i Moskva ca. 1982. Frøkilde av dette materialet ble etablert på Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk regional utprøving, men har vært prøve dyrket flere steder bl.a. på Løken i Valdres.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet blir denne frøkilden vurdert årlig. Resultatene viste at den oppnådde svært god helhet, men dekket bare middels godt etter 2 år. Den dekket godt først etter 4 år.

Blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Busken får etter hvert en vid form og kan bli 2-2,5 m høy. Greinene har få torner og kanelbrun bark. Bladene er ca. 5 cm lange med 3-4 finnepar. Vakker, burgunderrød høstfarge. Blomstene

er enkle, ca. 6 cm i diameter og hvite med gul midte. Blomstene dufter. Engangsblomstrende, men kan få en svak gjenblomstring på ettersommeren. Nypene er mørk fiolett. Den er sterk mot sykdommer og skadedyr. Den får best utvikling på skrinn jord. Bjerkestrand (<http://eplante.no>) anslår H7.

Egner seg godt til buskgrupper, som skråningsplante og til fri hekk.

Formering: Frøet krever om lag 16 uker varmstratifisering og deretter 20 uker kaldstratifisering for å spire.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Salix coetanea* (syn. *S. caprea* ssp. *sphacelata*) Ervik - Silkeselje Ervik**

Dokumentasjon: Draglands Planteskoles katalog (2004), K. Dragland (pers. medd.).

Opprinnelse: Silkeselje finnes viltvoksende i tørr løvskog, li og ur. Nok-så vanlig i fjellskog på indre Østland til indre Finnmark. I Nordland og Troms også ute ved kysten. Denne frøkilden er resultat av en større frøinnsamling gjennomført av L. Mølberg ved Gartnerhallens stamplantestasjon Ervik. Frøkilden stammer opprinnelig fra viltvoksende bestand i Nupen.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Oppstamma, lite tre som kan bli 4-6 m høyt. Bladene er ovale til til omvendt eggforma og silkehåra på oversiden. Raklene kommer samtidig eller litt før bladene. Herdig til sone 8 i følge Draglands Planteskoles katalog.

Formering: Frøet såes uten forbehandling, men mister raskt spireevnen etter modning i juni. Frøet kan vanskelig lagres.

Tilgjengelighet: Det er problemer med å skaffe nytt frø av denne frøkilden. Avkom finnes ved Draglands Planteskole.

***Sambucus racemosa* Sauherad - Rødhyll Sauherad**

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa, Lilleasia, Vest-Asia og Sibir til Nord-Kina. I Norge er den naturalisert på Østlandet og langs kysten til Steinkjer. Denne frøkilden er et viltvoksende bestand i Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Busk med opprett vekst som kan bli 3-4 høy. Ulikefinna blad. Grønngule blomster i eggforma kvaster. Røde frukter. Aktuell i skogkanter og naturområder. Den er nøysom og tåler skygge.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i 12-16 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus* spp. - rogn, asal.**

Dokumentasjon: Salvesen og Pedersen (1995), Nordiska genbanken (1994), P.A. Pedersen (pers. medd.).

Det er foretatt en kartlegging av norske *Sorbus*-arter i regi av Arboretet og Botanisk hage, UiB og Institutt for plante- og miljøvitenskap, UMB.

Arbeidet har ikke resultert i noen nye frøkilder på markedet ennå, men det er så omfattende og interessant at det likevel omtales kort i denne oversikten.

I Norge finnes en rekke viltvoksende arter av *Sorbus* i tillegg til vanlig rogn/villrogn; *S. meinichii*, *S. hybrida*, *S. norvegica*, *S. rupicola*, *S. intermedia*, *S. subpinnata*, *S. subarranensis*, *S. subsimilis*, *S. neglecta* og *S. lancifolia*. De fleste av disse er sjeldne og finnes bare i sterkt avgrensede geografiske områder. Mange har stor prydværdi med verdifulle bruksegenskaper som grøntanleggsplanter. De formerer seg i stor grad ved apomiksis.

I 1993 ble det satt i gang et arbeid med kartlegging av verdifulle eller spesielle *Sorbus*-individer i Sør-Norge og Sør-Sverige. Formålene var flere: 1. Kartlegge genetisk variasjon samt taksonomiske forhold hos asal og rogn. 2. Teste egenskaper hos avkom fra verdifulle eller spesielle individer. 3. Lokalisere frøkilder som gir ensarta avkom med stor bruksverdi. 4. Bidra til bevaring på voksestedet og ved oppformering.

Totalt ble 197 individer (15 taxa) registrert og vurdert med hensyn på spesielle egenskaper.

Undersøkelser av frøkvalitet og spirevnen hos frøet av 24 frøkilder ble gjennomført og viste stor variasjon også mellom de ulike frøkildene innen artene. Frøkvaliteten er et viktig utvalgsriterium når man skal finne fram til gode frøkilder.

De fleste frøkildene har vist stor grad av apomiksis, men det har også vært innslag av seksuell formering. Det er derfor nødvendig å avkomsteste de lovende typene.

Det er laget klonsamlinger med totalt 67 frøkilder (morrtrær) av 6 arter; *S. meinichii*, *S. hybrida*, *S. norvegica*, *S. rupicola*, *S. subarranensis* og *S. subsimilis*. Frøkildene er samla inn fra flere lokaliteter i Oslo, Buskerud, Telemark, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. De fleste frøkildene finnes både i samlingen i planteskolen ved UMB og i Arboretet og Botanisk hage, UiB.

Utvalgsarbeidet med tanke på grøntanlegg er ikke avsluttet ennå, men i følge P.A. Pedersen (pers. medd.) finnes det i materialet enkelte lovende frøkilder, først og fremst av *S. meinichii*. Apomiksis må imidlertid bekreftes ved avkomstesting før de kan anbefales.

***Sorbus aucuparia* Jæren** - Villrogn Jæren

Dokumentasjon: T. Braut (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Denne frøkilden av rogn er et viltvoksende bestand i Gjesdal på Jæren. Utvalget er gjort av T. Braut ved T. Brauts Plantesalg på Jæren ca. 1990.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Variabel art som kan bli 5-15 m høy. Kraftig buskform eller tre med slank eller brei krone. Denne frøkilden utmerker seg med en noe slankere og mer søyleforma krone enn vanlig hos arten. Ulikefinna blad. Blomstene er kremhvite og sitter sammen i sammensatte halvskjermer i mai-juni. Fruktene er røde til guloransje bæ-

repler. Vakre gule og røde høstfarger. Aktuell som frittstående, langs veger, som le og hekk. Nøysom, men krever veldrenert jord.

Formering: Rognefrø må kaldstratifiseres i om lag 20 uker og spirer godt våren etter høstsåing.

Tilgjengelighet: Ble markedsført av norske planteskoler, men har nå gått ut av sortimentet p.g.a. problemer med pærebrann i området.

Sorbus aucuparia **Kvæfjord** - Villrogn Kvæfjord

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Denne frøkilden av rogn er et viltvoksende bestand i Kvæfjord.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Variabel art som kan bli 5-15 m høy. Kraftig buskform eller tre med slank eller brei krone. Ulikefinna blad. Blomstene er kremhvite og sitter sammen i sammensatte halvskjermer i mai-juni. Fruktene er røde til guloransje bærepler. Vakre gule og røde høstfarger. Aktuell som frittstående, langs veger, som le og hekk. Nøysom, men krever veldrenert jord.

Formering: Rognefrø må kaldstratifiseres i om lag 20 uker og spirer godt våren etter høstsåing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Sorbus aucuparia **Pasvik** - Villrogn Pasvik

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Denne frøkilden er et viltvoksende bestand i Pasvik.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Variabel art som kan bli 5-15 m høy. Kraftig buskform eller tre med slank eller brei krone. Ulikefinna blad. Blomstene er kremhvite og sitter sammen i sammensatte halvskjermer i mai-juni. Fruktene er røde til guloransje bærepler. Vakre gule og røde høstfarger. Aktuell som frittstående, langs veger, som le og hekk. Nøysom, men krever veldrenert jord.

Formering: Rognefrø må kaldstratifiseres i om lag 20 uker og spirer godt våren etter høstsåing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Sorbus aucuparia **Romsdal** - Villrogn Romsdal

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Denne frøkilden er et frodig tre i et viltvoksende bestand på Vike i Vestnes kommune.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse: Variabel art som kan bli 5-15 m høy. Kraftig buskform eller tre med slank eller brei krone. Ulikefinna blad. Blomstene er kremhvite og sitter sammen i sammensatte halvskjermer i mai-juni. Fruktene er røde til guloransje bærepler. Vakre gule og røde høstfarger. Aktuell som frittstående, langs veger, som le og hekk. Nøysom, men krever veldrenert jord.

Formering: Rognefrø må kaldstratifiseres i om lag 20 uker og spirer godt våren etter høstsåing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Sorbus aucuparia Sauherad - Villrogn Sauherad

Dokumentasjon: <http://eplante.no>, E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Opprinnelsen til denne frøkilden er to enkelttrær valgt ut i vill bestand i Sauherad. Det har vært litt variasjon hos avkommet hos denne frøkilden. Nå satses det på et av disse trærne.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Denne frøkilden utmerker seg med avkom som blir et middels stort tre med relativt spisse greinvinkler og nokså smal kroneform. Det er noe variasjon i avkommet. Rogn blomstrer og bærer frukt vanligvis bare annet hvert år. Denne frøkilden har normalt også noe bæring i hvileårene. Fruktfargen er dyp rød og klasene middels store.

Vindsterk og aktuell som leplante. Også aktuell i småhager og som bytre. E-plante.

Formering: Frø av rogn må kaldstratifiseres i om lag 20 uker og spirer godt våren etter høstsåing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Sorbus aucuparia Toten (syn. Kobberstad) - Villrogn Toten

(syn.Kobberstad)

Dokumentasjon: J.E. Holter (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Denne frøkilden ble opprinnelig valgt ut av Kobberstad planteskole på Toten. Den har også gått under navnet Kobberstad. Har vært frøformert, men mikroformering skal også være i gang.

Utprøving: Blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Variabel art som kan bli 5-15 m høy. Kraftig buskform eller tre med slank eller brei krone. Ulikefinna blad. Blomstene er kremhvite og sitter sammen i sammensatte halvskjermer i mai-juni. Fruktene er røde til guloransje bærepler. Vakre gule og røde høstfarger. Denne frøkilden skal utmerke seg med å danne spesielt pene og frodige trær med gode greinvinkler og kraftig vekst. Aktuell som frittstående, langs veger, som le og hekk. Nøysom, men krever veldrenert jord.

Formering: Rognefrø må kaldstratifiseres i om lag 20 uker og spirer godt våren etter høstsåing. Denne har vært frøformert, men mikroformering er igangsatt.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus aucuparia Valdres - Villrogn Valdres

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Europa til Lilleasia og Sibir. I Norge er den utbredt over hele landet, helt opp til 1500 m o.h. i indre Østlandsområder. Denne frøkilden av rogn er et viltvoksende bestand i Valdres.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Variabel art som kan bli 5-15 m høy. Kraftig buskform eller tre med slank eller brei krone. Ulikefinna blad. Blomstene er kremhvite og sitter sammen i sammensatte halvskjermer i mai-juni. Frukten er røde til guloransje bæreppler. Vakre gule og røde høstfarger. Aktuell som frittstående, langs veger, som le og hekk. Nøysom, men krever veldrenert jord.

Formering: Rognefrø må kaldstratifiseres i om lag 20 uker og spirer godt våren etter høstsåing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Sorbus austriaca Jæren

Dokumentasjon: Arne Sæbø (pers. medd.).

Opprinnelse: Viltvoksende i sentrale og østlige deler av Europa, Sveits, Østerrike og Ungarn. Denne frøkilden er en trerekke/lebelte på Særheim i Klepp.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Sagtanna, helranda blad. Ligner ellers *S. intermedia* i størrelse og vokseform. Aktuell for park, som trerekke og le.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Sorbus x hostii Sauherad – Roseasal Sauherad

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.), J.I. Lima (pers. medd.).

Opprinnelse: *S. x hostii* har sin utbredelse i samme område som *S. chaemaemespilus* og

S. mougeotii (Jura-fjella og Alpene) og regnes som en spontan krysning mellom de to. Opprinnelsen til denne frøkilden er frø fra trær i Rogaland Arboret. Dit var den kommet som podekvist fra Botanisk hage, UiO, i 1988. Frøkilden er etablert på Sauherad.

Utprøving: Utprøving på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Avkom fra 12 trær observeres. Prøveplantingen viser en del variasjon i vekst hos avkommet.

Beskrivelse og egenskaper: Stor busk med stive greiner som blir 2-3 m høy. Avlange, tilspissa blader. Blomstene er lys rosa og sitter i halvskjermer i mai-juni. Røde frukter. Aktuell som frittstående eller i buskgrupper. Nøysom, men krever veldrenert jord.

Vakker blomstring og god fruktsetting årlig etter bærealder.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø fra egne frøtrær.

***Sorbus hybrida* Harstad** - Rognasal Harstad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.). Omtales kort i Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Viltvoksende i nordvestlige deler av Europa. I Norge finnes den på Østlandet nord til Brandbu og langs kysten til Bodø og Lofoten. Denne frøkilden er et lite bestand av ukjent opprinnelse, muligens stedegent, i Harstad. Frøkilden er i dag etablert på Sauherad.

Utprøving: Begrensa utprøving på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og i to planteskoler (Draglands Planteskole og Blådike Planteskole). Rognasal regnes som apomiktisk og får dermed svært ensarta avkom.

Beskrivelse og egenskaper: Kraftig vekst, men blir bare et middels stort tre. Krona er regelmessig og tett forgreina. Tidlig fruktmodning. Fruktene er klart røde. Høstfargen er gul med rødlige anstrøk. Ellers har den typiske *S. hybrida*-karakterer.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus hybrida* Nordfjord** - Rognasal Nordfjord

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Erstad (1990), Sæbø og Taksdal (1995).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i nordvestlige deler av Europa. I Norge finnes den på Østlandet nord til Brandbu og langs kysten til Bodø og Lofoten. Det er et aktuelt norsk treslag for grøntanlegg, og det er stor variasjon med hensyn til vekst, utseende og skurvresistens, trolig også herdighet. Rognasal regnes som apomiktisk, avkommet er meget ensarta. Denne frøkilden er henta fra Gloppen i Nordfjord.

Utprøving: Det ble utført familiestudier ved UMB i perioden 1982-1989 der Nordfjord inngikk. Seks familier av *S. hybrida* fra tre regioner i Norge (Troms, Trøndelag og Vestlandet) ble testa ved to lokaliteter, Ås og Ørlandet. Egenskaper som høyde, bredde, helhetsinntrykk, stammeskader, bladskurv, antall stammer, antall topper, fruktsetting, kroneform og brytingstidspunkt ble registrert på Ås. Herdighet, helhet og høyde på Ørlandet. Det ble ikke funnet forskjeller i brytetidspunkt mellom familier. I en samla vurdering av alle parametre kom Nordfjord best ut, men forskjellene var små. Høyt antall stammer trekkes fram som negativt ved denne frøkilden (Erstad 1990). Spireevnen ble ikke testa.

Denne frøkilden var også med i et utvalgsarbeid for leplanter ved Planteforsk Særheim forskningscenter, Klepp i Rogaland i perioden 1990-1994. Den ble sammenligna med frøkilde Stord. Vekst, antall greiner og helhet ble vurdert over fire vekstsesonger. Undersøkelsen konkluderer med at Nordfjord er bedre egna til leplanting enn Stord fordi den har sterkere forgreining nede på stammen.

Beskrivelse og egenskaper: Lite tre som ofte er flerstamma. Eggforma blad og 2-4 frie småblad. Gråhvit, filthåra bladunderside. Blomstene er

hvite og sitter i halvskjermer. Fruktene er røde bærepler. Aktuell som frittstående, trekker, til le og hekk. Nøysom.

I følge Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989) danner denne herkomsten typiske treformer. Nordfjord har noe sterkere tendens til greinsetting på stammen og har lysere rød bærffarge, bærer tidlig og rikt. Ellers er den temmelig lik frøkilde Stord. Begge er typiske kystherkomster og skal ha sterk skurvresistens. Nordfjord anbefales for leplanting og som klipt hekk. Den er også aktuell som lite solitærtre og til alleer. Den har stått uten vinterskade i mange år på Sauherad.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Sorbus hybrida Stord - Rognasal Stord.

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Sæbø og Taksdal (1995), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Viltvoksende i nordvestlige deler av Europa. I Norge finnes den på Østlandet nord til Brandbu og langs kysten til Bodø og Lofoten. Det er et aktuelt norsk treslag for grøntanlegg, og det er stor variasjon med hensyn til vekst, utseende og skurvresistens, trolig også herdighet. Rognasal regnes som apomiktisk, avkommet er meget ensarta. Denne frøkilden er fra Stord.

Utprøving: Denne frøkilden var med i et utvalgsarbeid for leplanter ved Planteforsk Særheim forskningscenter, Klepp i Rogaland i perioden 1990-1994. Den ble sammenligna med frøkilde Nordfjord. Vekst, antall greiner og helhet ble vurdert over fire vekstsesonger. Undersøkelsen konkluderer med at frøkilde Stord er mindre egna til leplanting enn Nordfjord, men mer egna som park- og allétre fordi den har en reinere stamme (mindre greinsetting nede på stammen).

Frøkilde Stord blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfjeld, pers. medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Middels stort tre som blir 8-10 m høyt. Krona er eggforma til rund. Bladene er ovale med to-tre finnepar ved bladgrunnen. Kremhvite blomster sitter samla i halvskjermer i mai. Store, skinnende røde frukter i august-september. I følge Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989) danner denne herkomsten typiske treformer. Stord har noe reinere stamme, og den har noe mørkere rød fruktffarge enn Nordfjord. Ellers er den temmelig lik frøkilde Nordfjord. Begge er typiske kystherkomster og skal ha sterk skurvresistens. Aktuelle som små solitærtre og til alleer.

Uten vinterskade i mange år på Sauherad. E-plant Norge A.L. anslår at den er herdig til sone 7. E-plante.

Formering: Frøet spirer våren etter høstsåing. Kaldstratifisering i om lag 20 uker er nødvendig.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus intermedia* Horten** - Svenskeasal Horten.

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Erstad (1990). **Opprinnelse:** Arten er viltvoksende i Skandinavia, Baltikum og Nord-Tyskland. I Norge er den viltvoksende i sydøstre deler av Østfold, ellers spredte forekomster/forvilling. Tetraploid og apomiktisk. Frøkilden er en planta trerekke på ferjekaia i Horten.

Utprøving: Familiestudier der frøkilde Horten inngikk ble gjennomført ved UMB i perioden 1982-1989. 4 familier av *S. intermedia* ble testa ved to lokaliteter, Ås og Ørlandet. Egenskaper som høyde, bredde, helhetsinntrykk, stammeskader, bladskurv, antall stammer, antall topper, fruktsetting, kroneform og brytingstidspunkt ble registrert på Ås. Herdighet, helhet og høyde ble registrert på Ørlandet. Undersøkelsen konkluderte med at av de fire familiene skilte Horten seg relativt klart ut som den beste (Erstad 1990). I følge Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989) gir den også ensarta og artstypisk avkom.

Denne frøkilden blir også evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 10-15 m høyt med brei krone. Breit eggforma, blanke blad med grågul, filthåra bladunderside. Hvite blomster i halvskjermer. Avlange, røde bærepler. Gul høstfarge. Aktuell som frittstående tre i hager og parker, trerekke, le og hekk. Tåler mye vind.

Denne frøkilden gir et ensarta og pent avkom som er typisk for arten. Kan brukes til Sør-Troms og prøves lenger nord.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus koehneana* Ås** – Hvitrogn Ås

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Pedersen et al. (2003), <http://eplante.no>.

Opprinnelse: Busk som er viltvoksende i fjellområder i Kina. De to morindividene til *S. koehneana* Ås stod på Sunndalsøra. Disse var virusinfisert. Som ny morplante ble valgt et avkom uten symptomer.

Utprøving: Ingen systematisk avkomsprøving.

I et forsøksfelt etablert i 2000 i planteskolen ved UMB i Ås ble dekningsgrad, høyde og helhet for denne frøkilden vurdert årlig. Resultatene viste at den oppnådde svært god helhet, men dekket dårlig etter 2 år.

Blir evaluert i det brukerstyrte prosjektet *Planter for norsk klima* der hensikten er å skaffe bedre dokumentasjon av ulike sorter og frøkilders egnethet for norske forhold (I. Solfeld pers.medd.).

Beskrivelse/egenskaper: Busk som blir ca. 2-3 m høy med et sirlig og lett bladverk. Bladene har 10-12 finnepar. Det som gjør planten spesielt attraktiv er høstfargen som er rødfiolett og de hvite fruktene som henger lenge på utover høsten. Den er nøysom, men trives best i tørr og noe grusholdig jord. Tåler vind. I følge Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989) ser den ut til å trives også i Oppdal og Troms. Tidlig avmodning om høsten. E-plant Norge A.L. angir herdighetszone 7-8. Aktuell som solitærbusk og i grupper, skråninger. E-plante.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus meinichii* Bergen** - Fagerrogn Bergen, fægrirogn

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.), P.H. Salvesen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er relativt sjelden og finnes spredt langs kysten til Sogn. Bare kjent i Norge. Opprinnelsen til denne frøkilden er et tre som står i Muséhagen ved Universitetet i Bergen kalt *S. meinichii* 'Faegriana'. Opprinnelsen til dette treet er ukjent, men det ble trolig planta ca. 1930 og kan ha hatt sitt utspring i frø samla i Holmestrandsområdet.

Frøplanter av denne er etablert som frøkilde på Sauherad.

Utprøving: 11 frøformerte individer observeres på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Svært ensarta avkom. Ellers ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Arten blir et tre eller kraftig busk som kan bli 10-15 m høyt. Ulikefinna blad med 9-11 småblad og lappa endesmåblad. Blomstrer med kremhvite blomster i breie halvskjermer i mai-juni. Oransjerøde bærepler.

Det som utmerker treet i Muséhagen er at det har spesielt store frukter og få frø pr. frukt. Egner seg godt til sylting og til likør. Det er forøvrig er en vakker og frisk rogn med rik blomstring. Avkommet blir relativt ensarta, noe som tyder på høy grad av apomixis.

Aktuell som frittstående tre i hager og parker. Nøysom, men trenger godt drenert jord. **Formering:** Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø fra egne trær.

***Sorbus mougeotii* Harstad** - Alpeasal Sauherad

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Denne arten er viltvoksende i Alpene, og ble introdusert i Norge som innblanding i *S. intermedia*. Denne frøkilden er en trekke i Hagan i Kvæfjord ved Harstad. I følge Bjerkestrand (pers.medd.) trolig av samme opprinnelse som frøkilde Sauherad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Lite, flerstamma tre som blir 5-8 m høyt, med brei krone. Ligner, men blir et mindre tre enn *S. intermedia* og skiller seg også fra denne ved tidligere blomstring og fruktsetting. De avlange fruktene har friskere oransjerød farge. Arten skal være sterk mot skurv i følge Hageselskapets sortslite (Det norske hageselskap 2005). Nøysom og skal tåle mye vind og saltholdig luft. Trolig apomiktisk, har ensarta avkom. Aktuell som frittstående, trekke, le og som hekk. Kan imidlertid få svak rotutvikling på stiv leirjord, og kan da velte (E. Bjerkestrand pers.medd.). Utvikler seg godt både i kyst- og innlandsklima.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus mougeotii* Sauherad** - Alpeasal Sauherad

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Denne arten er viltvoksende i Alpene, og ble introdusert i Norge som innblanding i *S. intermedia*. Denne frøkilden er en trekke i Sauherad som er avkom av planter som kom fra UMB Ås midt på 1980-tallet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Lite, flerstamma tre som blir 5-8 m høyt, med brei krone. Ligner, men blir et mindre tre enn *S. intermedia* og skiller seg også fra denne ved tidligere blomstring og fruktsetting. De avlange fruktene har friskere oransjerød farge. Arten skal være sterk mot skurv i følge Hageselskapets sortsliste (Det norske hageselskap 2005). Nøysom og skal tåle mye vind og saltholdig luft. Trolig apomiktisk, har ensarta avkom. Aktuell som frittstående, trekke, le og som hekk. Utvikler seg godt både i kyst- og innlandsklima. Det refereres til en rad uskadde trær i Kvæfjord, Troms, trolig frøkilde Harstad.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus neglecta* Bindal** - Nordlandsasal Bindal.

Dokumentasjon: Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Bare kjent fra tre populasjoner i Bindal i Nordland. Denne frøkilden er funnet av Otto Bø, Vik i Helgeland. Podekvist ble samlet fra vill bestand i Reppa i Bindal. Ett tre er etablert på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Frøavkom av denne frøkilden finnes etablert på Draglands Planteskole, Grytøya ved Harstad.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Dette er et lite tre på 2-4 m med rund krone. Bladene er små og avlange med innskjæringer som går 1/3 inn mot midtnerven. Bladene har grå-hvit, filthåra underside. Bærer rikt med blomster og frukter nesten hvert år. Apomiktisk.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Sorbus pseudovilmorinii* Rogaland**

Dokumentasjon: L.J. Fiveland (pers. medd.), J.I. Lima (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i sydøstlige deler av Tibet, Kina og trolig også Nord-Vietnam. Denne frøkilden er en busk i Rogaland Arboret (Aksesjonsnr. 95.173). Materialet kom dit fra Arboretet og Botanisk Hage, UiB i 1995. Dit var den kommet fra Ness Botanic Gardens, Liverpool, England.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Arten står nær *S. vilmorinii*, men skiller seg fra den bl.a. ved mindre frø og frukter. Den har også noe avvikende frukt-farge og bladspiss. Den er i motsetning til *S. vilmorinii* ikke apomiktisk og vil kunne gi lite ensarta avkom.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres 10-18 uker. Kan også stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus reducta **Milde** - Dvergroggn Milde

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag, Det norske hageselskap (1989), P.H. Salvesen (pers. medd.), A.H. Søyland (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Vest-Kina og Burma. Denne frøkilden stammer fra en morplante i Arboretet og Botanisk Hage, UiB. Opprinnelsen til denne var planter som var alet opp fra frø fra J.R.P. van Hoey Smith, Rotterdam, samla i 1972.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Beskrives som en dvergbusk som blir 0,3-0,6 m høy. A.H. Søyland (pers.medd.) forteller imidlertid at plantene i Arboretet og Botanisk Hage, UiB, er blitt opptil 1,7 m høye. De finna bladene er glinsende grønne og 7-10 cm lange. Vakker, rødlig/karmin høstfarge. Blomstene er hvite i små endestilte halvskjermer. Fruktfargen beskrives som rosa- karminrød. Skal være nøysom og tåle vind og kjølige somre. Var tidligere med på Trefrøsentralens liste, men har gått ut. Vi har liten erfaring med hvilke klimasoner den kan brukes i. Grimstad planteskoles katalog (2005-2006) og Hageselskapets sortsliste (2005) anslår herdighetssone 6.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i om lag 20 uker.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus vilmorinii **Milde** - Kameleonrogn Milde

Dokumentasjon: L.J. Fiveland (pers. medd.), P.H. Salvesen (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Kina. Frøkilde er en plante i Arboretet og Botanisk Hage, UiB (Aksesjonsnr. 91.1632). Den stammer fra frø levert av Ness Botanic Gardens, Liverpool, England, samla i Kina, Yunnan, Rangschan.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Stor busk eller lite tre som kan bli 3-6 m høyt. Rund krone og sprikende greiner. Ulikefinna blader. Bladoverside mørk grønn, bladunderside grågrønn. Rosahvite blomster i sammensatte halvskjermer. Dekorative, mørkt rosa til rosahvite frukter som blir lysere mot modning. Rødgule til mørk røde høstfarger. Beskrives som en elegant busk i alle sesongens faser. Frisk. Apomiktisk. Aktuell som frittstående eller i gruppeplanting i hager og parker.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres 10-14 uker. Det arbeides med mikroformering av denne på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Kan også stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

Sorbus vilmorinii **Rogaland** - Kameleonrogn Rogaland

Dokumentasjon: L.J. Fiveland (pers. medd.), J.I. Lima (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i Kina. Frøkilde er en plante i Rogaland Arboret (Aksesjonsnr. 95.174). Materialet kom fra Arboretet og

Botanisk Hage, UiB i 1995. Dit var det kommet fra Ness Botanic Gardens, Liverpool, England.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Stor busk eller lite tre som kan bli 3-6 m høyt. Rund krone og sprikende greiner. Ulikefinna blader. Bladoverside mørk grønn, bladunderside grågrønn. Rosahvite blomster i sammensatte halvskjermer. Dekorative, mørkt rosa til rosahvite frukter som blir lysere mot modning. Rødgule til mørk røde høstfarger. Beskrives som en elegant busk i alle sesongens faser. Frisk. Apomiktisk. Aktuell som frittstående eller i gruppeplanting i hager og parker.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres 10-14 uker. Kan også stiklingsformeres.

Tilgjengelighet: Markedsføres av norske planteskoler.

***Ulmus glabra* Sauherad** - Alm/Skogalm Sauherad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Treslag som er viltvoksende i Nord- og Mellom-Europa til Lilleasia. Her i landet finnes arten nordover til Beiarn. Denne frøkilden er en gammel allé av ukjent opprinnelse ved Sauherad kirke.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre som kan bli 25-30 m høyt, med brei, åpen krone. Breie blad med skjev grunn, ruhåra. Blomstrer med små, fiolette blomster på bar kvist. Vingenøtter. Utsatt for almesyke. Aktuell som frittstående i parker eller som trekker. Det anbefales ikke nyplanting i områder med almesyke.

Formering: Frøet spirer best umiddelbart etter modning, men også bra etter kontrollert lagring og høstsåing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Ulmus glabra* Steinkjer** - Alm/Skogalm Steinkjer

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Treslag som er viltvoksende i Nord- og Mellom-Europa til Lilleasia. Her i landet finnes arten nordover til Beiarn. Frøet blir høsta fra en gammel allé i Kvam i Steinkjer. **Utprøving:** Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Tre med brei, åpen krone som kan bli 25-30 m høyt. Breie blad med skjev grunn, ruhåra. Blomstrer med små, fiolette blomster på bar kvist. Vingenøtter. Utsatt for almesyke. Aktuell som frittstående i parker eller som trekker. Anbefales ikke nyplanting i områder med almesyke.

Omtales som en fleksibel frøkilde som gir et avkom med små variasjoner. Den anbefales for hele Sør-Norge til og med Sør-Troms.

Formering: Frøet spirer best umiddelbart etter modning, men også bra etter kontrollert lagring og høstsåing.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

5.2.2 Barplanter

Abies concolor - Koloradoedelgran

Dokumentasjon: A, Håbjørg (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i vestlige deler av Nord-Amerika. Prof. A. Håbjørg ved UMB samla inn materiale av denne arten i USA i 1989 for halvsøskenstudier ved UMB. Det er valgt ut og tatt vare på ett spesielt fint individ av denne arten.

Utpøving: Hensikten var å sette i gang en halvsøskenstudie i dette materialet, men det viste seg at det ble for lite materiale (dårlig spiring i mange av familiene) til at en skikkelig studie kunne gjennomføres.

Beskrivelse og egenskaper: Alltidgrønt, kjegleforma bartre som kan bli 20-30 m høyt. Koloradoedelgran har glatt kvist og lange, gråblå nåler rundt hele kvisten. Det utvalgte individet er spesielt frisk og velforma, med tett og frodig bar.

Aktuelt bartreslag for parker.

Formering: Frøet spirer best etter 4-8 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres ikke. Dette materiale finnes på Tørfest i Son. Frø finnes ikke tilgjengelig da plantene er for unge til å blomstre og sette frø.

Abies concolor Nordstrand - Koloradoedelgran Nordstrand

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i vestlige deler av Nord-Amerika. Denne frøkilden var gamle trær på Nordstrand kirkegård i Oslo. Oslo kommunes planteskole hadde gjennom mange år god erfaring med avkom av frø av denne frøkilden.

Utpøving: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989) referer at avkomsprøvinger har vist at det ikke var noen sikker forskjell på avkom fra disse trærne sammenligna med frø fra vill bestand i Nord-Amerika. Det var imidlertid forskjell på frøkvaliteten, noe som aktualiserte familieutvalg.

Beskrivelse/egenskaper: Alltidgrønt, kjegleforma bartre som kan bli 20-30 m høyt. Glatt kvist og lange, gråblå nåler rundt hele kvisten. Trives i moldrik, veldrenert og nøytral til noe sur jord. Aktuell for parker.

Prosent fylte frø varierte fra år til år. Gikk ut av Trefrøsentralens sortiment fordi den ikke skilte seg nevneverdig ut fra utenlandsk frø. Det var noe variasjon i begge.

Formering: Frøet spirer best etter 4-8 uker kaldstratifisering..

Tilgjengelighet: Ble tidligere markedsført av Trefrøsentralen. Avkom finnes på Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Abies koreana Sauherad - Koreaedelgran Sauherad

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Koreaedelgran er viltvoksende i fjellområder i sørlige deler av Korea. Opprinnelsen til denne frøkilden er frø sankt i forbindelse med Nordisk Arboretutvalgs ekspedisjon til Korea i 1976. En rekke frøplanter ble etablert på Sauherad. Det er valgt ut to mortrær av disse som høstes.

Utpøving: Ingen systematisk utpøving.

Beskrivelse og egenskaper: Seintvoksende, breitt kjegleforma tre som i naturen kan bli 15-20 m høyt. Baret er skinnende grønt med breie, sølvhvite spalteåpningsbånd på undersiden. Konglene er dekorativt purpurblå eller grønne før modning. Variabel art. Disse mortrærne utmerker seg ved at de er seintvoksende og har en brei vekstform. Trolig noe variasjon i avkommet.

Siden den er seintvoksende og ikke av de største edelgranene er den aktuell også for små hager.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling, men best etter om lag 4 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Abies lasiocarpa - Fjelledegran

Dokumentasjon: A, Håbjørg (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i vestlige deler av Nord-Amerika. Prof. A. Håbjørg ved UMB samla inn materiale av denne arten i USA i 1989 for halvsøskenstudier ved UMB. Det ble valgt ut og tatt vare på ett spesielt fint individ som kan bli en potensiell frøkilde.

Utprøving: Hensikten var å sette i gang en halvsøskenstudie i dette materialet, men det viste seg at det ble for lite materiale (dårlig spiring i mange av familiene) til at en skikkelig studie kunne gjennomføres.

Beskrivelse og egenskaper: Alltidgrønne, store og kjegleforma bartre som kan bli 20-30 m høye. Fjelledelgran har furet kvist og grålig grønne nåler. Det utvalgte individet er spesielt frisk og velforma, med tett og frodig bar.

Aktuelt bartreslag for parker. Den er også aktuell til dekorasjoner/pyntegrønt.

Formering: Frøet spirer best under kjølige betingelser som andre arter av *Abies*. Tidlig vårsåing, gjerne etter 6-8 ukers kaldstratifisering, anbefales.

Tilgjengelighet: Markedsføres ikke. Dette materiale finnes på Tørfest i Son. Frø finnes ikke tilgjengelig da plantene er for unge til å blomstre og sette frø.

Abies lasiocarpa Stange - Fjelledelgran Stange

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Fjelledelgran er viltvoksende i vestlige deler av Nord-Amerika, fra fjellområdene i Colorado til kystområder av Alaska. Denne frøkilden er trær i en forsøksplanting i Stange prestegårds skog planta midt i 1930-årene. Ble valgt ut på grunnlag av utseende og ensartethet. Var med i frøtilbudet fra 1976.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Alltidgrønt, kjegleforma bartre som kan bli 20-30 m høyt. Ensarta vekst med flat greinsetting. Baret har pen, gråblå fargetone. Dobbeltopper forekommer sjelden. Kan plantes i hele landet. Aktuell for parker, som skogholt, juletre og dekorasjoner. Trives best i moldrik og godt drenert jord. Arten er imidlertid svært utsatt for edelgranlus (ull-lus) over hele Sør-Norge. Denne frøkilden ble etter en del år tatt ut av Trefrøsentralens sortiment på grunn av sterke angrep av ull-lus.

Formering: Frøet spirer best under kjølige betingelser som andre arter av *Abies*. Tidlig vårsåing, gjerne etter 6-8 ukers kaldstratifisering, anbefales.
Tilgjengelighet: Er gått ut av Trefrøsentralens sortiment.

Abies procera - Nobeledelgran

Dokumentasjon: A, Håbjørg (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten er viltvoksende i vestlige deler av Nord-Amerika. Prof. A. Håbjørg ved UMB samla inn materiale av denne arten i USA i 1989 for halvsøskenstudier ved UMB. Fem spesielt fine individer av de beste familiene ble valgt ut og tatt vare på. Disse kan bli potensielle frøkilder.

Utprøving: Hensikten var å sette i gang en halvsøskenstudie i dette materialet, men det viste seg at det ble for lite materiale (dårlig spiring i mange av familiene) til at en skikkelig studie kunne gjennomføres.

Beskrivelse og egenskaper: Alltidgrønne, store, kjegleforma bartre som kan bli 20-30 m høye. Nobeledelgran har glatt kvist med tettsittende, blågrønne, bøyde nåler. De utvalgte individene er spesielt friske og velforma, med tett og frodig bar.

Aktuelt bartreslag for parker. Det er også spesielt aktuelt til dekorasjoner/pyntegrønt.

Formering: Frøet spirer best etter 4-6 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Markedsføres ikke. Dette materiale finnes på Tørfest i Son. Frø finnes ikke tilgjengelig da plantene er for unge til å blomstre og sette frø.

Chamaecyparis lawsoniana **Dømmesmoen** - Lawsonsypress Dømmesmoen

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989).

Opprinnelse: Lawsonsypress er viltvoksende i kystfjella i Oregon og i nordlige deler av California. Den gir lite ensarta avkom med frøformering. Denne frøkilden er et tre av sorten 'Triomf van Boskoop' som står på Dømmesmoen ved Grimstad. Den har vist seg å gi meget ensarta avkom.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving.

Beskrivelse og egenskaper: Alltidgrønt bartre med kjegleforma, seinere søyleforma, vokseform. Kan bli 15-20 m høyt i Norge. Skjellforma, blågrønne nåler. Baret er tett besatt med duftkjertler. Små, runde kongler. Trives på en lun plass med lett og moldrik jord. Aktuell for grupper av alltidgrønne trær. Spesielt egna til klipt hekk. Et problem er at frøet fra Dømmesmoen ofte er ødelagt av gallmygglarver. Det blir derfor varmebehandla før salg.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling.

Tilgjengelighet: Var i mange år med i sortimentet hos Trefrøsentralen, men har foreløpig gått ut.

Picea omorika **Ringsaker** - Serbergran Ringsaker

Dokumentasjon: E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Serbergran er viltvoksende i fjellområder i Serbia og Bosnia. Denne frøkilden er en frøplantasje i Ringsaker i regi av Skogfrøverket. Har vært på markedet siden først på 1980-tallet.

Utprøving: Ingen systematisk utprøving, men frøavkom etablert på Sauherad observeres.

Beskrivelse og egenskaper: 15-20m høyt tre med slank kjegleform.

Mørk grønne nåler med hvite, breie spalteåpningsbånd på undersiden som gir et fint fargespill i baret. Før modning er konglene purpurfiolette. Denne frøkilden er typisk for arten. Aktuell som frittstående, i bartregrupper og som klipt hekk.

Trives i kjølig kystklima og er i innlandet herdig til sone 6.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Pinus mugo* subsp. *pumilio* Sauherad** - Krypbuskfuru Sauherad.

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), E-plant Norge A.L.(2003), Sæthre et al. (1995).

Opprinnelse: Krypbuskfuru er viltvoksende i fjellområder i Alpene øst for Sveits og fra Karpatene til fjellområder på Balkan. De beste herkomstene sies å komme fra høyereliggende områder i Sør-Tirol, 3500-4000 m o.h.. Det er imidlertid et problem at avkommet er svært variabelt. Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad startet i 1979 utvalg i et felt av *Pinus mugo* på Reiersøl skogplanteskole. Man la vekt på typiske *pumilio*-karakterer. 200 utvalgte planter ble siden etablert på Sauherad, og det ble supplert fra andre steder til totalt 400 planter i morplantefeltet. I perioden 1987 til midten av 1990-tallet ble det gjennomført et omfattende utvalgsarbeid i et samarbeid mellom Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og UMB. Som et resultat av denne prøvingen er det laget podinger av de 4 morindividene som gav mest ensarta avkom og hadde lave, kompakte og frodige vekstformer. Disse utgjør nå frøkilde Sauherad.

Utprøving: Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad starta i 1979 et utvalg i et 4-årig felt av *Pinus mugo* på Reiersøl skogplanteskole. Man la vekt på typiske *pumilio*-karakterer som moderat tilvekst og god forgreining fra rothalsen. 200 utvalgte planter ble siden etablert på Sauherad og det ble supplert fra andre steder til totalt 400 planter i morplantefeltet. I 1987 foretok E. Bjerkestrand, O.B. Hansen og A. Erstad et nytt utvalg av 28 individer i dette materialet. Utvalgsriteriet var igjen *pumilio*-karakterer. Det ble høsta frø av de utvalgte plantene og det danna grunnlaget for et familieutvalg på UMB, fortsatt som et samarbeidsprosjekt mellom Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad og UMB.

Spireforsøk viste at det var store forskjeller i spireprosent mellom morindividene. De 28 morindividene ble avkomstesta og 6 av de 28 familiene ble i en samla vurdering anbefalt for videre avkomstesting. I 1991 ble de 28 halvøskenfamiliene igjen testa ved UMB. Etter tre år ble plantene gitt en ny helhetsvurdering og jevnheten innen familiene ble registrert. 4 familier ble valgt ut som de jevneste med typiske *pumilio*-karakterer (Sæthre et al. 1995). Disse utgjør nå frøkilden Sauherad.

Det er siden satt i gang en slutt-test for å undersøke om det har vært framgang i de to periodene med utvalg (O.B. Hansen pers.medd.). Dette er et samarbeidsprosjekt mellom E-plant Norge A.L. og UMB. To frøkilder av *Pinus mugo* ssp. *pumilio* i materialet fra Sauherad, en fra det opprinnelige materialet og en av forbedret utvalg (dagens frøkilde Sauherad),

sammenlignes med importert handelsfrø. Hensikten er å evaluere om man har kommet nærmere de ønska typiske pumiliokarakterene i utvalgsarbeidet, om plantene holder seg lave og tette uten pinsering. Jevnheten hos avkommet blir også evaluert. Utprøvingen startet i 2002 og foregår på to prøvesteder, i Grimstad og i planteskolen ved UMB, Ås.

Beskrivelse og egenskaper: Denne underarten er en alltidgrønn busk med sterk forgreining. Typisk er at den skal ha tett vekst og ikke skal bli høyere enn 1 m, men opptil 3 m brei. 2-nåla. Egg- til kjegleforma kongler uten skaft. Spesielt aktuell i hager og skråninger. Nøysom og trives best på solrikt voksested med veldrenert jord.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

Pinus sibirica Narvik -- Sibirfuru Narvik

Dokumentasjon: Håbjørg (1994), Håbjørg (1995).

Opprinnelse: Arten har sin naturlige utbredelse i Sibir og Øst-Russland. Denne frøkilden stammer fra to mortrær i Villaveien i Narvik.

Utprøving: Denne frøkilden var med i en familiestudie i et større samnordisk prosjekt for kartlegging av genressurser i nordiske treslag ved UMB (Håbjørg 1994). Testene viste stor variasjon i spire-, etablerings- og ferdigvareprosent, samt høyde mellom familiene som var med. Disse mortrærne gav homogent avkom.

Beskrivelse og egenskaper: Avkommet av denne frøkilden utmerket seg med slank krone og fint, blågrønt bar. Særlig aktuelt som alltidgrønt soltætte i større anlegg.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i 20-28 uker, eventuelt 8 uker varmstratifisering og 20 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Er ikke kommet på markedet. Avkom av frøkilden finnes på Tørfest i Son (A. Håbjørg pers. medd.).

Pinus sibirica Toten -- Sibirfuru Toten

Dokumentasjon: Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap (1989), Håbjørg (1994). <http://eplante.no>, E. Bjerkestrand (pers. medd.).

Opprinnelse: Arten har sin naturlige utbredelse i Sibir og Øst-Russland. Denne frøkilden er stammer fra ett enkelt, flott eksemplar i sentrum av Lena på Toten. Poda avkom etter denne er etablert og høstes på Sauherad.

Utprøving: Denne frøkilden er resultat av et utvalgsarbeid i flere familier av denne arten ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad. Denne ble valgt ut som den beste.

Den var også med i en familiestudie i et større samnordisk prosjekt etter initiativ fra Nordisk genbank for kartlegging av genressurser ved UMB (Håbjørg 1994) Testene viste stor variasjon i spireprosent, ferdigvareprosent og høyde mellom familiene som var med. I denne testen blir Toten karakterisert som et tre med usedvanlig fint bar. Avkommet ble meget ensartet. Lav ferdigvareprosent (60 %) trekker imidlertid ned.

Beskrivelse og egenskaper: Stort tre med kjegleforma til oval, tett krone med greiner helt ned til bakken. 5-10 cm lange nåler. Baret er friskt grønt med utprega blåhvit underside, noe som preger fargen på treet. Eggforma, ca. 8 cm store kongler. Spiselige frø. Vanligvis en sunn art, men kan være

plaga av ullus. Sterk mot filtrust (Det norske hageselskap 2005). Særlig aktuelt som alltidgrønt solitærtre i større anlegg. Beholder greinene ned til bakken i mange år. Vokser noe seint i starten. Uten vinterskade på eldre trær i Sauherad i mange år.

Formering: Frøet må kaldstratifiseres i 20-28 uker, eventuelt 8 uker varmstratifisering og 20 uker kaldstratifisering.

Tilgjengelighet: Trefrøsentralen, Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad, leverer frø.

***Pinus sylvestris* Sjøk - Skogfuru Sjøk**

Dokumentasjon: A. Håbjørg (pers. medd.).

Opprinnelse: Formrik art som er viltvoksende i de nordlige delene av Europa, Sibir og Øst-Asia. Her i landet vokser den nord til Finnmark og fra kysten opp til 1400 m o.h. Denne frøkilden har sin opprinnelse i et innsamlingsarbeid som starta ca. 1972 av prof. A. Håbjørg ved UMB. Det ble samla inn materiale med avvikende former – spesielt dvergformer, i hovedsak i Sjøkområdet. 3-4 morplanter av disse gav stor prosent dvergformer og utgjør i dag en potensiell frøkilde.

Utprøving: Avkomsprøving ved UMB. Utvalget ble gjort blant avkom av opprinnelig ca. 40 morplanter. 80 frøplanter av hver morplante ble planta ut. Av disse ble det valgt ut ca. 25 individer. Av disse igjen gav 3-4 morplanter avkom med stor prosent dvergformer. De hadde friskt og frodig bar uten ”høstfarge” og ble derfor valgt ut.

Beskrivelse og egenskaper: Dvergformer av furu. Avkommet varierer mye, fra nærmest krypende til søyleform. De blir tette og frodige og får ikke ”høstfarge”.

Formering: Frøet spirer uten forbehandling.

Tilgjengelighet: Mortrærne finnes ved UMB og på Tørfest i Son. Antas å komme på markedet om noen år.

6. Referanser

- American Rose Society (2000). Modern roses XI. The World Encyclopedia of Roses.
- T. Cairns (ed.). Academic Press. San Diego. 638 pp.
- Bjerkestrand, E. (1969). *Philadelphus coronarius* – en sammenligning av planter fra ni norske planteskoler. Årsskrift for planteskole drift og dendrologi 1967-68. Norsk planteskolelag, 14.-15: 33-37.
- Bjerkestrand, E. (1970). Tindved. Norsk hagetidend, 86 (5): 131-133.
- Bjerkestrand, E. (2001). Plantebeskrivelser. Notat. Upublisert.
- Det norske hageselskap (2005). Hageselskapets sortliste. 284 s.
- Det norske hageselskap, avd. Troms (1989). Sortliste for Nord-Norge. 175 s.
- Draglands Planteskole (2004). Pris- og bestillingsliste 2004. 30 s.
- Draglands Planteskole (u.å.). Plantekatalog. 36 s.
- E-plant Norge A.L. (2003). Sluttrapport. Utvalg og introduksjon av nye E-planter for anleggsmarkedet samt utprøving/oppfølging av både dagens E-plante sortiment og nye E-planter under ulike norske vokseforhold. 48 s.
- E-plant Norge A.L. (2005). E-plante for norsk klima. Busker med god dekkevne. 6s.
- Erstad, A. (1988). Platanlønn (*Acer pseudoplatanus*) sammenligning av frøklider. Gartneryrket. 17-16/9: 528.
- Erstad, A. (1990). Sammenligning av frøklider av rognasal og svenske asal. Gartneryrket 5-9/3: 21-23.
- Erstad, J.L.F. (2000). Landsdekkende utprøving av lignoser. Rapport nr.01/2000. Planteforsk. 12 s.
- Fostad, O. og Pedersen, P.A. (2000). Container-grown tree seedling responses to sodium chloride applications in different substrates. Environmental Pollution, 109:203-210.
- Genressursutvalg for kulturplanter (2004). Plan og strategi for langsiktig bevaring av plantegenetiske ressurser i klonarkiv. Notat. 18 s.
- Grimstad planteskole (2005). Katalog 2005-2006. 48.s.
- Hansen, E. (1997). Prydbusker og trær for norske hager. Landbruksforlaget. Det norske hageselskap. 340 s.
- Hansen, O.B. og Zakariassen, E. (1995). Forbedring av norsk frøkilde av sibir-lønn. Gartneryrket, 5-17/3: 7-8.
- Hansen, O.B. (1996). Ny kultivar godkjent for statskontrollert avl. 'Marit' – ny skjermleddvedkultivar. Gartneryrket 86(5):23.
- Hansen, O.B. (1998). Verdiprøving av rødblomstrende, lave spirea. Gartneryrket, 88 (12):15.
- Hansen, O.B. (1999). 'Gulltopp' – ny kultivar av fargeginst. Gartneryrket, 89 (2):13.
- Hansen, O.B. (2004). Landskapsplanter. Lignoser i emnet PHG 213. Institutt for plante- og miljøvitenskap, Landbruksbokhandelen Ås-NLH, 397 s.
- Hansen, O.B., Søndergaard, P. og Sæbø, A. (2004). Lave spirea med røde blomster – sortsprøving. Gartneryrket, 102 (12): 29-31.
- Hansen, O.B., Søndergaard, P. og Sæbø, A. (2005). Lave spirea med røde blomster. Park & anlegg, 4 (5): 40-41.
- Horntvedt, S. (1981a). Norske kultivarer og varieteter av trær og prydbusker. En oversikt. Årsskrift for planteskole drift og dendrologi 1979-1980. Norsk planteskolelag, 26-27: 21-36.
- Horntvedt, S. (1981b). *Berberis thunbergii* for norske forhold. Særtrykk av Gartneryrket. 71 (7): 201-203.
- Horntvedt, S. (1981c). Spisslønn (*Acer platanoides*). Sammenligning av frøklider. Særtrykk av Gartneryrket, 71 (26): 781-782.
- Horntvedt, S. (1984). *Cotoneaster praecox* sammenligning av 10 kloner. Gartneryrket, 74 -24/2:148-150.
- Håbjørg, A. (1969). Klimaraser og prydbusker. Årsskrift for planteskole drift og dendrologi. Norsk planteskolelag, 14-15:16-32.
- Håbjørg, A. (1979). Photoperiodic ecotypes in Scandinavian trees and shrubs. In Håbjørg A., Studies on adaptation in *Poa*

- pratensis* L. and in some Scandinavian trees and shrubs. Dr. agric. Thesis, Department of dendrology and nursery management, Agricultural University of Norway, 1-20.
- Håbjørg, A. (1994). Verdiprøving av grøntanleggsplanter. 17s. Upublisert notat.
- Håbjørg, A. (1995). Verdiprøving av grøntanleggsplanter. Generativt formerte arter. Gartneryrket, 5-17/3: 10-12.
- Institutt for dendrologi og planteskoledrift (1969). *Calluna vulgaris* 'Gjersjøen'. Særprent av Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi, 14-15: 42-43.
- International Code of Nomenclature for Cultivated Plants (1995). P. Trehane et al. (ed.). Quarterjack Publ., Wimborne, UK. 175 s.
- Junttila, O. (1971). Seed quality and germination of seed lots of some ornamental shrubs collected at different localities in Norway. Meldinger fra Norges landbrukshøgskole, 50(28):1-26.
- Jørgensen, P.M. (1996). *Rhododendron* i Det norske arboret på Milde. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS. 264 s.
- Jørgensen, P.M. (1999). 'Hilario' –en ny *Rhododendron*. Årringen. Årsskrift for Arboretet og botanisk hage, Milde. Universitetet i Bergen. 3:18-19.
- Kjær, S. (1986a). *Cotoneaster horizontalis* 'Spred' og *C. praecox* 'Hagen'. To gode kloner valgt ut ved Institutt for dendrologi og planteskoledrift. Notat. Ås-NLH 28.5.86. 7 s.
- Kjær, S. (1986b). *Lonicera* 'Rå', 'Åsgull' og 'Siger'. Tre sorter fra Istitutt for dendrologi og planteskoledrift. Notat. Ås-NLH 2.6.86. 11 s.
- Kjær, S. (1986c). *Syringa josikaea* og *Syringa villosa*. Fem kloner valgt ut ved Institutt for dendrologi og planteskoledrift. Notat. Ås-NLH 2.6.86. 9 s.
- Kjær, S. (1987). Sorter av planteskolevare/grøntanleggsplanter. Gartneryrket, 11/12-3/4: 272-274.
- Krüssmann, G. (1966). Die wichtigsten *Spiraea*-Arten und –Formen unserer Gärten. Dtsch.Baumschule, 18:222-33. (Ikke sett. Ref. Sandved, M. (1969). *Spiraea* 'Grefsheim'. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1967-1968. Norsk planteskoledrift. 14-15 : 38-41).
- Krüssmann, G. (1960-62). Handbuch der Laubgehölze. Verlag Paul Parey. Berlin und Hamburg. (Ikke sett. Ref. Bjerkestrand, E. (1969). *Philadelphus coronarius* – en sammenligning av planter fra ni norske planteskoler. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1967-68. Norsk planteskoledrift. 14.-15: 33-37).
- Krüssmann, G. (1978). Handbuch der Laubgehölze. Verlag Paul Parey. Berlin und Hamburg. 496s.
- Larsen, O.J. (1994). Ødegårdfurua. Norsk hagetidend, 110 (9): 526.
- Lid J. og Lid D.T. (2005). Norsk flora. Det Norske Samlaget, Oslo. 1230 s.
- Lundstad, A. (1969). Nye norske hageroser. Særprent av Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi, 14-15 : 66-68.
- Lundstad, A. (1971). Nye norske hageroser. Norsk hagetidend, 87 (4):153-154.
- Lundstad, A. (1976). Nye norske hageroser. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1971-75. Norsk planteskoledrift. 18.-22 : 58-59.
- Lundstad, A. (1979). Ny norsk hagerose. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1976-1978. Norsk planteskoledrift. 23-25 : 69
- Lundstad, A. (1981). Ny norsk hagerose 'Elle'. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi, 1979-1980. Norsk planteskoledrift. 26-27 : 37.
- Lundstad, A. (1983a). Virkningen av ulike stikketider på roting og overvintring ute av *Rosa* 'Frigg' i kar. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1981-1982. Norsk planteskoledrift. 28-29: 113-114.
- Lundstad, A. (1983b). Vekst og planteutgang hos norske kloner av vanlig barlind, *Taxus baccata* L. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1981-1982. Norsk planteskoledrift. 28-29: 177-181.
- Lundstad, A. (1985a). 'Sekel' Det norske hageselskaps jubileumsrose. Årsskrift for Planeskoledrift og dendrologi 1983-1985. Norsk planteskoledrift. 30-31-32 : 72.
- Lundstad, A. (1985b). Ny norsk klaserose. Årsskrift for Planeskoledrift og dendrologi. 1983-1985. Norsk planteskoledrift. 30-31-32 : 73.
- Mellbye, L. (1994). Gyldendals store rosebok. Gyldendal norsk forlag. Oslo. 208 s.
- M. Hauges Planteskole og Hagesenter (2005). Plantekatalog.
- Molberg, L. (1993). Noe for nord: Amerikarødhull og alaskahull. Norsk hagetidend, 109 (9): 484-485.
- Molberg, L. (1999). Sortiment i hyll til grøntanlegg. Gartneryrket, 89(2):18-19.

- Nordiska Genbanken (1994). Kartlegging av *Sorbus*-arter i Norden. Sluttrapport. Verksamhetsberättelse 1994. s. 49-50.
- Norsk planteskolelag/Det norske hageselskap, (1989). Grøntanleggsplanter utvalgt for norske forhold. Årsskrift for dendrologi og planteskoledrift 1986-1987-1988, 48 s.
- Norsk roseforening (1998). Roser. Sortsliste 1998. 120 s.
- Pedersen, P.A., Zakariassen, E og Hovind, J. (2003). Rask etablering og god deknning – redusert skjøtselsbehov. *Park & anlegg*, 2 (7): 12-14.
- Plantesortsnemnda/Mattilsynet (2004). Norsk offisiell sortsliste. 2003/04. 18 s.
- Rehder, A. (1940). *Manual of cultivated Trees and Shrubs*. 2. utg., New York. (Ikke sett. Ref. Bjerkestrand, E. (1969). *Philadelphus coronarius* – en sammenligning av planter fra ni norske planteskoler. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1967-68. Norsk planteskolelag, 14.-15: 33-37).
- Reisæter, O. (1977). *Juniperus communis*. Nye kultivarar vert spreidde frå NLH. Særtrykk av Gartneryrket. 67 (6): 169-171.
- Reisæter, O. (1977-1978). Dendrologi 1. Norges landbrukshøgskole. 234 ss.
- Reisæter, O. (1980). Brev datert 29.12.1980 til Royal Horticultural Society. Registering 8 new cultivars in Norwegian *Juniperus communis*.
- Salvesen, P.H. og Pedersen, P.A. (1995). Kartlegging av norske *Sorbus*-arter: Interessante alternativer i grøntanlegg. *Gartneryrket*, 5-17/3:12-15.
- Sanda, J.E. (1983). Korea-planter i Norge. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1981-1982. Norsk planteskolelag, 28-29: 13-31.
- Sandved, M. (1969). *Spirea 'Grefsheim'*. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1967-1968. Norsk planteskolelag, 14-15 : 38-41.
- Sandved, M. (1963). Sortsprøving i *Potentilla fruticosa* 1959-1962. Årsskrift for planteskoledrift og dendrologi 1961-1962. Norsk planteskolelag, 8-9 : 43-55.
- Statens kartverk (1998). Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. 200s.
- Sæbø, A. og Taksdal, G. (1995). Utvalg av gråor, svartor, rognasal, platanlønn, ask og eik til bruk i lebelter. *Gartneryrket* 5-17/3: 27-29.
- Sæthre, M.-G., Hansen, O. B. og Bjerkestrand, E. (1995). Forbedret norsk frøkilde av krypbuskfuru. *Gartneryrket*, 5 – 17/3: 25.
- Søndergaard, P. (2003). *Peppermynthebusk, Prostanthera cuneata* Benth. – en bestselger på Vestlandet. Årringen, Årsskrift for Arboretet og botanisk hage, Milde. Universitetet i Bergen. 7: 15-20.
- Urdals planteskole (1975). 25 års jubileum – 1975. 4 s.
- Vestplant (2003). Sortsliste 2003. 36.s.
- Vike, E. (1999). Air-pollutant dispersal patterns and vegetation damage in the vicinity of three aluminium smelters in Norway. *The science of the total environment*, 236: 75-90.
- <http://eplante.no> 31.03.2005
- <http://www.planteskolen.no> 21.03.2005